

UNIVERSITETET I OSLO

Studiehandbok
Det samfunnsvitenskapelige
fakultet

STUDIEÅRET 1986/87
HØSTSEMESTRET 1986
VÅRSEMESTRET 1987

Universitetsforlaget AS

Oslo - Bergen - Stavanger - Tromsø

© Universitetsforlaget AS 1986

ISBN 82-00-18184-7

Forsidebilde:
Ole G. Moseng
Info.avd. Universitetet

Printed in Norway by
Nye Intertrykk as, Lommedalen

FORORD

Studiehandboka gir en oversikt over de krav som stilles til — og de studieplaner som gjelder for embetseksamener under Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Eventuelle endringer i studieplaner og reglementer blir gjort kjent ved oppslag. Som student er en forpliktet til å kjenne universitetsloven og de spesielle lovene, reglementene og studieplanene som gjelder for ens studium. Dessuten må en skaffe seg kjennskap til og rette seg etter de ordensreglene og meldingsfristene og lignende som universitetets myndigheter fastsetter. Slike bestemmelser blir kunngjort på oppslagstavler i universitetets bygninger og har samme innvirkning som om innholdet av kunngjøringen var meddelt hver enkelt student.

INNHOOLD

FORORD 3

GENERELL ORIENTERING 7

- Innledning 7
- Studieveiledning 7
- Immatrikulering 7
- Opptak til studier ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet 7
- Opptak av utenlandske studenter 8
- Fagpåmelding og registrering 8
- Melding til eksamen 8
- Om trekk og stryk ved eksamen 8
- Retningslinjer for dispensasjon ved eksamen for fysisk og psykisk handicappede 9
- Eksamen på andre språk 9
- Om begrunnelse og klage ved eksamen 10
- Examen philosophicum (forberedende prøve) 10
- Cand.mag.-graden 10
- Oversikt over hvilken uttelling eksamener under andre grader enn cand.mag.-graden gir som del av denne 12
- Eksamener og grader ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet 13
- Cand.mag.-/cand.polit.-eksamen 13
- Embetsksamener under Det samfunnsvitenskapelige fakultet 14
- Magistergradsstudiet 14
- Doktorgrader 15
- Karaktersystemet 15
- Godkjenning av eksamener fra andre norske læresteder 15
- Godkjenning av utenlandske eksamener 16
- Utdanningskrav for adjunkter og lektorer 16
- Hjelpetiltak for funksjonshemmede 17
- Utsettelse av verneplikt 17
- Studiefinansiering 17
- Stipend og legater 18

STUDIEPLANER FOR DE ENKELTE FAG

- MASSEKOMMUNIKASJON 19
- PEDAGOGIKK 28
- Reglement for pedagogisk embetsexamen 42
- PSYKOLOGI 56

Reglement for embetseksamen i psykologi og graden dr.psychol. 60

Utfyllende regler 62

SOSIALANTROPOLOGI 73

SOSIALPEDAGOGIKK 85

SOSIALØKONOMI 101

Reglement for sosialøkonomisk embetseksamen 104

SOSIOLOGI 134

Reglement for embetseksamen i sosiologi 139

STATISTIKK 143

STATSVITENSKAP 147

LOVER OG REGLEMENT 161

Lov om eksamener og grader 161

Reglement og utfyllende regler for adgangsbegrensningen til Det samfunnsvitenskapelige fakultet 162

Reglement for gradene cand.mag., cand.polit. og dr.polit. ved Universitetet i Oslo 166

Utfyllende regler 169

Prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk 174

Reglement for den interfakultære cand.mag.-graden 174

Utfyllende regler 175

Reglement for magistergraden 176

Regler om adgangen til å avbryte eksamen og til å kontinuere ved fakultetets eksamener 178

Forskrifter om begrunnelse og klage ved universitets- og høyskoleeksamener 178

Regler om bruk av fellesarbeider til eksamen 180

GENERELL ORIENTERING

Innledning

Universitetet i Oslo er inndelt i sju fakulteter som består av studier som faglig sett hører sammen:

Det teologiske fakultet, Det historisk-filosofiske fakultet, Det juridiske fakultet, Det medisinske fakultet, Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, Det odontologiske fakultet og Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Hvert fakultet er igjen inndelt i institutter, og også denne inndelingen følger faglige skillelinjer. Ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet finner en følgende institutter som hver har ansvar for undervisning i sine fagområder: Pedagogisk institutt (pedagogikk og sosialpedagogikk), Institutt for presseforskning (massekommunikasjon), Psykologisk institutt, Institutt for sosialantropologi, Sosialøkonomisk institutt, Instituttet for sosiologi og Institutt for statsvitenskap. Fakultetet gir også undervisning og holder eksamen i statistikk grunnfag. Et eget utvalg har ansvaret for dette faget.

Av de 19 333 studentene som var registrert ved Universitetet i Oslo høsten 1985 var 3424 studenter registrert ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Dette fakultetet holder til på universitetssentret på Blindern.

Studieveiledning

Ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, som ved de andre fakultetene ved Universitetet i Oslo, er det to studieveiledere. Studieveilederne gir veiledning om opptak til studier, fagvalg/emnevalg, yrkesmuligheter,

reglementer, vernepliktssaker eller andre studiespørsmål.

Studieveilederne treffer du i fakultetssekretariatet i 5. etasje i administrasjonsbygningen på Blindern. Postadressen er: Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Postboks 1084 Blindern, 0317 Oslo 3
Telefon: (02) 45 62 68 og (02) 45 63 96.

Immatrikulering

Alle som skal studere og avlegge eksamen ved Universitetet i Oslo må være immatrikulert (dvs. innskrevet ved universitetet). Selve immatrikuleringen skjer bare ved personlig fram møte på bestemte dager. En melder seg til immatrikulering på egne skjemaer som fås på Universitetets ekspedisjonskontor.

Opptak til studier ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet

I 1973 ble det innført adgangsregulering til studiene ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Det betyr at en må søke om opptak til fakultetet dersom en ikke har tatt noen eksamen ved norsk universitet eller høgskole før sommeren 1973.

Opptaket finner sted bare en gang i året, om sommeren, selv om undervisningen for nye studenter starter både høst og vår. Opptaksgrunnlaget er eksamen artium, eksamen fra allmenfaglig studieretning fra videregående skole eller annen utdanning som gir grunnlag for immatrikulering. Søknadsfristen for opptaket er 1. april. Søkere som tar

avsluttende eksamen fra 3-årig videregående skole (allmenne fag, handels- og kontor-fag, idrettsfag m/påbygningsår, husflids- og estetiske fag: Musikk m/matematikk og B/C-språk, examen artium eller eksamen fra økonomisk gymnas) for første gang i søkeråret, har 1. juli som søknadsfrist. Søknadsskjema fås ved Universitetets ekspedisjonskontor, postboks 1083 Blindern, Oslo 3.

En søker om opptak til Det samfunnsvitenskapelige fakultet og ikke til et fag. Dette betyr at dersom en blir tatt opp til studier ved fakultetet, kan en velge hvilket av fakultetets fag en vil studere.

Studenter som har avlagt eksamener ved en del andre fakulteter ved Universitetet i Oslo, kan på bestemte vilkår studere og gå opp til eksamen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet i inntil ett mellomfag uten å måtte søke om opptak på forhånd. Dette gjelder også studenter som bare mangler en fageksamen for å oppnå cand.mag.-graden ved Universitetet i Oslo. Dette er nærmere beskrevet i reglement og utfyllende regler for opptaket bak i boka.

Opptak av utenlandske studenter

Utenlandske studenter som ønsker å studere ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, må søke om opptak gjennom Kontoret for utenlandske studenter. Også for utenlandske studenter er det opptak bare en gang i året. Utenlandske studenter som ikke er immatrikulert ved Universitetet i Oslo, har søknadsfrist 1. februar.

Studenter som er immatrikulert ved Universitetet i Oslo, har søknadsfrist 1. april. Nærmere informasjon samt søknadsskjema får du ved henvendelse til Kontoret for utenlandske studenter, postboks 1081 Blindern, Oslo 3.

Fagpåmelding og registrering

Når en er tatt opp som student, må en hvert semester fylle ut et registerkort. En må dessuten betale semesteravgift samtidig. Denne

registreringen foregår på bestemte dager i begynnelsen av hvert semester. Påmelding til gruppeundervisning i de enkelte fag skjer på instituttene, og samtidig holdes det orienteringsmøter for nye studenter. Ved noen institutter må studentene fylle ut en semestermelding. Nærmere opplysninger om tidspunkter og stedsangivelse for registrering, undervisning etc. finner du i Universitetets katalog (Forelesningskatalogen). Katalogen kommer ut i ny utgave hvert semester og deles ut gratis til studenter og ansatte ved universitetet.

Melding til eksamen

Du må fylle ut eget skjema for å melde deg til eksamen. Skjema får du på Universitetets ekspedisjonskontor. I noen fag må du i tillegg levere egen pensumliste (undersøk nærmere på ditt institutt hvordan ordningen er). Eksamensoppmeldingen skal leveres til ekspedisjonskontoret innen bestemte frister i det semestret du skal ta eksamen:

Examen philosophicum innen

1. oktober i høstsemestret

1. april i vårsemestret

Fageksamener innen

22. september i høstsemestret

2. mars i vårsemestret

Forberedende prøve i matematikk for sosialøkonomer innen

1. desember i høstsemestret

1. mai i vårsemestret

For en del hovedfagseksamener gjelder særlige frister. Opplysninger om disse finnes i Forelesningskatalogen.

Meldingsfristen må overholdes.

Om trekk og stryk ved eksamen

Hvis du trekker deg før eksamen og ikke møter fram i eksamenslokalet (enten du har gitt beskjed om dette på forhånd eller ikke), regnes dette ikke som forsøk på å ta eksamen. Men hvis du trekker deg under eksamen etter at oppgavene er gitt, regnes dette

som et forsøk på å ta eksamen og på linje med stryk. Hvis du leverer oppgavebesvarelsene ved alle de skriftlige prøvene i et fag, kan du ikke unndra deg sensur for disse. Til grunnfag, mellomfag og hovedfag må du ha stått til skriftlig eksamen for å gå opp til muntlig eksamen. Se ellers regler om adgangen til å avbryte eksamen og til å kontinuere ved fakultetets eksamener bak i boka.

Retningslinjer for dispensasjon ved eksamen ved det samfunnsvitenskapelige fakultet for fysisk og psykisk funksjonshemmede

§ 1.

Det samfunnsvitenskapelige fakultet vil, så langt råd er, gjennomføre de tiltak som er nødvendige for at ulike grupper funksjonshemmede studenter kan avlegge eksamen ved fakultetet.

§ 2.

Den funksjonshemmede student fremmer selv de krav han/hun mener seg rett til å få innfridd, på bakgrunn av legeattest. Legeattest skal i prinsippet vedlegges ved hver eksamensoppmelding. For kroniske lidelser kan det gjøres unntak fra dette. Legeattesten bør inneholde hva slags dispensasjonsordning det er behov for.

§ 3.

Studenten plikter selv å holde seg orientert om søknadsfrister, frister for eksamensoppmelding o.l. Universitetet i Oslo har et særlig ansvar for at informasjon om slike plikter er tilgjengelig for alle typer studenter.

§ 4.

De ulike tiltakene kan være følgende:

- a. utvidet eksamenstid
- b. anledning til lengre pauser, eventuelt med mulighet til å hvile
- c. skriftlig eksamen istedenfor muntlig prøve, eller i spesielle tilfelle muntlig prøve istedenfor skriftlig eksamen.

- Muntlig prøve kan ifølge Forskrifter om begrunnelse og klage ved universitets- og høyskoleeksamener, § 2; ikke påklages.
- d. eget eksamenslokale med egen inspektør, eventuelt eksamen i kandidatens hjem.
  - e. bruk av skrivemaskin og/eller andre tekniske hjelpemidler.
  - f. skrivehjelp, døvetolk og/eller annen praktisk hjelp.
  - g. fakultetet forsikrer seg om at kandidaten på forhånd er blitt kjent med bruken av de hjelpemidler som skal benyttes under eksamen, det være seg tekniske hjelpemidler, skrivehjelp, døvetolk eller annen hjelp.
  - h. overføring av oppgavene til punktskrift eller forstørret skrift for blinde og svaksynte, eventuelt høytlesing av oppgaveteksten.
  - i. høytlesing av besvarelsen for korrektur for blinde og svaksynte.
  - j. attest for dysleksi (som er anonymisert) legges ved kandidatens skriftlige besvarelse ved sensur.

§ 5.

Ved evaluering av eksamensbesvarelsene skal anonymitetsprinsippet gjelde så langt råd er.

§ 6.

Søknadsfristen for dispensasjon er i vårsemesteret 10. mars og i høstsemesteret 30. september. Søknaden rettes til Det samfunnsvitenskapelige fakultet ved eksamensinspektøren.

§ 7.

Det samfunnsvitenskapelige fakultet kommer i samråd med studenten og eventuelt Rådet for funksjonshemmede, frem til hvilke tiltak som bør settes i verk.

Eksamen på andre språk

Det er adgang til å besvare eksamensopp-gavene på engelsk. Tillatelse til å skrive på

andre språk kan gis etter søknad når instituttene kan sette sammen eksamenskommissjoner som behersker språket.

Om begrunnelse og klage ved eksamen

Hvis du vil be om begrunnelse for et sensurvedtak, må du gjøre dette innen to uker etter at sensur har falt, eller en uke etter muntlig eksamen hvis den endelige karakteren fastsettes etter at den er holdt. Du henvender deg da til instituttsekretæren (eller en faglærer) ved vedkommende institutt eller eventuelt til eksamensinspektøren ved fakultetet. Du kan også sende skriftlig henvendelse. Hvis du ikke er tilfreds med begrunnelsen, kan du klage over sensurvedtaket. Dette må du gjøre innen to uker etter at begrunnelsen er gitt. Klagen må være begrunnet. Du kan ikke klage over karakterer til muntlig eksamen. Examen philosophicum kan du bare klage over når eksamen ikke er bestått. Se ellers forskrift om begrunnelse og klage ved Universitets- og Høgskoleeksamener bak i boka.

Examen philosophicum

Studiet begynner med examen philosophicum («forberedende prøve i filosofi»). Det er vanlig å gjøre seg ferdig med denne eksa-

men før en tar fatt på fagstudiet, og en må ha bestått denne prøven senest semestret før en melder seg til en fageksamen.

Det er ingen adgangsregulering til examen philosophicum. For å kunne melde seg til dette studiet er det tilstrekkelig at en oppfyller kravet til immatrikulering.

Opplysninger om pensum og undervisning finner du i Studiehandbok for examen philosophicum og Forelesningskatalogen. Det holdes en egen registrering for dette studiet i begynnelsen av hvert semester. Du kan søke om fritak for examen philosophicum dersom du 1) har oppfylt tilsvarende krav ved en annen eksamen eller prøve, 2) skal ta en fageksamen som du skal bruke som ledd i en endelig eksamen ved en annen institusjon som ikke krever en slik prøve, 3) på forhånd har en avsluttet høyere utdanning og ønsker videreutdanning uten å ta sikte på en grad ved Universitetet.

Cand.mag.-graden (candidatus/candidata magisterii)

Cand.mag.-graden er embetseksamen av lavere grad ved Universitetet i Oslo. Den kan tildeles av det enkelte fakultet, eller av Universitetet sentralt. For at man skal få en cand.mag.-grad ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, må minst to av fagene være samfunnsvitenskapelige fag. Ett av disse fagene må være mellomfag. Minst *ett* sam-

Fag	Semesteremne	Grunnfag	Mellomfag	Hovedfag (Samf.vit. embetseks.)	Embets-eksamen i faget	Mag. grad
Massekommunikasjon		X	X			
Pedagogikk		X	X	X	X	X
Psykologi		X	X		X	X
Sosialantropologi		X	X	X		X
Sosialpedagogikk		X	X	X		
Sosialøkonomi		X	X		X	X
Sosiologi		X	X		X	X
Statistikk	X	X				
Statsvitenskap		X	X	X		X

funnsvitenskapelig grunnfag må være avlagt ved fakultetet. Dessuten må en ha avlagt prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk enten som del av fageksamen eller som egen prøve. (Se også under «Cand.mag.-/cand.polit.-eksamen», nedenfor.)

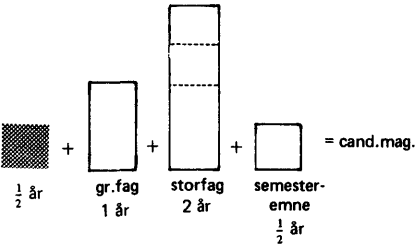
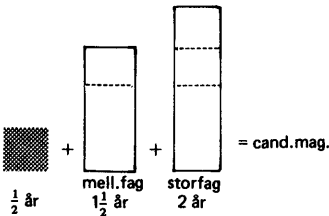
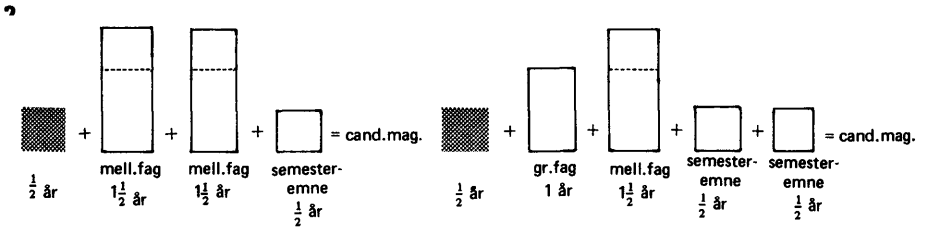
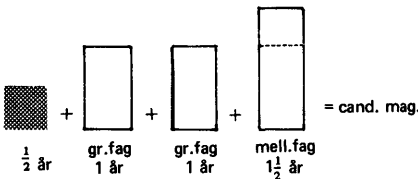
Den cand.mag.-graden som blir tildelt fra Universitetet sentralt, blir kalt *den inter-fakultære cand.mag.-graden*. Den består av fag fra flere fakultet, og har større variasjonsmuligheter enn det samfunnsvitenskapelige cand.mag.-studiet når det gjelder fag-enheter.

Følgende enheter kan inngå i den inter-fakultære cand.mag.-graden:

Halvsemesteremne	(½ semesters studietid)
Semesteremne	(1 semesters studietid)
Grunnfag	(2 semesters studietid)
Mellomfag	(3 semesters studietid)
Storfag	(4 semesters studietid)

Den interfakultære cand.mag.-graden må inneholde en fagenhet med minst mellom-fagsomfang, og en enhet med minst grunn-fagsomfang. Ingen kan få godskrevet mer enn 2 emner (halvsemester- og semester-emne) i graden. Ut fra disse begrensningene foreligger det følgende 5 alternative sammen-setningsmuligheter for fagenhetene i en inter-fakultær cand.mag.-grad:

 Examen philosophicum for alle. Dessuten forprøver i fonetikk og språkvitenskap for alle studenter som skal ta et språkfag.

I alternativene 2 og 5 kan 2 halvsemesteremner erstatte semesteremnet. Alternativ 1, 2 eller 3 gir cand.mag.-graden ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Oversikt over hvilken uttelling eksamener under andre grader enn cand.mag.-graden gir som del av denne

Det teologiske fakultet

Fullstendig eksamen på 1. trinn:	1 grunnfag og 1 mellomfag
Språkprøvene + eksamen i 1 hoveddisiplin:	1 grunnfag
Språkprøvene + eksamen i 2 hoveddisipliner:	1 mellomfag

Det juridiske fakultet (Studieordningen av 1984)

En avdelingseksamen:	1 grunnfag
To avdelingseksamener:	2 grunnfag eller 1 storfag
Tre eller flere avdelingseksamener:	1 grunnfag og 1 mellomfag
Særskilt eksamen i spesialfag:	1 semesteremne/10 vektall

(Studieordningen av 1968):

1. avdeling:	1 grunnfag
1. + 2. avdeling:	1 grunnfag + 1 mellomfag
1. + 3. avdeling:	1 grunnfag + 1 mellomfag
Spesialfag:	1 semesteremne/10 vektall

Det medisinske fakultet

1. avdeling:	1 grunnfag og 1 mellomfag
--------------	---------------------------

Enkeltdisipliner innen 1. avdeling gir uttelling i form av vektall. Antall vektall for den enkelte disiplin fås opplyst ved henvendelse til Den sentrale studie- og utdanningsadministrasjon.

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Pedagogikk grunnfag + 3. avdeling av pedagogisk embetseksamen:	Storfag
Psykologi 1. avdeling:	Mellomfag
(i tillegg til psykologi grunnfag)	

1. avdeling sosialøkonomi (grunnfag + 2. avsnitt):	1 grunnfag + 1 mellomfag
Økonomisk avsnitt:	1 mellomfag
Statistisk avsnitt:	1 mellomfag

Dersom begge avsnitt (dvs. fullstendig 1. avdeling, gammel ordning) ønskes som del av den interfakultære cand.mag.-graden, reduseres uttellingen til 1 grunnfag + 1 mellomfag.

Det odontologiske fakultet

Eksamen i 1. avdelingsfagene kjemi, biokjemi og cytologi:	15 vektall
Fullstendig 1. avdeling:	1 mellomfag
1. og 2. avdeling:	1 mellomfag og 1 grunnfag

Eksamener og grader ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet kan en ta de eksamener og grader som er nevnt i oppstillingen nederst på siden.

Et *grunnfag* er lagt opp som et 2-semesterstudium og er som oftest den første fageksamen studenten tar etter examen philosophicum. I noen grunnfag inngår det mindre prøver eller kurs. Slike prøver finnes i fag som sosialøkonomi, pedagogikk, statsvitenskap og massekommunikasjon. Nærmere informasjon om dette finner du under de enkelte fagene.

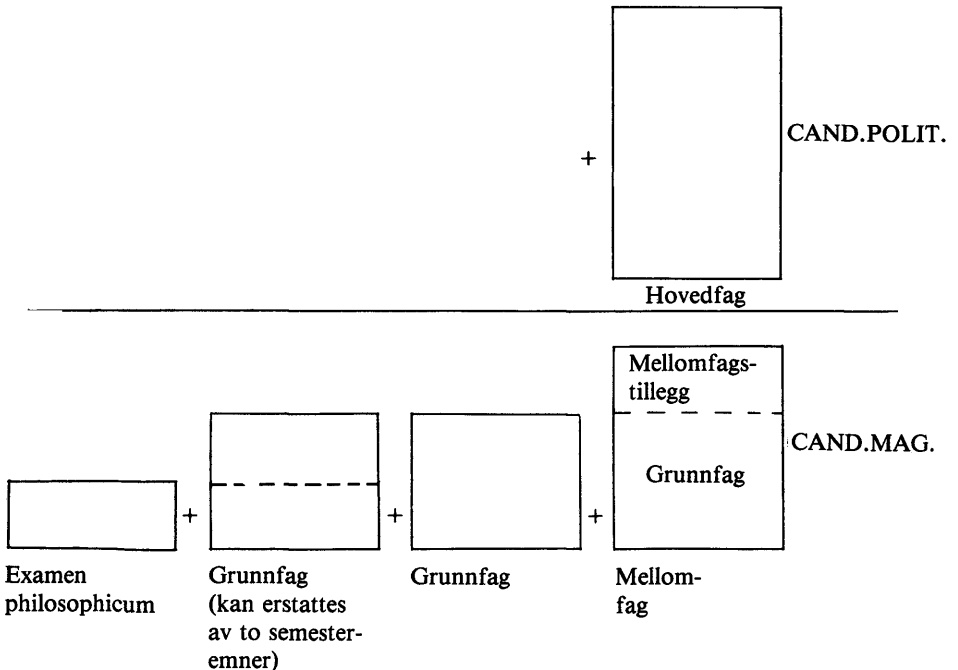
Et *mellomfag* er beregnet å ta 3 semestre hvorav de 2 første semestrene er felles med grunnfaget. En går opp til grunnfagseksamen i slutten av andre semestret. I tredje semestret tar en eksamen i mellomfagstillegget.

Et *hovedfag* er lagt opp som et 4-semesterstudium, men det er ikke uvanlig å bruke noe lenger studietid. For å kunne begynne på et hovedfag må en ha avlagt eksamen

i mellomfaget eller mellomfagstillegget med ikke dårligere karakter enn 2,7. Ved siden av hovedfagspensumet skal studenten legge fram et selvstendig arbeid i form av en vitenskapelig undersøkelse.

Cand.mag.-/cand.polit.-eksamen

Cand.mag.-graden ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet tilsvarer 4 års studier og oppnås vanligvis på grunnlag av to grunnfag og ett mellomfag, men semesteremne(r) kan også inngå i graden (se side 11). To av fagene skal være samfunnsvitenskapelige fag. Ett av disse fagene må være mellomfag. Ett av fagene må være avlagt ved fakultetet. Dessuten må en ha avlagt prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk enten som del av fageksamen eller som egen prøve. En kan bruke fag fra Det samfunnsvitenskapelige fakultet til andre cand.mag.-grader ved universitetet. Det er cand.mag.-grader både ved Det historisk-filosofiske fakultet og Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet. I

tillegg er det den interfakultære cand.mag.-graden. Se under «cand.mag.-graden» ovenfor. Se også reglement og utfyllende regler for tildeling av graden kandidata/candidatus magisterii ved Universitetet i Oslo (bak i boka).

Cand.polit.-graden består av en cand.-mag.-utdanning pluss et hovedfag, slik at studietida til sammen blir på ca. 6-7 år. Det er ikke noen forutsetning at en må ha samfunnsvitenskapelig cand.mag.-grad for å få en cand.polit.-grad, men en må først ha avlagt mellomfagseksamen i faget en tar hovedfag i, og en må ha avlagt prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk eller ha eksamen hvor slik prøve inngår. Figurene på forrige side viser hvordan en setter sammen fag til Den samfunnsvitenskapelige cand.-mag.-graden og cand.polit.-graden.

Embetsksamener ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Embetsksamen ved fakultetet kan en ta i fagene pedagogikk (cand.paed.), psykologi (cand.psychol.), sosialøkonomi (cand.-oecon.) og i sosiologi (cand.sociol.). Studiene til disse gradene atskiller seg fra samfunnsvitenskapelig embetsksamen ved å ha andre inndelinger. I stedet for grunn-, mellom- og hovedfag er disse studiene inndelt i avdelinger, selv om også disse studiene starter med grunnfag. Antall avdelinger og studietid varierer. Generelt kan en si at en i disse studiene i større grad konsentrerer seg om ett fag. Disse embetsstudier er beskrevet i avsnittene om de enkelte fagstudiene bak i boka. Der finner du også reglement for disse embetsstudiene.

Magistergradsstudiet

Ved Universitetet i Oslo er det adgang til å avlegge magistergradsprøven i følgende fag under Det samfunnsvitenskapelige fakultet:

Pedagogikk
 Psykologi
 Sosialøkonomi
 Sosialantropologi
 Sosiologi
 Statsvitenskap

Magistergrad i psykologi gir ikke uten videre rett til å bruke tittelen psykolog. Etter lov om godkjenning m.v. av psykologer må de som har annen utdanning enn embetsksamen i psykologi fra norsk universitet, søke om godkjenning i hvert enkelt tilfelle.

Mag.art.-graden består av to støttefag, som normalt er to grunnfag eller mellomfag, og ett hovedfag i tillegg til examen philosophicum.

Det er vanlig at grunn- og mellomfagsstudiet inngår i magistergradsfaget. Det er å anbefale at disse avlegges før en tar fatt på magistergradsstudiet. For psykologi er det imidlertid krav om grunnfagseksamen med laud, og for statsvitenskap er det krav om mellomfagseksamen med laud.

Magistergradsstudiet er mer spesialisert i sitt opplegg enn studiet til cand.polit.-eksamen. Hovedfaget og avhandlingen inntar en mer dominerende plass i studiet som helhet, og avhandlingen forventes å være større og ligge på et høyere nivå enn for embetsksamen.

Støttefagene har til oppgave å supplere hovedfaget, gi prøven den nødvendige bredde, og gjøre den til et avrundet hele. Det ene støttefaget må støtte opp om kandidatens spesialområde innenfor hovedfaget.

Det er vanskelig å gi faste regler for støttefag, og det er derfor mulig at visse fag og fagkombinasjoner risikerer ikke å bli godkjent. For enkelte fags vedkommende er det i forskriftene tatt inn fortegnelse over hvilke fag som generelt er godkjent som støttefag. Alle andre fag som ønskes benyttet som støttefag, må det imidlertid — i god tid før melding til magistergradseksamen — søkes godkjenning for. Søknadsskjema fås ved fakultetssekretariatet og instituttene. Søknaden sendes det institutt hovedfaget hører inn under. Deretter blir det behandlet av

Eksamens- og undervisningsutvalget ved fakultetet. Ved melding til eksamen i forbindelse med magistergrad brukes det vanlige skjema for eksamensmelding.

Alle magistergradsstudenter bør så tidlig som mulig diskutere studieopplegg og fagkombinasjoner med faglærere ved det institutt hovedfaget hører inn under.

Til magistergraden gis det ikke graderte karakterer, bare bestått/ikke bestått, men bestått betyr her at kandidatens prestasjoner i alle deler av studiet, også støttefagene, er laudable, dvs. karakteren 2,5 eller bedre. Dispensasjon fra laudkravet for støttefagene kan gis når gjennomsnittkarakteren for de to fagene er laud og ingen av de to fagene er dårligere enn 2,7. For de fleste fag kreves avlagt grunn- eller mellomfag med karakteren 2,5 eller bedre i hovedfaget, og dermed er kravet om laud begrenset til å gjelde det ene støttefaget.

Magistergradsforskrifter for hvert enkelt fag med opplysninger om støttefag etc., fås ved henvendelse til de aktuelle institutter og hos studieveilederen.

Reglement for magistergraden finner du bak i boka.

Doktorgrader

Det er innført nye doktorgrader ved fakultetet, dr.polit. og dr.psychol. For å kunne bli tatt opp til doktorgradsstudiet må søkerne ha embetseksamen eller annen utdanning som blir godkjent som likeverdig med dette.

Reglementet og utfyllende regler for dr. polit.-graden se sidene 167 og 171 og for dr.psychol.-graden på side 61.

Nærmere opplysninger om doktorgradsstudiet i de ulike fag fås ved henvendelse til hvert enkelt institutt.

Dr.philos.-graden eksisterer fremdeles. Reglementene for doktorgraden kan fås ved henvendelse til fakultetssekretariatet ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Karaktersystemet

Ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet brukes følgende karakterskala ved de fleste eksamener:

Laudabilis prae ceteris	1,0–1,5
Laudabilis	1,6–2,5
Haud illaudabilis	2,6–3,2
Non contemnendus	3,3–4,0

Beste karakter er altså 1,0 og dårligste karakter ved bestått eksamen er 4,0. Dårligere karakter enn 4,0 betyr at eksamen ikke er bestått. For de fleste fagene ligger karaktergjennomsnittet ved grunnfagseksamen omkring 2,7.

I sosialøkonomi brukes også en gradert karakterskala, men inndelingene er forskjellig fra det forannevnte systemet, blant annet brukes hundredeler. Dette er nærmere beskrevet i avsnittet om sosialøkonomistudiet.

Ved eksamen i sosialpedagogikk brukes bare karakterene godkjent og ikke godkjent. Nærmere beskrivelse om kriteriene for disse karakterene finner en i avsnittet om dette faget. Tilsvarende karakterer brukes også i 2. avdeling av embetsstudiet i sosiologi.

Godkjenning av eksamener fra andre norske læresteder

Enkeltstudier ved de regionale høgskoler (dvs. de av de regionale høyskoler som er ført inn under eksamensloven) gir uten særskilt vurdering fritak for deler av cand.-mag.-graden. Fritak gis etter tid for tid prinsippet.

De regionale høgskolene som er ført inn under eksamensloven, er distriktshøgskoler, ingeniørhøgskoler, kommunal- og sosialhøgskoler, pedagogiske høgskoler, Norsk Journalisthøgskole og Statens bibliotekhøgskole.

En del utdanninger fra andre norske undervisningsinstitusjoner er også godkjent som del av universitetsgrader. Det er Nasjonalt koordinerende utvalg for godkjenning av eksamener (NKU) som behandler slike søknader. Hvert halvår gir utvalget ut en ajourført liste over disse godkjente utdanningene. Studieveilederen kan gi nærmere opplysninger om dette.

Godkjenning av utenlandske eksamener

Studenter med utenlandsk utdanning som ønsker å få denne godkjent som del av grad ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, kan søke fakultetet om dette. Søknad om slik godkjenning sendes til Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Søkeren må selv gi en utførlig redegjørelse for studiets innhold, omfang og varighet, og legge ved attesterte kopier av vitnemål, kataloger, pensumlister o.l. dokumentasjon.

For utdanning fra andre nordiske land gjelder regler for internordisk eksamensgyldighet fra 1. april 1976. Et av grunnprinsippene i disse reglene er at en skal ta utgangspunkt i den normerte (normale) studietid for de utdanninger som sammenliknes. Hos studieveileder får du nærmere opplysninger om de retningslinjer som gjelder ved vurdering av utenlandsk utdanning. Der får du også reglene for internordisk eksamensgyldighet.

Utdanningskrav for adjunker og lektorer

Det er Kirke- og undervisningsdepartementet som avgjør hvilken utdanningsbakgrunn som godtas for undervisning i skoleverket. For å bli adjunkt må du ha cand.mag.-grad med minst to fag som er godkjent for undervisning og pedagogisk utdanning fra pedagogisk seminar. For å bli lektor må du ha cand.polit.-grad (eller en annen høyere grad) med minst to fag som er godkjent for undervisning og utdanning fra et pedagogisk seminar. Hvis du har lærerprøve eller annen lærerutdanning, gjelder andre bestemmelser. Se også brosjyren «Har du tenkt å bli adjunkt eller lektor? Orientering om universitetenes lærerutdanning» og Lærerutdanningsrådets brosjyre «Lærerutdanning», som fås hos studieveilederen. Spørsmål om kompetanse for undervisning kan ellers rettes direkte til Kirke- og undervisningsdepartementet.

Det samfunnsvitenskapelige fakultet har

søkt Kirke- og undervisningsdepartementet om å få massekommunikasjon grunnfag godkjent for arbeid i skolen.

For tiden (mars 1986) er følgende universitetsfag godkjent for undervisning:

OBS: Fag som er merket med samme tall, gir bare undervisningskompetanse i ett fag hvis de kombineres med hverandre.

Norsk/nordisk	1
Norrøn filologi	1
Samisk	
Finsk	
Engelsk	
Tysk	
Fransk	
Russisk	
Spansk	
Italiensk	
Gresk	
Latin	
Fonetikk	2
Språkvitenskap med fonetikk	2
Lingvistikk	2

Allmenn litteraturkunnskap
Historie
Kunsthistorie
Sosialøkonomi
Rettslære (herunder offentlig rett og kriminologi)
Musikk
Medisin
Ernæringslære
Miljøkunnskap
Nordisk arkeologi
Naturfag

Biologi	
Kjemi	
Matematikk	3
Mekanikk	3
Informasjonsvitenskap	4
Informatikk	4
Datafag	4
Statistikk	4
Geologi	5
Geofysikk	5
Fysikk	6

Astronomi	6
Geografi	7
Planlegging/lokalsamfunn	7
Samfunnsorientert naturgeografi	7, 8
Etnografi/sosialantropologi	7, 8
Samiske studier/etniske relasjoner	7
Samfunnsvitenskap	8
Statsvitenskap	8
Sammenliknende politikk	8
Offentlig administrasjon og organisasjonskunnskap	8
Samfunnsvitenskap	8
Sosiologi	8
Offentlig forvaltning og organisasjonslære	8
Psykologi	9
Pedagogikk	9
Sosialpedagogikk	9
Skoleforskning	9
Kristendomskunnskap	10
Religionshistorie/religionsvitenskap	10
Filosofi	10
Idéhistorie	10
Teatervitenskap	11
Drama, film, teater	11
Folkeminnevitenskap	12
Folkelivsgranskning	12
Folkloristikk	12

Hjelpetiltak for funksjonshemmede studenter

Ved Universitetet i Oslo er det etablert et råd som har fått i oppgave å legge forholdene best mulig til rette for personer med funksjonsvansker. De hovedgrupper funksjonshemmede man her tenker på er: bevegelseshemmede, synssvekkede/blinde og hørselssvekkede/døve. Rådet vil i samarbeid med universitetets administrasjon søke:

1. Å finne tekniske løsninger med henblikk på adkomst, ferdsel og arbeidsmuligheter og
2. Å sette i verk praktiske tiltak for å lette undervisningssituasjonen.

Retningslinjer for dispensasjon ved eksamen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet for fysisk og psykisk funksjonshemmede er gjengitt på side 9.

Eventuelle henvendelser kan rettes til konsulent Ellen Solheim, Helsefysikk/Verne-tjenesten, Postboks 1060 Blindern, 0316 Oslo 3 (tlf. (02) 45 64 33/45 64 96).

Utsettelse av verneplikt

Studenter ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet som ønsker å søke utsettelse av verneplikt, skal gå fram på følgende måte:

Forsvarsdepartementet har utarbeidet et søknadsskjema som alle bes bruke (også de som søker om utsettelse av sivilarbeider-tjeneste).

Søknadsskjema fås i fakultetssekretariatet, 5. etasje, Administrasjonsbygningen, Blindern.

Søknaden sendes eller leveres til Vernepliktsutvalget for Det samfunnsvitenskapelige fakultet, ved studieveilederen. Post-adressen er: Postboks 1084 Blindern, 0317 Oslo 3.

Vernepliktsutvalget (ved studieveilederen) behandler så søknaden og sender den videre til den militære eller sivile instans sammen med en uttalelse. Hvis en søknad ikke kan anbefales i samsvar med det studenten primært ber om, vil studenten få beskjed om dette til den adresse som er opp-gitt på skjemaet.

Vær tidlig ute med søknaden og bruk det fastsatte søknadsskjema slik at misforståel-ser og avslag på grunn av utløpte frister unngås.

Studiefinansiering

Statens lånekasse

Søknadsfristen i lånekassen er, for studen-ter som er i gang med utdanning i vinter-halvåret, satt til 1. mars dersom midlene skal være disponible før høstsemestrets start. Vanlig behandlingstid er ellers ca. 2 måneder. For studenter som skal påbegyn-ne et studium, må søknad sendes så snart

man har fått melding om at man er tatt opp ved studiet. Søknad sendes på særskilt skjema som bl.a. er utlagt i 1. etasje i Administrasjonsbygningen.

Stønad innvilges etter vurdering av

- studieplan
- søkers økonomi
- eventuell ektefelles formue.

For søkere under 20 år tas det også hensyn til foreldres økonomi.

Utdanningsstipend gis etter en tilsvarende vurdering som for lån, men stipendet er også behovsprøvet etter ektefelle-inntekt. I utdanningsstipendet inngår bl.a. botillegg for søkere som ikke lenger bor sammen med sine foreldre.

Nærmere retningslinjer er lagt ut i resepsjonen i 1. etg. i Administrasjonsbygningen på Blindern.

Stipend og legater

Universitetet i Oslo tildeler etter søknad studentstipend. Disse søkes for ett semester av gangen, og søknadsfristen er 1. oktober og 1. mars for de påfølgende semestre. Stipendene kan søkes av alle studenter, men gis bare i sjeldne tilfeller til nye studenter.

Søknadsskjema fås ved ekspedisjonskontoret i 1. etasje i Administrasjonsbygningen.

Det eksisterer for øvrig en rekke legater som gir stipend til utdanningsformål. Opplysninger om de fleste av disse står i boken «Stipend og legathåndboken 1985», utgitt av Universitetsforlaget.

En del kommuner gir også stipend til studenter fra kommunen. Henvendelser om disse rettes til de enkelte kommuner.

MASSEKOMMUNIKASJON

GRUNNFAG OG MELLOMFAG

Adresse: Institutt for presseforskning
Eilert Sundts hus, 6. etg.
P.b. 1093 Blindern, 0317 Oslo 3
Tlf. (02) 45 52 68

Innledning

Massemediene spiller en stadig større rolle i det moderne samfunn, og det er først og fremst deres fremvekst og utbredelse som har skapt dagens informasjonssamfunn. Denne utviklingen reiser en rekke spørsmål i tilknytning til mediernes oppbygning og virkemåte i en bredere sosial sammenheng. Slike tema har fått en sentral plass både i empirisk samfunnsforskning og i den kritiske samfunnsdebatt. Medieforskningen har sitt opphav i ulike faglige tradisjoner, men i dag er studiet av massekommunikasjon et eget tverrvitenskapelig forskningsfelt der man systematisk utforsker de økonomiske, politiske, kulturelle, sosiale og psykologiske konsekvenser av den stadig økende spredning av sentralt formidlet kultur, normer og informasjon.

Massekommunikasjon tar sikte på å gi studentene en innføring i dette forskningsfelt, kombinert med grundige kunnskaper om dagens mediesituasjon. På den ene side vil faget gi grunnleggende teoretiske kunnskaper om kommunikasjon som sosialt fenomen, og en oversikt over de viktigste tilnæringsmåter og problemområder i dagens forskning om medier og kommunikasjon. På den annen side vil det gi en grundig innføring i de enkelte mediernes oppbygging og virkemåte, i publikums bruk av mediene og i deres reaksjoner på innholdet.

Til sammen vil dette gi studentene kunnskaper av praktisk betydning på mange samfunnsområder og i ulike yrker, og et godt grunnlag for selvstendig og kritisk vurdering av mediernes funksjoner i samfunnet, og av aktuelle mediespørsmål.

Massekommunikasjon bygger på en generell samfunnsvitenskapelig forsknings-tradisjon, og kjennskap til sentrale sosiologiske og sosial-psykologiske begreper og tilnæringsmåter vil lette tilegnelsen av vesentlige deler av pensum. Studenter som planlegger å ta andre samfunnsvitenskapelige fag bør derfor ikke velge massekommunikasjon som sitt første fag.

Grunnfag

Grunnfaget består av en hoveddel og en metodeldel. For å lette oversikten er hoveddelen delt i 4 områder:

1. *Generell innføring*, som gir en grunnleggende teoretisk introduksjon til faget, og en oversikt over ulike faglige tilnæringer.
2. *Medieinstitusjoner*, som gir en oversikt over det norske mediesystem og de enkelte mediernes organisatoriske oppbygging og virkemåte.
3. *Bruk og påvirkning*, som beskriver publikums bruk av ulike medier, og diskuterer mediernes rolle i samfunnets opinionsdannende prosesser.

4. *Kommunikasjon og samfunn*, som tar opp viktige sider ved mediernes rolle og funksjoner i det moderne samfunn.

Denne inndelingen er i første rekke et praktisk hjelpemiddel i organiseringen av undervisningen, og må ikke oppfattes som adskilte deler. Innholdet i de enkelte områdene henger tvert imot nøye sammen, og må vurderes i forhold til hverandre.

Metodedelen gir en innføring i samfunnsvitenskapelig metode og statistikk. Undervisningen er organisert i samarbeid med Institutt for statsvitenskap, og studentene følger det 2 semesters metodekurs som gis for grunnfagsstudentene i statsvitenskap, og går opp til eksamen i dette.

Pensum*

A. Hoveddelen

I. Generell innføring

Med utgangspunkt i en diskusjon av kommunikasjonsbegrepet gir del I en grunnleggende teoretisk introduksjon til studiet av kommunikasjon som sosialt fenomen. Kommunikasjon som et tverrvitenskapelig fagområde blir understreket, det blir vist hvorledes ulike faglige tradisjoner tilnærmer seg studiet av kommunikasjon, og det gis en oversikt over hvilke teorier og modeller de anvender på ulike kommunikasjonsproblemer. Videre blir det lagt vekt på å vise hvorledes ulike kommunikasjonsstrukturer og kommunikasjonsnettverk fungerer på ulike nivå i samfunnet, og hvilken rolle ulike kommunikasjonsformer spiller i samfunnets innflytelsesprosesser, med særlig vekt på medieorganisasjonene som maktfaktorer i dagens samfunn.

- Fiske, John: *Introduction to Communication Studies*, Methuen London 1982. Kap. 1, 3—8. s. 140
- Thunberg, Anne-Marie, K. Nowak, K.E. Rosengren & B. Sigurd: *Samverkansspiralen*, Liber Förlag, Stockholm 1979. Kapittel 3, 4 og 9. s. 86
- Hernes, Gudmund: «Det media-vridde samfunn» i *Samtiden nr. 1*, 1977. s. 14
- Høyer, Sverre: «Perspektiver», Del 1 i *Maktutredningen: Rapporten om massemedier*, NOU 1982:30, s. 21—83. s. 62
- McQuail, Denis: *Communication*, Longman, London 1975, 2. utg. 1984. s. 237
- Windahl, Sven & D. McQuail: *Kommunikasjonsmodeller*, Studentlitteratur, Lund 1979. s. 90
- s. 629

II. Medieinstitusjoner

Denne delen gir en oversikt over det norske mediesystem, utvikling frem til i dag, og mulig fremtidig utvikling basert på ny medieteknologi. De enkelte mediene blir grundig diskutert, med vekt på organisatorisk oppbygning, virkemåte og arbeidsformer. Videre blir nasjonal og internasjonal nyhetsformidling tatt opp.

I. Dagspressen

Behandler sentrale faktorer i utviklingen av norsk presse; markedsforhold og konkurranse mellom avisene; avisenes eierforhold og politiske tilknytning; samt intern organisering og arbeidsformer.

* Det tas forbehold om endringer i pensum.

Nærmere opplysninger ved Institutt for presseforskning.

1) = Inngår i artikkelsamlingen for massekommunikasjon grunnfag

2) = Fås kjøpt ved Institutt for presseforskning

- Høyer, Svennik: «Pressen», kapittel 11—14 i *Maktutredningen: Rapporten om massemedier*. NOU 1982:30, s. 170—239. s. 69
- NOU 1982:44: *Pressestøtten*. Kapittel 5—8, s. 16—38. s. 22
- Andenæs, Ivar: «Norsk pressepolitikk og strukturutvikling i 1970-årene» i *Pressens Årbog 1980*, Institutt for journalistikk, Fredrikstad. s. 17²⁾
- Gustavsson, Karl Erik: *Dagspressens situasjon i Norden*. Stensil, Göteborg 1984. s. 24
- s. 132

2. Radio og fjernsyn

Tar opp organisasjonen NRK, med vekt på intern organisering, forhold til eksterne organer og økonomi; samt sentrale aspekter ved programtilbud og programpolitikk. Dessuten behandles det amerikanske fjernsynssystemet og utviklingen av satellittfjernsyn.

- Østbye, Helge: «Norsk rikskringkasting — ett monopol, to medier» del IV i *Maktutredningen: Rapporten om massemedier*. NOU 1982:30 — unntatt: kap. 20. s. 47
- Høst, Sigurd: «Utviklingen av norsk radios programpolitikk» i *Pressens Årbog 1980*, Institutt for journalistikk, Fredrikstad. s. 13²⁾
- Giersing, M.: *TV i USA*. Gyldendals sprogbibliotek, København 1982. s. 402²⁾
- NOU 1984:5 *Kringkastingsreklame*. Kap. 5 «Satellittfjernsyn — omfang og virkninger». s. 18
- s. 480

3. Andre medier

Gir en kort oversikt over bøker, periodisk presse og film. Dessuten behandles ny medieteknologi.

- Østbye, Helge: «Bøker, periodisk presse og film», kapittel 22 i *Maktutredningen: Rapporten om massemedier*. NOU 1982:30. s. 14
- Mathisen, Kjell Olav: «Ny medieteknologi», kapittel 23 i *Maktutredningen: Rapporten om massemedier*. NOU 1982:30. s.
- Frith, Simon: «*Sound Effects — Youth, Leisure and the Politics of Rock*», Constable, London 1983. s. 270
- St.meld. nr. 17 (1981–82) *Filmen og samfunnet*. Kap. 3 s. 17–29, kap. 4 s. 30–42, kap. 5 s. 57–61, Vedlegg 4 s. 130–152. s. 54²⁾
- s. 343

4. Nyhetsformidling

Tar opp nyhetsbegrepet og nyhetskriterier og beskriver lokal, nasjonal og internasjonal nyhetsformidling.

- Carlsson, Ulla: *Nyheterne och tredje världen*. Studentlitteratur, Lund 1981. s. 130
- Bakke, Audun: *Kommunaljournalistikk*. Institutt for journalistikk, Fredrikstad 1984. Kap. 1–18. s. 252
- s. 382

III. Bruk og påvirkning

Denne delen tar for seg mottakersiden i kommunikasjonsprosessen. Først blir folks bruk av ulike medier beskrevet, og ulike teorier om spredning av kommunikasjon diskutert. Deretter blir det vurdert hvilke

1) = Inngår i artikkelsamlingen for massekommunikasjon grunnfag

2) = Fås kjøpt ved Institutt for presseforskning

effekter kommunikasjonsdeltagelse kan ha, og betydningen for holdningsdannelse og for utviklingen av offentlig opinion blir diskutert. Til slutt blir medienes rolle i sosialiseringprosessen tatt opp som eget punkt.

1. Publikums mediabruk

Tar opp sentrale aspekter ved publikums bruk av ulike medier som bruksfrekvenser, bruksmønstre og stoffpreferanser. Diskuterer på hvilken måte ulike faktorer som f.eks. fysisk og psykisk tilgjengelighet, selektive mekanismer og gruppetilhørighet påvirker folks mediebruk.

- Werner, Anita: «Massemediene i et økonomisk og tidsbudsjettmessig perspektiv» Kap. 5 i *Maktutredningen: Rapporten om massemedier*. NOU 1982:30, s. 84–94. s. 10
- Østbye, Helge: «Publikum» kap. 20 i *Maktutredningen: Rapporten om massemedier*. NOU 1982:30. s. 10
- Høst, Sigurd: *Bruk av massemedier*. Stensil. Institutt for pressforskning. s. 46²⁾
- Noreng, Øystein: «Lesing og kommunikasjon». Den norske bokklubben, Oslo 1974. Kapittel 5. s. 25¹⁾
- Robinson, John: «The changing Reading Habits of the American Public» i *Journal of communication*, vol. 30, nr. 1. s. 12¹⁾
s. 103

2. Teorier om spredning av kommunikasjon

Diskuterer sentrale teorier innen effektforskningen med vekt på to-stegs-hypotesen og diffusjonsteori; beskriver anvendings-tradisjonen og viktige innvendinger mot den; og tar opp forsøk på å bygge bro mellom effekt- og anvendingsstradisjonen.

- Rogers, Everett.: *Diffusion of Innovations*. 3. utg., Free Press, New York 1983. Kap. 1, 5, 7 og 8. s. 156
- Katz, Elihu, J. Blumler & M. Gurevitch: «Uses of Mass Communication by the Individual» i Davison & Yu (red.): *Mass Communication Research*, Praeger, New York 1974. s. 25¹⁾
- Høst, Sigurd: *Moderne bruksstudier – snarvei eller blindspor?* Stensil nr. 55, Institutt for pressforskning, Oslo 1979. s. 48²⁾
- Windal, Sven: *Uses and gratifications at the crossroads*. Media-panel, Lunds Universitet, 1980. s. 20²⁾
s. 249
- ### 3. Effekter av kommunikasjonsdeltagelse
- Gir en oversikt over ulike typer effekter kommunikasjon og mediebruk kan ha for deltagerne og for samfunnet.
- Werner, Anita & K.O. Mathisen: «Massemedienes innflytelse på publikum», kap. 6 i *Maktutredningen: Rapporten om massekommunikasjon*, NOU 1980, s. 97–128. s. 31
- Katz, Elihu & P. Lazarsfeld: *Personal Influence*, del I, seksjon 2 (s. 43–133), Free Press, New York 1955. s. 90
- Waldahl, Ragnar: «Kommunikasjon og politisk påvirkning» i *Pressens Årbog 1977*, C.A. Reitzel, København. s. 25²⁾
- Pietilä, Veikko: «On the effects of Mass Media: Some Conceptual Viewpoints» i Berg et al. (red.): *Current Theories in Scandinavian Mass Communication Research*, GMT, Grenaa 1977. s. 25

1) = Inngår i artikkelsamlingen for massekommunikasjon grunnfag

2) = Fås kjøpt ved Institutt for pressforskning

- McCombs, Maxwell: «Agenda-setting Research: A Bibliographical Essay» i *Political Communication Review* vol. 1 nr. 3, 1976. s. 8¹⁾
- Siune, Karen & O. Borre: «Setting the Agenda for a Danish Election» i *Journal of Communication* vol. 25, 1975. s. 184
- 4. Holdninger og offentlig opinion**
Tar opp holdningsbegrepet og diskuterer sentrale teorier for endring av holdninger; knytter forbindelsen mellom individuelle holdninger og offentlig opinion; og diskuterer kommunikasjonsprosessens rolle i utviklingen av offentlig opinion.
- Mannheim, Jarol: *The Politics Within*, Prentice-Hall, Englewood Cliffs 1975. Kapittel 2. s. 20¹⁾
- Hellevik, Ottar: *Endring i standpunkt til norsk EF-medlemskap: Betydningen av nærmiljø og politisk parti analysert ved hjelp av en krysspressmodell*. Stensil, Institutt for statsvitenskap, Oslo 1973. Del 2. s. 45²⁾
- Nimmo, Dan: *Political Communication and Public Opinion in America*, Goodyear, Santa Monica 1978. Kapittel 7, + s. 252-276. s. 47
- Oskamp, Stuart: *Attitudes and Opinions*, Prentice-Hall, Englewood Cliffs 1977, kapittel 5. s. 22¹⁾
- Noelle-Neuman, Elisabeth: «The Spiral of Silence» i *Journal of Communication*, vol. 24, 1974. s. 8¹⁾
- Mendelsohn, Harold: «Some Reasons Why Information Campaigns Can Succeed» i *Public Opinion Quarterly*, vol. 37, 1973. s. 11¹⁾
- Berelson, Bernard & P. Lazarsfeld & W. McPhee: *Voting*, The University of Chicago Press, Chicago 1954, Kap. 4. s. 18¹⁾
s. 171
- 5. Medier og sosialisering**
Gir en oversikt over mediebruk hos barn og ungdom, og diskuterer medienes rolle i sosialiseringprosessen.
- Liebert, Robert M., Joyce N. Sprafkin and Emily S. Davidson: *The Early Window. Effects of the Television on Children and Youth*. Pergamon Press, New York 1982. Kap. 1, 3-8. Appendix A. s. 183
- Ulvær, Bjørn Petter: *Barns mediebruk*. Stensil. Institutt for presseforskning 1984. s. 20²⁾
- McCron, R.: «Changing Perspectives in the Study of Mass Media and Socialization» i Halloran (red.): *Mass Media and Socialization*, Kavanagh & Son, London 1976. s. 30¹⁾
- Werner, Anita: «Feedback fra ungdom til massemedier» i *Tidsskrift for samfunnsforskning* nr. 2 1977. s. 12¹⁾
- Roe, Keith: «Svenska ungdommar och deras relationer till video» i Thor Norås (red.): *Mediekunnskap. Barn og billedmedier*. Universitetsforlaget, Oslo 1984. s. 1⁵⁾
- Evans, Thordis Dallan: «De farlige bølgene» i Hilde Andresen (red.): *Hva skjer foran skjermen?* Cappelen, Oslo 1984. s. 18
s. 278

1) = Inngår i artikkelsamlingen for massekommunikasjon grunnfag

2) = Fås kjøpt ved Institutt for presseforskning

IV. Kommunikasjon og samfunn

Denne delen diskuterer sentrale sider ved mediens rolle og funksjon i det moderne samfunn, og mediens betydning for sosiale, økonomiske og tekniske utviklingsprosesser vurderes. Videre blir kommunikasjonsprosessens betydning for forholdet mellom ulike samfunnsgrupper i det moderne informasjonssamfunnet behandlet; likeledes hvordan kontakten mellom myndigheter og borgere bør organiseres for at sentrale demokratiske idealer skal oppfylles i dagens samfunn.

1. Massesamfunn — massekultur — massemedier

Tar opp mediens plass i utviklingen av det moderne samfunn; vurderer kommunikasjonsformenes betydning for ulike sosiale nettverk og kontaktformer; og diskuterer mediens rolle i kulturutviklingen — i nasjonalt og globalt perspektiv.

Kornhauser, William: «The Theory of Mass Society» i *International Encyclopedia of the Social Sciences*, vol. 10, s. 58–46. s. 7¹⁾

Curran, James, Michael Gurevitch, Janet Woollacott: «The study of the media: theoretical approaches», i Michael Gurevitch, Tony Bennett, James Curran og Janet Woollacott (eds.): *Culture, society and the media*, London, Methuen, 1982. s. 18

Wilensky, Harold: «Mass Society and Mass Culture — Interdependence or Independence» i *American Sociological Review*, Vol. 29, 1964. s. 25¹⁾

Rosenberg, Bernard, David Manning White, «Mass Culture Revisited I og II», i Rosenberg & White (eds.): *Mass Culture Revisited*, New York, Van No-

strand Reinhold & Co., New York, 1971 (s. 3–21). s. 19¹⁾

Shils, Edward: «Mass Society and Its Culture» i Rosenberg & White (eds.): *Mass Culture Revisited*. s. 25¹⁾

Hall, Stuart: «The rediscovery of 'ideology': return of the repressed in media studies», i Gurevitch et al. (eds.): *Culture, society and the media*. s. 33

Murdock, Graham: «Large Corporations and the Control of the Communications Industries», Gurevitch et al. (eds.): *Culture, society and the media*. s. 30

Gallagher, Margaret: «Negotiation of Control in Media Organizations and Occupations», i Gurevitch et al. (eds.): *Culture, society and the media*. s. 21

Boyd-Barrett, J.O.: «Cultural Dependency and the Mass Media», i Gurevitch et al. (eds.): *Culture, society and the media*. s. 20

Rønning, Helge: «Kulturdemokrati, finkultur, massekultur, folkekultur» i *Kontrast* nr. 19, 1970. s. 205

2. Medier og sosial endring

Diskuterer mediens rolle i sosiale, økonomiske og tekniske utviklingsprosesser, og beskriver hvordan ulike kommunikasjonsformer medvirker til spredning av ny teknologi og nye kulturformer.

Curran, James: «Communications, power and social order», i Gurevitch et al. (eds.): *Culture, society and the media*. s. 27

Hedebro, Göran: *Communication and Social Change in Developing Nations*, Iowa State University Press, 1982. Kapittel 1–2, 4–5, 6–8. s. 105

1) = Inngår i artikkelsamlingen for massekommunikasjon grunnfag

2) = Fås kjøpt ved Institutt for presseforskning

Rogers, Everett: *Diffusion of Innovations (third ed.)*, New York, Free Press, 1983, kapittel 3, 9 og 11. s. 120
s. 252

3. Samfunnskommunikasjon/ informasjonskløfter

Tar opp hvilke forutsetninger som kreves for meningsfull deltagelse i samfunnets kommunikasjonsprosesser, og diskuterer mediens betydning for utviklingen av kunnskapsforskjeller mellom ulike befolkningsgrupper. Diskuterer også ulike prinsipper for kontakt og meningsutveksling mellom borgerne og offentlige myndigheter på ulike nivå.

Abrahamson, Kenneth: «Informationsklyfter i kommunikasjons-samhället» i *Pressens Årbog 1977*, s. 25²⁾

Nowak, Kjell: «From information gaps to communication potential» i Berg et al. (red.): *Current Theories in Scandinavian Mass Communication Research*, Grenaa, GMT, 1977. s. 20

Lyngdal, Lars Erik: *Offentlig informasjon: Målsettinger, funksjoner, prinsipper*. Stensil, Agder Distriktshøgskole, Kristiansand S., 1979. s. 50

Lorentzen, Pål: «Den offentlige forvaltningen og dagspressen», i *Tidsskrift for samfunnsforskning*, nr. 2, vol. 20, 1979. s. 23¹⁾

Østbye, Helge: «Vanskelige nyheter?» i *Pressens Årbog 1980*, Institutt for journalistikk, Fredrikstad. s. 7
s. 125

4. Mediefilosofi/ideologi — og mediepolitikk

Tar opp sentrale mediefilosofiske og -ideologiske tradisjoner, og gir en oversikt over aktuelle norske mediepolitiske spørsmål.

Siebert, Fred, T. Peterson og W. Schramm: *De fire pressesystemer*. Institutt for journalistikk, Fredrikstad 1977. s. 223

Raaum, Odd: *Myten om pressefriheten*, Universitetsforlaget, Oslo 1978. s. 137
s. 360

Samlet sidetall hoveddelen: 3893 s.

B Metod delen

1 Felleskurs med Statsvitenskap grunnfag

Hellevik, Ottar: *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*, 4. utg., Universitetsforlaget, Oslo 1980, *unntatt* sidene: 48–52 (Nærmere om deduksjon) 129–140 (Sammensatte skalaer) 235–240 (Regresjonsanalyse) 256–257 (Multivariat korrelasjons- og regresjonsanalyse) 257–271 (Sammenslåing av variable til indekser) 271–286 (Gruppering av enheter) 341–344 (Estimering) s. 327
s. 327

Undervisning

Grunnfaget er beregnet å strekke seg over 2 semester. Nye kurs settes i gang hvert semester. Undervisningen er organisert slik at det gis forelesninger i fagets 4 hovedområder etter følgende plan:

1. halvdel 1. semester: 4 t. ukentlig i

Generell innføring

1) = Inngår i artikkelsamlingen for massekommunikasjon grunnfag

2) = Fås kjøpt ved Institutt for pressforskning

2. halvdel 1. semester +
 1. halvdel 2. semester: 2 t. ukentlig i
Medieinstitusjoner
 og
 2 t. ukentlig i
Bruk av påvirkning
 2. halvdel 2. semester: 4 t. ukentlig i
Kommunikasjon
 og *samfunn*.

Ingen kurs er obligatoriske, men studentene oppfordres til å følge og delta aktivt i dem. Undervisningen er lagt opp slik at studentene bør følge forelesningene i den rekkefølge de er satt opp ovenfor.

I tilknytning til de 4 hovedforelesningene holdes det 4 seminarer. Det forutsettes at studentene deltar aktivt i disse, også med oppgaveskriving.

Undervisningen i metode/statistikk som gis felles med grunnfagsstudentene i statsvitenskap, strekker seg over 2 semestre. Kurset består av ukentlige forelesninger og seminarer. Nye kurs starter hvert semester.

Eksamen

1. Eksamen i hoveddelen: 2 skriftlige prøver på 8 timer hver + en muntlig prøve
2. Eksamen i metode/statistikk: 1 skriftlig prøve på 4 timer.

Grunnfagseksamen holdes hvert semester. Undervisningen er lagt opp slik at studentene skal ta eksamen både i hoveddelen og i metode/statistikk etter 1 års studier.

Den endelige grunnfagskarakteren beregnes slik at eksamen i hoveddelen (de to 8-timers prøver og muntlig) gis 16 vektall, og eksamen i metode/statistikk 4 vektall.

Mellomfag

Mellomfaget består av grunnfag massekommunikasjon og et mellomfagstillegg av ett semesters varighet. Mellomfagstillegget krever fordypet kjennskap til metode og

grunnlagsproblemer i medieforskningen, til medieorganisasjoner og journalistikk samt til publikumsanalyse. Pensum består av en fellesdel på ca. 1400 sider og en selvvalgt del på 250–300 sider. Dessuten skal studentene skrive en semesteroppgave på 15–20 sider. Semesteroppgaven og det selvvalgte pensum fastsettes i samråd mellom studentene og lærerne.

Pensum

- Denis McQuail: *Mass Communication Theory*, Sage, London, 1983. s. 225
- Klaus Krippendorf: *Content Analysis*, Sage, Beverly Hills, 1980. s. 180
- John Hartley, *Understanding News*, Methuen, London, 1982. s. 180
- Olle Findahl og Birgitta Höijer: *Begripelighetsanalys*, Studentlitteratur, Lund, 1984. s. 170
- Alexis S. Tan: *Mass Communication Theories and Research*, Grid Publishing, Columbus Ohio, 1981. Part II: Communication and Persuasion. s. 120
- Jerome L. Singer: «The Power and Limitations of Television: A Cognitive-Affective Analysis», i Percy H. Tannenbaum (red.), *The Entertainment Functions of Television*, Lawrence Erlbaum Assoc., Hillsdale, New Jersey, 1980. s. 1
- George Comstock et al.: *Television and Human Behavior*, New York, Columbia University Press, 1978. Kapitlene 1, 3, 4, 6 og 7. s. 200
- Herbert J. Gans: *Deciding What's News*, Random House, New York, 1979. Kapitlene 1 til og med 9. s. 300
- Ola B. Siverts: «Utilsiktet endring eller strategisk manipulasjon?» *Pressens Årbog* 1981/82. s. 24
- Sidetall fellesdelen: s. 1432

Undervisning

Det foreleses over henholdsvis innholds-analyse og det øvrige pensum av fellesdelen. Dessuten gis det et oppgaveseminar i tilknytning til semesteroppgaven.

Eksamen

Før man kan melde seg til eksamen i mellomfagstillegget må man enten ha bestått grunnfaget i massekommunikasjon eller kandidaten melder seg opp samtidig til grunnfagseksamen og eksamen i mellomfagstillegget. I det siste tilfelle gis det ikke sensur for mellomfagstillegget dersom kandidaten ikke består til grunnfagseksamen.

Dersom kandidaten ikke har bestått eksamen i grunnfagets metodedel (4 timer), så avlegges denne samtidig med eksamen i mellomfagstillegget.

Eksamen i mellomfagstillegget består av en semesteroppgave, en 8 timers skriftlig prøve og en frivillig muntlig prøve.

Semesteroppgaven skal være innlevert og godkjent før man kan gå opp til skriftlig eksamen. Innen nærmere fastlagt frist, som kunngjøres i forelesningskatalogen, skal kandidaten levere semesteroppgaven i to eksemplarer på instituttet. Semesteroppgaven skal ha et omfang på 15—20 maskinskrevne A4 sider, med et sammendrag på ca. 10 linjer. Semesteroppgavene i massekommunikasjon vil være offentlig tilgjengelig som en del av instituttets samlinger etter at de er godkjente.

Ved beregning av karakteren før muntlig prøve teller semesteroppgaven og skriftlig eksamen med en halvpart hver. Både ved den skriftlige og muntlige delen av pensum kan det eksamineres i den selvvalgte delen av pensum. Ved muntlig eksamen må kandidaten dessuten vente å bli eksaminert i tilknytning til semesteroppgaven.

Ved beregningen av den endelige karakteren for mellomfaget teller karakteren for grunnfaget i massekommunikasjon, inkludert eksamen i metode/statistikk, med $\frac{2}{3}$, og karakteren for mellomfagstillegget med $\frac{1}{3}$.

PEDAGOGIKK

GRUNNFAG - MELLOMFAG - HOVEDFAG EMBETSSTUDIUM SEMESTEREMNE I SKOLEUTVIKLING

Adresse: Pedagogisk forskningsinstitutt
Helga Engs hus, 2. etg., blokk C
P.b. 1092 Blindern, 0317 Oslo 3
Tlf. (02) 45 53 51

Orientering om innmelding til studiet i Pedagogikk

1. Alle som skal starte pedagogikkstudier ved Pedagogisk forskningsinstitutt, uansett hvilken eksamen i pedagogikk de sikter mot, må ha studierett ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Jfr. reglement og utfyllende regler for adgangsbegrensningen til Det samfunnsvitenskapelige fakultet, bak i boka.
2. Alle pedagogikkstudenter skal hvert semester de studerer ved instituttet fylle ut «Intern fagpåmelding/semesterkort», som innleveres like etter at semestret har startet. Slikt skjema fås ved henvendelse til instituttet. Studenten må ha betalt semesteravgiften for vedkommende semester før innlevering av fagpåmelding til instituttet.

Innledning

For pedagogikk grunnfag ble det innført ny studieplan fra og med høsten 1975 og for mellomfag og hovedfag fra og med våren 1976.

Studenter som har avlagt helt grunnfag eller mellomfag etter gammel studieordning, kan begynne på henholdsvis mellomfag og hovedfag etter ny studieordning. I sistnevnte tilfelle må imidlertid karakteren

til mellomfaget eller mellomfagstillegget være 2,7 eller bedre.

Studenter som ønsker å starte på mellomfagstillegget eller hovedfaget på grunnlag av annen ekstern utdanning, må søke instituttet om dette.

En gjør oppmerksom på at for studenter som skal opp til grunnfagseksamen høsten 1986, er det studieplanen i Studiehandboka 1985/86 som gjelder, mens planen i foreliggende studiehandbok gjelder for studenter som skal opp våren og høsten 1987.

Allmenn orientering

Pedagogikk er læren om oppdragelse og undervisning. Siktepunktet for pedagogikkstudiet, som har vært studiefag ved Universitetet i Oslo siden 1939, er å oppnå innsikt i oppdrags- og undervisningsprosessens egenart, former, betingelser og mål, slik at kandidaten skal bli i stand til å analysere, forstå, vurdere og utøve pedagogisk virksomhet.

Den pedagogiske vitenskap må i sin analyse av pedagogisk virksomhet trekke inn synspunkter av både normativ og deskriptiv art fra en rekke vitenskaper. Av sentrale hjelpevitenskaper for pedagogikkstudiet kan nevnes filosofi, historie, psykologi og sosiologi.

Forelesninger/seminarer og pensumlitte-

ratur er ordnet ut fra de ulike pedagogiske deldisipliner. Man legger likevel vekt på at studentene for å belyse spesifikke problem, søker å integrere kunnskap fra de ulike pedagogiske deldisiplinene.

I dag er det mulig å følge disse studie-veier:

- som del av cand.mag.- og cand.polit.-eksamen;
- grunnfag, mellomfag, hovedfag.
- som embetsstudium: 4 avdelinger som fører fram til cand.paed.-graden.
- magistergraden i pedagogikk.

Grunnfag gir kompetanse og grunnlag for undervisning i valgfaget *Personlære* på grunnskolens ungdomstrinn og for undervisning i *psykologi* som del av samfunnsfag og som valgfag i den videregående skole. Det kreves fagmetodikk med fagdidaktikk som del av den praktisk-pedagogiske utdanningen på samme måte som for andre skolefag.

Kanskje like viktig er den mer uformelle kvalifisering som et pedagogikk grunnfag gir med tanke på lærerrollen i dagens skole. Grunnfagsstudiet tar opp mange spørsmål og problemer som angår lærere og elever, og søker å sette skolen inn i en samfunnsammenheng og å analysere forholdet skole-samfunn. Skolens læreplaner og problemer i forbindelse med planlegging og gjennomføring av undervisning er et sentralt element i studiet. Det samme er en rekke spørsmål som vedrører elevene og deres forutsetninger — utvikling, læring, motivasjon. Kunnskap om, innsikt i og forståelse for den enkelte lærer og for lærere som fyller spesielle funksjoner som f.eks. sosiallærer, undervisningsinspektør og skoleleder.

Mellomfaget vil, på grunn av den valgfrihet studenten har når det gjelder emne for semesteroppgave langt på vei kunne «skreddersyes» etter enkelte læreres eller lærergruppers behov. Og studiet fungerer i dag også som videreutdanning for lærere som har behov for å kvalifisere seg for yrkesfunksjoner i skolen som del av læreryrket og lærerrollen.

Psykologidelen i mellomfagstillegget vil kunne gi generell innsikt om personlighetsutvikling ut fra utviklingsproblemer/psykogene lærevansker, en innsikt som f.eks. vil kunne være verdifull for en lærer som fungerer som rådgiver i den videregående skole. Det historisk-sosiologiske pensum vil kunne bidra med innsikt rettet mot forståelse av den samfunnsmessige sammenheng skole og utdanning står under innflytelse av. Didaktikkdelen åpner bl.a. for mulighet for å konsentrere seg om didaktiske spørsmål knyttet til spesielle skoleslag eller utdanningsinstitusjoner og/eller spesifikke fag eller områder, som fremmedspråkpedagogikk, åpen-skole spørsmål, evaluering, læremidler, lesevaner og leseundervisning på begynnertrinnet etc.

Et hovedfag i pedagogikk kan kvalifisere for mange forskjellige oppgaver avhengig av det fordypningsområde studenten har valgt for hovedfagsstudiet. Studenter som har tatt pedagogikk hovedfag sitter i mange forskjellige stillinger i skoleverket, f.eks. ved de pedagogiske høyskoler og distrikthøyskoler, innenfor skoleadministrasjonen på ulike nivåer, innenfor den pedagogiske veiledningstjenesten, i forlagsstillinger, stillinger innenfor ulike massemedia etc.

Embetsstudiet i pedagogikk er, bortsett fra de forskningsrettede studier til magistergraden og doktorgraden, den høyeste pedagogiske utdanning i landet vårt. Det er innrettet mot yrkesfunksjoner som lektor- og amanuensisstillinger i pedagogikk ved universitetet, distrikthøyskoler og lærerskoler m.m.

Videre gir embetsstudiet kompetanse for stillinger i den pedagogisk-psykologiske rådgivningstjenesten på linje med cand.-psychol.

Ellers kvalifiserer embetsstudiet i pedagogikk — både formelt og reelt — for en rekke yrkesfunksjoner innen skoleadministrasjonen på høyere nivå, for arbeidet med lærebøker (forlag), i den pedagogiske veiledningstjenesten både ved pedagogiske sentra og som konsulenter ved skolekontor (kommunale- og fylkeskontor), innen vok-

senopplæring, for forsøks- og utviklingsarbeid etc.

Magistergradsstudiet kvalifiserer i første rekke for forskningsarbeid.

Grunnfag

Grunnfagsstudiet tar sikte på å gi en generell innføring i sentrale pedagogiske disipliner.

Grunnfagseksamen i pedagogikk kan inngå i en fagkrets som fører fram til cand.-polit. eller cand.mag. eksamen. Den kan videre benyttes som støttefag til magistergraden.

I den utstrekning instituttet har kapasitet til det, innledes studiet med et introduksjonskurs som tar sikte på å gi en oversikt over pedagogikkens virkefelt og forskningsområder. Deretter følger en innføring i noen sentrale pedagogiske disipliner:

Pedagogisk psykologi med allmennpsykologisk innføring: En tar her opp psykologiske begreper, teorier og forskningsresultater som er relevante i den pedagogiske situasjon. Ved siden av den allmennpsykologiske innføring omfatter disiplinen følgende emner: Utvikling (barne- og ungdomspsykologi) og læring.

Pedagogisk historie, pedagogisk filosofi og pedagogisk sosiologi: Pedagogisk historie omfatter den norske skoles historie, pedagogisk idéhistorie og komparativ pedagogikk. Pedagogisk filosofi omfatter filosofiske problemer med relasjon til pedagogisk forskning og pedagogisk virksomhet. Pedagogisk sosiologi omfatter begreper og teorier fra sosiologien som har betydning for forståelsen av pedagogiske problemer.

Didaktikk og oppdragelsesteori: En tar her opp målsettingsproblemer, utvelgning og organisering av lærestoff og læringsaktiviteter og tilrettelegging og vurdering av oppdragelses- og undervisningssituasjoner.

Dessuten omfatter grunnfag et innføringskurs i forskningsmetoder. Kurset tar sikte

på å gi den innsikt studenten vil ha behov for under studiet av pedagogisk forskningslitteratur.

Undervisning

Undervisningen for grunnfagsstudiet vil bli gitt både som forelesninger og i seminarform.

Ved siden av undervisning i de ulike deler av faget blir det avholdt seminarer for integrering av de ulike disipliner som inngår i grunnfaget.

Melding om undervisningen for grunnfag vil for hvert semester bli gitt i forelesningskatalogen.

Pensum

Til hver av de pedagogiske disiplinene og til kurset i forskningsmetoder er det utarbeidet en mål- og emnebeskrivelse. Veiledende forslag til grunnbøker fås ved henvendelse til instituttet. Forslag til utfyllende lesing vil bli gitt i tilknytning til undervisningen.

De foreslåtte grunnbøker presiserer nærmere de emnene som er angitt for grunnfagsstudiet, og angir et rimelig nivå og omfang av disse emnene.

Studentene kan lese andre grunnbøker, men må påse at disse gir en tilsvarende dekning.

Eksamen

Melding til eksamener i pedagogikk skjer på spesielt skjema ved universitetets ekspedisjonskontor og ikke ved instituttet. Fristen for melding til eksamen gjøres hvert semester kjent i forelesningskatalogen.

Grunnfagseksamen består av to skriftlige prøver som hver varer 8 timer. Det gis én samlet karakter for de to prøvene etter gradert skala.

Eksamensoppgavene gis med utgangspunkt i studieplanens mål- og emnebeskrivelse. Første dag gis det to oppgaver av essaytypen, hvorav den ene skal besvares.

Andre dag gis det 5 småoppgaver, hvorav kandidaten velger bort én oppgave.

Det understrekes at eksamensoppgavene både kan bli gitt innenfor de enkelte disipliner av studiet og at de kan omfatte integrering av flere disipliner.

I tillegg kommer en 4 timers prøve i forskningsmetoder. Ved vurdering av denne siste prøven brukes skalaen godkjent/ikke godkjent.

Melding til grunnfagseksamens hoveddel forutsetter at studenten har avlagt eller meldt seg til prøven i forskningsmetode.

Mål- og emnebeskrivelse for de enkelte disipliner og for kurset i forskningsmetoder

PEDAGOGISK PSYKOLOGI MED ALLMENNPSYKOLOGISK INNFØRING

Pedagogisk psykologi omfatter den psykologiske kunnskap og viten som kan bidra til forståelse av oppgaver og problemer som knytter seg til oppdragelse og annen hjelp i oppveksten, og til den mer systematiske opplæringsvirksomhet som blir organisert for mennesker på ulike aldersnivå og med ulike formål, herunder spesialpedagogiske tiltak.

Innholdet i denne disiplinen knyttes til psykologiske begreper, teorier og forskningsresultater som er relevante for pedagogisk virksomhet, både i den generelle oppdragelse og i undervisningssituasjoner. Kunnskapsinnholdet skal bidra til å belyse såvel teoretiske som praktiske oppdrags- og undervisningsproblemer.

Innholdet i den pedagogiske psykologi er altså ikke avgrenset til å omfatte bare det som kan anvendes i pedagogisk virksomhet. Disiplinen omfatter også stoff som kan bidra til å prege faglig tenkemåte og holdninger, og derved gi et bedre grunnlag for valgavgjørelser i situasjoner som krever pedagogiske vurderinger.

Hvilken psykologisk kunnskap som oppfattes som relevant i den pedagogiske virksomhet, vil ikke *bare* bestemmes av emne-

nes art og innhold, men også ut fra hvilket synspunkt en nærmer seg disse, og på hvilken måte en arbeider med dem. Det er ikke minst den enkelte pedagog som avgjør i hvilken grad og på hvilken måte den psykologiske kunnskap og innsikt gjøres relevant for den pedagogiske virksomhet. For at dette skal lykkes i studiet, kreves det innsats ikke bare på det rent teoretiske plan, men også når det gjelder å relatere teoretisk kunnskap til praktiske situasjoner og ikke minst til en selv og ens egen pedagogiske virksomhet. Psykologistudiets bidrag innenfor pedagogikken vil dermed først og fremst ligge i de muligheter det gir til å utdype og klargjøre pedagogens forståelse av sin virksomhet, seg selv og de mennesker han/hun får å gjøre med i sin virksomhet.

Målet for innføringsstudiet i pedagogisk psykologi er å utruste og motivere for videre pedagogisk fagstudium og for praktisk pedagogisk virksomhet.

Studiet skal føre fram til (1) kjennskap til disiplinens terminologi og metoder, (2) oversikt over disiplinens grunnleggende problemer og områder, (3) et visst kjennskap til ulike teoretiske synsmåter og prinsipper og (4) innsikt i psykologiens betydning for pedagogikken.

Studenten skal kunne anvende pedagogisk-psykologiske fagtermer i samsvar med definisjoner eller presiseringer som han/hun kan gi en faglig begrunnelse for. Det kreves kjennskap til de metoder og metodeproblemer som er særlig aktuelle innenfor den pedagogisk-psykologiske forskning. På grunnlag av denne kunnskap skal studenten kunne tolke og vurdere kritisk aktuelle forskningsresultater.

Videre kreves kunnskap om sentrale psykologiske fenomener og prosesser og sammenhenger mellom disse.

Studenten skal ha et visst kjennskap til sentrale teoretiske synsmåter eller forklaringsprinsipper innenfor de ulike pedagogisk-psykologiske problemområder.

Endelig skal studenten ha innsikt i den pedagogiske psykologis muligheter og begrensninger innenfor den pedagogiske

vitenskap og for praktisk pedagogisk virksomhet.

Disiplinen pedagogisk psykologi omfatter generell innføring i (A) allmenn psykologi, (B) utvikling (barne- og ungdomspsykologi) og (C) læring.

A. Allmenn psykologi

En konsentrerer seg her om generelle begreper og prosesser som et grunnlag for studiet av utvikling og læring.

- Grunnleggende kognitive funksjoner: persepsjon, språk, begrep, tenkning, intelligens.
- Læring, læring/modning, arv/miljø.
- Emosjonelle og motivasjonelle prosesser. Konflikt og tilpasning.
- Sosiale prosesser, gruppedynamikk, innstillinger, normer og roller.

B. Utvikling (Barne- og ungdomspsykologi)

1. Generelle utviklingspsykologiske begreper og problemer

Utvikling, vekst, modenhet, utviklingsopp-gave, differensieringsprinsippet, integreringsprinsippet, sekvensprinsippet, stadi-prinsippet.

Ungdomsalderens spesielle problemer: Kjønnsmodning, identitetsproblemet, yrkesvalg, kriminalitet og stoffbruk som ungdomsfenomen, ungdomssekssualitet.

2. Utviklingsområder

- a. *Fysisk og motorisk utvikling*: Generelle utviklingstrekk.
- b. *Kognitiv utvikling*: Generelle utviklingstrekk ved persepsjon, språk, begrep, tenkning, intelligens, kreativitet.
- c. *Utviklingen av motiver og emosjoner*: Generelle utviklingstrekk, spesifikke grunnleggende behov og emosjoner.
- d. *Sosial utvikling*: Generelle utviklingstrekk ved forholdet til voksne og til jevnaldrende.
- e. *Moralsk utvikling*: Internaliseringsprosessen. Danning av innstillinger, normer, verdier, samvittighet, karakter.

- f. *Religiøs utvikling*: Generelle utviklingstrekk ved religiøs tenkning, opplevelse og atferd.
- g. *Interesseliv og skapende virksomhet*: Generelle utviklingstrekk ved lek, forming og andre skapende aktiviteter, leseinteresser og bruk av massemedia.

3. Sosialisering og personlighetsdanning

Ego- (selv-)utviklingen. Personlighetens utvikling og integrasjon. Familien og øvrige faktorer i sosialiseringprosessen.

C. Læring

1. Læring som generelt fenomen

a. Begrepet operasjonelt og teoretisk definert.

b. Overordnet prinsipp:

Læring som resultat av samspill (interaksjon) mellom en *person* og en *situasjon*.

Personforutsetninger.

Situasjonsbetingelser.

Læring og læringssvikt eller lærevanser i tilknytning til personforutsetninger og situasjonsbetingelser.

c. Læreprosessen.

Assosiativ læring.

Kognitiv læring.

d. Hukommelse og glemsel. Overføring av læring.

Korttids- og langtidshukommelse.

Prosesser og faktorer av betydning for hukommelse og glemsel av ulike typer av lærestoff og ferdigheter.

Generalisering og diskriminering.

Retroaktiv og proaktiv letting og hemning.

2. Læringsområder sett i lys av læring som generelt fenomen (C.1)

- a. Emosjonell og motivasjonell læring. Emosjoners og motivers betydning for læring og prestasjoner.
- b. Perseptuell læring. Oppmerksomhet. Selektivitet.

- c. Ferdighetslæring.
- d. Begrepslæring. Språklæring.
- e. Læring av prinsipper.
- f. Tenkning. Kritisk tenkning. Skapende tenkning.
- Problemløsning.
- g. Sosial læring.

Pedagogisk historie, pedagogisk filosofi og pedagogisk sosiologi

Dei pedagogiske problema som desse delområda skal gi innsikt i, er på mange måtar ulike. Men dei er også på same tid i nær slekt med kvarandre. Til dels høyrer dei vår eiga tid til, og til dels var dei aktuelle i tidlegare tider. Dei har like ofte med den pedagogiske røyndommen å gjere som med den pedagogiske idéverda. Problema kan dreie seg om konkrete forhold, og dei kan vere av prinsipiell karakter. Men felles for dei er at dei må sjåast i ein kulturell og samfunnsmessig samanheng for å bli rett forstått. Dette gjeld like mykje om problema er filosofiske eller sosiologiske, om dei har med samanlikningar mellom pedagogiske fenomen over landegrensene å gjere, og like mykje om problema er fortidige eller nåtidige.

Det er dessutan eit karakteristisk trekk ved desse problema at dei i stor utstrekning er naturlege forskningsobjekt også for fleire andre vitenskaplege disiplinar; såleis for sosial og politisk historie, filosofi og andre samfunnsvitenskapar. Derfor er det også lite skarpe grenser mellom desse forskningsgreinene og dei delområda av pedagogikken som det her gjeld.

Studiet av pedagogisk historie, pedagogisk filosofi og pedagogisk sosiologi skal ikkje berre gi innsikt i pedagogiske problem og i deira samanheng med kultur og samfunnsforhold i fortid og nåtid. Det skal samstundes gi kjennskap til forskningsmetodar som nok er mest aktuelle på desse delområda, men som på same tid er av interesse under studiet av også andre delar av pedagogikken.

Pedagogisk idéhistorie

Studiet av pedagogisk idéhistorie fører inn i dei sentrale problemstillingane i oppsedding og undervisning som kvar generasjon, og ikkje minst vår eigen, må ta opp til vurdering. Idéhistoria avspeglar både den humanistiske, naturvitenskaplege og samfunnsmessige sida ved pedagogikken og viser korleis intellektualistiske, biologiske og sosiologiske menneskesyn er med og bestemmer målsetting, fag og metodar, læreplanar og skoleordning. I relasjonane individ/samfunn og samfunn/skole kjem det politiske og sosiale aspektet klart fram.

Idéhistoria er ei viktig kjelde til kunnskap om pedagogiske og skolepolitiske forhold, og studiet vil kunne skape vidsyn og betre forståing av den kontinuerlege debatt om oppsedding og undervisning.

Studiet omfatter:

1. Realismens pedagogiske idéar.
2. Opplysningstida — idéar og sentrale pedagogar.
3. Den klassisk-idealistiske epoken.
4. Tankeretningar og reformpedagogar på 1800-tallet.
5. Pedagogiske hovudstraumar i vårt hundreår.

Norsk skolehistorie

Studiet av den norske skoles historie skal omfatte både den utviklinga som faktisk har skjedd, og dei krefter og motiv som har vore med på å bestemme denne utviklinga. Så langt det er råd, skal dei pedagogiske problema sjåast i samfunnsmessig, kulturell og politisk samanheng. Den norske pedagogiske historie bør dessutan sjåast i samanheng med den generelle pedagogiske idéhistoria. Studiet skal gjelde utviklinga heilt fram til dei aktuelle problema i norsk skole, og dessutan omfatte kjennskap til dagens grunnskole i dei andre nordiske landa.

Studiet omfattar:

1. *Grunnskolen.*
Allmugeskole — folkeskole — grunnskole.

2. *Ungdomsskolar.*
Folkehøgskolar, fylkesskolar, kristelege ungdomsskolar.
3. *Den vidaregåande skolen.*
Borgarskole — middelskole — realskole. Latinskole — lærd skole — gymnas — vidaregåande skole.
4. *Lærarutdanninga.*
Seminar — lærarskolar — pedagogiske høgskolar.
Lærarutdanninga ved universiteta.
5. *Einskapsskole og differensiering.*
Standskolesystemet — einskap til 5.— til 7.— til 9.—12. trinn.
Differensiering i grunnskolen og vidaregåande skolar.
6. *Mål og middel i undervisninga.*
Formål. Læreplanar. Fagkrins. Arbeidsmåtar og hjelpemiddel.
7. *Evaluerings- og kompetanseproblem.*
Karaktergjing. Eksamensordningar.
8. *Styringsorgan og ansvarsfordeling.*
Skole — kyrkje. Skole — stat, fylke, kommune, krins.
Ulike råd og organ i skolestellet.
9. *Komparativ pedagogikk.*
Grunnskolen i dei nordiske land.

Pedagogisk filosofi

Det sentrale siktemålet med studiet av pedagogisk filosofi er å gi ei innføring i korleis denne kan vere med å belyse sentrale pedagogiske spørsmål. Ein søkjer å nå dette målet gjennom ei analyse av sentrale pedagogiske omgrep, ulike sider ved undervisning og oppseding og sentrale pedagogiske grunnlagsproblem.

Studiet omfattar:

Klargjering av omgrepsbruk og filosofiske premissar som ligg bak ulik bruk av følgjande sentrale pedagogiske omgrep:
— undervisning — oppseding
— læring — utvikling
— indoktrinering
— autoritet — fridom
— danning — allmenndanning

— innhald — lærestoff — kunnskap
— teori — praksis
— mål — verdiar

Pedagogisk sosiologi

Pedagogisk sosiologi har med dei kreftene å gjere som er verksame i den allmenne sosialiseringssprosessen. I studiet kjem ein også inn på dei einingane og mønstra i skole og samfunn som høyrer med i og er med og styrer denne prosessen. I studiet vil det norske undervisningsverket vere det naturlege grunnlaget for den faglege framstillinga.

Studiet omfattar:

1. Utdanning og ulikhet.
2. Skolen som samfunn og kultur.
3. Funksjonshemninger og sosiale avvik i skolen.
4. Utdanning og lokalsamfunn.
5. Utdanning og etniske grupper.
6. Utdanning og kjønnsroller.

Didaktikk og oppdragelsesteori

I didaktikk og oppdragelsesteori behandles spørsmålene om undervisningens og oppdragelsens HVA (mål og innhald), HVORDAN (metoder/midlar) og HVORFOR (begrunnelse). For å besvare disse spørsmålene i en gitt situasjon må det gjeres en rekke overveielser og foretas valg. Didaktikk og oppdragelsesteori bidrar her med en teoretisk bakgrunn og en ramme for slike overveielser og beslutninger.

Formålet med studiet i didaktikk og oppdragelsesteori er å

1. Klargjøre og systematisere forhold som angår sentrale problemer innenfor undervisning og oppdragelse.
2. Gi kunnskap og forståelse som undervisnings- og oppdragelsesmessige vurderinger og avgjørelser kan baseres på.
3. Bidra til å utvikle et helhetssyn på faget pedagogikk.

Studiet i didaktikk og oppdragelsesteori skal altså i første rekke gi oversikt over et

stort fagområde og innsikt i de vurderinger som bør gjøres på ulike ledd i undervisnings- og oppdragsprosessen.

Ettersom de andre områder i studiet behandler spørsmål som har konsekvenser for undervisnings- og oppdragsmessige vurderinger og avgjørelser, er det en forutsetning at disse er gjennomgått eller studeres parallelt slik at dette fagstoffet kan anvendes i studiet av didaktikk og oppdragssesteori. Slik sett kan didaktikk og oppdragssesteori betraktes som et fagfelt som har en viktig oppgave i å integrere fagstoff fra andre deler av pedagogikkfaget og relatere dem til undervisning og oppdragssesteori.

Studiet omfatter en generell del (A) som tar opp enkelte grunnlagsproblemer, en del (B) som er knyttet til noen sentrale didaktiske kategorier og en del (C) som tar opp noen sentrale oppdragssesteoretiske emner og problemstillinger.

Nedenfor følger en oversikt over de hovedemner innenfor disse tre delene som det kreves at studenten skal ha innsikt i og kunne redegjøre for og gi en faglig drøfting av.

A. Generell del: Noen grunnlagsproblemer

- Didaktikkens og oppdragssesteoriens funksjon og forholdet til de øvrige pedagogiske disipliner.
- Forholdet mellom sentrale begreper som undervisning og oppdragssesteori, undervisning/oppdragssesteori og opplæring/danning
- Forholdet mellom undervisning/oppdragssesteori og læring/utvikling/sosialisering/enkulturasjon/personalisering
- Forholdet teori — praksis.
- Ulike prinsipielle oppfatninger av undervisning og oppdragssesteori belyst ut fra undervisningstradisjoner eller retninger.
- Forholdet mellom menneskesyn/samfunnsyn og synet på undervisning og oppdragssesteori.
- Undervisningens og oppdragssesteoriens mulighet og grenser.
- Pedagogisk mandatfordeling.

B. Didaktikk

Didaktikkstudiet er nedenfor delt i to hoveddeler med dellemner som sees i sammenheng med grunnlagsproblemer under A. Den første delen gir oversikt over noen didaktiske kategorier som står sentralt i pedagogisk arbeid. Andre delen er innsiktning på praktisk planlegging og gjennomføring av undervisningen.

Sentrale didaktiske kategorier

1. Mål

All undervisning og oppdragssesteori bygger på visse intensjoner og er derfor målrettet. For dette emnet vil det bli lagt vekt på:

- skolens overordnede oppgave, med utgangspunkt i den generelle del av Mønsterplanen og av Læreplan for den videregående skole (henholdsvis kapitlene «Skolens oppgave» og «Mål og midler»)
- Sentralt i denne sammenheng står skolens rolle og funksjon i dagens samfunn sett i forhold til generelle pedagogiske grunnlagsproblemer
- sammenheng mellom skolens overordnede mål og undervisningsmålene.
- forståelse og vurdering av hvilke konsekvenser ulike former for målutforming kan ha.

2. Innhold

Det vil her bli lagt vekt på:

- spørsmål om hva en læreplan er og hvordan den blir til
- utvelgelse og organisering av skolens innhold. De sentrale tema her blir faglige, individpregede og samfunnsrettede kriterier som basis for utvalg, og tverrfaglig kontra fagsentrert organisering. Dette blir drøftet både generelt og i relasjon til norske læreplaner
- sammenheng mellom skolens overordnede mål, læreplaner og lærestoff i undervisningen.

3. Undervisningens forutsetninger

Under dette emnet vil en legge vekt på føl-

gende forutsetninger og forholdet mellom dem:

- forutsetninger hos eleven selv (læreforutsetninger)
- forutsetninger knyttet til sosiale og kulturelle forhold
- ressurser og ressursbegrensninger i arbeidet (rammefaktorer).

4. Metoder, arbeidsmåter og organiseringsformer

Sentralt i dette problemområdet står:

- valg mellom alternativer når det gjelder undervisningsprinsipper eller aktivitetsformer, styrings- og organiseringsformer og differensieringsformer
- forholdet mellom mål, lærestoff og arbeidsmåter.

5. Læremidler

Det vil her bli lagt vekt på begrepsbruk, ulike former for læremidler og deres rolle i undervisningen.

6. Evaluering

De mest sentrale emner for dette studieområdet blir:

- ulike sider ved evalueringsbegrepet og dets anvendelse
- ulike formål som evalueringen kan ha og ulike evalueringsformer
- sammenheng mellom ulike typer undervisningsmål, lærestoff og arbeidsmåter og ulike evalueringsformål og evalueringsformer.

Planlegging av undervisning

Ved studiet av dette emne vil en gå ut fra to innfallsvinkler:

1. Undervisningsplanlegging i dagens skole med utgangspunkt i regelverk og læreplaner.
2. Didaktisk relasjonstenkning. Styring av undervisningen er i første rekke tillagt mål og innhold. Men i praktisk arbeid er ikke dette de eneste faktorer som virker inn på undervisningen. Det kan også i ulik grad tilskrives elevene, lærerne, rammefaktorene osv.

Didaktisk relasjonstenkning står for sammenhengen mellom de didaktiske kategorier i planlegging og gjennomføring av undervisning.

C. Oppdragelsesteoretiske emner og problemstillinger

Oppdragelsens vesen og egenart.

Intensjonal og funksjonal oppdragelse. Funksjoner og prosesser i oppdragelsen. Oppdragerens rolle i forholdet til barnet, samfunnet og kulturen. Oppdragelsens polare struktur.

Målsetting i oppdragelsen.

Målsettingens funksjon i oppdragelsen. Formale og materiale målbestemmelser. Generelle mål og delmål.

Forholdet mellom oppdragelsesmandat og målsetting.

Forholdet mellom menneskesyn/samfunnssyn og oppdragelsesmål.

Oppdragelsesmål i hjem, barnehage og skole og forholdet mellom disse.

Ulike oppdragelsesområder.

Sosial, moralsk, intellektuell, fysisk, estetisk og religiøs oppdragelse. Oppdragelse og mental helse. Oppdragelse og selvstendighet.

Autoritetens plass og funksjon i oppdragelsen.

Virkemidler i oppdragelsen.

Forholdet mellom oppdragelsesmål og synet på virkemidlene.

Kontinuerlige virkemidler.

Diskontinuerlige virkemidler.

Familien som oppdragelsesmiljø.

Familiens oppdragelsesfunksjon.

Foreldrenes rolle som oppdragere.

Skolen som oppdragelsesmiljø.

Skolesamfunnets oppdragelsesfunksjon.

Læreren som oppdragelsesoppdager.

Andre sosialiseringsfaktorer som oppdragelsesfunksjon.

Barnehage, kirke, massemedia, jevnaldringsgruppen.

Forskningsmetoder

Metodeproblemene i pedagogisk forskning vil foruten å være generelle også i ikke liten grad være avhengige av hvilke områder innenfor faget pedagogikk man er opptatt av. Det kan være forskningsmetodiske problemer av filosofisk, historisk, didaktisk, sosiologisk eller psykologisk karakter.

Studiet av metodeproblemer innenfor grunnfaget tar sikte på å hjelpe studenten til å forstå den pedagogiske faglitteraturen for så vidt det gjelder de mer elementære forskningsmetodiske aspekter, skaffe seg et grunnlag for kritisk å kunne vurdere hvor pålitelig og gyldig den kunnskap er som innvinnes gjennom forskning og å ha et utgangspunkt i forskningsmetodisk orientering for et videregående studium i faget.

Metodeproblemer vil også bli belyst under studiet av de enkelte disipliner i faget. Denne metodediskusjon skal sammen med selve metodekurset gi studenten et grunnlag for selv å kunne reflektere over hva som er karakteristisk for vitenskapelige problemstillinger i faget.

Innføringskurset i metode omfatter en *generell metodisk orientering, datainnsamlingsmetoder og statistikk*.

Generell metodisk orientering

Studiet tar sikte på: 1) å gjøre studenten kjent med generelle begreper som er sentrale i den pedagogiske forskningslitteraturen, og 2) å utvikle forståelse for problemer av mer analytisk karakter i teoretisk forskning, metodeproblemer innenfor empirisk forskning og problemer i tilknytning til bruken av kildemateriale.

Studiet omfatter

Begrepene: Problem, teori, hypotese. Variabelbegrepet. Ulike undersøkelsesopplegg (design). Pålitelighets- og gyldighetsproblemer, herunder elementær kildekritikk, indre og ytre validitet.

Datainnsamlingsmetoder

Studiet tar sikte på å gjøre studenten kjent med noen vanlige brukte datainnsamlings-

metoder og å gi noe innsikt i de pålitelighets- og gyldighetsproblemer som knytter seg til datainnsamling generelt, og til de ulike metodene.

Studiet omfatter

Måling, målenivåer. Konstruksjon av målemidler. Reliabilitet og validitet. Ulike typer tester. Direkte observasjon. Intervju. Spørreskjema.

Statistikk

Statistikkens begrepsapparat gjør det mulig å beskrive relasjoner i kompliserte og uoversiktlige data og danner utgangspunkt for å kunne lære å tenke systematisk i usikkerheten omkring empiriske data. Studiet tar sikte på å gi en dekkende elementær innføring i dette statistiske begrepsapparat.

Studiet omfatter

Frekvensfordelinger. Sentraltendens. Spredningsmål. Transformering, z-skåre. Populasjon og utvalg. Sannsynlighet og normalfordeling. Samplingfordelinger. Standardfeil. Estimering. Hypoteseprøving. Korrelasjon og regresjon.

En stensil som gir veiledning i lesning av pensumlitteraturen, kan fås ved henvendelse til instituttet.

Eksamen i forskningsmetode er godkjent som prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk.

Mellomfag

Mellomfaget består av grunnfaget og et mellomfagstillegg.

Studenter som har ekstern utdanning godkjent som «tilsvarende pedagogikk grunnfag», må søke instituttet om å få denne innpasset til pedagogisk mellomfag.

I mellomfagstillegget skal studenten etter eget valg fordype seg i emner som har betydning for forståelse av pedagogiske problemer. Denne fordypelse består i utarbeidelse av en semesteroppgave samt studium

av et nærmere angitt faginnhold innenfor to av følgende hovedområder:

1. Pedagogisk psykologi.
2. Pedagogisk sosiologi, pedagogisk historie og pedagogisk filosofi.
3. Didaktikk.

Valg av semesteroppgave og arbeidet med denne skal skje i samråd med en eller flere av instituttets lærere og godkjennes av instituttet.

En egen orientering om mellomfagstillegget kan fås ved henvendelse til instituttet.

Undervisning

Melding om undervisning for mellomfagstillegget vil for hvert semester bli gitt i forelesningskatalogen. På grunn av fristene for innlevering av semesteroppgaver, vil undervisningen til mellomfagstillegget begynne ca. 20. august i høstsemesteret og ca. 15. januar i vårsemesteret.

Pensum

I. Pedagogisk psykologi

Eitinger, Leo: Kriser og nevroses. /Leo Eitinger og Nils Retterstøl. — Oslo: Universitetsforlaget, 1979 eller 1984. Kap. 5-7 og 13 (1979) eller 14 (1984). — 93 s.

Hall, Calvin S.: Theories of personality. /Calvin S. Hall og Gardner Lindzey. — New York: John Wiley & Sons, 1978. Kap. 1, 2, 5, 11 og 15. — 228 s.

Schaffer, Rudolph H.: The child's entry into a social world. — London: Academic Press, 1984. — 213 s.

Ulvund, Stein E.: Noen karakteristiske trekk ved dagens småbarnspsykologi, s. 178-192. I: Norsk pedagogisk tidsskrift, nr. 65 (1981). — 16 s.

White, Robert W.: The abnormal personality. /Robert W. White og Norman F. Watt. — New York: John Wiley & Sons, 1981. Kap. 3-5. — 100 s.

II. Pedagogisk sosiologi og pedagogisk historie

1. Pedagogisk sosiologi

Allmenn samfunnsvitenskapelig innføring:

Wadel, Cato: Vi er alle samfunnsvitere. — Oslo: Universitetsforlaget, 1985. — 125 s.

Skolen som organisasjon og arena:

Samfunn, familie, barns verden:

Flerkulturell pedagogikk:

Kompendium i pedagogisk sosiologi. — Oslo: Universitetet i Oslo, 1985. — 190 s.
— (Kompendium/Universitetet i Oslo, Pedagogisk forskningsinstitutt, 1985.)

2. Pedagogisk historie

Pedagogisk idehistorie:

Løvlie, Lars: Universitetspedagogikken — eller debatten som ble vekk. — s. 29-34.

I: Etablert pedagogikk — makt eller avmakt? (red.). — Oslo: Gyldendal/Fakkel, 1972. — 6 s.

Myhre, Reidar: Pedagogisk idehistorie I. Fra Hellas til den pedagogiske realisme. — Oslo: Fabritius forlag, 1981. — 135 s.

Skjervheim, Hans: Eit grunnproblem i pedagogisk filosofi. — s. 21-32. I: Kritisk pedagogikk. /Erling Lars Dale (red.). — Oslo: Pax forlag, 1976. — 12 s.

Skolehistorie:

Telhaug, Alfred O.: Norsk skoleutvikling etter 1945. — Oslo: Didakta forlag, 1982. Kap. 3-10, 13-15. — 180 s.

III. Didaktikk

Eisner, Elliot W.: The Art of educational Evaluation. — London: The Falmer Press, 1985. Kap. 3-6 og 9. — ca. 96 s.

Gundem, Bjørg B.: Skolens oppgave og innhold. — Oslo: Universitetsforlaget, 1983. Kap. 1-14. — 200 s.

Illeris, Knud: Modkvalifiseringens pædagogik. — København: Unge Pædagoger, 1981. Kap. 1-4. — 110 s.

Pring, Richard: Knowledge and schooling. — London: Open Books, 1976. — 130 s.

Tyler, Ralph M.: Basic Principles of Curriculum and Instruction. — Chicago: University of Chicago Press, published 1949. Siste utgave. — 128 s.

Semesteroppgave

Innen 15. november i høstsemestret og 1. mai i vårsemestret skal kandidaten levere inn en maskinskrevet semesteroppgave i to eksemplarer med et omfang på ca. 20 maskinskrevne sider.

Semesteroppgaven inngår i eksamen og må være godkjent før kandidaten får framstille seg til muntlig eksamen.

Semesteroppgavene inngår i instituttets undervisningsmaterieell og kan nyttes i senere semesters undervisningstiltak — etter studentens samtykke.

Eksamen

Eksamen i mellomfagstillegget består i utarbeidelse av en semesteroppgave og en muntlig prøve i tilknytning til denne oppgave og studiet av de to valgte hovedområder.

Det gis karakterer etter gradert vurdering, både for semesteroppgaven og for muntlig eksamen. Semesteroppgaven teller $\frac{1}{3}$ og muntlig $\frac{2}{3}$ av den samlede karakter til mellomfagstillegget.

En student som går opp til eksamen i grunnfaget og mellomfagstillegget samme semester og består mellomfagsprøven, men trekker seg fra eller stryker til grunnfagsprøven, må gå opp til ny muntlig prøve til mellomfagstillegget samtidig med eller etter at grunnfaget fullføres. Den opprinnelige karakteren på semesteroppgaven beholdes.

Hovedfag

Allmenn orientering

Hovedfaget bygger på mellomfag i pedagogikk, avlagt med karakteren 2,7 eller bedre i mellomfaget eller mellomfagstillegget, og forbereder generelt i retning av yrkesfunksjoner i samfunnet hvor faglig-pedagogisk innsikt er nødvendig. Med utgangspunkt i fullført mellomfagseksamen skal hovedfagsstudiet lede studenten inn i en faglig videreutvikling.

Dette innebærer bl.a. at:

- studenten skal få anledning til å danne seg en selvstendig og kritisk begrunnet oppfatning av teoretiske og praktisk-pedagogiske problemer med grunnlag i faglitteratur, undervisning og egen observasjon.
- studenten skal få innsikt i vitenskapelig tenkning og metode.
- studenten selvstendig får anvende vitenskapelig tenkning og metode i forbindelse med en hovedoppgave.

Det regnes med at studietiden til hovedfag normalt skal svare til 2 år etter avsluttet mellomfagseksamen.

Det gjøres oppmerksom på at studenter som ønsker å ta pedagogisk embetseksamen, må gjennomgå de studier og avlegge de eksamener som er foreskrevet i lov og reglement for denne eksamen.

«Personer som har hovedfagseksamen i pedagogikk, kan søke om overgang til embetsstudiet i pedagogikk. De regler som gjelder for slik innpassing, fås ved henvendelse til Pedagogisk forskningsinstitutt, postboks 1092 Blindern, 0317 Oslo 3.»

Studiet omfatter

En felleskomponent

Denne er felles for alle som tar pedagogikk hovedfag. Felleskomponenten består av:

- a) Forskningsmetode
- b) En *felles pensumdel* på 1500–1600 sider etter vanskegrad.

Ett fordypningsområde

Studenten velger ett fordypningsområde. En kan velge mellom områdene «generell pedagogikk», «veiledningspedagogikk» eller «familie- og småbarnspedagogikk».

- a) Et *fastsatt kjernepensum* på 1200–1300 sider i tilknytning til fordypningsområdet.
- b) Utarbeidning av hovedoppgave.
- c) Et *selvvalgt pensum* på 1200–1300 sider med tilknytning til hovedoppgavearbeidet.

Forskningsmetode

Studiet i metode har det tosidige formål å gi grunnlag for kritisk analyse og vurdering av andres forskningsarbeid såvel som for selvstendig forskningsvirksomhet. Hovedfagsstudiet bygger på grunnfagsstudiet, og tar sikte på å gi en videre utdyping og utviding av kunnskapene innen det metodiske problemområdet. Undervisningen omfatter en felles innføringsdel med tanke på eksamen i forskningsmetode. Ut over innføringsdelen velger den enkelte student innholdet i sitt metodestudium ut fra valg av hovedoppgave. Deltakelse i kurs kan gjøres til en forutsetning for veiledning i tilknytning til oppgaveskrivningen.

Innføringsdelen gir en generell oversikt over forskningsprosessen ved studium av følgende emner:

Forskningsetikk. Vitenskapsteori. Vitenskapelig tilnæringsmåte. Formulering av forskningsproblem. Teori- og hypotesedanning. Valg av forskningsopplegg, hensikt og prinsipper. Ulike forskningsstrategier. Pålitelighets- og gyldighetsproblemer, herunder kildekritikk, indre og ytre validitet. Rapportering.

Studenter som ikke har avlagt eksamen i forskningsmetoder under pedagogikk grunnfag ved Pedagogisk forskningsinstitutt, eller har utdanning som tilsvarer denne eksamen, må ta et obligatorisk kurs i statistikk. Kurset har til hensikt å gi de statistikkunnskaper som er en forutsetning for å kunne lese med fullt utbytte pensumstoffet i forskningsmetode til hovedfag/4. avdeling. Kurset bør derfor ordinært følges i første semester av hovedfagsstudiet. For studenter som følger en langsommere studieprogresjon, bør det senest tas i samme semester som man avlegger eksamen i forskningsmetode.

Innholdet i kurset tilsvarer i hovedtrekk statistikkdelen av forskningsmetodekurset på grunnfag.

Det er obligatorisk frammøte til undervisningen, som omfatter ca. 28 timer. I tillegg kreves godkjent et antall oppgaver, fordelt på hjemmeoppgaver og gruppe- og

individuelle oppgaver løst i undervisningstiden.

Pensum i forskningsmetode:

Pensumliste fås ved henvendelse til Pedagogisk forskningsinstitutt.

Felles pensumdel og kjernepensum

Felles pensumdel og kjernepensum for fordypningsområdene omfatter lærestoff fra områdene:

- pedagogisk psykologi,
- pedagogisk historie, pedagogisk filosofi, pedagogisk sosiologi og komparativ pedagogikk,
- didaktikk,
- organisasjonsteori.

Pensum i pedagogisk psykologi sikter mot å:

- danne grunnlag for et systematisk studium som vil gi studenten innsikt i læreprosessen, med vekt på læring av begreper,
- bidra til å gi studentene et pedagogisk-psykologisk grunnlag for forståelse av ulike læreforutsetninger hos alle kategorier elever,
- bidra til å gi innsikt i den sosiale sammenheng som undervisning og oppdragsforegår i.

Pensum i pedagogisk historie, pedagogisk filosofi, pedagogisk sosiologi og komparativ pedagogikk sikter mot å gi innsikt i:

- moralfilosofiske begreper som frihet, likhet og menneskerettigheter og det etiske grunnlaget for disse,
- sentrale pedagogiske grunnlagsproblemer og begreper, de forskjellige pedagogisk-filosofiske retninger og deres relasjon til demokratiske og totalitære styringsformer,
- pedagogikken som sosialt fenomen, forholdet mellom skole og samfunn og mellom enkelte enheter i sosialiseringprosesser,
- komparativ pedagogikk — oversyn over skolesystem i ulike land.

Pensum i didaktikk sikter mot at studentene skal:

- gjøre seg kjent med ulike standpunkt til didaktiske problemstillinger,
- få oversikt over ulike læreplanteorier.

Pensum i organisasjonsteori er innsiktet både mot skole og arbeidsliv.

Pensum

Pensumliste fås ved henvendelse til Pedagogisk forskningsinstitutt.

Hovedoppgaven

Hovedoppgaven bygger på en selvstendig undersøkelse av et nærmere avgrenset problem. Hovedoppgavens emne skal ligge innenfor det valgte fordypningsområdet. Emnevalget og opplegget bør drøftes med en eller flere av de faste lærerne i faget før det videre arbeid settes i gang. Hovedoppgaven skal vise at studenten har innsikt i vitenskapelig-pedagogiske metoder og selv kan bruke dem.

Det anbefales at studenten allerede så tidlig som mulig i første semester av hovedfagsstudiet velger tema for hovedoppgavearbeidet.

For øvrig henvises til en orientering om arbeidet med hovedoppgaven som kan fås ved henvendelse til Pedagogisk forskningsinstitutt, postboks 1092 Blindern, 0317 Oslo 3.

Selvvalgt pensum

Det selvvalgte pensum skal ligge innenfor studentens valg av fordypningsområde i tilknytning til hovedoppgavearbeidet, men skal ikke være identisk med det stoffet som direkte inngår i hovedoppgaven. Litteratur som er lagt opp ved mellomfag, kan ikke gå inn i pensum til hovedfag. Det selvvalgte pensumet utarbeides i samråd med faglærer/faggruppe og godkjennes av instituttet tidlig i det semestret eksamen skal avlegges. Frist for godkjenning av selvvalgt pensum står i forelesningskatalogen under omtalen av Pedagogikk.

Pensumliste, godkjent av instituttet, leveres ved eksamensoppmelding.

Undervisning

Det blir holdt forelesningsrekker og seminarer beregnet spesielt for viderekomende studenter i faget. Særlig nevnes kurs i forskningsmetoder som vil være til hjelp i arbeidet med hovedoppgaven. Melding om undervisning for hovedfag vil for hvert semester bli gitt i forelesningskatalogen.

Eksamen

Hovedfagseksamen er en samlet eksamen. Med unntak av forskningsmetode skal de ulike prøvene avlegges i det avsluttende semestret.

Eksamen består av:

- a) en 4-timers skriftlig prøve i forskningsmetodikk (innføringsdelen). Ved vurdering av denne prøven benyttes skalaen godkjent/ikke godkjent. Denne prøven skal ordinært være bestått før studenten oppnår rett til veiledning i arbeidet med hovedoppgaven. Det kan gis dispensasjon fra denne regel når særlige grunner taler for det.
- b) to 8-timers skriftlige prøver som gis fra den felles pensumdelen første dag, og fra kjernepensum på fordypningsområdet andre dag. Det gis to oppgaver av essaytypen hver dag, hvor kandidaten begge dager besvarer én av oppgavene. Oppgavene kan utformes slik at de åpner for integrering av flere emneområder. Det gis én samlet karakter for de to prøvene etter gradert skala.
- c) en hovedoppgave. Hovedoppgaven skal fremlegges i begynnelsen av det semester studenten akter å avlegge den avsluttende eksamen. Hovedoppgaven må være innlevert senest ved oppmelding til eksamen. (Se fristen for oppmelding i forelesningskatalogen.) Hovedoppgaven skal inneholde et ekstra sammendrag av avhandlingen på 2-3

STUDIEPROGRESJON FOR PEDAGOGIKK GRUNNFAG, MELLOMFAG OG HOVEDFAG

Opptaks- krav	Examen philosophicum. Om krav for oppmelding til hovedfag, se reglement § 4.	
Grunnfag	2 semestre	Introduksjonskurs Forskningsmetoder Studium som gir innføring i pedagogikkens fagområder: Pedagogisk psykologi med allmennpsykologisk innføring, didaktikk, pedagogisk historie, pedagogisk filosofi og pedagogisk sosiologi. Kan avsluttes med skriftlig prøve.
Mellomfagstillegg	1 semester	Fordypelse i emner som har betydning for forståelse av pedagogiske problemer. Denne fordypelse består i utarbeidelse av en semesteroppgave samt et studium av et nærmere angitt faginnhold innenfor to av følgende hovedområder: pedagogisk psykologi — pedagogisk sosiologi, pedagogisk historie og pedagogisk filosofi — og didaktikk. Avsluttes med eksamen som består i utarbeidelse av en semesteroppgave og en muntlig prøve i tilknytning til oppgaven og den valgte litteratur.
Hovedfag	4 semestre	Utarbeidelse av hovedoppgave Avsluttes med skriftlig og muntlig prøve

gen av denne endelige karakteren skjer ved at hovedoppgave, skriftlig prøve og muntlig prøve blir vektet i forhold 4:2:1.

Opplysninger om hovedfagets fordypningsområde påføres vitnemålet.

Pedagogisk embetseksamen

Reglement

Fastsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet 10. februar 1977 med endringer t.o.m. 1983.

§ 1.

Pedagogisk embetseksamen består av fire avdelinger og gir rett til tittelen candidatus paedagogiae.

§ 2.

Første avdeling består av eksamen i to grunnfag, eller jamgod utdanning etter avgjørelse av kollegiet.

sider. Sammendraget skal skrives på et standardisert skjema som fås ved henvendelse til Pedagogisk forskningsinstitutt. Ett eksemplar av sammendraget skal innleveres særskilt. Dette skal brukes til instituttets informasjon om forskningsvirksomheten ved instituttet. Ved vurdering av hovedoppgaven benyttes gradert skala.

d) en muntlig prøve.

Den muntlige prøven holdes til slutt og omfatter det selvvalgte pensum og evt. hovedoppgaven.

Etter muntlig eksamen blir det gitt karakter for hovedfagseksamen basert på karakteren (1) på hovedoppgaven, (2) på den skriftlige prøven i kjernepensum og (3) til muntlig eksamen. Før endelig karakter fastsettes må alle eksamener være bestått. Fastsettin-

§ 3.

Før andre, tredje og fjerde avdeling fastsettes kollegiet etter forslag fra fakultetet hvilke fag det skal avlegges eksamen i, prøveformen og obligatoriske kurs og praksis. I fjerde avdeling skal studenten velge spesialiseringsområder og levere en selvvalgt vitenskapelig undersøkelse (hovedoppgave).

Eksamenskravene fastsettes slik at andre og tredje avdeling normalt skal kunne gjennomføres på to semestre hver, og fjerde avdeling på fem semestre iberegnet ett semesters praksis.

§ 4.

Før melding til andre avdelings eksamen må studenten ha bestått examen philosophicum.¹⁾

Før melding til tredje avdelings eksamen må studenten ha bestått andre avdeling og ha ett års pedagogisk praksis.

Før melding til fjerde avdelings eksamen må studenten ha bestått tredje avdeling. Andre eller tredje avdelings eksamen må være bestått med karakteren laudabilis eller likeverdig karakter.

§ 5.

For hver avdeling gis en samlet karakter for prøvene. For hovedoppgaven gis særskilt karakter.

Ved bestått eksamen er karakterene:

laudabilis prae ceteris	1,0–1,5
laudabilis	1,6–2,5
laud illaudabilis	2,6–3,2
non contemnendus	3,3–4,0

Studenter som får dårligere karakter enn 4,0, har ikke bestått. For dem settes ingen tallverdi.

Kollegiet kan etter forslag fra fakultetet bestemme at det for enkelte prøver gis karakteren bestått/ikke bestått.

§ 6.

På vitnemålet for fullført pedagogisk embetseksamen oppføres de eksamener som

første avdeling består av, karakteren med grad og tallverdi for annen, tredje og fjerde avdeling, hovedoppgavens tittel og karakter, kandidatens spesialiseringsområde og praksis fra fjerde avdeling. Dersom kandidaten er fritatt for eksamen etter § 8, føres dette på vitnemålet. For å få vitnemål for bestått pedagogisk embetseksamen må tredje og fjerde avdeling være avlagt ved universitetet.

§ 7.

En student kan ikke framstille seg til noen del av embetseksamen mer enn tre ganger. Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet dispensere fra denne bestemmelsen. Etter gjentatt eksamen gjelder den best oppnådde karakter.

En kandidat som har meldt seg til eksamen ved en avdeling, kan ikke avlegge ny eksamen ved en lavere avdeling og få den godkjent som del av pedagogisk embetseksamen uten at han seinere avlegger eksamen ved de etterfølgende avdelinger.

Regler om adgang til å avbryte eksamen og til å kontinuere fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 8.

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet frita for eksamen eller prøve.

1. når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon
2. på grunnlag av eksamen eller prøve i et velegnet fag utenfor fagkretsen, avlagt ved universitetet eller en annen institusjon.

Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet.

Opplysninger om generelle fritak inntas i studieplanen.

De forskrifter kollegiet gir med hjemmel i dette reglement inntas i studieplanen og kan ikke fravikes med mindre forskriften gir hjemmel til det.

1) Jfr. reglement for forberedende prøver ved Universitetet i Oslo og Universitetet i Bergen.

Allmenn orientering

Embetsstudiet fører fram til pedagogisk embetseksamen (cand.paed.-eksamen). For andre utdanningstilbud i pedagogikk vises det til magistergradsstudiet og til studium i pedagogikk omtalt under cand.polit.-eksamen.

Hovedtrekkene i studiets oppbygning er angitt i den skjematiske oversikten side 48. Som det framgår av denne og av reglement for pedagogisk embetseksamen, forutsetter studiet avlagt examen philosophicum og 1 års pedagogisk praksis. Embetsstudiet består av fire avdelinger. Normal studietid for første avdeling er fire semestre, for annen avdeling to semestre, for tredje avdeling to semestre og for fjerde avdeling fem semestre, slik at den samlede studietid normalt vil være 6½ år.

3-årig lærerutdanning ved de pedagogiske høyskoler eller tilsvarende lærerutdanningsinstitusjoner der utdanningen inneholder pedagogiske studier av ett års omfang, samt examen philosophicum og 1 års pedagogisk praksis, godkjennes som 1. og 2. avdeling og gir grunnlag for melding til 3. avdelings eksamen.

Første avdeling

Første avdeling består av eksamen i to grunnfag eller jamgod utdanning etter avgjørelse av kollegiet, jfr. reglementets § 2. Kollegiet har fastsatt følgende nærmere retningslinjer for hvilken utdanning som kan godkjennes som første avdeling.

Som første avdeling godkjennes:

I. 2 grunnfag.

- Alle grunnfag ved universitetene (unntatt pedagogikk).
- All utdanning godkjent som grunnfag, spesifisert og uspesifisert (unntatt pedagogikk og fag med sperre for pedagogikk).

II. 2 års utdanning på universitets- og høyskolenivå.

- En godkjenner utdanningsenheter av to års varighet, to ettårsheter eller

tre enheter av annen varighet som til sammen utgjør to år.

Det må være faglig sammenheng innenfor den enkelte utdanningsenheten, og enhetene må ikke overlape hverandre.

- For at studiet skal godkjennes, er det en forutsetning at individuell prøving inngår i evalueringen.
- Utdanning som inneholder pedagogikk, kan bare godkjennes hvis pedagogikk utgjør en svært begrenset del av studiet.
2-årig lærerutdanning blir godkjent som 1. avdeling.

Andre avdeling

Andre avdeling tilsvarende grunnfag i pedagogikk ved Universitetet i Oslo.

Som 2. avdeling godkjennes også Spesiallærerskolens 1. avd.

3-årig lærerutdanning ved pedagogisk høyskole godkjennes som 1. og 2. avdeling (jfr. ovenfor). 2-årig lærerutdanning som påbygges med en halvårsheter i pedagogikk ved de pedagogiske høyskoler eller tilsvarende lærerutdanningsinstitusjoner, slik at utdanningen samlet inneholder pedagogiske studier av ett års omfang, godkjennes som 2. avd. (For godkjenning av resten av lærerutdanningen som 1. avdeling, må fagene omfatte 2 års studium.)

For at annen utdanning i pedagogikk skal godkjennes som 2. avdeling, må den være godkjent av kollegiet som grunnlag for videre studier til pedagogisk embetseksamen, dvs. være innpasset i embetsstudiet. Det er ikke tilstrekkelig at utdanningen er godkjent som «tilsvarende pedagogisk grunnfag», dvs. inngår som valgfri del av en cand.mag.-grad.

Tredje avdeling

De allmennteoretiske studiene fortsetter i tredje avdeling. Hovedvekten legges på pedagogisk psykologi, undervisnings- og oppdragelsesteori og pedagogisk historie/

filosofi/sosiologi. Dessuten inngår noe organisasjonsteori. Studiene omfatter ulike alderstrinn (førskole-, skole- og ungdoms-alder).

Studiet forbereder derved til spesialstudier og selvstendige undersøkelser.

Pensum er definert i form av emner og veiledende litteratur. Litteraturen presiserer emnene nærmere, og angir et rimelig nivå og omfang.

De emneområdene som inngår i 3. avdelingsstudiet er:

1. Pedagogisk psykologi

Hovedvekten legges på generelle prinsipper, men spesialpedagogiske synspunkter er også trukket inn.

- Læringspsykologi og læringsvansker
- Utviklingspsykologi og psykogene utviklingsproblemer.

2. Didaktikk og oppdragelsesteori

3. Pedagogisk historie, pedagogisk filosofi, pedagogisk sosiologi (historiske, filosofiske og sosio-logiske problemstillinger)

- Skolens lærestoff og arbeidsmåter i idé-historisk perspektiv
- Komparativ pedagogikk. De gymnasiale utdannelser i de nordiske land
- Utvikling av yrkesskoler for håndverk og industri i vårt land i dette hundreåret
- Barnehagen i Norge
- Moralfilosofiske problemer i forbindelse med oppdragelsesidealene «frihet» og «likhet»
- Enhetsskolens samfunnsmessige forutsetninger og konsekvenser
- Likhet i utdanning.

4. Organisasjonsteori

Pensum

Pensumliste fås ved henvendelse til Pedagogisk forskningsinstitutt.

Undervisningen på 3. avdeling vil bli gitt både i form av forelesninger, seminar og korte kurs.

Instituttet vil kunne definere enkelte undervisningstilbud som obligatoriske for studentene.

En gjør oppmerksom på at for studenter som skal opp til 3. avdelingseksamen høsten 1986, er det studieplanen i studiehandboka 1985/86 som gjelder, mens planen i foreliggende studiehandbok gjelder for studenter som skal opp våren og høsten 1987.

Fjerde avdeling

På fjerde avdeling søkes teoretiske studier, hovedoppgave, øvinger og praksis under supervisjon og ekskursjoner best mulig integrert.

Progresjonen vil på denne avdeling kunne variere noe fra student til student. Imidlertid vil studiet av forskningsmetode være en naturlig innledning til arbeidet med hovedoppgaven.

Hovedoppgavearbeidet skal ha sammenheng med den faglige spesialisering studenten velger i denne del av studiet, og bør derfor påbegynnes tidlig i fjerde avdeling.

Praksis vil både kunne danne utgangspunkt for og støtte opp under hovedoppgaven og den teoretiske spesialisering. Den bør derfor søkes integrert gjennom store deler av avdelingen.

De teoretiske studier vil kunne starte på forskjellige tidspunkt for den enkelte student, men vil for alle studenter få størst vekt mot slutten av avdelingen.

Studentene vises til «Orientering om 4. avdeling av embetsstudiet i pedagogikk» som fås ved henvendelse til Pedagogisk forskningsinstitutt.

Studieinnhold

Foruten arbeidet med hovedoppgaven og praksis, skal studentene konsentrere sitt studium om utvalgte emner. Disse kan deles inn i tre studieområder:

- a. Et *fellesområde* som består av obligatoriske studieemner.
- b. To *spesialiseringsområder* hvorav studentene må velge det ene.
- c. Et *selvvalgt* område.

A. Fellesområdet

Fellesområdet består av følgende studiemer:

- Organisasjonsutvikling (ca. 450 sider).
- Forskningsmetode, pensum er det samme som i metodedelen under hovedfaget.

Studenter som ikke har avlagt eksamen i forskningsmetoder under pedagogikk grunnfag ved Pedagogisk forskningsinstitutt, eller har utdanning som tilsvarer denne eksamen, må ta et obligatorisk kurs i statistikk.

Jfr. studieplanen for forskningsmetode som står oppført under hovedfag.

Pensum — Fellesområdet**Organisasjonsutvikling**

Dalin, Per: Skoleutvikling. — Oslo: Universitetsforlaget, 1982. Kap. 2-7. — 150 s.

Etzioni, Amitai: Moderne organisasjoner. — Oslo: Tanum-Norli, 1982. — 168 s.

Moxnes, Paul: Opplæringsmetoder i arbeidslivet. En sammenligning og evaluering. Oslo: Institutt for sosialvitenskapelig forskning, 1984. — 120 s.

Forskningsmetode

Dahl, Ottar: Grunntrekk i historieforskningens metodelære. — Oslo: Universitetsforlaget, 1980, 2. utg., 3. oppl. — 126 s.

Elster, Jon: Forklaring og dialektikk. — Oslo: Pax forlag, 1979. Kap. 4. — 50 s.

Elster, Jon: Metoder og prinsipper i hermeneutisk forskningstradisjon. — s. 135-149. I: Nordisk psykiatrisk tidsskrift (1979). — 14 s.

Hellevik, Ottar: Kausalanalyse av kryssstabeller. — Oslo: Universitetsforlaget, 1980. s. 9-70. — 62 s.

Kerlinger, Fred N.: Foundations of behavioral research. — London: Holt, Rinehart & Winston, 1973, 2. ed. Kap. 1-3 (ikke sidene 42-45), 6, 8, 9 (bare sidene 153-156), 13 (ikke sidene 232-

238), 14, 17-19, 22-29 (ikke sidene 501-510), 30, 31 (ikke sidene 550-554). — 316 s.

Næss, Arne: Vitenskapsfilosofi. — Oslo: Universitetsforlaget, 1980, 3. utg. — 169 s.

B. Spesialiseringsområdene

Spesialiseringsområdene er lagt opp med sikte på å kvalifisere studentene til pedagogisk virksomhet enten innenfor

- (B.1) *Pedagogisk-psykologisk rådgivning* eller innenfor
- (B.2) *Undervisning, undervisningsveiledning og ledelse.*

Spesialiseringsområdet omfatter et studieinnhold tilsvarende 2500 sider. Pensum er definert i form av nedenfor nevnte emner og veiledende grunnbøker. Grunnbøkene presiserer emnene nærmere og angir et rimelig nivå og omfang.

B.1. Spesialisering til pedagogisk-psykologisk rådgivning

Innholdet i denne spesialiseringen omfatter følgende:

1. Teoretisk og praktisk studium som grunnlag for å diagnostisere og gi råd om pedagogisk behandling:
  - 1.1. av barn med overveiende emosjonelt, motivasjonelt, sosialt betingede utviklingshemninger, herunder atferdsvansker av ulike slag, mistriivsel i skolen, skolevegring, etc.
  - 1.2. av barn med ulike typer spesifikke lærevansker som hovedsvikt; herunder lese- og skrivevansker, sentrale språkforstyrrelser, stamming.
  - 1.3. av barn med generelle lærevansker.
2. Summarisk studium av overveiende sensorisk betingede lærevansker.
3. Metoder og hjelpemidler i forbindelse med diagnostisering, herunder også diagnostisk undervisning.
4. Med utgangspunkt i det foregående studeres mulighetene for å etablere tiltak som kan redusere eller forebygge utviklingshemninger.

5. Problemer som knytter seg til selve rådgivningsprosessen, rådgiverens rolle, funksjoner og yrkesetikk.

Pensum — Spesialisering til pedagogisk-psykologisk rådgivning

1. Barn med overveiende emosjonelt, motivasjonelt og sosialt betingede lærevansker

a) Barnepsykiatri:

Rutter, Michael: Child and adolescent psychiatry. Modern approaches. /Michael Rutter og Lionel A. Hersov (eds.). — Oxford: Blackwell scientific publications, 1985, 2. utg. Kap. 1, 3, 14, 20–24, 26, 28, 30, 34–37. — 250 s.

b) Rådgivningsteori:

Burks, Herbert M.: Theories for counseling. /Herbert M. Burks og Buford Steffle. — New York: McGraw-Hill, 1979. Kap. 1–2 og 7. — 110 s.

Minuchin, Salvador: Familier i terapi. — Stockholm: Wahlstrøm & Widstrand, 1982. Kap. 3, 5–8. — 90 s.

O'Leary, K. Daniel: Classroom management. The successful use of behavior modification. /K. Daniel O'Leary og Susan G. O'Leary. — New York: Pergamon Press, 1977, 2. ed. Kap. 1, 6–8. — 200 s.

2. Barn med spesielle lærevansker

a) Talevansker:

Preus, Alf: Stammer og løpsk tale. — Oslo: Universitetsforlaget, 1977. Kap. 7 og 10. — 32 s.

Rutter, Michael: Child and adolescent psychiatry. Modern approaches. /Michael Rutter og Lionel A. Hersov (eds.). — Oxford: Blackwell scientific publications, 1985, 2. utg. Kap. 33. — 20 s.

Spesialskolerådet og Grunnskolerådet. Undervisning av elever med språk- og talevansker. — Oslo: Universitetsforlaget, 1975. — 44 s.

b) Lese- og skrivevansker:

Høien, Torleif: Lesevansker. /Torleif Høien m.fl. (red.). — Oslo: Universitetsforlaget, 1982. s. 35–101. — 66 s.

Lundberg, Ingvar: Läs och skrivsvårigheter i ljuset av aktuell forskning. — Stockholm: Skolöverstyrelsen, 1983. s. 2–49. — 46 s.

Lundberg, Ingvar: Språk och läsning. — Malmö: Liber förlag, 1984. Kap. 1–8. — 105 s.

Skjelfjord, Vebjørn: Vansker med den første leselæringen sett i didaktisk og språklig perspektiv. — Oslo: Universitetet i Oslo, Pedagogisk forskningsinstitutt, 1982. — 83 s.

Skjelfjord, Vebjørn: Metoden i den første leseundervisningen. Teorigrunnlag og praktisk utforming. — Oslo: Gyldendal forlag, 1977. — 102 s.

c) Matematikkvansker:

Magne, Olof: Matematikkinnlæring i grunnskolan. — Kap. 3. I: Pedagogiske skrifter, nr. 261. Sveriges lärarförbund, 1980. — 60 s.

Ostad, Snorre: Matematikkføring og matematikkvansker. — s. 257–268. I: Norsk pedagogisk tidsskrift, nr. 7, 1978. — 11 s.

Ostad, Snorre: Piaget og de matematikksvake elevene. — s. 290–294. I: Norsk pedagogisk tidsskrift, nr. 7, 1977. — 4 s.

Ostad, Snorre: Årsak til matematikkvansker. — s. 2–11. I: Spesialpedagogikk, nr. 6, 1977. — 9 s.

Ostad, Snorre: Diagnostisering av matematikkvansker. — s. 2–16. I: Spesialpedagogikk, nr. 7, 1977. — 14 s.

Ostad, Snorre: Med strukturert utgangspunkt for matematikkføring. — s. 35–40. I: Pedagogien, nr. 6, 1979. — 5 s.

Ostad, Snorre: Om matematikkdiagnostikk. — s. 32–37. I: Pedagogien, nr. 6, 1984. — 5 s.

d) Hjerneskade og sentrale språkforstyrrelser:

Bø, Ola O.: Problem i forbindelse med differensialdiagnostisering av auditive persepsjonsproblem. — s. 5–27. I: Nordisk

- tidsskrift for logopedi og foniatri, monografi nr. 2, 1979. — 22 s.
- Cruickshank, William M.: Perceptual and learning disabilities in children. /William M. Cruickshank og Daniel P. Hallahn. — New York: Syracuse University Press, 1975, vol. 1. Kap. 3-4. — 50 s.
- Luria, Alexander R.: Neuropsychological studies in aphasia. *Neurolinguistics* 6. — Amsterdam: Swets & Zeitlinger B.V., 1977. s. 21-83. — 62 s.
- Wyke, Maria A. (ed.): Developmental dysphasia. — London: Academic Press, 1978. s. 1-36, 43-59 og 85-131. — 98 s.
- 3. Barn med generelle lære- og språkvansker:**
- Fundudis, Trian: Speech retarded and deaf children: Their psychological development. /Trian Fundudis, Israel Kolvin og Roger Garside. — London: Academic Press, 1979. Kap. 1-5. — 93 s.
- Nyborg, Magne: Læring, begrepslæring, begrepsundervisning. Del C. — Oslo: Universitetet i Oslo, Pedagogisk forskningsinstitutt, 1977. Kap. V-VIII. — 216 s.
- Robinson, Nancy M.: The mentally retarded child. /Nancy M. Robinson og Halbert B. Robinson. — New York: McGraw-Hill, 1976. Kap. 1-2, 7-15, 17-18 og 20. — 386 s.
- 4. Barn med sensorisk betingede lærevansker:**
- Davis, Hallowell: Hearing and deafness. /Hallowell Davis og S. Richard Silverman. — New York: Holt, Rinehart & Winston, 1978. Kap. 4, 7, 11 og 17. — 158 s.
- Lie, Ivar: Syn og synsproblemer. En innføring. — Oslo: Universitetsforlaget, 1986. Kap. 1-7. — ca. 150 s.
- B.2. Spesialisering til undervisning, undervisningsveiledning og ledelse**
- Innholdet i denne spesialiseringen omfatter følgende:
1. Grunnprinsipper for undervisning, veiledning og ledelse med utgangspunkt i læreplanteori, pedagogisk filosofi, undervisningsteori, fagdidaktikk og veiledningsteori.
  2. Planlegging, gjennomføring og evaluering av undervisning, læreplanutvikling og læremiddelutvikling. Modeller, metoder, teknikker, hjelpemidler. Observasjon og diagnostisering.
  3. Utviklingsarbeid i tilknytning til undervisning, veiledning og ledelse.
- Pensum — Spesialisering til undervisning, undervisningsveiledning og ledelse:**
- 1. Grunnprinsipper for undervisning, veiledning og ledelse:**
- Elias, John L.: Philosophical Foundations of Adult Education. /John L. Elias og Sharan Merriam. — Florida: Robert E. Krieger Publishing Company, 1980. — s. 1-74, 109-175. 142 s.
- Ellström, Per-Erik: Rationality, Anarchy, and the Planning of Change in Educational Organizations. — Linköping: 1984. — 250 s.
- Ellström, Per-Erik: Beyond organization development: Outlines of a participative self-regenerative model of change. — Linköping: Universitetet i Linköping, 1983. (Rapport/Universitetet i Linköping, Pädagogiska institutionen, 1983:85.) 30 s.
- Gundem, Bjørg B.: Tradisjon — kritikk — syntese. En analyse av hovedtrekk ved samtidig tysk didaktikk — med relatering til aktuelle spørsmål i nordisk sammenheng. — s. 29-139. — Oslo: Universitetet i Oslo, 1980. — (Rapport/Universitetet i Oslo, Pedagogisk forskningsinstitutt, 1980:7.) — 110 s.
- Schwab, Joseph J.: The Practical: A language for curriculum. — s. 287-321. The Practical 2: Arts of eclectic. — s. 322-362. The practical 3: Translation into curriculum. — s. 365-383. I: Science,

- Curriculum and Liberal Education: Selected Essays of Joseph J. Schwab. /Ian Westbury og Neil J. Wilkof (red.). — Chicago: University of Chicago Press, 1978. — 92 s.
- Schwab, Joseph J.: The Practical 4: Something for curriculum professors to do. — s. 239-265. I: Curriculum Inquiry, årg. 13, nr. 3 (1983). — 26 s.
- Westbury, Ian: Curriculum Theory and Curriculum Research in International Perspective. — University of Illinois at Urbana — Campaign, June 1985. — 24 s.
2. *Planlegging, gjennomføring og evaluering av undervisning, læreplanutvikling og læremiddelutvikling:*
- Arkte, Axel: Lederskap. — s. 49-88. I: Arbejdspsykologi, arbejde, arbejdsmiljø og arbejdsorganisation. /Eggert Petersen og Knud-Erik Sabro. — København: Munksgård forlag, 1984. — 39 s.
- Ball, Stephen J.: Subject disciplines as the opportunity for group action: A measured critique of subject sub-cultures. /Stephen J. Ball og Colin Lacey. — s. 149-177. I: Teacher Strategies. Explorations in the Sociology of the School. /Peter Woods (red.). — London: Croom Helms, 1980. — 28 s.
- Bjørndal, Bjarne: Et studium i lærebøkernes didaktikk. — Oslo: Universitetet i Oslo, 1982. — (Rapport/Universitetet i Oslo, Pedagogisk forskningsinstitutt, 1982:1.) — 158 s.
- Cropley, Arthur J.: Lifelong Education. — Oxford: Pergamon Press, 1977. — 150 s.
- Densecombe, Martyn: 'Keeping 'em Quiet'. The significance of noise for the practical activity of teaching. — s. 61-83. I: Teachers Strategies. Explorations in the Sociology of the School. /Peter Woods (red.). — London: Croom Helms, 1980. — 22 s.
- Ginsburg, Mark B.: Teachers' conceptions of professionalism and trades unionism: An ideological analysis. /Mark B. Ginsburg, Robert J. Meyenn og Henry D.R. Miller. — s. 179-212. I: Teachers Strategies. Explorations in the sociology of the School. /Peter Woods (red.). — London: Croom Helms, 1980. — 33 s.
- Goldhammer, Robert: Clinical Supervision. /Robert Goldhammer, Robert H. Anderson og Robert J. Krajewski. — New York: Holt, Rinehart & Winston, 1980. 2-3. — 32 s.
- Goodlad, John: Curriculum Inquiry. The Study of Curriculum Practice. /John Goodlad m.fl. — New York: McGraw-Hill, 1979, s. 1-65, 343-363. — 84 s.
- Graversen, Gert: Jobudvikling — baggrund og praksis — s. 254-276. I: Arbejdspsykologi, arbejde, arbejdsmiljø og arbejdsorganisation. /Eggert Petersen og Knud-Erik Sabro. — København: Munksgård forlag, 1984. — 22 s.
- Gundem, Bjørg B.: Forholdet mellom allmenn didaktikk og fagdidaktikk. — s. 31-48. I: Fag — skole — samfunn. Innføring i fagdidaktikk. /Kaare Skagen og Tom Tiller. — Oslo: Aschehoug, 1983. — 17 s.
- Gundem, Bjørg B.: Vad bestämmer läroplanernas inriktning? — s. 133-159. I: Makten över läroplaner. En konferensrapport. /Ulf P. Lundgren, Gunilla Svingby og Erik Wallin (red.). — Stockholm: Högskolan för lärarutbildning, 1983. (Rapport/Högskolan för lärarutbildning i Stockholm. Institutionen för pedagogik, 1983:9.) — 26 s.
- Handal, Gunnar: På egne vilkår. /Gunnar Handal og Per Lauvås. — Oslo: Cappelen forlag, 1983. — s. 13-140. — 127 s.
- Harbo, Torstein: Teoriförälskelse mot ansvarigt praktiskt kunnande. — s. 257-273. I: Makten över läroplaner. En konferensrapport. /Ulf P. Lundgren, Gunilla Svingby og Erik Wallin (red.). — Stockholm: Högskolan för lärarutbildning, 1983. (Rapport/Högskolan för lärarutbildning i Stockholm. Institutionen för pedagogik, 1983:9.) — 16 s.
- Hunter, Colin: The politics of participation — with specific reference to teacher — pupil relationships. — s. 213-236. I: Teachers Strategies. Explorations in the

- sociology of the School. /Peter Woods (red.). — London: Croom Helms, 1980. — 23 s.
- Madsen, Benedicte: Arbejdsrollen. — s. 203-219. I: Arbejdspsykologi, arbejde, arbejdsmiljø og arbejdsorganisation. /Eggert Petersen og Knud-Erik Sabro. — København: Munksgård forlag, 1984. — 16 s.
- Monsen, Lars: Kunnskapssosiologi og fagdidaktikk. — s. 69-97. I: Fag — skole — samfunn. Innføring i fagdidaktikk. /Kaare Skagen og Tom Tiller (red.). — Oslo: Aschehoug forlag, 1983. — 28 s.
- Monsen, Lars: Lokal läroplansutveckling: Deltagerstyrd läroplansutveckling i grundskolan. — s. 107-131. I: Makten över läroplaner. En konferensrapport. /Ulf P. Lundgren, Gunilla Svingby og Erik Wallin (red.). — Stockholm: Högskolan för lärarutbildning, 1983. (Rapport/Högskolan för lärarutbildning i Stockholm. Institutionen för pedagogik, 1983:9.) — 24 s.
- Petersen, Eggert: Trivsel på arbeidsplassen. — s. 133-156. I: Arbejdspsykologi, arbejde, arbejdsmiljø og arbejdsorganisation. /Eggert Petersen og Knud-Erik Sabro. — København: Munksgård forlag, 1984. — 23 s.
- Pollard, Andrew: Teacher interest and changing situations of survival threat in primary school classrooms. — s. 34-60. I: Teachers Strategies. Explorations in the Sociology of the School. /Peter Woods (red.). — London: Croom Helms, 1980. — 26 s.
- Popman, James W.: Målbaserade administrativa strategier för omfattande pedagogiska system. — s. 77-89. I: Att värdera utbildning. Del 2. /Sigbrit Franke-Wikberg og Ulf P. Lundgren (red.). — Stockholm: Wahlström & Widstrand, 1981. — 12 s.
- Popman, James W.: Mål och undervisning. — s. 90-114. I: Att värdera utbildning. Del 2. /Sigbrit Franke-Wikberg og Ulf P. Lundgren (red.). — Stockholm: Wahlström & Widstrand, 1981. — 24 s.
- Ramian, Knud: Organisationsudvikling. /Knud Ramian og Steffen Stanne. — s. 117-129. I: Arbejdspsykologi, arbejde, arbejdsmiljø og arbejdsorganisation. /Eggert Petersen og Knud-Erik Sabro. — København: Munksgård forlag, 1984. — 12 s.
- Richardson, Gunnar: Varför läroplansförändringar? — s. 245-256. I: Makten över läroplaner. En konferensrapport. /Ulf P. Lundgren, Gunilla Svingby og Erik Wallin (red.). — Stockholm: Högskolan för lärarutbildning, 1983. (Rapport/Högskolan för lärarutbildning i Stockholm. Institutionen för pedagogik, 1983:9.) — 21 s.
- Sabro, Knud-Erik: Organisationsteori. — s. 23-47. I: Arbejdspsykologi, arbejde, arbejdsmiljø og arbejdsorganisation. /Eggert Petersen og Knud-Erik Sabro. — København: Munksgård forlag, 1984. — 24 s.
- Sabro, Knud-Erik: Udvælgelsespsykologi — metode og etik. /Knud Erik Sabro og Nils Haarby Hansen. — s. 278-301. I: Arbejdspsykologi, arbejde, arbejdsmiljø og arbejdsorganisation. /Eggert Petersen og Knud-Erik Sabro. — København: Munksgård forlag, 1984. — 23 s.
- Stebbins, Robert A.: The role of humor in teaching: strategies and selfexpression. — s. 84-97. I: Teachers Strategies. Explorations in the sociology of the School. /Peter Woods (red.). — London: Croom Helms, 1980. — 13 s.
- Stufflebeam, Daniel L.: Kan och bör utvärderingen vara målfri? — s. 172-178. I: Att värdera utbildning. Del 2. /Sigbrit Franke-Wikberg og Ulf P. Lundgren (red.). — Stockholm: Wahlström & Widstrand, 1981. — 6 s.
- Taylor, Philip H.: An Introduction to Curriculum Studies. /Philip H. Taylor og C. Richards. — Windsor: 1984 NFER NELSON. — s. 17-85. — 68 s.
- Wallin, Erik: Forskning, utvecklingsarbete och pedagogik. — s. 156-171. I: Att värdera utbildning. Del 2. /Sigbrit Franke-Wikberg og Ulf P. Lundgren (red.). —

- Stockholm: Wahlström & Widstrand, 1981. — 15 s.
- Woods, Peter: Strategies in teaching and learning. — s. 18–33. I: Teachers Strategies. Explorations in the sociology of the School. /Peter Woods (red.). — London: Croom Helms, 1980. — 15 s.
- Ålvik, Trond: Fagdidaktikkens oppgaver. — s. 14–29. I: Fag — skole — samfunn. Innføring i fagdidaktikk. /Kaare Skagen og Tom Tiller (red.). — Oslo: Aschehoug forlag, 1983. — 16 s.
3. *Utviklingsarbeid i tilknytning til undervisning, veiledning og ledelse:*
- Adelman, Clem.: The play house and the sand tray. — s. 77–87. I: Defining the Curriculum Histories & Ethnographies. /Ivor F. Goodson & Stephen J. Ball. — London: The Falmer Press, 1984. — 10 s.
- Arfwedson, Gerhard: School codes and teacher work contexts. — Stockholm: Gleerup, 1985. — 125 s.
- Askeland, Kjell: Etitaph over en død skrivefrøken. — s. 272–284. I: Norsk Pedagogisk Tidsskrift. Data i skolen, årg. nr. 4 (1985). — 12 s.
- Ball, Stephen J.: Imperialism, Social Control and Colonial Curriculum in Africa. — s. 117–147. I: Defining the Curriculum Histories & Ethnographies. /Ivor F. Goodson & Stephen J. Ball. — London: The Falmer Press, 1984. — 30 s.
- Ball, Stephen J.: Introduction: Defining the curriculum: Histories and Ethnographies. /Stephen J. Ball og Ivor Goodson. — s. 1–11. I: Defining the Curriculum Histories & Ethnographies. /Ivor F. Goodson & Stephen J. Ball. — London: The Falmer Press, 1984. — 11 s.
- Birkemo, Asbjørn: Hvor effektiv er datastøttet undervisning? — s. 263–271. I: Norsk Pedagogisk Tidsskrift. Data i skolen, årg. nr. 4 (1985). — 8 s.
- Bostad, Kjell: Systemteori og pedagogikk. — s. 212–224. I: Norsk Pedagogisk Tidsskrift. Pedagogisk utviklingsarbeid, årg. nr. 3 (1985). — 12 s.
- Cooper, Barry: On explaining change in school subjects. — s. 45–63. I: Defining the Curriculum Histories & Ethnographies. /Ivor F. Goodson & Stephen J. Ball. — London: The Falmer Press, 1984. — 18 s.
- Ekhholm, Bodil: Förtursbarn och «vanliga» barn på tolv daghem. /Bodil Ekhholm og Anna Hedin. — Lindköping: Universitetet i Lindköping. Pedagogiska institutionen, 1984. — (Rapport/LiU-PEK-R 86). — s. 1–60. — 60 s.
- Engen, Thor Ola: Utviklingsarbeid og etterutdanning. — s. 187–200. I: Norsk Pedagogisk tidsskrift. Pedagogisk utviklingsarbeid, årg. nr. 3 (1985). — 23 s.
- Forsberg, Barbro: Utbildningsbehov og behovsanalyse inom personalutbildning. — Stockholm: 1984. — (Rapport/Arbetslivscentrum nr. 24, 1984.) — 73 s.
- Goodson, Ivor F.: Subjects for study: Towards a social history of curriculum. — s. 24–44. I: Defining the Curriculum Histories & Ethnographies. /Ivor F. Goodson & Stephen J. Ball. — London: The Falmer Press, 1984. — 22 s.
- Hammer, Torhild: Lærlingeordningens renessanse. — s. 225–230. I: Norsk Pedagogisk tidsskrift. Pedagogisk utviklingsarbeid, årg. nr. 3 (1985). — 5 s.
- Hammersley, Martyn: Making a vice of our virtues: some notes on theory in ethnography and history. — s. 13–24. I: Defining the Curriculum Histories & Ethnographies. /Ivor F. Goodson & Stephen J. Ball. — London: The Falmer Press, 1984. — 11 s.
- Høgmo, Asle: Skolen og den lokale utfordring. /Asle Høgmo, Karl J. Solstad og Tom Tiller. — Bodø: Universitetsforlaget, 1981. Kap. 1, 5, 6, 9 og 10. — 75 s.
- Jahr, Hanne Marit: Lokalt utviklingsarbeid — en ny utfordring for skole-Norge? — s. 179–186. I: Norsk Pedagogisk tidsskrift. Pedagogisk utviklingsarbeid, årg. nr. 3 (1985). — 7 s.
- Larsen, Rolf P.: «Datamatikk» og pedagogikk. — s. 254–262. I: Norsk Pedagogisk Tidsskrift. Data i skolen, årg. nr. 4 (1985). — 8 s.

Lieberg, Sigmund: Miljølærerprosjektet. — I: Forsøk med utviklingsarbeid i lærerutdanninga. Oslo: Universitetsforlaget, 1976. — s. 55–80. — 25 s.

Ogden, Terje: Organisasjonsutvikling i skolen. — s. 201–211. I: Norsk Pedagogisk Tidsskrift. Pedagogisk utviklingsarbeid, årg. nr. 3 (1985). — 10 s.

Rørslett, Mai Britt: På solsiden, kvinners kamp for kunnskap, hvor førte den hen? /Mai Britt Rørslett og Suzanne Stiver Lie. — Oslo: Cammermeyer, 1984. Kap. 1–3 og 6. — 70 s.

Sjøberg, Svein: Noen data om ungdom og data. — s. 246–253. I: Norsk Pedagogisk Tidsskrift. Data i skolen, årg. nr. 4 (1985). — 7 s.

Tangerud, Hans: EDB og lærerutdanning. Seks kritiske spørsmål. — s. 285–290. I: Norsk Pedagogisk Tidsskrift. Data i skolen, årg. nr. 4 (1985). — 5 s.

Ålvik, Trond: Pedagogisk utviklingsarbeid, hva er det? — s. 164–178. I: Norsk Pedagogisk Tidsskrift. Pedagogisk utviklingsarbeid, årg. nr. 3 (1985). — 14 s.

C. Selvvalgt område

Her velger studenten selv sitt studieinnhold. Det selvvalgte området omfatter et studieinnhold tilsvarende 1000 sider. Dette skal godkjennes av instituttet og ha til formål å støtte opp under studentens siktemål med studiet.

Praksis

I tillegg til hovedoppgave og studium av utvalgte emner inngår ett semesters obligatorisk praksis. Denne praksis kan tas som en integrert del av fjerde avdeling.

Praksis legges opp og gjennomføres i samråd med avdelingens lærere og godkjennes av instituttet. Etter praksisperioden skal studenten legge fram en kort rapport om gjennomføringen av praksis.

Praksisopplegget vil være forskjellig for studenter med ulike spesialiseringsområder.

Hvis studenten kan dokumentere omfattende praksis innenfor de vedtatte praksis-

typer, kan instituttet etter søknad dispensere fra omfanget.

Praksis for pedagogisk-psykologisk rådgivning

Praksis vil normalt omfatte ca. 8 uker ved et pedagogisk-psykologisk rådgivningskontor og ca. 9 uker fordelt på institusjoner for barn/ungdom med emosjonelle/atferdsmessige problem, for barn/ungdom med språklige problem og for barn/ungdom med generell evneretardasjon.

Det kan bli dels tale om konsentrert praksis, dels om praksis fordelt over et lengre tidsrom.

Praksis for undervisning, veiledning og ledelse

Praksis består av et fast praksisprogram på 12 uker, 4 ukers valgfri praksis og en ukers praksisoppsummering. Det faste praksisopplegget omfatter 4 uker innen undervisning og veiledning i skoleverket, 4 uker innen pedagogisk ledelse og administrasjon og 4 uker innen opplæringsvirksomhet og læremiddelutvikling utenfor skoleverket. All praksis skal godkjennes av instituttet.

Undervisning

Undervisningen på 4. avdeling vil bli gitt både i form av forelesninger, seminar og korte kurs. I tillegg kommer praksis, veiledning, øvinger og ekskursjoner. Dessuten vil deler av studiet kunne knyttes til deltakelse på mindre prosjekter under veiledning, slik at studentene selv kan gjøre erfaringer innen arbeidsområder som studiet har relevans for.

I og med at studieprogresjonen kan variere noe for den enkelte student, vil en for hvert semester søke å tilpasse undervisningstilbudet til den studentgruppe som til enhver tid arbeider på avdelingen. Dette medfører at undervisningen ikke i detalj kan fastlegges på forhånd, men delvis bli justert underveis etter de aktuelle behov. Dette forutsetter at studenter på denne avdelingen tar aktivt del i studiemiljøet og i

stor grad er til stede ved instituttet i semestrene, slik at det er mulig med jevn kontakt mellom alle studentene og avdelingens lærere.

Studenter på begge spesialiseringsområdene må ta et obligatorisk kurs i etikk på ca. 2 uketimer i ½ semester. Videre er det for alle studenter obligatorisk deltakelse på fem dagsekskursjoner.

For studenter som tar pedagogisk-psykologisk rådgivning som spesialområde, er et praktisk kurs i testing og observasjon obligatorisk. Kurset omfatter to separate deler, hver på 20 dobbelttimer. Del A kreves gjennomført før praksis ved institusjoner for barn/ungdom med språklige problem. Del B kreves gjennomført før praksis ved institusjoner for barn/ungdom med emosjonelle problem og generell evneretardasjon. Før praksis i PP-tjenesten må begge deler av kurset være gjennomført.

For studenter som tar undervisning, undervisningsveiledning og ledelse som spesialområde, er to praksisforberedende kurs på til sammen 2 uketimer i semestret obligatoriske. Disse må være gjennomgått før praksis.

Instituttet vil også kunne definere enkelte andre undervisningstilbud som obligatoriske for studentene (eller for grupper av studenter med samme spesialiseringsområde). Dette vil ikke bli gjort i form av et fast obligatorisk timetall pr. uke, men knyttet til det enkelte undervisningstilbud.

Eksamen

1. *avdeling*: Avlegges utenfor instituttet.

2. *avdeling*: Som grunnfag.

3. *avdeling*:

- a) Skriftlig eksamen omfatter 2 dager à 8 timers prøve. Det gis 2 essays hver dag, hvor kandidaten begge dager velger en av oppgavene. Alle oppgaver utformes slik at de åpner for integrering av flere emneområder.
- b) Muntlig prøve som valgfritt tillegg til skriftlig for studentene. Kandidaten velger om han vil gå opp til muntlig

prøve senest 24 timer etter at sensuren for skriftlig eksamen er falt.

4. *avdeling*:

- a) En 4-timers skriftlig prøve i forskningsmetodikk.
- b) En hovedoppgave.
Hovedoppgaven skal inneholde et ekstra sammendrag av avhandlingen på 2–3 sider. Sammendraget skal skrives på et standardisert skjema som fås ved henvendelse til Pedagogisk forskningsinstitutt. Ett eksemplar av sammendraget skal innleveres særskilt. Dette skal brukes til instituttets informasjon om forskningsvirksomheten ved instituttet.
- c) En avsluttende eksamen som består av:
  - En skriftlig prøve på 8 timer.
Det gis to alternative oppgaver til den skriftlige prøven hvor kandidaten velger den ene.
  - En ukesoppgave over godkjent emne.
  - En muntlig prøve.
Ved den avsluttende eksamen danner hele studieinnholdet (fellesområdet, spesialiseringsområdet og selvvalgt pensum) utgangspunkt for eksamen.

Før endelig karakter fastsettes må, i tillegg til prøven i forskningsmetodikk, også hovedoppgaven, skriftlig eksamen, ukesoppgaven og muntlig prøve alle være bestått.

Fastsetting av den endelige karakter til 4. avdeling skjer ved at hovedoppgave, skriftlig eksamen, ukesoppgave og muntlig prøve blir vektet i forholdet 3:2:1:1.

Eksamen for 2., 3. og 4. avdeling holdes i slutten av høstsemesteret og i slutten av vårsemesteret. (Eksamen i forskningsmetode under 2. og 4. avdeling vil kunne bli avholdt tidligere i semesteret.)

Melding til eksamen

Før melding til andre avdelings eksamen må studenten ha bestått eksamen *philosophicum*.

Før melding til tredje avdelings eksamen må studenten ha bestått andre avdeling og ha ett års pedagogisk praksis.

Før melding til fjerde avdelings eksamen må studenten ha bestått tredje avdeling. Andre eller tredje avdelings eksamen må være bestått med karakteren laudabilis eller likeverdig karakter. I de tilfeller hvor eksamen fra eksterne utdanningsinstitusjoner med annet karaktersystem enn ved samfunnsvitenskapelig embetseksamen/pedagogisk embetseksamen godkjennes som 1. og 2. avdeling, vurderes ikke disse eksterne eksamenene i forhold til laudkravet. Etter slik godkjenning for 1. og 2. avdelings vedkommende, må derfor 3. avdelings eksamen ved fakultetet være bestått med laudabel karakter før melding til 4. avdelings eksamen.

Hovedoppgaven skal fremlegges i begynnelsen av det semester studentene akter å

avlegge cand.paed.-eksamen. Fristene for innlevering for hovedoppgaven og godkjenning av praksis blir kunngjort i forelesningskatalogen.

Ukes-oppgaven må være levert før kandidaten kan gå opp til skriftlig eksamen.

Semesteremne i skoleutvikling

Instituttet planlegger høsten 1986 å sette igang et semesteremne på deltid over 2 semestre, med eksamen våren 1987.

Semesteremnet er i første rekke et videreutdanningstilbud for lærere i skoleverket.

Interesserte må melde seg til instituttet innen 1. august 1986. Det forutsettes dessuten at en har studierett ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Nærmere opplysninger om det planlagte semesteremnet fås ved henvendelse til instituttet.

UTDANNINGSPROGRESJON FOR PEDAGOGISK EMBETSEKSAMEN

---

1. avdeling
fire semestre

Eksamen, eventuelt eksamener fra studier ved universitet, høyskole eller lærerskole sammenlagt av 2 års omfang.

2. avdeling
to semestre

Studium som gir innføring i pedagogikkens fagområder.
Avsluttes med eksamen.

3. avdeling
to semestre

Fortsatt og utvidet teoretisk studium med vekt på utviklings-teori, læringspsykologi, spesialpedagogikk, undervisnings- og oppdragelsesproblemer, historiske, filosofiske og sosiologiske problemstillinger.
Avsluttes med eksamen.

4. avdeling
fem semestre

Forskningsmetode.
Utarbeiding av hovedoppgave med relasjon til studentens spesialisering
Obligatorisk praksis.
Teoretiske studier innenfor tre studieområder
— et fellesområde som består av obligatoriske studieemner
— to spesialiseringsområder hvorav studenten må velge det ene (enten pedagogisk-psykologisk rådgiving eller undervisning, undervisningsveiledning og ledelse)
— et selvvalgt område.
Avsluttes med eksamen.

Andre avdeling, dvs. pedagogikk grunnfag pluss tredje avdeling av pedagogisk embetseksamen er godkjent som storfag. Se reglement og utfyllende regler for tildeling av graden candidata/candidatus magisterii bak i boka.

PSYKOLOGI

GRUNNFAG - MELLOMFAG - EMBETSEKSAMEN

Adresse: Psykologisk institutt
Eilert Sundts hus, 8. etg.
P.b. 1094 Blindern, 0317 Oslo 3
Tlf. 02/45 52 33 (45 52 34)

Innledning

Ved Universitetet i Oslo er det tre eksamener i psykologi: grunnfag, mellomfag og embetseksamen. I tillegg er det mulig å ta magistergradseksamen. Opplysninger om magistergradseksamen finner du i den generelle orienteringen foran i boka og i reglementet for magistergraden bak i boka.

Grunnfag. Studiet tar sikte på å gi et elementært kjennskap til og en forståelse av den moderne psykologi. Dette omfatter en innføring i psykologisk tenkemåte og et kjennskap til vesentlige forskningsresultater, metodeproblemer og teorier, samt psykologiens historie.

De som vil avlegge embetseksamen i psykologi, må først ha bestått grunnfagseksamen i psykologi med ikke dårligere karakter enn *Laudabilis*. Grunnfagseksamen i psykologi kan kombineres med andre fag med sikte på en *cand.mag.-/cand.polit.-grad* ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Det kan også inngå i en fagkrets som fører fram til *cand.philol.- eller cand.mag.-eksamen* ved Det historisk-filosofiske fakultet. Ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet gir denne eksamen vekt-tall 20.

Studiet egner seg videre som støttefag for magistergrads-studerende med en vitenskapelig avhandling som forutsetter et visst kjennskap til psykologisk teori og metoder.

Grunnfagseksamen alene vil derimot ikke kunne kvalifisere for praktisk-psykologisk arbeid eller yrkesutøvelse.

Studietiden er beregnet til 1 år.

Mellomfag. Mellomfag består av grunnfaget og et mellomfagstillegg. Mellomfagstillegget skal normalt ta ett semester for hel-

tidsstudenter. For deltidsstudenter er det mulig å bruke lengre tid på mellomfagstillegget. Mellomfagstillegget gir mulighet for fordypning innen utviklingspsykologi eller sosialpsykologi.

Mellomfag i psykologi kan kombineres med andre fag med sikte på en *cand.mag.- eller cand.polit.-grad* ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Mellomfaget kan inngå i en fagkrets som fører frem til den interfakultære *cand.philol.- eller cand.-mag.-eksamen* ved Det historisk-filosofiske fakultet. Ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet gir denne eksamen vekt-tall 30.

Mellomfag i psykologi egner seg for studenter som tar sikte på å undervise i psykologi og kan i kombinasjon med andre fag egne seg godt innen mange områder av arbeidslivet, f.eks. innen organisasjonsarbeid, markedsføring og personaladministrasjon.

Mellomfaget egner seg som videreutdanning/etterutdanning for personer som tidligere har avlagt grunnfagseksamen i psykologi, har yrkeserfaring og som ønsker en mulighet for videre studier i faget.

Kandidater med ikke dårligere karakter enn *Laudabilis* er kvalifiserte til opptak til embetsstudiet i psykologi på lik linje med kandidater med grunnfagseksamen.

Mellomfagseksamen alene kvalifiserer ikke for praktisk-psykologisk arbeid eller yrkesutøvelse.

Embetsstudiet. Det psykologiske embetsstudium gir en grunnutdannelse for profesjonell psykologisk virksomhet som er regulert ved Lov om godkjenning av psykologer m.v. av 1973. Etter denne loven er embets-

eksamen i psykologi fra norsk universitet grunnlaget for godkjenning av psykologer.

Profesjonell psykologisk virksomhet finner i dag sted innen helse- og sosialsektoren, skoleverket og arbeids- og attføringssektoren; ofte i samarbeid med andre faggrupper. Dessuten arbeider psykologer ved universiteter, høyskoler, forsknings- og utredningsinstitutter og i offentlig administrasjon.

Det psykologiske embetsstudium som leder fram til graden *cand.psychol.*, er delt i to avdelinger. 1. avdeling gir et grundig kjennskap til vitenskapelig psykologi og en innføring i tilgrensende fag (støttediscipliner). 2. avdeling er mer profesjonsrettet. Denne avdeling gir et nødvendig grunnlag for å påta seg arbeidsoppgaver som psykolog, foruten at den også gir mulighet for fordypelse innen ulike delområder av psykologien.

Studietiden er beregnet til 5½ år.

Grunnfag

Studiet tar sikte på å gi studentene en første innføring i den psykologiske vitenskap.

Undervisning vil bli gitt ved forelesninger og seminarer. Studentene kan ikke gjøre regning med at alle deler av pensum vil bli gjennomgått i undervisningen. Derfor må studentene legge opp sin egen leseplan. Studentene anbefales å følge undervisningen da denne tar sikte på å lette tilegnelsen av pensum ved en utdyping av sentrale problemer innen dette.

Nedenfor er ført opp den litteratur som er å betrakte som pensum. Studentene bør likevel ikke begrense sin lesning til bare dette pensum. Ved supplerende lesning kan de få økt forståelse og utdyping av pensumkunnskapene. Ved eksamen vil oppgavene bli gitt slik at de kan besvares på grunnlag av pensum.

I samråd med faglæreren og med Styrets samtykke kan enkelte pensumbøker byttes ut med andre bøker av tilsvarende omfang og vanskelighetsgrad.

Grunnfag kan tjene som støttefag for et hovedfag eller magistergradsstudium. Til

denne prøven kan det være hensiktsmessig å skifte ut mindre deler av pensum eller supplere med psykologisk litteratur som er til særlig nytte for arbeidet med den vitenskapelige oppgaven. Det forutsettes at de studerende rådfører seg med faglærere i psykologi i disse spørsmål.

En gjør oppmerksom på at det også er anledning til å avlegge en egen støttefags-eksamen.

Pensum

En tar forbehold om endringer. Opplysninger kan fås ved henvendelse i ekspedisjonen, Psykologisk institutt, rom B-841, Eilert Sundts Hus.

Generell psykologi

Atkinson, Atkinson & Hilgard: *Introduction to Psychology* (8. ed.). N.Y.: Harcourt, Brace & Jovanovich.

Dette er en grunnbok i studiet. Den gir en introduksjon til de forskjellige forskningsfelter innen psykologien.

Psykologiens historie

Schultz, D.: *A History of Modern Psychology*, London: Academic Press.

Boken gir en oversikt over psykologiens historie og legger særlig vekt på en fremstilling av de forskjellige moderne psykologiske skoleretninger.

Spesielle emner

Hergenhart, B.R.: *Introduction to Theories of Learning*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

Gardner, H.: *Developmental Psychology*. Boston: Little, Brown & Co., 1982.

Bower, T.G.R.: *Development in Infancy*. San Francisco: W.H. Freeman.

Martin, B.: *Abnormal Psychology*. N.Y.: Holt, Reinhart & Winston.

Deaux, K. & Wrightsman, L.: *Social Psychology in the 80's*. N.Y.: Brooks/Cole, 1984.

Kursorisk pensum

Studentene skal dessuten legge opp ett norsk arbeide (ca. 200 s.) i psykologi (bok,

monografi eller sekvens av artikler av en forfatter). Det er utarbeidet en egen liste over anbefalt kursorisk litteratur som fås ved henvendelse i ekspedisjonen, Psykologisk institutt, rom B-841, Eilert Sundts Hus.

Eksamen

Eksamen i psykologi grunnfag består av to skriftlige prøver, hver på 8 timer, og en muntlig prøve. Eksamen holdes hvert semester.

Mellomfag

Mellomfag består av grunnfaget og et mellomfagstillegg. Mellomfagstillegget skal normalt ta et semester for heltidsstudenter. For deltidsstudenter er det mulig å bruke lengre tid på mellomfagstillegget. Tilleggene skal gi mulighet for fordypet kjennskap til et av områdene som inngår i grunnfag, men skal også ta opp temaer av relevans for alle fordypningsområdene slik som metodiske og fagdidaktiske problemstillinger.

Metodedelen skal gi kunnskap om forskningsprosessen og derigjennom en reflektert forståelse av grunnlaget for psykologisk viten.

Den fagdidaktiske delen skal ta opp det som i vid forstand kan kalles formidlingsproblemer, herunder rent pedagogiske problemer i tilknytning til undervisning i psykologi og etiske problemer knyttet til bruk av psykologisk kunnskap. Undervisningen skal legge vekt på å avgrense arbeidsmåtene i undervisning mot psykologisk behandling.

For tiden er det mulig å fordype seg innen områdene sosialpsykologi og utviklingspsykologi.

Pensum

- A. Fellespensum for alle studenter som tar mellomfag.
- B. Fordypelsespensum i sosialpsykologi eller Fordypelsespensum i utviklingspsykologi.
- C. Valgfritt pensum.

Studentene velger i samråd med faglærer denne delen av pensum. Instituttet utarbeider anbefalte litteraturlister innenfor flere mer avgrensede temaer innenfor sosialpsykologi og utviklingspsykologi.

- A. Fellespensum for alle studenter som tar mellomfag. Fellespensum er knyttet til metode og fagdidaktiske problemstillinger.

Metode

Lewin, M. (1979) *Understanding psychological research*. John Wiley & Sons, New York. 414 s.

Fagdidaktikk

Relevante fagplaner for undervisning i psykologi som, f.eks. fagplan i psykologi valgfag for den videregående skole, vil bli brukt som pensum.

I tillegg skal studentene, i samråd med faglærer, velge pensum som omhandler formidlingsprosessen ut fra en psykologisk tilnærming. Instituttet utarbeider lister over anbefalt litteratur.

Pensum i fagdidaktikk skal samlet være på ca. 100 s.

- B. Fordypelsespensum.
Studentene velger fordypelsespensum enten i sosialpsykologi eller i utviklingspsykologi.
Fordypelsespensum i sosialpsykologi (ca. 500 s.):

Generell sosialpsykologi

- Cartwright, D. (1979) *Contemporary social psychology in historical perspective*. *Social Psychology Quarterly*, 42, 82-93.
- Triandis, H.C. (1978) *Some universals of social behavior*. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 4, 1-16.
- Hem, L. & Holter, H. (1978) *Sosialpsykologi som samfunnspsykologi*. I: L. Hem & H. Holter (red.): *Sosialpsykologi, Vol. I*. Oslo. Universitetsforlaget. S. 14-30.

Holdninger og attribusjonsteori

Zimbardo, P.C., Ebbesen, E.B. & Maslach, C. (1977) *Influencing Attitudes and Changing Behavior*. London. Addison-Wesley, Kap. 3, 4, 5, 6.

Harvey, J.H. & Weary, G. (1981) *Perspective on attributional process*. Wm.C. Brown, Dubuque, Iowa (s. 5–105).

Snyder, M. On the self-perpetuating Nature of Social Stereotypes. (1981) I: D.L. Hamilton (ed.): *Cognitive processes in Stereotyping and Intergroup Behavior*. Hillsdale, N.J.: Lawrence-Erlbaum (s. 183–212).

Gruppe- og organisasjonspsykologi

Olmsted, M.S. & Hare, A.P. (1978) *The small group*, 2. ed. Random House, N.Y. (s. 15–10).

Sabroe, K.-E. Organisasjonen og individet. (1984) I: E. Petersen & K.E. Sabroe (red.): *Arbejdspsykologi*, København. Munksgaard (s. 23).

Lysgaard, S. (1978). Momenter til en teori og arbeiderkollektiv. I: L. Hem & H. Holter (red.): *Sosialpsykologi, bind II*. Oslo, Universitetsforlaget (s. 21–49).

Holter, H. Motstands- og avvergeteknikker i sosiale organisasjoner (s. 121–141).

Individ — miljø — kultur

Bronfenbrenner, U. (1977) Towards an experimental ecology of human development. *American Psychologist* (s. 513–529).

Bloch, Jeanne H. (1980) Gender differences in the Nature of Premises Developed About the World. I: E. Shapiro & E. Weber (eds.): *Cognitive and Affective Processes in Development. A developmental-interaction point of view*. Lawrence Erlbaum Associates, New York (34 s.).

Proshansky, H., Ittleson, W.H. & Rivlin, L.E. (1970) The influence of the Physical Environment on Behavior. Some Basic Assumptions. I: H.M. Proshansky, W.H. Ittleson & L.G. Rivling (Eds.): *Environmental Psychology: Mand and his*

physical setting. N.Y. Holt, Reinhart & Winston (s. 27–37).

Lie, Ivar (1981). Funksjonshemninger — miljø. Tekniske hjelpemidler. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 18, 173–177.

Ås, Dagfinn (1974). *Ordet er miljø*. Småskrift nr. 4, Norges Byggforskningsinstitutt, Oslo.

Platt, J. (1973). Social traps. *American Psychologist* (s. 641–651).

Sosialpsykologiske kvinnestudier

Holter, Harriet (1985). Kvinneforskningens bidrag til samfunnsforskningen. (Stensil 20 s.) (Under trykking.)

Haavind, Hanne (1978). Psykologisk forskning om kvinner. I: Lars Hem og Harriet Holter (red.): *Sosialpsykologi: Familie, ungdom og kjønnsrolle I*. Universitetsforlaget.

Ås, Berit (1975). On female culture: An attempt to formulate a theory of women's solidarity and action. I: *Acta Sociologica* (red. Bjørg Aase Sørensen). Vol. 18, No. 2–3 (20 s.).

(Også som kap. I i Berit Ås: *Kvinner i alle land...: OM KVINNEKULTUR — en teori om kvinnesolidaritet og aksjon* (33 s.).

Fordypelsespensum i utviklingspsykologi (ca. 600 s.)

Bronfenbrenner, U. (1979). The ecology of human development. *Experiments by nature and design*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press. (Utvalgte kapitler.)

Fishbein, H.D. (1984). *The psychology of infancy and childhood: Evolutionary and cross-cultural perspectives*. London: Erlbaum. (Utvalgte kapitler.)

C. Valgfritt pensum.

Litteraturlister fås ved henvendelse til instituttet. Studentene velger, i samråd med faglærer, ut pensum slik at B-pensum + C-pensum blir på ca. 1000 sider.

Undervisning

Melding om undervisning for mellomfagstillegget vil bli gitt i forelesningskatalogen. Det gis undervisning i tilknytning til fellespensum, del A, minst en gang i året. Instituttet organiserer også veiledningsgrupper i tilknytning til semesteroppgaven.

Semesteroppgave

Studentene skal i løpet av studietiden utarbeide en semesteroppgave på 15–20 maskinskrevne sider. Arbeidet med semesteroppgaven skal ha en sentral og integrerende funksjon i mellomfagstillegget. Studentene anbefales å følge en veiledningsgruppe i arbeidet med semesteroppgaven. Oppgavens tittel må godkjennes på forhånd. Hver student må utarbeide en egen semesteroppgave.

Semesteroppgaven inngår i eksamen. Frist for innlevering kunngjøres i forelesningskatalogen. Oppgavene skal leveres inn i to eksemplarer.

Semesteroppgavene inngår i instituttets undervisningsmateriell og kan nyttes i senere semestres undervisningstiltak med studentens samtykke.

Eksamen

Eksamen består av semesteroppgaven, en skriftlig prøve på 8 timer og en muntlig prøve.

For å melde seg til eksamen i mellomfagstillegget kreves at kandidaten har bestått grunnfagseksamen i psykologi i tidligere semestre eller at kandidaten melder seg opp til grunnfagseksamen samtidig som hun/han melder seg opp til mellomfagstillegget. I siste tilfelle får ikke kandidaten fremstille seg til muntlig prøve i mellomfagstillegget dersom grunnfagseksamen ikke er bestått.

14 dager før den skriftlige prøven skal studentene få utdelt 6–8 oppgaver. Minst 2 av disse oppgavene skal oppgis til skriftlig prøve. Studentene besvarer en av de oppgitte oppgavene.

Eksamen avsluttes med en muntlig prøve i pensum som fungerer som justering og til-

bakemelding i forhold til semesteroppgaven og den skriftlige prøven.

Semesteroppgaven teller $\frac{2}{3}$ og den skriftlige prøven $\frac{1}{3}$ ved fastsettelse av den skriftlige karakter. Den muntlige prøven kan bare resultere i mindre justeringer av denne karakteren.

Ved beregning av endelig karakter for mellomfagseksamen gis karakteren for grunnfag vektattallet 2 og karakteren for mellomfagstillegget vektattallet 1.

Eksamen i mellomfagstillegget i psykologi er å betrakte som en helhet. En student som går opp til ny prøve, kan imidlertid legge fram en semesteroppgave som har vært benyttet ved tidligere fremstilling til mellomfagseksamen. I slike tilfeller blir oppgaven bedømt på nytt på fritt grunnlag.

Eksamen i mellomfagstillegget holdes minst en gang i året.

Reglement for embetseksamen i psykologi og graden Dr.psychol. ved Universitetet i Oslo

Fastsatt av Kultur- og vitenskapsdepartementet 2. desember 1985 med hjemmel i §§ 3 og 5 i lov av 19. juni 1970 nr. 58 om eksamener og grader ved universiteter og høyskoler og kongelig resolusjon 17. juli 1970 og 29. mars 1985.

§ 1 Tittel og grad

Universitetet i Oslo kan avholde psykologisk embetseksamen som gir rett til tittelen candidata/candidatus psychologiae (cand.-psychol.) og kan tildele graden doctor psychologiae (dr.psychol.) som gir rett til samme tittel.

§ 2 Embetseksamen

Psykologisk embetseksamen består av to avdelinger.

Kollegiet fastsetter etter forslag fra fakultetet hvilke fag det skal avlegges eksamen i, antall prøver, prøveformen og obligatoriske kurs, oppgaver og praksis. Opplysninger om dette inntas i studieplanen.

Eksamenskravene fastsettes slik at første avdeling normalt skal kunne gjennomføres på fem semestre og andre avdeling på seks semestre.

I andre avdeling skal studenten levere en selvvalgt vitenskapelig undersøkelse (hovedoppgave).

§ 3 Oppmeldingskrav til embetseksamen
Før melding til første avdelings eksamen må studenten ha bestått examen philosophicum*) og ha avlagt grunnfagseksamen i psykologi med laudabel karakter.

Før melding til andre avdelings eksamen må studenten ha bestått første avdeling og ha levert hovedoppgaven til bedømmelse.

Videre må studenten på tilfredsstillende måte ha gjennomgått de kurs og bestått de prøver som er fastsatt av kollegiet for henholdsvis første og andre avdeling.

Nærmere regler for oppmelding fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 4 Dr.psychol.-graden

Dr.psychol.-graden bygger på avlagt embetseksamen i psykologi eller tilsvarende utdanning og består av:

- en godkjent vitenskapelig avhandling og et tilfredsstillende forsvar av avhandlingen i en offentlig disputas, og
- en godkjent faglig, metodisk og teoretisk skoloring
- to prøveforelesninger, en over et selvvalgt og en over et oppgitt emne.

Eksamenskravene fastsettes slik at doktorgradsstudiet skal tilsvare minst 2½ års studiearbeid.

Nærmere regler om avhandling og prøver fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 5 Oppmeldingskrav til dr.psychol.-graden

For oppmelding til doktorgradseksamen må søkeren ha bestått embetseksamen i psyko-

logi eller ha en tilsvarende utdanning godkjent av kollegiet som likeverdig.

§ 6 Karakterer

Det brukes følgende alternative karakter-systemer:

1) Karakterene:

Laudabilis prae ceteris	1.0–1.5
Laudabilis	1.6–2.5
Haud illaudabilis	2.6–3.2
Non contemnendus	3.3–4.0

2) Karakteren:

Godkjent

Den som ikke har oppnådd karakterer som nevnt under punktene 1 eller 2, har ikke bestått.

Hvilket karaktersystem som skal benyttes ved den enkelte eksamen og prøve, fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 7 Karakterfastsettelse til embetsstudiet
I fag med både skriftlig og muntlig prøve gis det etter den skriftlige prøve en foreløpig karakter. Studenter som ikke har bestått skriftlig prøve, kan ikke framstille seg til muntlig prøve. Etter den muntlige prøve fastsettes den endelige karakter for faget.

For hovedoppgaven gis særskilt karakter.

Regler for beregning av avdelingskarakter fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 8 Vitnemål

På vitnemålet for fullført psykologisk embetseksamen oppføres med grad og tallverdi hovedkarakteren, karakteren for hver avdeling og hovedoppgavens tittel og karakter.

Dersom en kandidat er fritatt for eksamen eller prøve etter § 10, føres dette på vitnemålet. Kollegiet kan fastsette hvor stor del av eksamen som må være avlagt ved universitetet for at det skal utferdiges vitnemål for embetseksamen.

På vitnemålet for dr.psychol.-graden skal tittelen på avhandlingen og titler på prøveforelesningene føres opp sammen med opplysninger om sammensetningen av det individuelle doktorgradsstudiet.

*) Jf. reglement for forberedende prøver ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Oslo.

§ 9 Ny prøve

En student kan ikke framstille seg til noen del av embetseksamen mer enn tre ganger. Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet i særlige tilfeller dispensere fra denne bestemmelsen. Etter gjentatt eksamen gjelder den best oppnådde karakter.

Regler om adgang til å avbryte eksamen og til å kontinuere fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

Hvis en avhandling ikke blir godkjent til doktorgraden, kan en ny avhandling eller en forbedret versjon først leveres til bedømmelse etter seks måneder.

Hvis prøveforelesningene og disputasen blir vurdert som ikke godkjent, kan en ny prøve avlegges først i det påfølgende semester, eller etter et lengre tidsrom dersom fakultetet finner det nødvendig. Det samme gjelder for obligatoriske prøver som inngår i doktorgradsstudiet.

§ 10. Fritak for eksamen eller prøve
Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet fritak for eksamen eller prøve

- 1) når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon
- 2) på grunnlag av eksamen eller prøve i et velegnet fag utenfor fagkretsen, avlagt ved universitetet eller en annen institusjon.

Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet. Opplysninger om generelle fritak inntas i studieplanen.

§ 11 Forskrifter

De forskrifter kollegiet gir med hjemmel i dette reglementet inntas i studieplanen og kan ikke fravikes med mindre forskriftene gir hjemmel for det.

Utfyllende regler til reglement for embetseksamen i psykologi og graden dr.psychol. ved Universitetet i Oslo

Fastsatt av Det akademiske kollegium med hjemmel i reglement av 2. desember 1985

om embetseksamen i psykologi og graden dr.psychol.

Dr.psychol.-studiet

§ 1 Studiets formål

Dr.psychol.-studiet skal omfatte et selvstendig forskningsarbeid på et spesialfelt med en vitenskapelig avhandling (doktoravhandling) som resultat og gi videregående faglig metodisk og teoretisk skoleing og en skoleing i vitenskapelig fremstilling og dokumentasjon.

Studiet skal være en fordypning i et hovedområde og gi bred teoretisk og metodisk innsikt. Det skal gi kandidaten opplæring til og skoleing i selvstendig forskning og sette denne istand til å virke som forsker og å arbeide med oppgaver som stiller spesielle krav til faglig innsikt og kjennskap til fagets metoder.

Doktorgradsstudiet svarer i nivå og omfang til internasjonal standard for en organisert forskerutdanning.

§ 2. Adgang til studiet

A. Opptaksgrunnlag

For å kunne bli tatt opp til dr.psychol.-studiet må søkeren ha oppnådd cand.psychol.-graden eller ha annen utdanning som blir godkjent som likeverdig med dette.

B. Søknader om opptak — opptaksprosedyre

Søknad om opptak skal sendes til fakultetet via Psykologisk institutt. Sammen med søknaden skal følge en plan for studiet utarbeidet i samarbeid med en av instituttets lærere eller en annen godkjent person. Planen skal angi hvorledes den påtenkte avhandling tenkes gjennomført, emneområdet for det påtenkte doktorgradsarbeid, veilederpreferanser og hvilke kurs og seminarer studenten ønsker å følge i studiet samt tidsrammen for de forskjellige deler av studiet.

Fakultetet tar den endelige avgjørelse om opptak, godkjenner søkerens plan for studiet og oppnevner veileder/veiledere etter innstilling fra Psykologisk institutt.

Om studenter ønsker annen institutt-tilknytning for hele eller deler av sitt dr.-psychol.-studium, skal søknaden forelegges studiestyret ved Psykologisk institutt (jfr. § 6) og det fagmiljø søkeren ønsker tilknytning til, til uttalelse før saken tas opp til behandling i fakultetets dr.grad.-utvalg.

C. Andre begrensninger ved adgang til studiet

Adgang til studiet er betinget av at søkerens plan for studiet er faglig tilfredsstillende og at egnet veiledning og andre nødvendige faglige og materielle ressurser er tilgjengelige ved fakultetet eller ved andre forskningsinstitusjoner.

§ 3 Innhold og varighet

I doktorgradsstudiet inntar arbeidet med avhandlingen en sentral plass. Avhandlingen skal være et kritisk og selvstendig vitenskapelig arbeid, og skal dokumentere kandidatens forskerkompetanse. Avhandlingen skal tilfredsstillende krav til kvalitet som stilles til artikler i internasjonalt anerkjente tidsskrifter, men kan i omfang og grad av fordypelse gå ut over slike.

Avhandlingen kan være et frittstående arbeid eller en videreføring av hovedoppgaven i embetsstudiet. Faglig/vitenskapelig arbeid som tidligere er utført i forbindelse med andre eksamener i embetsstudiet, kan også videreføres i avhandlingen. Flere mindre arbeider kan godkjennes som deler av avhandlingen, når de etter sitt innhold utgjør en helhet. Det skal i tilfelle utarbeides et sammendrag som gjør rede for sammenhengen. Fellesarbeid med andre forskere kan godkjennes, dersom kandidatens bidrag kan dokumenteres klart. I tillegg til forskerkompetanse skal avhandlingen dokumentere at studenten mestrer vitenskapelig fremstilling og dokumentasjon. Kravet til dr.psychol.-graden blir fastsatt slik at når den vitenskapelige avhandlingen er en videreføring av en hovedoppgave til cand.-psychol.-graden som er en selvstendig vitenskapelig gransking, skal dr.psychol.-graden

normalt ha et omfang som svarer til minst 2½ års arbeid.

I andre tilfelle hvor det ikke er tale om en videreføring av hovedoppgaven, vil studiet normalt ta lengre tid. I alle tilfelle skal dr.psychol.-studiet legges opp slik at det fører frem til samme nivå.

§ 4 Undervisning og veiledning

Arbeidet under doktoravhandlingen skal foregå under individuell veiledning av en av instituttets lærere, en annen person med nødvendig fagkyndighet eller en gruppe av veiledere. Veilederen bør ha doktorgrad, førstestilling eller tilsvarende kompetanse. Normalt bør også studenten ha høve til å få sitt arbeid med doktoravhandlingen drøftet på seminar. Dersom hovedveileder ikke er ansatt ved instituttet, skal studenten også få oppnevnt en veileder ved instituttet.

Undervisningen for øvrig vil ta form av kurs eller seminar som dels er faste deler av studentens godkjente studieopplegg for dr.psychol.-graden, dels faste tilbud som studenten kan benytte seg av etter behov.

§ 5 Prøveform og karaktersetting

Studenten skal holde jevnlig kontakt med oppnevnt veileder og ta aktivt del i de kurs og seminar som går inn som faste deler i den godkjente planen for hennes/hans dr.psychol.-studium. Dersom den eller de som leder vedkommende kurs eller seminar godkjenner deltakelsen som tilfredsstillende, er videre prøving ikke nødvendig. I spesielle tilfelle kan en student gjennom Psykologisk institutt søke fakultetet om fritak for deltakelse på slike kurs eller seminar. Slikt fritak er avhengig av at studenten fra tidligere kan dokumentere slik innsikt og/eller ferdighet som vedkommende kurs eller seminar gir, eller er villig til å dokumentere dette gjennom en særskilt prøve. I tilfelle der antall studenter ikke er stort nok eller ressursene for øvrig ikke tilstrekkelige til å holde regulære kurs eller seminar over fastlagte deler av et doktorgradsstudium, kan studenten vises til et selvstudium under vei-

ledning. Resultatene av et slikt selvstudium må dokumenteres gjennom en særskilt prøve.

Doktorgradsstudiet blir avsluttet med en offentlig forelesning over oppgitt emne med to ukers frist, en offentlig forelesning om selvvalgt emne, og en disputas. Disputasen skal normalt avholdes innen et halvt år etter at avhandlingen er innlevert. Avhandlingen skal være offentlig tilgjengelig minst to/tre uker før disputasen. I særlige tilfelle kan fakultetet dispensere fra disse tidsrammene. Avhandlingen skal sendes til fakultetet i det antall eksemplarer som dr.grads-utvalget fastsetter. Et resymé av avhandlingen skal sendes til Informasjonsavdelingen for offentliggjøring i pressen.

Avhandlingen skal være skrevet på norsk, svensk, dansk eller engelsk eller på et annet språk som godkjennes av fakultetet.

Til å bedømme forelesningene, den innleverte avhandlingen og forsvaret av den, oppnevner fakultetet, etter forslag fra Psykologisk institutt, en komité på minst 3 medlemmer, hvorav minst 1 ikke tilhører Universitetet i Oslo (jfr. Eksamenslovens § 4). Studentens hovedveileder bør være medlem av komitéen. Medlemmene må ha doktorgrad, førstestilling eller tilsvarende kompetanse. Senest seks måneder etter innlevering av arbeidet, skal komitéen gi kandidaten og fakultetet beskjed om hvorvidt avhandlingen er verdig til å forsvares.

Prøveforelesningene skal holdes på norsk, eller på et annet av fakultetet godkjent språk. Til forberedelse for prøveforelesningen over oppgitt emne skal kandidaten ha 14 dager.

Disputasen skal være offentlig og er avhengig av at bedømmelseskomitéen har funnet den innleverte avhandlingen verdig til å forsvares for dr.psychol.-graden. Disputasen foregår som en drøfting av avhandlingen mellom medlemmene av bedømmelseskomitéen og doktoranden. Dersom andre tilstedeværende ønsker å delta i drøftingen, må det under disputasen gis melding om dette til disputasens leder innen et tidspunkt som denne fastsetter.

Prøvene i dr.psychol.-graden blir vurdert etter godkjent/ikke godkjent.

§ 6 Styringsorganer — prosedyre

På fakultetsnivå oppnevnes et doktorgradsutvalg. Doktorgradsutvalget skal

- trekke opp de faglige retningslinjene for doktorgradsstudiet og foreslå nødvendige endringer i reglement og utfyllende regler,
- ha ansvaret for organiseringen av nødvendige fellestiltak i form av forelesninger, kurs, doktorandseminar o.a.,
- koordinere fagplanarbeidet,
- utarbeide forslag til søknadsskjema,
- utarbeide forslag til retningslinjer ved ekstern veiledning,
- føre tilsyn med det faglige nivå.

Doktorgradsutvalget skal videre, på grunnlag av instituttets forslag

- uttale seg om forslag til studieplan,
- avgjøre på fakultetets vegne søknader om opptak,
- fremme forslag om oppnevning av bedømmelseskomitéer,
- behandle for fakultetet søknader om dispensasjon fra bestemmelser i utfyllende regler og studieplan.

Ved Psykologisk institutt oppnevnes det et studiestyre. Studiestyret behandler/fremmer forslag i alle saker ved instituttet som angår dr.psychol.-studiet overfor instituttet/fakultetet, vedrørende opptak, oppnevning av bedømmelseskomité og forslag til utfyllende studieplan.

Studieplan

Opptaksbestemmelser for embetsstudiets 1. avdeling

- Opptak til embetsstudiets 1. avdeling krever
1. at man er immatrikulert ved et norsk universitet,
  2. at man har bestått examen philosophicum,
  3. at man har studierett ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, og

4. at man har bestått grunnfagseksamen i psykologi ved et norsk universitet med karakter 2,5 eller bedre.

Studenter med andre former for eksamen eller kvalifikasjoner som ønsker å begynne på embetsstudiet i psykologi, må søke spesielt om slikt opptak. Hvert semester blir det igangsatt undervisning for et nytt kull studenter i 1. avdeling, 1. semester. Opptak skjer etter søknad som skrives på eget skjema som fås ved henvendelse til Psykologisk institutt. Frist for søknad om opptak kunn­gjøres i dagspressen og Norsk lysningsblad i slutten av foregående semester. Dersom det er flere søkere enn det er plass til, skjer ut­velgelsen på grunnlag av ansiennitet fra tidspunktet for avlagt grunnfagseksamen. For søkere med annen godkjent utdannelse regnes ansienniteten fra det semester søk­naden om å få godkjent denne utdannelsen ble mottatt av Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Dersom det er flere søkere med samme ansiennitet, foretas loddtrekning.

Søknadsfrist for utenlandske studenter er 1. februar hvert år. Alle henvendelser om opptak fra utenlandske statsborgere, også nordiske, skal rettes til Universitetets kon­tor for utenlandske studenter, postboks 1081 Blindern, 0317 Oslo 3.

Etter avlagt eksamen i 1. avdeling kan studenten fortsette i 2. avdeling. Studiets 1. avdeling (med eksamen) kan ikke betraktes som et selvstendig psykologisk studium, og gir ingen kompetanse for selvstendig psyko­logisk arbeid.

1. avdeling er godkjent som et mellomfag i en cand.mag.grad.

1. avdeling

1. avdelings studium bygger på grunnfag og fører dette videre ved at studentene i denne avdeling skal skaffe seg en solid og allsidig kunnskap om de forskjellige områder i psy­kologien og deres vitenskapelige grunnlag. Gjennom kurser og øvelser vil studentene få et konkret kjennskap til de viktigste teorier og undersøkelsesmetoder. Denne avdeling

er sentral i studiet som helhet, idet studen­tene her skal skaffe seg de teoretiske og metodologiske forutsetninger for den psy­kologiske tenkemåte som kreves i det etter­følgende yrkesorienterte studium og arbeid. Ut fra samme formål vil studentene i denne avdeling også måtte skaffe seg det nødven­dige grunnlag i statistikk og databehandling og i støttedisiplinene fysiologi, sosiologi og psykiatri.

1. avdelings studium er inndelt i fem se­mestre. Hvert av de fire første semestrene er organisert om en hovedstamme av und­ervisningstiltak der den psykologiske kunn­skap, dens metoder og teorier blir behandlet ut fra hvert sitt hovedperspektiv. Sentralt i denne undervisningen står en periode med øvelser — demonstrasjoner — praksis, som sammen med et paralleltgående praksis­seminar vil knytte det mer abstrakt-teoretiske kunnskapsstoffet til konkrete erfarings­situasjoner. En rekke mer frittstående und­ervisningstilbud vil ta sikte på en nærmere utdyping av spesielle problemstillinger og sentrale perspektiver. Seminarer og gruppe­aktiviteter tar sikte på at studentene mest mulig aktivt skal tilegne seg stoffet i lærebøkene. I femte semester (eksamensses­mester) vil det ved siden av arbeidet med en selvvalgt semesteroppgave, gis undervisning i vitenskapsfilosofi, psykologiens historie, dens plass i samfunnet, bruk av bibliotek, faglitteratur og andre kilder for ulike for­mål.

Semester I — *Sosialpsykologi* — tar opp det sosial-psykologiske perspektivet på indi­videts tilknytning til samfunnet, og i denne sammenheng tenkning og språk (kognitiv fungering). Et kurs i statistikk og databe­handling er også knyttet til dette semester.

Semester II — *Biologisk psykologi* — har et psykobiologisk perspektiv som tar sikte på en allsidig innføring i det biologiske grunnlaget for individets utvikling og fun­gering. I dette semester tas støttedisiplinen fysiologi.

Semester III — *Utviklingspsykologi* — tar opp de ulike sider ved individets vekst og forandring gjennom livet i et utviklings-

psykologisk perspektiv. Støttedisiplinen sosiologi vil understreke de kulturelle og sosiale sider ved menneskets utvikling.

Semester IV — *Personlighetspsykologi og familiedynamikk* — vil sette individet inn i et personlighetspsykologisk perspektiv i familie-, yrkes- og organisasjonsmessig sammenheng. Støttedisiplinen psykiatri vil ta opp sider ved problematisk personlighetsfungering.

Hvert av de fire første semestres obligatoriske undervisning avsluttes med én (1) temarapport som vurderes til bestått/ikke bestått. Hvis rapporten blir vurdert til ikke bestått, vil studenten ved faglærers kommentar få høve til å bearbeide rapporten til innlevering for ny vurdering. Rapporten må være godkjent senest 14 dager etter at det nye semester er startet. Et unntak gjelder for det spesialtilfelle hvor studenten går opp til 1. avdelingseksamen i 4. semester. Han/hun må da ha fått godkjent temarapporten til ordinær tid i samme semester. Nærmere bestemmelser om kursgodkjenning/kontinuering fastsettes av instituttrådet. Det er dessuten knyttet en prøve til statistikkurset og til hver av de tre støttedisiplinene (se omtale av støttedisiplinene nedenfor). Kursprøven i statistikk må være bestått før oppflytting til 2. semester.

I det avsluttende semester V vil studenten arbeide med en semesteroppgave på 20–25 sider (med dobbel linjeavstand) over et tema som studenten selv velger å fordype seg i og som godkjennes av en eksamenskomité.

Pensum

1. avdelings pensum bygger på grunnfagspensum. Pensum for 1. avdeling er satt sammen av pensuene for de fem semestrene. I tillegg kommer pensum til støttedisiplinene. Instituttet plikter å sørge for at det alltid foreligger ajourførte pensumlister. Instituttrådet vedtar hva som til enhver tid er gjeldende pensumliste for 1. avdeling. Det vil med Styrets samtykke være mulig å bytte ut enkelte verker med andre av tilsvarende

omfang og vanskelighetsgrad. Alle prinsipielle og større pensumforandringer må legges fram til godkjenning i Instituttet. I den grad det foreligger valgfrihet og alternativer til pensumlisten, vil studentene kunne få råd og veiledning av faglærerne ved utvalget.

Selv om studentene foran hver eksamen kan holde seg til et fastlagt pensum, er det studiemessig intet skarpt skille mellom pensumlitteraturen og annen faglitteratur. For å få tilstrekkelig innsikt i de forskjellige psykologiske problemstillinger er det nødvendig å ha kunnskaper ut over det faste pensum. Det vil være nødvendig å gå til originalverker, konsultere håndbøker og orientere seg i tidsskriftene og å foreta annen utfyllende lesning. Faglærerne vil gi opplysninger og veiledning om slik lesning, som leselister, i forbindelse med undervisningen. Det vil også bli gitt orientering i bruk av bibliotekets tjenester for litteratursøking.

Pensumlister

Pensumlister fås ved henvendelse til ekspedisjonskontoret ved Psykologisk institutt, 8. etasje i SV-bygget.

Undervisning

Selv om den kunnskapsmengde som kreves til eksamen i all hovedsak finnes i pensum, kan en student ikke tilegne seg en allsidig psykologisk skolering og tenkemåte bare ved å lese lærebøkene.

Undervisningen er derfor lagt opp med sikte på å integrere teori, metode og praktisk erfaring. De ulike undervisningstilbud er søkt samarbeidet til et hele, slik at pensumstoffet kan belyses fra flest mulige vinkler samtidig. Studentene anbefales derfor å legge opp sin lesning slik at den kan kombineres med den undervisning som gis til enhver tid. Kursplanene vil gi en detaljert oversikt over hvordan undervisningen i semestertemaene er strukturert. Disse er ment å oppmuntre til aktiv lesning om temaene i flere kilder samtidig, idet disse stiller tema-

ene i forhold til hverandre på noe forskjellig vis og ut fra ulike synsvinkler. En aktiv holdning til lærebokstoffet og en allsidig vurdering letter tilegnelsen og gir det beste grunnlag for en selvstendig kritisk vurdering av ulike tilnærminger.

Selv om hvert semester har sitt hovedperspektiv, vil det bli lagt vekt på at 1. avdeling utgjør et enhetlig studium, og en rekke undervisningstilbud vil nettopp ta opp og understreke dette helhetsperspektivet. Det gjelder særlig kurser i fagene generell metodologi, historie og vitenskapsfilosofi.

Forelesningene vil som regel gi en oversikt og diskusjon av generelle eller spesielle emner innen teoretisk psykologi. Ofte vil de ha med stoff og synspunkter som er så nye at de ennå ikke er kommet med i lærebøkene. Særlig når studentene på egen hånd har søkt å sette seg mer detaljert inn i ulike emner, vil forelesningene kunne sette problemene i sammenheng og stake ut hovedlinjene i de forskjellige stoffområder.

Seminarene gir mulighet for større aktivitet fra studentenes side og forutsetter intimer samarbeid mellom faglærere og studenter. Individuelle arbeidsoppgaver, gruppearbeider, oppgaveskriving o.l. kan organiseres og kombineres. Studentene kan dermed få øvelse i disponering av stoff, kombinasjon av forskjellige emneområder, saklig kritikk og alminnelig diskusjon av emner og problemer.

Kurser kan være av ulike slag. I semestrene I-IV er undervisningen i anvendte metoder, praksisseminarene og praksisøvelsene obligatoriske.

I kursene søker en å demonstrere det empiriske grunnlaget for de teoretiske og metodologiske prinsippene. Kursene tar sikte på å gi den nødvendige trening og grunnlag for kritisk bruk av metodene. En kombinasjon av kurser og øvelser gir den beste muligheten for å utdype hvordan konkrete observasjoner og erfaringer kan settes i forhold til ulike teoretiske tilnærminger. Det vil også gjøre studentene fortrolige med hvordan teoretiske perspektiver, systematiske observasjoner og praktisk utprø-

ving gjensidig utdyper og beriker det psykologiske kunnskapsstoffet.

De ulike former for undervisningstilbud er ment å hjelpe studentene til å utdype lærebokstoffet og aktivere dets praktiske relevans. Det vil i kurser og seminarer bli lagt vekt på selvstendighet, og i temarapporten vil det bli lagt vekt på forståelsen av teoretiske perspektiver og beherskelse av metoder, samt på disponering, språk og fremstillingsmåte forøvrig.

Støttediscipliner

Det er knyttet en kursprøve til hver av støttedisciplinene fysiologi, sosiologi og psykiatri. Prøven vurderes til bestått/ikke bestått. Studenter som ikke følger kurset innen en støttedisiplin, vil få oppgitt et noe mer omfattende pensum enn hva som kreves på kurset. I et slikt tilfelle må studenten gå opp til en spesiell 6-timers prøve i dette fag (se omtale av eksamen for 1. avdeling nedenfor).

Studentene anbefales å følge kursene i støttedisciplinene.

Biologiske støttediscipliner

Det kreves elementær kjennskap til generell biologi og fysiologi, human genetikk, sanse- og muskelfysiologi samt synapsefysiologi. Det kreves mer inngående kjennskap til sentralnervesystemets anatomi og fysiologi.

I hvert semester vil det bli arrangert et kurs med demonstrasjoner og eventuelle øvelser av ca. 100 timers varighet. Lærebøker og tilleggs litteratur vil bli oppgitt på kurset. Det vil bli gitt ut en liten stensil i tillegg med oversikter over de nevropsykologiske data kurset blir supplert med. Kurset avsluttes med en kursprøve. Ved eventuell stryk vil det bli arrangert ny kursprøve i begynnelsen av påfølgende semester.

Sosiologi

Det kreves elementær kjennskap til den alminnelige sosiologi. Disiplinen har et omfang som svarer til ca. ¼ av sosiologi grunnfag.

I hvert semester vil det bli arrangert et kurs med innføringsforelesninger og seminarer, i alt 6 timer pr. uke i gjennomsnitt. Pensum og tilleggs litteratur vil bli oppgitt på kurset. Kurset avsluttes med en prøve. Studentene kan velge mellom en 6-timers skriftlig prøve eller en særoppgave om et selvvalgt sosiologisk emne. Oppgavens omfang kan variere noe. Antydningssvis kan det anslås til ca. 10–15 A4-sider. Det er tillatt for grupper av studenter å levere større oppgaver i samarbeid.

Fristen for oppmelding til kursprøve og særoppgave er den samme som for melding til eksamen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Fristen for innlevering av sær-oppgave er den samme som dagen for den skriftlige prøven, som det opplyses om ved oppslag.

Psykiaatri

Kurset tar sikte på å gi studentene en elementær innføring i psykiatrisk teori og praksis. Hensikten med dette er delvis å gjøre studentene kjent med fagbakgrunnen til en av de grupper de som senere psykologer ofte vil samarbeide med. Delvis er også formålet med kurset å bidra til at studentenes psykopatologikunnskaper i noen grad kan få en praktisk-klinisk forankring.

Undervisningen vil gjøre utstrakt bruk av sykehistorier til illustrasjon av psykopatologiske forhold.

Pensum vil bli oppgitt av kurslederne.

Kurset er på 12 dobbelttimer, gjentas hvert semester og holdes ved Gaustad sykehus.

Eksamen

Eksamen i 1. avdeling holdes hvert semester. Fristene for oppmelding til de forskjellige eksamener blir kunngjort i Forelesningskatalogen. Disse frister gjelder også for oppmelding til prøvene i støttedisiplinene. Oppmelding til 1. avdelingseksamen skal være bilagt med gjeldende pensumlister i tre eksemplarer (eller pensumlister med endringer som er godkjent av styret). I tillegg skal det leveres bekreftelse på at

samtligte avlagte kursprøver i støttedisiplinene, obligatoriske kurs, øvelser og temarapporter er godkjent. Et unntak gjelder for de studenter som velger å gå opp til 1. avdelingseksamen etter 4. semester. De kan ikke avkreves bekreftelse for bestått psykiatri støttedisiplin og temarapport for 4. semester.

Den avsluttende eksamen for 1. avdeling består av en semesteroppgave på 20–25 sider over et tema som studenten selv velger å fordype seg i og som godkjennes av en eksamenskomité. Oppgaven må være levert inn senest tre uker før skriftlig eksamen. Videre vil eksamen bestå av en skriftlig prøve på 8 timer. Eksamen avsluttes med en muntlig prøve i pensum som fungerer som justering og tilbagemelding i forhold til de skriftlige prøver. Disse prestasjoner karakterettes etter en skala fra 1,0 til 4,0 og slik at semesteroppgaven teller halvparten av den skriftlige karakter, mens endelig karakter for 1. avdeling fastsettes etter justering som foretas gjennom den muntlige prøven. Karakterene fra 1. avdeling og 2. avdeling (som teller likt) vil til sammen utgjøre hovedkarakteren til den avsluttende embetseksamen i psykologi. Til eksamen skal kandidaten kunne dokumentere allsidig og godt kjennskap til og selvstendig, kritisk forståelse av historikk med generell psykologi, metodelære og metodeproblematikk. Det forventes at kandidaten behersker de sentrale teorier, metoder og forskningsresultater i de viktigste av psykologiens enkeltområder, slik som sosial-, kognitiv, biologisk, utviklings- og personlighetspsykologi.

Videre hører til 1. avdelingseksamen en 6-timers skriftlig prøve i hver av støttedisiplinene. Hvis en student i en støttedisiplin har gjennomgått og bestått kursprøven, kan hun/han ved eksamen fritas for den spesielle 6-timersprøven i dette fag. Denne prøven blir vurdert til bestått/ikke bestått. Studenten kan også fritas for denne prøven dersom hun/han har dokumentert tilsvarende kunnskaper i faget gjennom annen prøve. Opplysninger om hvilke prøver som ordi-nært gir grunnlag for fritak, fås på ekspedi-

sjonen ved Psykologisk institutt. Om dispensasjon, se reglement for embetseksamen i psykologi.

Fristen for oppmelding til kursprøve og 6-timersprøve er den samme som for melding til eksamen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Godkjent 1. avdelingseksamen forutsetter:

- a) Bekreftelse på at samtlige temarapporter, obligatoriske kurser og øvelser er godkjent.
- b) Bekreftelse på at prøvene i støttedisiplinene er bestått.
- c) Bestått avsluttende eksamen til 1. avdeling.

Studenten kan ikke begynne på noen del av 2. avdelingsstudiet før eksamen i 1. avdeling er godkjent.

2. avdeling

Denne avdeling er sterkere yrkesorientert enn 1. avdeling og har som målsetning fordypende studier i anvendt og teoretisk psykologi. Studentene skal i denne del av studiet gjøres kjent med de viktigste av fagets teorier og metoder i en bredde og et omfang som gir dem generell kyndighet i fagpsykologisk arbeid på ulike yrkesområder.

Ifølge Psykologloven danner norsk embetseksamen i psykologi grunnlaget for godkjenning som psykolog, og dermed for psykologisk virksomhet på ulike yrkesområder. Faget er imidlertid for omfattende, både teoretisk og praktisk til at den enkelte kan forventes å arbeide like kompetent med alle faglige problemer. For å sikre at de ulike områder av anvendt psykologi skal kunne bli tilført den kompetanse faget gir grunnlag for, gis i 2. avdeling også undervisning med sikte på fordypelse.

Det profesjonsrettede formålet med 2. avdeling sikres først og fremst gjennom at praksis søkes integrert i den løpende undervisning, og i demonstrasjoner og øvelser.

Generelt vil undervisningen i 2. avdeling legges vekt på:

- at studentene får en realistisk oppfatning av de ulike typer praktisk-psykologiske oppgaver psykologer arbeider med og hvilke deler av psykologi som er relevant for de ulike områder.
- at studentene lærer å kjenne det forskningsmessige grunnlag for sin praktiske virksomhet.
- at studentene lærer å se behovet for å drive en praksis som kan utnyttes forskningsmessig både når det gjelder å reise nye problemer for grunnforskningen og å muliggjøre systematisk evaluering av egen praktisk virksomhet.

Undervisningen vil, der det er hensiktsmessig, bli lagt til instituttets eksterne praksis-institusjoner.

2. avdeling vil normalt gjennomføres på 3 år når praksistiden regnes med.

Organisering av embetsstudiets 2. avdeling

2. avdeling stiller krav til studentene på de følgende fire felter: teoretiske kunnskaper, metodisk skoloring, profesjonsrettet praksis og vitenskapelig arbeid. 2. avdeling består av følgende undervisningselementer:

- Felleskurs med praksis
- Hovedpraksis med hovedpraksisseminar
- Påbyggingskurs
- Forsknings- og hovedoppgaveseminar
- Studie- og hovedoppgaveveiledning.

Dessuten omfatter 2. avdelingsplanen bestemmelser om:

- Hovedoppgave
- Pensum
- Eksamen.

Felleskurs med praksis

Felleskurset innleder 2. avdelingsstudiet.

Kravet til faglig bredde søkes bl.a. ivarettatt ved at den generelle og teoretisk/metodiske skoloring i 1. avdeling blir videreført i et kurs i psykologiske arbeidsmetoder som er obligatorisk for samtlige studenter i 2. avdeling. Kurset tar sikte på å gjøre studentene kjent med noen vanlige problemer og

arbeidsoppgaver som er aktuelle i psykologisk praksis. I denne sammenheng vil profesjonelle fremgangsmåter for undersøkelse og intervensjon bli drøftet i forhold til de problemer/utfordringer en psykolog møter i sin praksis. Undervisningen forutsettes lagt opp på en slik måte at studentene sikres trening i valg og prioritering av arbeidsmetoder i relasjon til arbeidsoppgaver. Det anses således ikke tilstrekkelig at studentene oppnår en viss fortrolighet med de enkelte arbeidsmetoder.

Felleskurset vil særlig ta opp problemer og arbeidsoppgaver som møter psykologen innen sentrale yrkesområder som helse-sektoren, skolesektoren og arbeids- og attføringssektoren. Felleskurset skal ta opp muligheter for evaluering av egen virksomhet som psykolog; dessuten skal felleskurset gi undervisning i relevant lovverk og fag- etiske retningslinjer.

Som ledd i felleskurset i fagpsykologisk arbeid, skal studentene ha praksis i ekstern institusjon som driver slikt arbeid, f.eks. innen helse-, skole- eller arbeidspsykologi-/attføringssektoren.

I felleskurspraksis skal studentene arbeide som psykologs medhjelper. For videre utdyping av formålet med felleskurspraksis, se Hovedpraksis.

Felleskurs med praksis må være godkjent før studentene påbegynner hovedpraksis.

Hovedpraksis med hovedpraksis-seminar

Det kreves at studentene også gjennomfører en mer omfattende praksis — hovedpraksis — i ekstern institusjon. Denne hovedpraksis strekker seg normalt over 6 mnd. med ca. 28 timer pr. uke. Ordinært vil hovedpraksis gjennomføres i semesteret etter grunnkurset.

Hovedpraksis vil gi studentene erfaring med psykologiske problemer, arbeidsmetoder som benyttes og de praktiske, teoretiske og metodiske forutsetninger for disse. Samtidig skal studentene skaffe seg kjennskap til institusjonen og til samarbeidsformer

med personale med annen fagutdanning. Gjennom arbeid med de konkrete foreliggende menneskelige problemer bør studentene også få en klarere forståelse av styrken og begrensningen i den teoretiske psykologi i forbindelse med psykologisk yrkesutøvelse og de etiske problemer som oppstår i denne sammenheng. Studentenes erfaring fra praksisperioden forutsettes trukket inn og bearbeidet i enkelte undervisningstiltak. Ved praksisinstitusjonen vil studentene få spesiell veiledning av en psykolog som er ansatt ved institusjonen og som er knyttet til psykologistudiet for å gi supervisjon og ha tilsyn med denne del av studiet (praksislærer). Studenten vil være å betrakte som psykologs medhjelper i praksistiden.

I hovedpraksis kan studentene bruke noe av tiden til innsamling av materiale til hovedoppgaven. Det viser her til reglement for hovedpraksis.

Det kreves at studentene følger et obligatorisk praksisseminar parallelt med hovedpraksis. I praksisseminaret legges spesiell vekt på drøfting av profesjonalisering, psykologrollen og forholdet til andre samarbeidende yrkesgrupper.

Påbyggingskurs

Påbyggingskursene er innsiktet på faglig fordypelse og konsentrasjon. De skal utdype ulike fagområder med sikte på styrking av kompetansen i forhold til sentrale arbeidsoppgaver i samfunnet. For å nå en tilstrekkelig fordypelse i temaer relevant for et bestemt yrkesområde, må hver student skaffe seg et visst antall kurspoeng. Et (1) kurspoeng skal normalt tilsvare 1 times katalogført undervisning pr. uke i et semester.

Instituttrådet bestemmer hvor mange kurspoeng de ulike undervisningstilbud gir og hvilke yrkesområder de er relevante for. Instituttrådet fastlegger til enhver tid hvor mange kurspoeng som kreves for å fremstille seg til eksamen.

Når det gjelder de øvrige kurspoeng som trengs (ut over minimum for det valgte

yrkesområde), står studentene fritt med hensyn til hvilke påbyggingskurs de vil velge. (Under bestemte vilkår kan forskningskurs erstatte påbyggingskurs — se nedenfor.)

Adgang til påbyggingskurs ut over det obligatoriske minimum vil være avhengig av kurskapasitet.

Når det gjelder valg av påbyggingskurs, anbefales studentene å benytte seg av instituttets tilbud om studieveiledning i lærernes samtaletider.

Forsknings- og hovedoppgaveseminar

Hvert semester skal det arrangeres forskningsseminarer knyttet til pågående forskning ved instituttet eller til diskusjon av internasjonale forskningstradisjoner.

Forskningsseminarene kan være poenggivende eller ikke-poenggivende avhengig av den arbeidsinnsats studentene gjør i forbindelse med undervisningen. Kurspoeng for forskningskurs kan i bestemte tilfeller erstatte deler av de kurspoeng studentene må ha fra påbyggingskurs innen et yrkesområde. Dette gjelder når forskningsseminaret vurderes som særlig relevant for arbeid innen dette området.

For å lette studentens arbeid med hovedoppgaven vil det også bli arrangert egne hovedoppgaveseminarer.

Hovedoppgave

Senest det semestret studentene melder seg til 2. avdelingseksamen, skal de levere inn et vitenskapelig arbeid (hovedoppgave). I tillegg til påbygningskurs og forskningsseminarer skal hovedoppgaven sikre den nødvendige konsentrasjon og fordypelse i spesielle områder. Arbeidet skal ordinært være innsamling og/eller analyse av et empirisk materiale, men kan også være av teoretisk art.

Arbeidet skal vise at studenten behersker vitenskapelig fremgangsmåte, såvel som de spesielle problemstillinger og metoder som knytter seg til et valgt emne.

Studenten skal under sitt arbeid med

hovedoppgaven ha oppnevnt en fast veileder.

Det er utarbeidet egne retningslinjer for datainnsamling i eksterne institusjoner og for utforming av hovedoppgaven.

Pensum

Pensum til 2. avdeling består av pensaeene knyttet til felleskurset og til de påbygningskursene som den enkelte student har valgt. Kursplanene inneholder de til enhver tid gjeldende litteraturlister vedtatt av rådet ved Psykologisk institutt.

I den grad det foreligger valgfrihet og alternativer for sammensetning av pensumlisten, vil studentene kunne få råd og veiledning av faglærerne ved utvalget. Foruten kurslitteraturen vil det også være nødvendig å lese tilleggslitteratur i forbindelse med hovedoppgaven.

Den undervisning som blir gitt i pedagogikk, sosiologi, antropologi og andre fag som grenser til psykologi, kan studentene også ha stort utbytte av. Likevel blir studentene henvist til atskillig lesning på egen hånd. Det henvises til egne lister over anbefalt litteratur for videregående lesning.

Eksamen

Avsluttende eksamen i 2. avdeling holdes hvert semester. Eksamen består enten av to 8 timers skriftlige prøver eller en oppgitt 14 dagers oppgave på grunnlag av pensum knyttet til felleskurset, og en selvvalgt 14 dagers oppgave som ordinært er knyttet til påbygningskursene; samt en muntlig prøve.

Ved de skriftlige prøver skal kandidaten dokumentere sine kunnskaper i og sin forståelse av anvendt psykologi i sin alminnelighet. Det vil bli lagt særlig vekt på evnen til kritisk vurdering og evnen til å se muligheter og begrensninger i anvendelse av ulike teorier og metoder og forskningsresultater.

Til muntlig eksamen vil det bli eksaminert i pensum fra felleskurs og påbygningskurs, og poenggivende forskningskurs. Eksaminasjon kan også ta utgangspunkt i 14 dagers oppgaven.

For bestått skriftlig eksamen til 2. av-

deling gis det en foreløpig karakter fra 1,0–4,0 med en desimal nøyaktighet. Denne meddeles kandidaten, som ikke kan fremstille seg til muntlig prøve før den skriftlige er bestått. Etter den muntlige prøven fastsettes den endelige karakter, også med en desimal nøyaktighet. Kandidater som får dårligere karakter enn 4,0, har ikke bestått eksamen.

Ved beregning av tallkarakterer til 2. avdelingseksamen teller 8 timers- og 14 dagers eksamen likt.

Hovedoppgaven teller ikke med ved fastsettelsen av karakteren ved 2. avdeling, men gis egen karakter med grad og tallverdi. Hvis en kandidat til 2. avdelingseksamen har bestått de skriftlige og muntlige prøver, men ikke fått godkjent den selvvalgte vitenskapelige undersøkelse (hovedoppgaven), kan vitnemål ikke utstedes før godkjent hovedoppgave foreligger. Har en kandidat fått godkjent hovedoppgaven, men ikke bestått de øvrige prøver, gjelder det at han/hun må fremstille seg til de skriftlige og muntlige prøver på ny.

Det er ikke adgang til å fremstille seg til noen del av embetseksamen i psykologi mer enn 3 ganger. Den best oppnådde karakter

blir gjeldende. (Om dispensasjon, se reglementet § 7.)

Karakterene etter 1. avdeling og etter 2. avdeling (som teller likt) vil til sammen utgjøre hovedkarakteren til den avsluttende embetseksamen i psykologi. På eksamensvitnemålet angis karakteren fra 1. avdeling og 2. avdeling med grad og tallverdi med en desimal. Dessuten angis en hovedkarakter med grad og tallverdi. Hovedoppgavens tittel og karakter med grad og tallverdi med en desimal angis særskilt på eksamensvitnemålet.

Adgang til embetsstudiet for søkere fra andre læresteder

Studenter som etter søknad får ekvivalent utdannelse og eksamener fra andre utdannelsesinstitusjoner med deler av embetsstudiet i psykologi, kan etter vurdering i hvert enkelt tilfelle opptas i den utstrekning plasser er blitt ledige ved at ordinære studenter slutter før de har fullført embetsstudiet (Kollegievedtak av 8.9. 1972). Administrasjonsordningen for rangering av søkerne kan fås ved henvendelse til instituttet.

SOSIALANTROPOLOGI

GRUNNFAG - MELLOMFAG - HOVEDFAG

Adresse: Institutt for sosialantropologi
 Brakke B, Nedre Blindern
 P.b. 1091 Blindern, 0317 Oslo 3
 Tlf. (02) 45 65 26

Innledning

Sosialantropologien beskjeftiger seg med det sammenliknende studium av kultur og samfunn. Faget betegnes også som «social anthropology» i England, som «cultural anthropology» i USA, «anthropologie sociale» i Frankrike, og som «Völkerkunde» og «Ethnologie» i tysktalende land. En kunne også kalle faget sammenliknende sosiologi som flere fremtredende forskere har foreslått. Når en sammenlikner sosialantropologi og sosiologi, er det slående hvor like disse fagene er når det gjelder forutsetninger i grunnleggende teori, men hvor forskjellige de er i mye av hva forskere i de to tradisjoner faktisk gjør. Det kan være mange årsaker til dette, og noen gir en god anledning til å understreke sosialantropologiens særtrekk.

Sosialantropologiens viktigste metode for innsamling av primærmateriale er kalt feltarbeid, og hovedvekten ligger på såkalt deltakende observasjon. Denne metode har vist seg nyttig i forståelsen av sammenhengen mellom forskjellige aspekter ved samfunn og forståelse av hvilke ideer og verdier samfunnsmedlemmer handler ut fra. Metoden har sine begrensninger i og med at den intense deltakende observasjon ikke lar seg praktisere i alle situasjoner. Sosialantropologer vil i slike situasjoner gjøre bruk av andre metoder som er mer vanlig i sosiologien (intervjuer, statistiske metoder etc.), men vil likevel insistere på at man bare ved deltakende observasjon får data som gir mulighet til å registrere den totale sammen-

heng som sosial handling finner sted i og dermed til å forklare de forutsetninger som folk har for å handle som de gjør.

De sentrale problemstillinger i sosialantropologien er rettet mot analysen av kulturer og samfunn slik de fungerer som totale systemer og å forstå grunnlaget for vedlikehold og endring av kulturelle og sosiale former. En er også ute etter å kartlegge variasjon i samfunnsformer og å bruke denne formvariasjon analytisk til å finne frem til regelmessigheter i oppbygning av samfunn i sin alminnelighet. Ved å se på kulturer og samfunn som totale systemer har sosialantropologene kunnet påvise en rekke interessante sammenhenger mellom forskjellige aspekter av kultur og samfunn innen et område, og disse sammenhengene er blitt presentert i monografier — sosialantropologiens sentrale fremstillingsform.

Tradisjonelt har sosialantropologer vært opptatt av studiet av ikke-europeiske kulturer eller såkalte primitive samfunn («primitiv» viser til et teknologisk og ikke nødvendigvis et kulturelt nivå). I den senere tid har sosialantropologer også drevet forskning i «europeiske» samfunn og også blitt mer opptatt av «europeiske» samfunn for så vidt som disse mer og mer påvirker ikke-europeiske samfunn. Sosialantropologien har derfor også fått en viktig oppgave som formidler av kunnskap mellom kulturer og i utviklingsproblematikk.

Nye studenter bes kontakte Institutt for sosialantropologi hvor det foretas registrering av alle nye studenter.

Grunnfag

Grunnfagkurset strekker seg over to semestre med anledning til å begynne både i høst- og vårsemester.

Grunnfagkurset tar sikte på å gi studentene

- a) en elementær trening i samfunnsvitenskapelig teori og metode slik disse er utviklet gjennom sosialantropologien.
- b) kunnskap om de viktigste regionale variasjoner i kultur og samfunnsformer.

Studentene vil finne at kurset nødvendigvis må bli et kompromiss mellom disse to siktemål, og pensumlisten er forsøkt lagt opp slik at den samme litteratur skulle kunne dekke begge siktemål.

Kurset er ordnet i to hovedavsnitt (Serie A og Serie B).

Serie A inneholder underavsnitt om teori og metode, og avsnitt som presenterer de ulike institusjonelle rammer for sosialt liv som antropologien vanligvis opererer med.

Serie B representerer et forsøk på å integrere analytisk innsikt i et samlende perspektiv på større samfunnsmessige og kulturelle sammenhenger. En innfallsvinkel til slik innsikt er økologisk analyse (B1), en annen er de marxistiske perspektivene på samfunnsutvikling (deler av B3). Serie B gir også rom for analyser som kombinerer ulike teoretiske innfallsvinkler for å kaste lys over makrosammenhenger (B2, deler av B3).

Pensumavsnittene skal således ikke oppfattes som lukkede tematiske «båser», men mer som ulike problemorienteringer i studiet av sosialt liv. Mange av artiklene på pensum kunne forsvart en plass under flere avsnitt. Baileys artikkel under A7 (Politikk) inneholder f.eks. mye informasjon om kaste-systemet (A6), og artiklene om husholdsorganisasjon (A3) inneholder også økonomiske resonnemerter osv. Etterhvert som en tilegner seg fagets analysemåter, vil en finne stadig flere slike sammenhenger.

I nedenstående pensumoversikt er artiklene under hvert avsnitt ordnet etter en an-

befalt lese-rekkefølge, og hvert avsnitt åpner med en kort «lesenøkkel». *Er trykkestet ikke oppgitt i pensumliste, finnes artikkelen i grunnfagskompendiet (Sosialantropologi 1, 2, 3, Universitetsforlaget)*. Her finnes også oversikt over opprinnelig trykkestet. Liste over pensumlitteratur som studentene må kjøpe i tillegg til kompendiene fås ved henvendelse til instituttets ekspedisjon.

Grunnbok for hele kurset:

Keesing, R.M.: *Cultural Anthropology: A Contemporary Perspective*. New York & London. Holt, Rinehart & Winston 1981.

Kapitlene i grunnboka danner utgangspunkt for undervisningen innen de ulike pensumavsnitt, og de aktuelle kapitler er ført opp innledningsvis under hvert avsnitt.

Pensum

Serie A

1a) Innføring

Sharps artikkel gir et førsteinntrykk av de komplekse sammenhengene i samfunn; nærmere bestemt hvordan materielle, sosiale og ideologiske dimensjoner er gjensidig avhengig av hverandre.

Barth tar opp problemene med å sammenligne kulturer og «oversette» mellom dem, og understreker nødvendigheten av å unngå etnosentriske utgangspunkt. Sahlins artikkel er et bidrag til samme diskusjon ut fra et spesielt fokus på økonomien i samfunnet. Leach tar spesielt for seg problemer med datainnsamling, og diskuterer særlig spørsmålet om tilfeldige utvalg kontra avgrensninger som gir mening ut fra vedkommende kultur/samfunn. Goffman, Haugen, Berreman og Weiners artikler er studier av sosiale samhandling. Goffman gir en allmenn teoretisk behandling av samhandling, der menneskers atferd ut fra ulike roller står sentralt. Dette tema går igjen hos de tre øvrige: Haugen og Berreman analyserer bestemte empiriske situasjoner, henholdsvis norsk drabantbymiljø og en indisk

landsby med kasteskiller. Berreman drøfter også viktige problemer i antropologers læring av fremmed kultur under feltarbeidet. Weiner viser hvordan antropologens egen kulturbakgrunn påvirker forståelsen av andre samfunn, eksemplifisert ved kjønnsrolleproblematikk.

Keesing, R.M.: Kap. 1, 4-6.

Sharp, L.: *Technological Innovation and Culture Change*, P.B. Hammond (ed.): *Cultural and Social Anthropology*, New York 1964. Opprinnelig under tittelen «Steel Axes for Stone Age Australians» i E.H. Spicer (ed.): *Human Problems in Technological Change*, New York 1952. Også BOBBS-MERRILL A-208.

Barth, F.: *Et samfunn må forstås ut fra sine egne forutsetninger*.

Sahlins, M.D.: *Notes on the Original Affluent Society*.

Leach, E.: *An Anthropologist's Reflections on a Social Survey*.

Goffman: *The Presentation of Self in Everyday Life*, New York 1959 og senere utgaver. Introduction og Ch. 1.

Haugen, I.: *Om forvaltning av utilgjengelighet*.

Berreman, G.: *Behind Many Masks: Ethnography and Impression Management in a Himalayan Village*, BOBBS-MERRILL A-393.

Weiner, A.B.: Sexuality among the Anthropologists, Reproduction among the Informants. *Social Analysis* 12, December 1982, s. 52-55.

1b) Fagdidaktikk

Dette avsnittet søker å trekke fram det som i vid forstand kan kalles formidlingsproblemer, herunder rene pedagogiske problemer som framtidige lærere vil møte i skolearbeidet.

Avsnittet åpner med en faghistorisk oversikt, deretter følger tre artikler som, sammen med Weiners artikkel fra forrige avsnitt, kan karakteriseres som «faglig selvrefleksjon». Klausen, Schlüter og Rasmus-

sen behandler antropologien mer spesielt som skolefag, og gir en faglig bakgrunn for utdragene fra Mønsterplan for grunnskolen og Læreplan for den videregående skole.

I tillegg til dette anbefales studentene å følge instituttets filmprogram. Veiledning i bruk av museums-samlinger vil bli gitt ved Etnografisk Museum, som en spesiell del av fagdidaktikken.

Klausen, A.M.: *Antropologiens historie*, (ikke kap. 7). Gyldendal, Oslo 1981.

Bohannon, L.: «Shakespeare in the Bush».

Larsen, T.: «Er alle stygge andunger egentlig svaner?»

Odner, K.: «Om hvite, sorte og brune svaner».

Klausen, A.M.: «Sosialantropologi som skolefag», *Skoleforum* Nr. 21 1981.

Schlüter, R.: *Et undervisningsopplegg om innvandrere i Norge*. Stensil.

Rasmussen, A.: Lokalkulturens gjennomslagskraft i skolesituasjonen, i Wadel og Thuen (ed.): *Lokale samfunn og offentlig planlegging*, 1978.

Høgmo, Asle m.fl.: *Skolen og den lokale utfordring*, Universitetet i Tromsø — sept. 1981. Kap. 1, 2, 3 og 10.

Mønsterplan for grunnskolen, Læreplan for den videregående skole, relevante avsnitt om målsetting og pensum for geografi/samfunnskunnskap.

2. Faghistorie og analysemodeller

a) Den sosiologiske arven

I dette faghistoriske avsnittet er den marxistiske tradisjonen representert ved klassikerne, den mer generelle sosiologiske tradisjonen ved Arons oversikt. Stoffet er ordnet kronologisk.

Marx, K.: *Introduksjon til Kapitalens første bind*, avsn. 1 og 2, Kurasje, København, 1976.

Marx, K.: Innledning til Grundrisse, avsn. 3 i Marx: *Till kritiken av den politiska økonomin*.

Engels, F.: *Familien, privateiendommen og statens opprinnelse*, kap. 1 og 9.

Aron, R.: *Main Currents in Sociological Thought 2*, kapitlet om Durkheim, delene 1, 3, 4, 5 og kapitlet om Weber del 1, 2 og 6. Penguin Books, England 1970.

b) Sosialantropologi

Avsnittet begynner med teoretiske/faghistoriske oversikter (Kaplan & Manners, Solheim) og avrundes med originaleksempler på to analytiske tilnæringsmåter med vekt på henholdsvis *samhandlingsdynamikk* (Barth) og *kulturell struktur* (Levi-Strauss).

Kaplan, D. & Manners, R.: *Culture Theory*, Kap. 2. New York, Prentice Hall, 1972.

Solheim, J.: Med hvilken rett kan man hevde at moderne antropologiske forskere som f.eks. Bailey og Barth «står på skuldrene til» forskere fra den strukturfunksjonalistiske tradisjon?

Barth, F.: Betydningen av transaksjoner som analytisk begrep.

Levi-Strauss, C.: *Structural Analysis in Linguistics and in Anthropology*.

3. Slektskap, familie, hushold og lokalorganisasjon

Dette avsnittet skal både gi et utgangspunkt for å forstå slektskap som organiserende prinsipp, og dessuten ta for seg «familieinstitusjonen» mer spesielt.

Dozier gir en forholdsvis bred beskrivelse av et samfunn hvor slektskap i høy grad er et organiserende prinsipp.

Peters, Stenning, Freeman og Rudie diskuterer det familiebaserte hushold som sosial og økonomisk gruppe i ulike samfunn. Peters beskriver ekteskap og familie i forholdet til mer omfattende slektsgrupper. Freeman diskuterer gruppedannelser på grunnlag av slektskap og rettighetsstruktur, Stenning konsentrerer seg om husholdets indre dynamikk, Rudie om samspill og kollisjoner mellom dynamikk og «eksterne» samfunnsmessige betingelser.

Keesing, R.M.: Kap. 11 og 12.

Dozier, E.P.: *Hano: A Tewa Indian Community in Arizona*, Holt, Rinehart &

Aron, R.: *Main Currents in Sociological Thought 2*, kapitlet om Durkheim delene Peters, E.: *Aspects of the Family Among the Bedouins of Cyrenaica*, i M.F. Nimkoff (ed.): *Comparative Family Systems*. Boston 1965.

Stenning, D.J.: *Household Viability among the Pastoral Fulani*, i J. Goody (ed.): *The Developmental Cycle of Domestic Groups*, Cambridge Papers in Social Anthropology No. 1, 1958.

Freeman, D.: *The Family System of the Iban of Borneo*, i J. Goody (ed.): Op.cit. 1958.

Rudie, I.: *Household Organization: Adaptive Process and Restrictive Form*.

4. Økonomi, organisering av produksjon, bytte, konsum

Avsnittet åpner med to artikler (Bohannan og Bohannan, Godelier) som tar for seg sammenhengen mellom sosial tilhørighet på den ene siden og materielle rettigheter, produksjon og bytteformer på den andre siden, i samfunn uten marked i vår forstand. Godelier påviser dessuten en primitiv pengefunksjon i noen bytteformer. De neste to artiklene (Bohannan: *Impact...* og Barth, *Economic spheres...*) retter med litt forskjellig analytisk vinkling fokus mot de interne prosessene i samfunn under endring fra «primitiv» økonomi til markedsøkonomi, mens den siste artikkelen av Barth diskuterer økonomiske strategier i en nomadegruppe som langt på vei er integrert i en markedsøkonomi. Feils artikkel behandler kvinners og menns roller i et seremonielt byttesystem på Ny-Guinea.

Keesing, R.M.: Kap. 10.

Bohannan, L. & Bohannan, P.: *Land Rights among the Tiv*.

Godelier, M.: «Salt Currency» and the Circulation of Commodities Among the Baruya of New Guinea (Saltpengar hos Baruya på Ny Guinea).

Bohannan, P.: *The Impact of Money on an African Subsistence Economy*.

Barth, F.: *Economic Spheres in Darfur*.

Barth, F.: Capital, Investment and Social Structure of a Pastoral Nomad Group in South Persia.

Feil, D.K.: Women and Men in the Engatee. *American Ethnologist*, vol. 5, 1978.

5. Person, identitet og kjønn

Sammenstillingen i dette avsnittet viser eksempler på hvordan grunnleggende identiteter som kjønn og etnisk tilhørighet kan ligge til grunn for vidtrekkende sosial og kulturell differensiering, og hvordan dette i neste omgang i varierende grad kan inngå i samfunns autoritetsforhold, makt og rangssystem.

Keesing, R.M.: Kap. 14.

Schlegel, A.: Male and Female in Hopi Thought and Action.

Radcliffe-Brown, A.: The Mother's Brother in South Africa og On Joking Relationships, begge i *Structure and Function in Primitive Society*, London 1952.

Barth, F.: Role Dilemmas and Father-Son Dominance in Middle Eastern Kinship Systems.

Ortner, S.: Is Female to Male as Nature is to Culture?

Draper, P.: !Kung Women: Contrasts in Sexual Egalitarianism in Foraging and Sedentary Contexts.

Eidheim, H.: When Ethnic Identity is a Social Stigma.

Rogers, S.C.: Woman's Place: Critical Review of Anthropological Theory, i *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 20, 1978.

6. Klasse, kaste

Avsnitt 6 kan sees i sammenheng med det foregående, men her rettes oppmerksomheten mer spesielt mot utviklingen av, og ulike former for, lagdelingssystemer. Van den Berghes og Riegelhaupt's artikler danner overgangen fra foregående avsnitt. Srinivas og Elders artikler tar for seg kaste-systemet, som har trekk av multi-etnisk organisasjon. Fried tar for seg ulike nivå i utviklingen av sosial lagdeling.

Keesing, R.M.: Kap. 15.

Van den Berghe, P.: Ethnicity and Class in Highland Peru.

Riegelhaupt, J.: Saloio Women: An Analysis of Informal and Formal Political and Economic Roles of Portuguese Peasant Women i *Anthropological Quarterly*, 1967.

Srinivas, M.N.: Social Structure: Religion and Society among the Coorgs of South India. Kap. 2, del 1 og 2.

Elder, J.W.: Change in the Jajamani System of an Uttar Pradesh Village.

Fried, M.H.: On the Evolution of Social Stratification and the State.

7. Politikk

Avsnittet åpner med to artikler (Aubert, Gluckman Kap. 1) som med forskjellig utgangspunkt behandler former av, og betingelser for, konflikt og solidaritet som ingredienser i politisk liv. Gluckman Kap. 2 og Sahlins tar for seg betingelser for politisk lederskap i samfunn med begynnende og litt viderekommende former for politisk sentralisering.

Barth renderyrker et strategi-perspektiv på dannelse og oppløsning av politiske allianser. Asads artikkel er en kritisk vurdering av Barths bidrag med adresse til monografien *Political Leadership among Swat Pathans* vel så mye som til artikkelen under dette avsnittet.

Bailey og Swartz diskuterer politikk som kontinuerlig konkurranse mellom interessegrupper, og er samtidig opptatt av nettopp betingelsene for gruppenes «konkurranse-dyktighet».

Keesing, R.M.: Kap. 13 og 16.

Gluckman, M.: *Custom and Conflict in Africa*, Kap. 1 og 2, Oxford: Blackwell 1955 og senere utgaver.

Aubert, V.: Konflikter i par og trekant.

Sahlins, M.D.: Poor Man, Rich Man, Big Man, Chief: Political Types in Melanesia and Polynesia, i *Comparative Studies in Society and History* 5, 1963, også BOBBS-MERRILL A-339.

Barth, F.: Segmentary Opposition and the Theory of Games: A Study of Pathan Organization, del 1 og 2, *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 1959, BOBBS-MERRILL A-339.

Asad, T.: Market Model, Class Structure and Consent: A Reconsideration of Swat Political Organization.

Bailey, F.G.: Parapolitical Systems.

Swartz, M.J.: Rules, Resources and Groups in Political Contest.

8. Verdensbilde

De to første artiklene (Leach og Horton) tar for seg henholdsvis «samhandlings-siden» (rituale) og «innholdssiden» (kosmologi) ved det religiøse partsystem. Geertz' artikkel er et forsøk på å integrere disse aspektene i en generell avgrensning av religion.

Turner diskuterer en spesiell og svært utbredt klasse av riter, og Kopytoff viser hvor problematisk det kan være å klassifisere «religiøse» fenomener i fremmede samfunn.

De øvrige artiklene tar på diverse måter opp sammenhengen mellom sosial organisasjon og «religiøse» ytringsformer.

Keesing, R.M.: Kap. 17 og 18.

Leach, E.: Ritual.

Horton, R.: The Kalabari World View.

Geertz, C.: Religion as a Cultural System i M. Banton (ed.): *Anthropological Approaches to the Study of Religion*. (ASA Monographs, No 3). London 1966.

Turner, V.W.: Betwixt and Between. The Liminal Period in «Rites de Passage».

Kopytoff, L.: Ancestors as Elders in Africa.

Gluckman, M.: Op.cit., Kap. 4 og 5.

Nadel, S.F.: Witchcraft in Four African Societies. An Essay in Comparison.

Worsley, P.: Millenarian Movements in Melanesia. *Journal of the Rhodes-Livingstone Institute*, Vol. XXI. March 1957, også BOBBS-MERRILL A-248.

Serie B

1. Økologiske perspektiver på kultur og samfunn

Avsnittet åpner med en generell sammenfatning av noen økologiske perspektiver slik antropologer har anvendt dem (Rudie) og en mer inngående drøfting og eksemplifisering av økosystem (Geertz). Steward viser hvordan sosial organisasjonsform er økologisk betinget.

Dyson-Hudson analyserer pastoralisme som en særegen økologisk tilpasningsform, og Barth viser hvordan politiske og etniske grenser innen et større område kan sees som en avspeiling av sameksistens mellom ulike økologiske tilpasningsformer.

Keesing, R.M.: Kap. 3, 7-9.

Rudie, I.: Økologi og kultur.

Geertz, C.: *Agricultural Involution Part I*, Kap. 1 og 2.

Steward, J.H.: The Great Basin Shoshonean Indians: An Example of a Family Level of Sociocultural Integration.

Dyson-Hudson, W.: Subsistence Herding in Uganda.

Barth, F.: Ecologic Relationship of Ethnic Groups in Swat, North Pakistan.

2. Regional etnografi

Del a) utgjør den obligatoriske (nordisk/norske) delen av regional etnografi.

a) Norske lokalsamfunn og organisasjonsformer

Vorren, Ørnulf & Manker, Ernst: *Samekulturen*, Universitetsforlaget, Oslo 1976.

Gullestad, M.: Lokalsamfunnsbegrepet og dets anvendelse i studiet av by-samfunn, i Wadel og Thuen (red.): *Lokale samfunn og offentlig planlegging*, 1978.

Gullestad, M.: Livet i en gammel bydel, i Wadel og Thuen: op.cit.

Wadel, C.: Sosiale nettverk og «sosialt arbeid» i en småby, Wadel og Thuen: op.cit.

Chiaromonte, L.: Fiskeeffektivitet: En analyse av de faktorer som er av avgjørende betydning for fangststørrelser under line-

fiske i Lofoten, i *Fiske og Lokalsamfunn*, Høst og Wadel (red.), Universitetsforlaget 1980.

Midrè, G. & Solberg, A.: Sosial integrasjon og sosial kontroll. Wadel og Thuen, op. cit.

Grønhaug, R.: Fremmedarbeidere i Norge: Etnisitet og klasse.

b)

I samråd med faglæreren legges dessuten opp et pensum på ca. 350 sider fra en region. Forslag til pensum for forskjellige regioner kan fås ved henvendelse til instituttets ekspedisjon.

3. Samfunnsformasjon, integrasjon i samfunn

Avsnittet åpner med en artikkel av Meillasoux, hvor han diskuterer noen sentrale begreper i marxistisk teori om samfunnsutvikling (*produksjonsmåte og samfunnsformasjon*, og begrepsparet *produksjon/reproduksjon*).

De øvrige artiklene tar på ulike måter opp møtet mellom «det lille, tradisjonelle samfunn» og «det store, ekspanderende system».

Keesing, R.M.: Kap. 19–24.

Meillassoux, C.: From Production to Reproduction.

Godelier, M.: Begreppet «samhällsformation», Inkaindianernas exempel.

Kleivan, H.: Culture and Identity.

Chase-Smith, R.: *The Multinational Squeeze on the Amuesha People of Central Peru*, IWGIA Document No. 35.

Sørbø, G.: «Da vannet kom til Girba, ble det tørt på Butana», om overbeiting, tørke og økonomisk politikk i det østlige Sudan.

Turnbull, C.M.: The Lesson of the Pygmies, i *Scientific American*, jan. 1963.

4. Monografier

To monografier vil i hvert kurs bli valgt ut for gjennomgåelse og dermed bli obligatorisk pensum.

5. Valgfritt pensum

I tillegg skal i samråd med faglærer legges opp ca. 150 sider valgfritt pensum, hvor studentene kan tilgodese eventuelle særinteresser.

Eksamen

Grunnfagseksamen holdes i slutten av hvert semester. Lister over de selvvalgte delene av pensum må innleveres for godkjenning til instituttets ekspedisjon i vårsemestret innen 15. april og i høstsemestret innen 15. oktober. Valg av eksamensordning må opplyses på oppmeldingsskjemaet (ved sentraladministrasjonen). Hvis kandidaten ombestemmer seg med hensyn til eksamensordning, må dette meldes fra til instituttets ekspedisjon innen 15. april i vårsemestret og 15. oktober i høstsemestret. Det kan velges mellom følgende eksamensordninger:

a) To skriftlige prøver, hver av varighet 8 timer, og en muntlig prøve.

b) En skriftlig hjemmeoppgave med en innleveringsfrist på 10 dager (offentlige fridager unntatt søndager kommer i tillegg) over ett av minst 2 oppgitte emner. Besvarelsens størrelse skal ligge innenfor rammen av maks. ca. 3500 ord (eller ca. 10 maskinskrevne sider), den skal leveres inn i tre eksemplarer og *må være klart leselig*. I tillegg kommer en muntlig prøve som under a).

Det er en forutsetning for anvendelse av eksamensform b) at kandidaten innleverer en skriftlig tentamensbesvarelse før eksamen avlegges, og under samme betingelser med hensyn til tidsfrist og størrelse som for denne. Utlevering av tentamensoppgavene skjer i vårsemestret innen 15. februar, i høstsemestret innen 20. september. Tentamensresultatet får ingen innflytelse på eksamenskarakterene.

Kandidatene kan søke veiledning hos faglærer under tentamen, men ikke under eksamen. Tentamensoppgavene blir kommentert individuelt av faglærerne. Tid og sted kunngjøres ved oppslag.

Mellomfag

Første del av mellomfaget er identisk med grunnfag. Mellomfagstillegget skal normalt ta ett semester. Det består av et felles, obligatorisk pensum, og et valgfritt pensum som gir mulighet til spesiell fordypelse innenfor bestemte områder.

Obligatorisk pensum

A. Analytiske perspektiver

Transaksjon

Barth, F.: *Models of Social Organization*.

(Royal Anthropological Institute Occasional Paper No. 23), London 1966.

*Blau: Social Exchange, *Encyclopaedia of the Social Sciences*.

Grønhaug, R.: Transaction and Signification, Bergen u.å. Stensil.

*Thaiss, G.: The Conceptualization of Social Change through Metaphore, i *Journal of Asian and African Studies*, Vol. XIII, 1-13, 1978.

Struktur, funksjon

*Jarvie, I.C.: Limits to Functionalism and Alternatives to it in Anthropology i: *Theory in Anthropology — A Source Book* (eds. Manners, R.A. og Kaplan, D.), 1968.

*Velsen, J. Van: The Extended-case Method and Situational Analysis, i A.L. Epstein (ed.): *The Craft of Social Anthropology*, London 1967.

Strukturalisme

*Lévi-Strauss, C.: Do Dual Organizations Exist? i *Structural Anthropology*, London 1968.

*Leach, E.: *Lévi-Strauss*. Kap. 1 og 2, London 1970.

Evolusjon og sosiobiologi

Godelier, M.: The Concept of the «Asiatic Mode of Production» and Marxist Models of Social Evolution i: Seddon, D. (ed.): *Relations of Production*, 1975.

Bateson, G.: Ecology and Flexibility in Urban Civilizations i *Steps to an Ecology of Mind*, Paladin 1973.

Maxistiske perspektiver

*Giddens, A.: Contradiction, Power, Historical Materialism, i *Central Problems in Social Theory*, London 1979.

*Godelier, M.: Infrastructures. Societies and History i *Current Anthropology* 19: 736-71, 20: 109-11. 1978-79.

*Bloch, M.: Property and the End of Affinity, i M. Bloch (ed.): *Marxist Analyses and Social Anthropology*, London: Malaby Press 1975.

B. Sosiale former og sosial integrasjon

Kategorier og interessegrupper

*Handelman, D.: The Organization of Ethnicity i *Ethnic Groups*, Vol. 1, s. 187-200, 1977.

Cohen, A.: *Two-Dimensional Man*, Kap. 1, 4 og 5, London 1974.

*Bendix, R. & Lipset, S.M.: Karl Marx' Theory of Social Classes, i *Class, Status and Power*, ed. by R. Bendix & S.M. Lipset, New York, 2nd ed. 1966.

*Weber, M.: Class, Status and Party, Bendix & Lipset, op.cit.

*Sahlins, M.: Social Stratification in Kinship Societies, i A. Bétéille (ed.): *Social Inequality*, Penguin Books 1969.

*Ardener, E.: Belief and the Problem of Women.

*Ardener, E.: The «Problem» Revisited. Begge i S. Ardener (ed.): *Perceiving Women*, London 1975.

*Barth, F. (ed.): *Scale and Social Organization*. Conclusions, s. 253-73, Oslo 1978.

*Rudie, I.: Fra kjernefamilie til kollektiv: En modell for analyse av hushold. Stensil, 1979.

*Dumont, L.: Nationalism and Communalism, i *Religion, Politics and History in India*, Paris, 1970.

*Cliffe, L.: Labour Migration and Peasant Differentiation: The Zambian Experi-

- ence, i: *The Journal of Peasant Studies*. Vol. 5, 1978, ss. 326–46.
- *Wolf, E.: Peasants, i: *Foundations of Modern Anthropology Series*, 1966, Kap. 1.
- Eidheim, H.: *Grand Bay (Occasional Papers 3*, Institutt for sosialantropologi, Oslo 1981).

C. Kultur og kommunikasjon

Kommunikasjon, kulturformer, metateori

- *Burling, B.: *Man's Many Voices*, kap. 11. New York 1970.
- *Labov, W.: The Logic of Nonstandard English, i: P.P. Giglioli (ed.): *Language and Social Context*, Penguin Books 1972.
- *Gans, H.J.: Poverty and Culture: Questions about Methods of Studying the Life Styles of the Poor, i: P. Townsend (ed.): *The Concept of Poverty*, London 1970.
- *Winch, P.: Understanding a Primitive Society, i: B. Wilson (ed.): *Rationality*, London 1970.
- *Geertz, C.: Thick Description. Toward an Interpretative Theory of Culture, i: *The Interpretation of Culture*, New York 1973.
- * foran forfatternavnet betyr at artikkelen er trykket i «Artikkelsamling for mellom-fag», *Occasional Papers nr. 4*, Institutt for sosialantropologi, Oslo 1981.

Denne delen av pensum er på ca. 750 sider og skal utgjøre ca. halvparten av totalpensum.

Valgfritt pensum

Denne delen av pensum kan velges i tilknytning til mer spesialiserte forelesningsrekker som blir tilbudt. Det bør ikke fastlåses i detalj hvilke temaer det skal undervises i til enhver tid, men det er et hovedkrav at forelesningsrekkene skal representere sentrale analytiske angrepsmåter i antropologien. Undervisningen er for tiden orientert om følgende problemområder:

Kultur og kommunikasjon, symbolbruk, med hovedvekt på etnisitetsproblematikk.
Økonomiske og politiske perspektiver på u-landsproblemer.

Det spesielle fokus innen disse hovedområdene og hvilke andre temaer som kan tenkes å bli aktuelle, vil i stor utstrekning avhenge av de enkelte foreleseres spesielle orientering og forutsetninger. Studentene rådes til å konsentrere seg særlig om ett av de forelesningstilbud som finnes, men kan også bruke stoff som er oppført under andre hovedområder.

I tilknytning til de valgfrie komponentene som det foreleses over blir det utarbeidet pensumlister. Disse er ment som et hjelpemiddel for studentene ved pensumvalg innenfor den valgfrie delen av pensum på ca. 750 sider. Av disse er ca. 500 sider anbefalt stoff. Pensumlister settes opp i samråd med faglærerne, og må godkjennes av disse.

Eksamen

Eksamen kan avlegges hvert semester i en av følgende former:

- A. En skriftlig hjemmeoppgave med innleveringsfrist på 10 dager (offentlige fridager unntatt søndager kommer i tillegg) over ett av minst to oppgitte emner. Besvarelsens størrelse skal ligge innenfor rammen av maks. ca. 3500 ord (eller ca. 10 maskinkrevne sider), den skal leveres inn i tre eksemplarer og *må være klart leselig*. I tillegg kommer en muntlig prøve.
- B. En skriftlig prøve som består av en semesteroppgave over selvvalgt emne som er godkjent av en av faglærerne. En skriftlig disposisjon for oppgaven må være godkjent av faglæreren innen den 20. februar om eksamen skal avlegges i vårsemesteret og innen 20. september om eksamen skal avlegges i høstsemesteret. Oppgaven skal leveres inn senest første hverdag (unntatt lørdag) etter 1. mai i vårsemesteret og første hverdag (unntatt lørdag) etter 1. november i

høstsemestret. Besvarelsens størrelse skal ligge innenfor rammen av maks. ca. 7000 ord (eller ca. 20 maskinskrevne sider). Opptil to kandidater kan skrive én semesteroppgave i fellesskap. Besvarelsens størrelse skal da ligge innenfor rammen av maks. ca. 14 000 ord (eller ca. 40 maskinskrevne sider). Fellesarbeidet må utarbeides og vil bli vurdert etter *Regler om bruk av fellesarbeider til eksamen*, § 2a (se Studiehandboka). Både for enkeltkandidater og de som samarbeider om en oppgave, kommer i tillegg en individuell muntlig prøve.

For begge eksamensformer gjelder at grunnfagskarakteren innregnes i den endelige karakter for mellomfaget i forholdet 2:1.

Lister over de selvvalgte delene av pensum må innleveres for godkjenning til instituttets ekspedisjon i vårsemestret innen 15. april og i høstsemestret innen 15. oktober. Valg av eksamensordning skal oppgis ved oppmelding til eksamen. En eventuell endring av eksamensform må være meddelt instituttets ekspedisjon innen henholdsvis 15. april eller 15. oktober.

Ved valg av eksamensform B (semesteroppgave) reduseres pensum i tilknytning til den valgfrie delen med ca. 350 sider og erstattes med litteratur som brukes i tilknytning til semesteroppgaven. Denne litteraturen kan trekkes inn i en eksaminasjon omkring semesteroppgaven.

En forutsetning for å avlegge eksamen i mellomfagstillegget er at grunnfagseksamen er bestått.

Grunnfagseksamen og eksamen i mellomfagstillegget kan avlegges i samme semester. De to prøvene sensureres da separat, og karakterene slås sammen. Eventuell bestått eksamen i mellomfagstillegget annulleres dersom kandidaten ikke består grunnfagseksamen.

Hovedfag

For å starte på sosialantropologisk hovedfag må man ha avlagt eksamen med karak-

teren 2,7 eller bedre i mellomfag eller mellomfagstillegget. Sosialantropologi kan tas enten innen rammen av reglementet for samfunnsvitenskapelig embetseksamen eller som magistergrad. (Disse reglementer er å finne lenger bak i boka.)

Målsetting

Både for magistergraden og embetseksamen er målsettingen med studiet i store trekk det samme: Å gi studenten kunnskap om og forståelse av kulturformer og deres variasjon. Den sosialantropologiske forståelsesform legger stor vekt på helhetsperspektiv på samfunn og kultur, å forstå de ulike kulturformer på deres egne premisser og å anvende et globalt perspektiv i sammenlikningene. Studenten må således sette seg inn i litteratur som drøfter de metodiske problemer en slik forståelse innebærer og de forsøk som er gjort på å utforme sosialantropologisk teori om kultur og samfunn.

Gjennom arbeidet med hovedfagsavhandlingen skal studenten vise sin evne til å gjennomføre en faglig undersøkelse — fra problemavgrensning og datainnsamling til analyse og presentasjon.

Studiet tar også sikte på å gjøre de ferdige kandidater i stand til å anvende sosialantropologisk ekspertise på samfunnslivet både hjemme og ute.

Studietid

Hovedfagsstudiet i sosialantropologi er satt til 5 semestre. I praksis må man regne med at det kan ta lengre tid, særlig dersom hovedfagsoppgaven er basert på eget feltarbeid.

Det første semestret skal brukes til å utdype kjennskapet til sosialantropologisk teori og metode, samt å utarbeide planer for hovedoppgavens tema.

Resten av studietiden må fordeles på feltarbeid og/eller utvidet pensumlesing og skrivning av hovedoppgave.

Pensum

Pensum omfatter grunn- og mellomfagspensum samt en utvidelse av dette som består av tre enheter:

1. Obligatorisk innføring, 1. semesters lesing, ca. 2000 sider. Etter ny ordning avsluttes denne delen med en skriftlig 8-timers eksamen.
2. Selvvalgt spesialpensum knyttet til hovedoppgaven, ca. 2000 sider.
3. Utfyllende obligatorisk pensum ca. 2000 sider. Etter ny ordning er dette knyttet til en skriftlig 10-dagers hjemmeeksamen.

I alt ca. 6000 sider.

Avhandlingen må leveres innen 1. april i vårsemesteret og innen 15. oktober i høstsemesteret.

En forutsetning for å få cand.polit.-graden er at studenten må ha bestått en prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk. Sosialantropologi har ingen slik prøve i sine kurs. En liste over godkjente prøver finnes imidlertid under *Prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk* i Studiehandboka.

Pensumlister skal leveres sammen med oppmelding til de respektive eksamener på Universitetets ekspedisjonskontor.

Eksamen (ny ordning)

De nye reglene for denne eksamen ble vedtatt våren 1985 og gjelder for alle som starter hovedfagsstudiet fra høstsemesteret 1985. For de som startet sitt hovedfagsstudium før høstsemesteret 1985 vil det være anledning til å gå opp etter de gamle reglene til og med høstsemesteret 1987.

Hovedfagseksamen består av følgende komponenter:

1. En skriftlig 8-timers eksamen i pensumets innføringsdel (ca. 2000 sider) som vurderes etter vanlig karakterskala.
2. En skriftlig prosjektredegiørelse for hovedoppgaven som må godkjennes av veilederen.
3. En avhandling (veiledende størrelse

80–150 sider) som vurderes etter vanlig karakterskala. Til avhandlingen knyttes et selvvalgt pensum på ca. 2000 sider.

4. En skriftlig 10-dagers hjemmeeksamen i det utfyllende obligatoriske pensum (ca. 2000 sider) som vurderes etter vanlig karakterskala. Omfang maks. ca. 3500 ord (ca. 10 maskinskrevne sider). Muntlig eksamen med utgangspunkt i prøve 4.

En forutsetning for å ta prøve 3 og 4 er at en skriftlig prosjektredegiørelse (punkt 2) for hovedoppgaven er godkjent av veilederen og at prøve 1 er bestått. Prøve 4 er den avsluttende prøve i hovedfaget og vil først kunne avlegges etter at prøve 1 og 3 er bestått.

Eksamen under punkt 1 kan avlegges hvert semester. Eksamen i det øvrige fagspensum under punkt 4 kan avlegges hvert semester fra høstsemesteret 1986.

Den endelige karakteren regnes ut på følgende måte: Mellomfaget teller 3/7. Prøve 1 og 4 teller 1/7 hver. Avhandlingen teller 2/7. Muntlig eksamen justerer karakteren i prøve 4.

Eksamen (gammel ordning)

Foruten hovedoppgaven består eksamen av to skriftlige eksamener à 8 timer og en muntlig prøve. Den muntlige prøven regulerer den samlede karakteren fra de to skriftlige eksamenene. Karakteren som blir gitt etter muntlig eksamen, teller 50% i forhold til karakteren på hovedoppgaven. Om den videre karakterutregningen, se *Reglement for samfunnsvitenskapelig embets-eksamen* i Studiehandboka.

Magistergradsstudiet

For å kunne begynne på hovedfagsdelen av magistergradsstudiet kreves avlagt mellomfagseksamen med laudabel karakter i sosialantropologi. Kravet om laud i støttefagene gjelder bare det ene støttefaget, jfr. § 4 og 7 i det generelle magistergradsreglementet for Universitetet i Oslo (se studiehandboka,

Reglement for magistergraden). Det preseres at med mellomfagseksamen menes den samlede karakter for grunnfag og mellomfagstillegget.

De 2000 siders innføring i cand.polit.-stu-

diet er også obligatorisk for magistergradsstudiet. Pensumlisten forøvrig settes opp i samråd med veileder. Pensum i hovedfagsdelen av magistergraden settes til et veiledende antall på 6-7000 sider.

SOSIALPEDAGOGIKK

GRUNNFAG - MELLOMFAG - HOVEDFAG

Adresse: Pedagogisk forskningsinstitutt
Helga Engs Hus, 2. etg., blokk C
P.b. 1092 Blindern, 0317 Oslo 3
Tlf. (02) 45 53 51/ 45 53 52

Studieplan

Det er adgang til å avlegge grunnfags-, mellomfags- og hovedfagseksamen i sosialpedagogikk. Som en utdyping av ulike områder innen studieplanen, utarbeider Undervisningsutvalget jevnlig presiseringer på de ulike studienivå. Presiseringene samt pensumlister for studiet fås ved henvendelse til Ekspedisjonskontoret ved Pedagogisk forskningsinstitutt. Den enkelte student må skaffe seg disse presiseringene for å få oversikt over hvilke studietilbud som gis hvert semester på henholdsvis heltid og deltid.

Studiets mål og kunnskapsfelt

Sosialpedagogikk har som sitt studie- og forskningsfelt individers og gruppers sosialiseringsspross.

Denne prosessen blir forsøkt forstått og forklart ut fra individets særegenheter, de samfunnsmessige betingelser og samspillet mellom individ og samfunn.

I denne sammenheng blir undervisning og oppdragelse, samt de ulike sosialiseringsinstitusjonene, blant annet skolen, sentrale i studiet. Dette forutsetter en forståelse av de eksisterende forhold i samfunnet og dermed et historisk og filosofisk perspektiv.

Spørsmål som sosialpedagogikken i den sammenheng arbeider med, vil være

- a) *hvor, hvordan og hvorfor* sosialisering skjer.
- b) innholdet i sosialiseringen.
- c) muligheter for endring av den aktuelle praksis ut fra grunngitte verdier.

Sentralt i kunnskapstilegnelsen er utvikling av forståelse for *totalitet* og *sammenheng* i faget. Kunnskapen skal ideelt sett *integreres* i en helhetlig sammenheng.

I denne sammenhengen er *didaktikk* og *pedagogisk filosofi* vesentlig.

Didaktikk innbefatter i første rekke undersøkelse og drøfting av *sammenheng* mellom formål, innhold, metode/strategi, arbeidsformer og organiseringen av læringsforløpet.

Pedagogisk filosofi innbefatter i første rekke a) *begrunnelse/rettferdiggjørelse* av oppdragskursen i den sosialpedagogiske praksis, b) analyse av begreper som danning, tilpassing, autoritet, indoktrinering o.l. og c) faglig refleksjon.

Som grunnlag for denne tilnærmingen til hele det sosialpedagogiske kunnskapsfelt, er det nødvendig at sosialpedagogikken, som del av et universitetsstudium, knytter seg til en (a) vitenskapsteoretisk evt. erkjennelsesteoretisk referanseramme og begrepsapparat. — Pedagogikk er hovedsaklig *undersøkelser* og *drøftinger* av utdanning, oppdragelse og undervisning der vi er forpliktet på å *søke argumenter* og *gi begrunnelse*. Samtidig vil det være nødvendig å se

at ethvert fenomen eller enhver problemstilling i sosialpedagogikken vil eksistere i en gitt (b) *sosial* og *historisk* sammenheng.

Disse tilnæringsmåtene (a og b) vil være en grunnlagsorientering som er felles og som må gjentas innenfor de ulike problemområder/problemstillinger i sosialpedagogikken.

Studiet av de prosesser som er nevnt foran, av de didaktiske sammenhenger eller av den pedagogiske filosofi *hver for seg* vil imidlertid aldri kunne bli et fullstendig studium av *pedagogikk*, selv når det skjer i et vitenskapsteoretisk perspektiv og settes inn i en historisk og sosial sammenheng. I studium av *pedagogikken* må ideelt sett *alle* disse forhold settes i relasjon til hverandre i den faglige erkjennelse og betraktes i et verdiperspektiv både under studiet av pedagogiske fenomener og i utøvelsen av pedagogisk praksis.

Studiet tar sikte på å kvalifisere studentene til ulike pedagogiske yrkesmessige funksjoner. Studiet legger bl.a. vekt på å utvikle studentenes

- kritiske bevissthet
- samfunnsmessige og tverrfaglige forståelse av pedagogikkens fagområde
- evne til å kombinere ulike synspunkt i den hensikt å kunne beskrive, analysere og handle i forhold til pedagogiske problemer.

Dette skjer bl.a. gjennom studiets organisering omkring *problemområder* og *prosjekt*.

På grunnfag arbeider studentene med et begrenset antall problemområder som er fastlagt i studieplanen.

På mellomfag og hovedfag foregår det faglige arbeidet hovedsaklig i tilknytning til prosjekter, enten organisert av Undervisningsutvalget eller av studenter i samråd med veiledere i samsvar med vedtatte retningslinjer.

Det forutsettes også at studentene, sammen med de ansatte, deltar aktivt både i utviklingen av selve faget og den faglige driften av studiet. Dette gjøres bl.a. gjennom *integreringsseminar*. Integreringsseminar er

forum for *faglig* og *administrativ* drøfting og utvikling av studiet, for studenter på samme studie-nivå.

På hvert studie-nivå arbeider hver enkelt student i en *kjernegruppe* som normalt består av 3–6 deltakere. Kjernegruppen har jevnlige (ukentlige) møter og er den primærgruppe som arbeider sammen om tilegnelse av faglig innsikt og der den enkelte student får anledning til å legge fram og drøfte sine problemer og læringserfaringer i studiet. Kjernegruppen utarbeider også i fellesskap en grupperapport som utgjør en del av dokumentasjonen.

Praksis

Praksis er en obligatorisk del av det sosialpedagogiske studiet både på mellom- og hovedfag. Praksiskravet er noe ulikt formulert på de ulike nivå (se beskrivelse for hvert nivå), men har som felles mål å utvikle forståelse for og innsikt i sammenhengen mellom teori og praksis. Det er på alle trinn viktig å holde fast på at praksis i studiesammenheng alltid består av både *handling* og *refleksjon over handlingen*. For at praksiskravet skal være tilfredsstillt forutsettes det at den pedagogiske virksomheten blir analysert og vurdert ved hjelp av fagets begreper og ut fra faglig innsikt. Ren beskrivelse av pedagogisk virksomhet vil ikke være tilfredsstillende.

Heller ikke enhver form for praksis er aktuell. Praksis i studiesammenheng må være *pedagogisk relevant* og knyttes til fagets kunnskapsfelt. Dette betyr at studenten selv skal begrunne og relatere den valgte praksis i forhold til sitt studium. Derfor må også drøfting av praksisopplegget mellom student og veileder skje før praksisen innledes, og opplegget må godkjennes av veileder. Det utarbeides ikke lister over godkjente praksissteder og -former. I stedet skal studentene utvikle forståelse av hva som må til for at praksis skal bli en meningsfull del av studiet i sosialpedagogikk. Veiledningsutvalget tar stilling til og godkjen-

ner opplegget i samsvar med vedtatte retningslinjer.

På grunnfag stilles ikke krav om praksis i vanlig form. Derimot forutsettes det at alle studenter reflekterer over sin egen studie- og læringsituasjon og over opplegget av studiet på dette nivået med utgangspunkt i aktiv deltakelse i studiemiljøet.

Som en oppsummering kan følgende forhold nevnes som må ivaretas for at noe skal aksepteres som praksis i studiesammenheng:

- praksis må ha relevans i forhold til sosialpedagogikkens kunnskapsfelt, evt. til kunnskapsfeltet på vedkommende studienivå.
- den må foregå i tilknytning til institusjon/organisasjon som har pedagogiske funksjoner.
- den må fra studentens side kunne begrunnes på en slik måte at den fremstår for student og veileder som studiemessig verdifull.
- den skal drøftes med veilederne og aksepteres av dem før den tas inn i den enkelte students studieopplegg.
- den skal trekkes inn i studentens dokumentasjon (gruppe og/eller individuell) på en slik måte at den både blir beskrevet og gjort til gjenstand for refleksjon i lys av fagets teori.
- det skal i studentens individuelle studieplan gjøres rede for praksisens art, omfang, varighet og hvor den har foregått. Det skal vedlegges en bevitnelse fra arbeidsgiver, prosjektleder eller lignende.

Dokumentasjon

Evalueringen tar sitt utgangspunkt i studiets mål og innhold, og blir forsøkt lagt opp mest mulig i samsvar med studiets undervisnings- og arbeidsformer.

Til hver av studiets eksamener skal studentene legge fram et dokumentasjonsmateriale som omfatter:

- a) individuelt arbeid
- b) gruppearbeid

- c) rapport(er) fra et praktisk-pedagogisk arbeid (ikke grunnfag)
- d) individuell studieplan.

Studenten(e) skal gjennom disse rapportene (oppgavene) dokumentere både teoretisk innsikt og evne til å se praktisk-pedagogiske problem i lys av relevant teori.

Det er mulig å kombinere oppgavene tematisk med hverandre, f.eks. slik at individuell oppgave og praksisrapport er samarbeidet. Det er imidlertid et krav om at minst 50% av arbeidsinnsatsen skal være individuell.

Vurderingen av studentenes arbeider skjer dels gjennom en *prosessevaluering* (fortløpende vurdering), og dels gjennom en *produktevaluering* (slutt-evaluering). Prosessevalueringen skjer gjennom jevnlig kontakt med et veiledningsutvalg på to personer, i løpet av studietiden. Dessuten skjer prosessevalueringen gjennom studentenes jevnlige vurderinger av egen og medstudenters faglige utvikling i integreringsseminarene og i kjernegruppene.

Produktevalueringen (herunder vurdering av prosessen) skjer på det dokumentasjonsmøtet hvor den gruppen studentene tilhører, veilederne og den eksterne sensor er til stede.

I forbindelse med eksamensoppmeldingen skal studentene levere en *individuell studieplan*. Denne planen skal være til hjelp for veiledere og sensor i forbindelse med vurderingen, og skal inneholde:

- en angivelse av tema for individuell oppgave
- en angivelse av tema for gruppeoppgave og hvem som har arbeidet sammen i gruppen
- en angivelse av tema for praksisrapporten
- en litteraturliste som inneholder studentens selvvalgte pensum og som må være godkjent av veileder. (Dette selvvalgte pensum utgjør $\frac{1}{3}$ på grunnfag og $\frac{2}{3}$ på mellom- og hovedfag.)
- en redegjørelse for undervisningsdeltakelse og veiledning

— en redegjørelse for studentens øvrige deltakelse i studiemiljøet.

Sammen med innlevering av dokumentasjonsmateriale skal den individuelle studieplan ajourføres, særlig m.h.t. veiledningsprosessen. Dette er spesielt ment som hjelp

Ved sensuren brukes *godkjent/ikke godkjent*. Kriteriene for godkjent/ikke godkjent fastlegges i forbindelse med redegjørelsen for de enkelte eksamensnivå: grunnfag, mellomfag, hovedfag. mellomfag, hovedfag.

En student anses for å ha fremstilt seg til eksamen i og med sitt første møte med eksamenskomiteen i det avsluttende semester. Eksamen skal være avsluttet innen neste semesters begynnelse. Hvis en student som har meldt seg til eksamen, ønsker å trekke seg, må dette skje senest en måned før vedkommende semesters avslutning.

Høstsemestret avsluttes 20. desember, og vårsemestret avsluttes 15. juni. Ved melding til eksamen gjelder de samme oppmeldingskrav som ved øvrige studieordninger ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Grunnfaget

Mål for grunnfagsstudiet

Grunnfagets normalstudietid er beregnet til to semestre.

— Grunnfaget sikter mot å gi en bred innføring i sosialpedagogikkens kunnskapsfelt. Grunnfaget skal være fundament under det videregående sosialpedagogiske studium. Arbeidet med sentrale problemstillinger innen sosialpedagogikken blir viktig, likeså tilegninger av sentrale begrep. Dette skjer i tilknytning til problemområder som er definert i studieplanen. Problemområdene vil kunne skifte, ut fra erfaringer med studieopplegget. De gjeldende problemområder er beskrevet under punktet «Kunnskapsinnhold» nedenfor.

— Grunnfaget sikter dernest mot å gi studentene erfaring i å arbeide i grupper og ta ansvar for hverandres læring. Disse

gruppene, kjernegruppene, organiseres ved studiets begynnelse, og skal arbeide jevnt hele året. Denne arbeidsprosessen skal være under stadig vurdering av studentene selv og av veilederne, som også gir hjelp og veiledning i arbeidet.

- Gjennom hele grunnfagsstudiet skal studentene reflektere over den pedagogiske situasjon de er i, vurdere denne og bidra til å forbedre den. Studentene skal ikke bare ta ansvar for sin egen del av studiet, men også for fremdriften av det sosialpedagogiske studiet.
- Denne aktive deltagelse i det sosialpedagogiske studiet skal også danne utgangspunkt for analyse, refleksjon og samhandling i andre pedagogiske situasjoner som studentene samtidig eller senere kommer i kontakt med.
- Grunnfaget sikter også mot en viss individuell fordypelse innen deler av de hovedområder det arbeides med på grunnfag. Om mulig kan den individuelle fordypelse skje i tilknytning til praktisk pedagogisk arbeid.
- En del av læringen på grunnfag vil skje gjennom litteraturstudier. Pensum på grunnfaget er 3000 sider. 2000 av disse skal bestå av et kjernepensum som er felles for alle grunnfagets studenter. 1000 sider velger studenten i samråd med sine veiledere.

Kunnskapsinnhold

Kunnskapsinnholdet på grunnfag konsentreres om følgende tre problemområder:

Problemområde 1:

Skole, pedagogikk og samfunn

I dette problemområdet skal en arbeide med skolens historiske utvikling og skolens funksjon i vårt samfunn. Vi tenker her på skolen som en av samfunnets institusjoner for læring og danning. Vi definerer skolen vidt, og inkluderer f.eks. også ulike former for voksenopplæring.

For å forstå skolen som institusjon er det nødvendig å se den som en funksjon av dette samfunnets utvikling. Vårt skoleverk slik

det fremstår i dag, er skapt gjennom en historisk prosess. For å forstå dagens situasjon, forutsettes det derfor forståelse av den utviklingsprosess som har foregått.

I denne sammenheng er det særlig viktig å drøfte vårt skoleverks utvikling ut fra de politisk/økonomiske faktorer som utgjør samfunnets grunnlag og å vurdere de idéhistoriske strømninger i lys av dette.

Skolens og utdanningens hensikt eller intensjoner forsøkes vanligvis utformet i *formålsbeskrivelser*. I dette hovedområdet vil det være sentralt å ta opp forholdet mellom skolens formulerte formål og dens reelle funksjon for ulike grupper elever. Videre vil det være viktig å studere hvilke begrunnelser som foreligger for at ulike formål stilles opp for skolen og for at skolen får bestemte funksjoner i samfunnet.

Et nyttig redskap i denne drøftingen er bl.a. *kvalifikasjonsanalyser*. Med kvalifikasjonsanalyser forstår vi analyser av utdanningen og oppdragelsen ut ifra deres allmenne samfunnsmessige funksjon. Utdanningen og oppdragelsen skal utstyre samfunnets medlemmer med bestemte ferdigheter, holdninger og kunnskaper som gjør dem egnede til å fungere i samfunnet — såvel i, som utenfor arbeidsprosessen.

Problemområde 2: **Skolens indre liv**

Problemområde 2 skal ta for seg det området av didaktikken som gjelder skolens indre liv. Det indre livet i skolen, selve skoletilværelsen for lærer og elev, er «møtestedet» mellom samfunnets krav og skolens tradisjoner, og mellom lærerens forutsetninger og elevens forutsetninger. Dette gir seg utslag i krav om opprettholdelse eller forandring av formål, mål, metode/strategi, innhold, arbeidsformer og organisering og evaluering av undervisnings- og læringsforløp. I dette feltet oppstår det konflikter.

Under dette problemområdet tar en opp beskrivelse og analyse av skolens hverdag slik den kan finnes i ulike deler av skolesystemet og forsøker å finne forklaringer

på hvorfor den er slik og hvordan den er i forhold til de planer og idealer som eksisterer for skolen (læreplaner, lover, instruksjoner).

Ulike grunnsyn og modeller for undervisning belyses (formidling, tilrettelegging) med tilknytning til eksempler fra skolen. Sammenhengen mellom praktiske handlingsanvisninger for undervisning (slik de kan finnes i ulike undervisningsmodeller, didaktiske håndbøker o.l.), filosofisk «overbygg» og de samfunnsmessige forhold omkring skolen drøftes.

Det legges vekt på å utvikle kjennskap til og vurdering av praksis ut fra problemorientering, prosjektorganisering og deltakerstyring, bl.a. fordi dette er sentrale begreper i vårt eget studieopplegg.

Det legges videre vekt på å analysere sammenhenger mellom idégrunnlag og didaktiske konsekvenser i undervisningen, enten dette skjer ved at en søker idégrunnlaget bak en eksisterende praksis eller en forsøker å trekke didaktiske konsekvenser av et alternativt idégrunnlag.

Arbeidet med dette hovedområdet skal også bidra til at studentene får et bedre faglig grunnlag for analyse og vurdering av det «indre liv» på sitt eget studium.

Problemområde 3: **Kommunikasjon og sosialisering**

På dette problemområdet vil en arbeide med tre temaer:

- A Grunnbegreper.
- B Kunnskapsoverlevering/-tilegnelse i vårt samfunn.
- C Pedagogiske tiltak.

A. Grunnbegreper

Med utgangspunkt i begreper som oppdragelse, kunnskap og sosialisering skal en på dette området ta opp sentrale fenomener som samhandling, språk, tenkning, kommunikasjon og formidling. Videre skal en ta opp forholdet mellom virksomhet og kommunikasjon og mellom kommunikasjon og språk.

Hensikten er så å belyse disse begrepene og sammenhenger mellom dem i *pedagogiske situasjoner*.

Dette anses som grunnbegreper i analysene og beskrivelse av pedagogiske prosesser — som også innebærer utvikling av tenkning og sosial identitet. I den grad det er mulig, skal studiet gi orientering om forskjellige tradisjoners syn på begrepene.

B. Kunnskapsoverlevering/-tilegnelse i vårt samfunn

Begrepene ovenfor skal også brukes på den norske virkelighet, også den som ligger utenfor skolen.

Læring skjer i et sosialt fellesskap og — i stor utstrekning — i samhandling med andre mennesker. Det blir viktig å studere hvilke muligheter som tilbys barn (og voksne) for læring i ulike sosiale fellesskap. Hvordan er den læring barn opplever i samhandling med andre barn, med voksne, med familien og med andre i forhold til skolens læringstilbud? Hva slag sosial læring legger samfunnet til rette for? Hvilken kunnskap formidles og hvilke kommunikasjonsmønstre benyttes? Familien blir en sentral institusjon i denne sammenhengen, likeså påvirkning gjennom fritidsmiljøet. Det kan være formålstjenlig også å rette søkelyset på den sosiale læring som skjer innenfor for eksempel det etablerte psykiske helsevernet og kriminalomsorgen.

Her drøftes de samfunnsmessige betingelser for oppdragelse i lys av den aktuelle samfunnsutvikling. Sentralt er en drøfting av kommunikasjonen mellom barn og voksne i vårt samfunn, særlig i lys av arbeidsprosessens utvikling.

C. Pedagogiske tiltak

Med pedagogiske tiltak menes i denne sammenheng tiltak som kan legge forholdene til rette for sosial læring innenfor vårt samfunn. Hvilke ulike former for samhandling har vi?

Hvilke endringer forutsetter de? Redegjørelse for og drøfting av den offentlige innstillingen om barns og unges oppvekstvilkår i Norge (NOU, 1:78) blir her sentral.

Undervisning

En viktig del av undervisningen utgjøres av arbeidet i kjernegruppen. Innholdet i problemområdene tilegnes videre gjennom forelesninger, veiledning, litteraturstudier og seminar- og gruppediskusjoner — særlig i tilknytning til integreringsseminarene.

Når et problemområde skal avsluttes, tas innhold og arbeidsmåte opp til drøfting og kritikk i integreringsseminaret.

Studierefleksjon

Studiet sosialpedagogikk er i seg selv et eksempel på en del av den pedagogiske virkeligheten som faget handler om, og denne virkeligheten er felles for alle studentene. På den måten egner studiesituasjonen seg også for *observasjon, beskrivelse og analyse* av en pedagogisk virksomhet som den enkelte student selv inngår i. Dette utnyttes også på grunnfag for å venne studentene til å analysere, vurdere og reflektere over den pedagogiske arbeidssituasjon de til enhver tid er deltakere i.

Det er derfor en forutsetning at slik refleksjon over studiet, både som lærings-situasjon for en selv og som eksempel på et pedagogisk opplegg som stadig skal forbedres, inngår som et viktig ledd for alle studenter. Rapport om dette arbeidet skal inngå i grupperapporten (se pkt. om dokumentasjon).

Praksis

Det organiseres ingen praksis i vanlig forstand på grunnfaget. Studenter som har relevant pedagogisk praksis utenfor studiet kan imidlertid trekke inn erfaringer fra denne i studiet når den belyser eller kan belyses av kunnskapsfeltet. Dette kan skje i forbindelse med behandlingen av problemområdene i grupperapporten eller i tilknytning til den problemstilling som behandles i den individuelle rapporten.

Veiledning/vurdering

Studiet bygger på *prossevaluering*.

Det innebærer at studentenes faglige arbeid blir fulgt opp av veileder(e). I første

semester tildeles kjernegruppen en felles veileder.

Til annet semester velger den enkelte student en veileder i tillegg, i tilknytning til den individuelle oppgaven. Det organiseres jevnlig møter mellom student(er) og veileder(e).

Hovedfunksjonen til veiledningsmøtene er igangsetting, oppfølging og diskusjon av studieprosessen og studieinnholdet. Gjennom veiledningen får veilederen også kjennskap til studie- og læringsprosessen hos studentene. I veiledningen er det også viktig at kriteriene for vurdering tas opp, konkretiseres, drøftes og begrunnes. På denne måten er det meningen at studentene også skal få et selvstendig forhold til den vurdering som drives i studiet.

Dokumentasjon

Dokumentasjonsmaterialet omfatter:

- a) individuelt arbeid
- b) gruppearbeid
- c) individuell studieplan.

Krav og kriterier

Det individuelle arbeidet skal knyttes til kunnskapsinnholdet på grunnfaget. Oppgaven relateres til problemområdene som en utdyping av en problemstilling. Den kan evt. knyttes til en praksis som en har utenfor studiemiljøet. Denne praksis må i så fall være klart relevant i forhold til grunnfagets kunnskapsinnhold og må godkjennes av veiledningsutvalget.

Gruppearbeidet skal utarbeides i nær tilknytning til problemområdene som det undervises i i grunnfaget. Rapporten kan inneholde problemstillinger, disposisjoner, kortere redegjørelser og drøftinger av forskjellige begreper, anvendelse og kritikk av det stoffet som blir formidlet i forbindelse med problemområdene. Rapporten skal inneholde en mer helhetlig drøfting av en problemstilling med tilknytning til et problemområde.

Den skal også inneholde beskrivelse av

og refleksjon over studie- og læringsprosessen. Oppgavene skal inneholde innholdsfortegnelse og konkrete litteraturhenvisninger.

Den individuelle studieplanen skal leveres maskinskrivet sammen med eksamenspåmeldingen. Studieplanen skal ajourføres særlig med hensyn til veiledningsprosessen og skal i ajourført form leveres sammen med det øvrige dokumentasjonsmaterialet. Innholdet i den individuelle studieplanen er angitt i den allmenne delen av studieplanen.

Det er mulig å kombinere oppgavene tematisk med hverandre. Det er imidlertid et krav om at minst 50% av arbeidsinnsatsen skal være individuell.

I den individuelle studieplanen skal det også redegjøres for *hvordan* en tilfredsstillende de ulike dokumentasjonskravene.

Det er ikke nødvendig og heller ikke ønskelig at det bare legges vekt på skriftlige produkter. Dokumentasjonsmøtet(ene) er en viktig del av evalueringsprosessen. Her kan det foregå *munlig dokumentasjon* eller dokumentasjon ved hjelp av andre fremstillingsformer, lydband, dias, videobånd osv.

Godkjent gis når kandidaten

- gjennom sin samlede dokumentasjon viser at hun/han behersker kunnskapsinnholdet i grunnfaget slik det er definert gjennom kjernepensum, selvvalgt litteratur og i beskrivelsen av studiets problemområder
- gjennom sin samlede dokumentasjon viser modenhet i behandlingen av stoffet ved at arbeidene er bygget opp som en helhet som omfatter
  - redegjørelse for hvordan den/de valgte problemstilling(er) belyser det/de aktuelle problemområde(r)
  - redegjørelse for relevant og aktuell innsikt på området
  - anvendelse av relevant og aktuelt kunnskapsstoff
- har dokumentert regelmessig og aktiv faglig deltakelse i studieopplegget og refleksjon over studie- og læringsprosessen.

Ikke godkjent gis når kandidaten

- gjennom sin samlede dokumentasjon ikke har vist at hun/han behersker studiets innhold slik det er angitt ovenfor
- gjennom sin samlede dokumentasjon ikke har vist modenhet i behandlingen av stoffet slik dette er angitt ovenfor
- ikke har dokumentert regelmessig og aktiv faglig deltakelse i studieopplegget og refleksjon over studie- og læringsprosessen.

Beslutningen om godkjent/ikke godkjent tas etter en helhetlig vurdering, likevel slik at alle de ovenfor nevnte kriterier for bestått må være oppfylt.

Mellomfaget

Mellomfaget består av grunnfagseksamen og eksamen i mellomfagstillegget. Mellomfagstillegget er beregnet til ett semester.

Mellomfagstillegget

Det er særlig tre forhold som karakteriserer mellomfagstillegget i forhold til grunnfaget:

- det forutsettes at studentene konsentrerer sin arbeidsinnsats innenfor et relativt avgrenset område slik at det med rime- lighet kan snakkes om *fordypning*.
- det er ikke fastsatt noe spesielt problem- område eller tema som er felles for alle studenter. Studentene kan i samråd med sitt veiledningsutvalg velge innenfor rammen av det sosialpedagogiske kunn- skapsfeltet.
- tilknytning av studiet til praksis, med ut- gangspunkt i problemer i praktisk peda- gogisk virksomhet, er det sentrale. Dette kan skje gjennom tilknytning til studen- tenes egen arbeidssituasjon når dette er en relevant pedagogisk praksis, eller gjennom arbeid med prosjekt som er fel- les for flere studenter.

En del av læringen på mellomfaget vil skje gjennom litteraturstudier. Pensum på mel- lomfagstillegget er 1500 sider. 500 av disse skal bestå av et kjernepensum som er felles

for alle mellomfagets studenter, 1000 sider velger studenten i samråd med sine vei- ledere.

Undervisning og praksis

På mellomfagstillegget organiseres det praksis. Dette skjer i form av *prosjekt*.

Studiets praksis knyttes her til opplevelser og erfaringer en kan få ved å følge, studere og reflektere over en pedagogisk virksomhet på nært hold, uten selv å inngå i den aktive rollen som «lærer» eller «elev». Det under- strekes at studenten ikke er tiltenkt noen passiv observatørrolle. Den som observerer skal sette det som observeres inn i en sammenheng og være følsom overfor den posisjon han/hun selv inntar eller kommer i, i forhold til den/det som observeres. Karakteristisk for denne formen for praksis er at studenten ikke inngår som selvstendig og ansvarlig aktør i pedagogiske situasjoner, men skaffer seg kjennskap til dem ved å følge med i situasjonene, snakke med del- takerne i dem, drøfte begrunnelser for den virksomhet som utøves og se dem i forhold til eventuelle alternative måter å drive virk- somheten på.

For studenter som tar praksis gjennom prosjektdeltakelse, anses kravet til omfang og varighet ivaretatt gjennom deltakelse i prosjekt gjennom hele semestret.

På mellomfagstillegget aksepteres imid- lertid også selvstendig og ansvarlig utøvelse av pedagogisk virksomhet — som fullverdig dekning av praksiskravet for studenter som selv kan skaffe seg slik praksis.

Undervisningen på mellomfagstillegget knyttes nært til prosjektene. For hvert pro- sjekt arrangeres det et prosjektseminar der arbeidet planlegges i fellesskap, erfaringene rapporteres og drøftes og fagstoff med rela- sjon til prosjektets problemstillinger legges fram og diskuteres. Her vil også de indivi- duelle problemstillinger presenteres og kommenteres.

De studenter som ikke er knyttet til pro- sjekt, får sitt undervisningstilbud særlig gjennom et *praksisseminar*. Også disse stu- dentene danner kjernegrupper, f.eks. på

basis av felles praksisvirksomhet. Enkeltstudenter og kjernegrupper benytter praksisseminaret som et felles faglig drøftingsforum som dels tar opp erfaringer fra den praksis ulike deltakere har tilknytning til og dels mer allmenne forhold om teori/praksisrelasjonen. Gruppedokumentasjonen knyttes også til kjernegruppens medvirkning til arbeidet i praksisseminaret.

Veiledning/vurdering

Studiet bygger på *prosessevaluering*. Det innebærer at studentenes faglige arbeid blir fulgt opp av en veileder. Hovedfunksjonen til veilederne er igangsetting, oppfølging og diskusjon av selve studieprosessen og studieinnholdet.

Dokumentasjon

Dokumentasjonsmaterialet omfatter:

- a) individuelt arbeid
- b) gruppearbeid
- c) praksisrapport(er)
- d) individuell studieplan.

Krav og kriterier

I *det individuelle arbeidet* skal den enkelte student gjøre rede for sine konkrete praksiserfaringer og for hvordan disse — og andre studenters praksiserfaringer — sammen med relevant teori kan belyse den problemstilling som er valgt for oppgaven. For studenter som arbeider i prosjekt, skal denne problemstillingen ha tilknytning til prosjektets praksisfelt.

Gruppearbeid skal dokumentere gruppens faglige drøfting og den praktiske virksomhet i prosjekt/praksisseminaret og i kjernegruppene.

Egen praksisrapport leveres ikke, men erfaringer fra praksis nedfelles i individuell og/eller grupperapport.

Den individuelle studieplan leveres maskinskrevet sammen med eksamensoppmeldingen. I ajourført form leveres den også ved innleveringen av det øvrige dokumentasjonsmateriale, jfr. det som tidligere er nevnt i den allmenne del og til grunnfag.

Til dokumentasjon må studentene både kunne beskrive en praktisk pedagogisk situasjon og sin deltakelse i denne samt vise evne til refleksjon om den beskrevne situasjonen. I refleksjonsdelen bør studenten kunne trekke inn relevant litteratur som belyser den situasjon han/hun har beskrevet. Det gjelder for mellomfagstillegget som for grunnfaget at det skriftlige materiale skal fylle de formelle krav til innholdsfortegnelsen og konkrete litteraturhenvisninger. Det er viktig at studenten uttrykker seg klart og lettfattelig. Imidlertid er det ikke nødvendig at alt dokumentasjonsmaterialet er skriftlig, se grunnfag.

Godkjent gis når kandidaten

- gjennom sin samlede dokumentasjon viser at hun/han behersker kunnskapsinnholdet i mellomfagstillegget slik det er definert gjennom kjernepensum og selvvalgt litteratur
- gjennom sin samlede dokumentasjon viser modenhet i behandlingen av stoffet ved at arbeid(ene) er bygget opp som en helhet som omfatter
  - redegjørelse for problemstilling og begrunnelse for problemstillingens faglige relevans
    - redegjørelse for problemstilling og begrunnelse for problemstillingens faglige relevans
    - redegjørelse for relevant og aktuell innsikt på området
    - anvendelse av relevant og aktuelt kunnskapsstoff
    - sammenfatning av problemstilling, kunnskapsstoff og konklusjoner
- har dokumentert regelmessig og aktiv faglig deltakelse i studieopplegget.

Ikke godkjent gis når kandidaten

- gjennom sin samlede dokumentasjon ikke har vist at hun/han behersker studiets innhold slik det er angitt ovenfor
- gjennom sin samlede dokumentasjon ikke har dokumentert modenhet i behandlingen av stoffet slik dette er angitt ovenfor

- gjennom sin samlede dokumentasjon ikke har dokumentert refleksjon over forholdet mellom fagets teori og den praksis kandidaten har deltatt i
- ikke har dokumentert regelmessig og aktiv faglig deltakelse i studieopplegget.

Beslutningen om godkjent/ikke godkjent tas etter en helhetlig vurdering, likevel slik at alle ovenfor nevnte kriterier for bestått må være oppfylt.

Krav til fullt mellomfag

Mellomfagstillegget er et ett semesters studium som bygger på avsluttet grunnfag. Formelt vil det være adgang til å dokumentere grunnfagskrav og krav til mellomfagstillegget i samme semester. Når studenten velger dette, er kravene til arbeidsform og dokumentasjon de samme som til grunnfag pluss mellomfagstillegget. Arbeidet på grunnfaget skal tilfredsstille de krav til dokumentasjon som er angitt i grunnfagsplanen. På samme måte skal dokumentasjonen av mellomfagstillegget knyttes til studieformer og det innhold som det arbeides med i dette semestret, og den skal fremtre som uavhengig av grunnfagsdokumentasjonen.

For fullt mellomfag gis *Godkjent* når kandidaten

- gjennom sin samlede dokumentasjon oppfylder kravene stilt for grunnfaget og mellomfagstillegget.

Ikke godkjent når kandidaten

- gjennom sin samlede dokumentasjon *ikke* har oppfylt de samlede kravene til grunnfag og mellomfagstillegget.

Beslutningen om godkjent/ikke godkjent tas etter en helhetlig vurdering, likevel slik at alle de ovenfor nevnte kriterier for bestått må være oppfylt.

Hovedfag

Formål

Studiet i sosialpedagogikk hovedfag tar sikte på å gi kvalifikasjoner for et vidt spekter

av arbeidsoppgaver i samfunnet: undervisning i skolen, administrative funksjoner i utdanning, opplæring og personalutvikling i arbeidslivet, konsulentarbeid innen utdanning, sosial-, helse- og fritidssektoren, prosjektarbeid, arbeid i forvaltningen med ulike pedagogiske tiltak for barn, unge og voksne, lærerutdanning for ulike kategorier lærere, instruktører, studieledere osv.

Studiet har dermed et vidt yrkeskvalifiserende formål og sikter mot å kvalifisere studentene for en aktiv, problemløsende yrkesutøvelse. De bør både bli handlingsdyktige i ulike arbeidssituasjoner og samtidig ha et kritisk og forandrende perspektiv på de yrkesfunksjoner de inngår i.

I tillegg til dette bør det faglige og forskningsmessige arbeid som foregår under studiet av sosialpedagogikk på hovedfagsnivå også bidra til å utvikle faget og dets kunnskapsfelt.

Studiet forsøker å realisere disse formålene gjennom studentenes arbeid med problemorienterte studier, enkeltvis og i grupper. Kvalifisering for senere pedagogisk arbeid skjer på ulike måter: Dels ved at studentene belyser praktisk erfaring ut fra pedagogisk teori, dels ved fordypning i sentrale pedagogiske problemstillinger og dels ved at studentene aktivt medvirker i og reflekterer over sitt studium i dets institusjonelle/organisatoriske sammenheng.

Studieprogresjon

Hovedfaget er delt i to faser:

1. Introduksjonsfasen (Fase I).
2. Avhandlingsfasen (Fase II).

Introduksjonsfasen har en normalstudietid som svarer til ett semester.

Hovedkomponentene i denne fasen er:

- arbeid med pensumlitteratur
- metodeopplæring
- avsluttende evalueringsfase.

Avhandlingsfasen har en normalstudietid som svarer til ett semester.

Hovedkomponentene i denne fasen er arbeid med hovedoppgave og tilleggsoppgave, teoretisk og praktisk i tilknytning til:

- et studieorganisert prosjekt, eller
- et fagforum hvor sentrale områder innenfor faget blir tatt opp.

Mht. undervisning/prosjektarbeid/fagforumsdeltaking kan fase I og II overlappe hverandre.

Studiet på hovedfag kan tas både som heltids- og deltids-studium. Se nærmere om de ulike ordningene og når opptak skjer i presiseringene til studieplanen.

Kunnskapsfelt, innhold, pensum

Innholdsmessig består hovedfagsstudiet av en *felles allmenn del* som omfatter et teoretisk stoff (kjernepensum) og et metodisk stoff og en *varierende eksemplarisk del* knyttet til prosjektarbeid på ulike funksjonsområder i pedagogikkens arbeidsfelt.

Arbeidet med å tilegne seg kjernepensum og en innføring i det metodiske stoffet skjer i første omgang gjennom fase I, mens en i fase II nyttiggjør seg dette stoffet i relasjon til problemstillingene i prosjektarbeidet. I tilknytning til prosjektarbeid og annet oppgavearbeid i fase II arbeider studentene med selvvalgt litteratur knyttet til det/de eksemplariske funksjonsområder de arbeider med i denne fasen.

Innholdet i den felles allmenne delen er organisert under fire *hovedområder*:

1. Pedagogisk filosofi — grunnlags-spørsmål

Dette hovedområdet belyser i første rekke spørsmål om begrunnelse/rettferdiggjørelse av oppdragselskursen. Spesielt behandles begreper som autoritet, frihet, rasjonalitet, handling og faglig refleksjon.

2. Sosialisering

Sosialisering er et hovedbegrep i sosialpedagogikken. «Sosialpedagogikk har som sitt studie- og forskningsfelt individers og grup-

pers *sosialiseringsprosess*», heter det bl.a. i den generelle delen av studieplanen.

En tar i første rekke sikte på å få begrep om den prosess individet eller grupper av individer gjennomgår frem mot sin bevisste opplevelse av seg selv som menneske. Dette ser en i lys av hvordan de samfunnsmessige livsformer reproduseres i individene.

3. Kunnskapsorganisering og didaktikk

Dette hovedområdet belyser i første rekke sammenhengen mellom formål, innhold, metode/strategi, arbeidsformer og organiseringen av læringsforløpet.

Spørsmålet om forholdet mellom planer og virkelighet vil stå sentralt. En forsøker å se forholdet mellom «pedagogisk filosofi» og «sosialisering» i en didaktisk kontekst.

4. Arbeidsmåter i forskning og faglige studier

Produksjon av sosialpedagogisk kunnskap forutsetter bruk av metoder. Ulike former for og problemer i forbindelse med innhenting av data vil bli behandlet. Prinsipper for å vurdere, bearbeide og analysere observasjoner, intervju, spørreskjema, historisk kildemateriale, tekster og statistikker vil bli gjennomgått og belyst gjennom praktiske øvinger.

Kjernepensum

Samlet legger studentene opp et pensum på 3000 sider, hvorav 1000 sider er *knyttet til de tre første* av hovedområdene. Det fjerde hovedområdet dekkes gjennom deltakelse i obligatorisk undervisning i tilknytning til veiledende litteraturlister. Pensumliste fås på Pedagogisk forskningsinstitutt.

Studiemodeller

Studiet gir tilbud om deltakelse i prosjekt. Prosjektene knyttes til sentrale problemer i pedagogisk praksis og teori. Undervisningsvalget godkjenner etableringen av prosjekter på hovedfag på grunnlag av en framlagt plan.

De studenter som velger å knytte seg til et prosjekt, må delta over 2 semestre og bør

skrive sin hovedoppgave innenfor prosjektet. De studenter som ikke knytter seg til et prosjekt, må delta i et studieorganisert *fagforum* og i det minste skrive sin tilleggsoppgave i tilknytning til dette.

Praksis

Erfaring med praktisk virkelighet inngår som en viktig og nødvendig del av studiet og skal stå i nær tilknytning til teori.

Praksis kan gjennomføres på en av tre måter:

1. Ved deltakelse i et prosjekts feltarbeid. Studenter som velger å ta praksis på denne måten, må engasjere seg i prosjektets feltarbeid i et omfang som svarer til 4 arbeidsuker.
2. Ved egen organisering av praksis av tilsvarende karakter og omfang som under pkt. 1 i løpet av studietiden på hovedfag. Slik praksis godkjennes av studentens veiledningsutvalg. Undervisningsutvalget fatter avgjørelse i tvilstilfelle.
3. Ved minst 3 måneders deltakelse i pedagogisk virksomhet utenfor studiet. Studenter som nylig har vært, eller er i, pedagogisk virksomhet, kan bruke dette som praksis. Slik praksis godkjennes av studentens veiledningsutvalg. Undervisningsutvalget fatter avgjørelse i tvilstilfelle.

Praksis må i alle tilfelle nedfelles i tilleggs-, hoved-oppgave eller i begge deler.

Arbeidsformer

Arbeidet på hovedfag foregår dels som *individuell* arbeid og dels som *gruppearbeid*. Hvilke deler av studiekravene som knyttes til de to formene, vil variere mellom studentene. Gruppearbeid foregår på to måter:

I *fase I* på hovedfag dannes det tilfeldig sammensatte «studiegrupper» på 3–5 deltakere, som arbeider med studiestoffet. Gruppene arbeider med en problemorientert tilegnelse av studieinnholdet. Det skal ikke skrives noen avsluttende rapport fra dette arbeidet, og studiegruppen på dette nivået utgjør ikke noen gruppe i dokumentasjons-

sammenheng. Derimot arrangeres det mot slutten av fase I felles evalueringsmøter for alle studiegruppene, og gruppene skal i fellesskap utarbeide en rapport til undervisningslederen om studieerfaringer, studierefleksjon og forslag til endringer av studie- og undervisningsopplegg for denne fasen. Deltaking i evalueringen er obligatorisk.

I *fase II* skjer gruppearbeidet gjennom tilknytning til et av studieprosjektene eller fagforaene (der samtlige medlemmer i gruppen normalt tilhører samme prosjekt), eller det skjer utenfor disse, men fortsatt med tilknytning til hovedfagets hovedområder. I denne fasen av studiet utgjør gruppen en kjernegruppe som står ansvarlig for dokumentasjon av studiekravene til gruppearbeid.

Studieforløpet i fase II skal evalueres ved slutten av den perioden man har deltatt i prosjekt eller fagforum. Deltakerne skal utarbeide en rapport til undervisningsleder. Rapporten skal inneholde erfaringer, studierefleksjon og forslag til endringer av opplegget for fase II. Deltaking i evalueringen er obligatorisk.

I siste semester av avhandlingsfasen avsluttes arbeidet med den samlede dokumentasjon (se presiseringene).

Praksis innen studiet og teori for slik praksis er en viktig del av fagets innhold og form. Også på hovedfag har den enkelte student derfor forpliktelser med hensyn til aktiv deltaking i studiearbeid og studiemiljø. I omfang utgjør denne forpliktelsen studietid svarende til tre fulle studie semestre med heltids studiearbeid (fase I og II).

Kravene til deltakelse i undervisning/prosjektarbeid/feltarbeid i ulike faser av hovedfagsstudiet inntas i presiseringene til studieplanen.

Studiegruppen/kjernegruppen er hovedfagets minste organisatorisk/administrative enhet. Som på de andre studienivåene omfatter deltakelse og medvirkning i studiearbeid og studiemiljø også refleksjon over den virksomhet en har vært med i og de erfaringer en har gjort. Denne studierefleksjonen knyttes i fase I til studiegruppen og i

fase II til prosjektgruppen/fagforumet og framkommer i evalueringsfasene og rapportene fra disse. Redegjørelse for den enkelte students miljødeltakelse skal inngå i den individuelle studieplanen.

I fase I gis *undervisning* gjennom forelesninger, seminarer og kurs knyttet til studieinnholdet. Hver studiegruppe får oppnevnt en veileder som møter gruppen jevnlig og gir *veiledning* i studiearbeidet. Veilederen inngår ikke nødvendigvis i den enkelte students senere veiledningsutvalg.

I fase II knyttes undervisningen til *prosjekter* og *fagfora*. Alle studenter har samme rett til *veiledning* i fase II, uansett hvilken studiemodell de velger. Veiledningen utføres av medlemmene i studentens veiledningsutvalg. En av lærerne på det prosjektet/fagforumet studenten er knyttet til skal inngå i veiledningsutvalget.

Veiledningen skal i begge faser støtte studentenes konsentrasjon om integreringen av teori og praksis og bidra til vekselvirkningen mellom individuelle og kollektive læringsprosesser. Studentene oppfordres til selv å medvirke i studentledet undervisning på studiet i den utstrekning det er ressurser til det.

Dokumentasjon

Dokumentasjonsmaterialet omfatter på hovedfag:

- a) hovedoppgave
- b) tilleggsoppgave.

Ved melding til eksamen skal en *individuell studieplan* legges ved. Den utarbeides i løpet av studiet i samråd med veileder, med det for øye at den skal gjelde som informasjon til sensor ved den avsluttende dokumentasjon. Studieplanen må være godkjent av hovedveileder før oppmelding til eksamen.

Krav og kriterier

Det samlede dokumentasjonsmaterialet skal dekke gruppearbeid og individuelt arbeid.

Studenten kan fritt velge om hun/han vil levere hovedoppgaven som et individuelt

arbeid eller som et gruppearbeid. Velger studenten å gjøre hovedoppgaven til et individuelt arbeid, må tilleggsoppgaven være et gruppearbeid, og omvendt. Minst halvparten av arbeidet på hovedfag skal være individuelt arbeid.

Praksis må dokumenteres enten gjennom hoved-, tilleggsoppgaven eller begge.

Det kreves bare at en av oppgavene skal være knyttet til prosjekt eller fagforum.

Hovedoppgaven skal være et vitenskapelig arbeid, der kandidaten skal vise innsikt i aktuelle og relevante teoretiske og metodiske områder og retninger av betydning for oppgavens problemstilling.

Hovedoppgave og tilleggsoppgave skal samlet vise kandidatens kjennskap til bredden i det sosialpedagogiske kunnskapsfeltet og evne til å gå i dybden på spesielle problemområder.

Gjennom *tilleggsoppgaven* skal kandidaten vise selvstendig diskusjon av kunnskapsstoffet i tilknytning til en eksemplarisk valgt problemstilling. Denne diskusjonen skal være basert på bredden i det sosialpedagogiske kunnskapsfeltet og kreve bruk av relevante deler av hovedfagets kjernepensum.

Hovedoppgaven skal dokumenteres i form av et skriftlig produkt — et faglig/vitenskapelig arbeid.

Tilleggsoppgaven kan ha form av et skriftlig arbeid (f.eks. rapport, artikkel, plan for gjennomføring av undervisning/utdanning, oppsummering av praksis/erfaringer fra prosjektarbeid m.v.) eller en kombinasjon av et skriftlig arbeid og andre dokumentasjonsformer.

Godkjent gis når kandidaten:

1. gjennom sin samlede dokumentasjon viser at hun/han behersker hovedfagets kunnskapsfelt (jfr. Studieplanen, hovedfagets kjernepensum og selvvalgt litteratur)
2. gjennom sin samlede dokumentasjon viser modenhet i behandlingen av stoffet ved at arbeidene er bygget opp som en helhet som omfatter

- redegjørelse for problemstilling
  - redegjørelse for relevant og aktuell innsikt på området
  - selvstendig anvendelse av relevant og aktuelt kunnskapsstoff med egen diskusjon av kunnskapsstoffet
  - sammensetning av problemstilling, kunnskapsstoff, diskusjon og konklusjoner
3. gjennom sin samlede dokumentasjon viser refleksjon over forholdet mellom fagets teori og den praksis kandidaten har deltatt i
  4. har dokumentert regelmessig og aktiv faglig deltakelse i studieopplegget
  5. har levert et vitenskapelig arbeid, en *hovedoppgave*, enten som individuell oppgave eller som gruppeoppgave. Hovedoppgaven skal være karakterisert ved
    - redegjørelse for oppgavens hensikt og problem
    - at den knytter seg til eksisterende kunnskap på området
    - at den viser selvstendig forståelse av anvendt litteratur
    - redegjørelse for felt for undersøkelsen/kildematerialet/observasjonsmaterialet
    - adekvat og korrekt redegjørelse for resultatene på en slik måte at leseren kan se sammenhengen mellom utgangspunkt, det behandlede materialet og de slutninger som trekkes
    - diskusjon av resultatene med sammenkobling til problemstillingen og det teoretiske utgangspunkt på en slik måte at forfatterens bidrag trer klart fram
    - sammenfattende vurdering og konklusjon
    - litteraturhenvisninger i samsvar med en standardisert framgangsmåte.

Ikke godkjent gis når kandidaten

1. gjennom sin samlede dokumentasjon ikke har vist at hun/han behersker hovedfagets kunnskapsfelt slik det er angitt ovenfor
2. gjennom sin samlede dokumentasjon

ikke har dokumentert modenhet i behandlingen av stoffet slik det er angitt ovenfor

3. ikke har dokumentert refleksjon over forholdet mellom fagets teori og den praksis kandidaten har deltatt i
4. ikke har dokumentert regelmessig og aktiv faglig deltakelse i studieopplegget
5. ikke har oppfylt kravene til vitenskapelighet i sin hovedoppgave.

Beslutningen om godkjent/ikke godkjent tas etter en helhetlig vurdering, likevel slik at bestått forutsetter at alle de ovenfor nevnte kriterier for bestått er oppfylt.

Ikrafttreden, frister og dispensasjoner

Studieplanen for hovedfag trådte i kraft høsten 1985. Studenter som har begynt sitt studium på hovedfag vårsemestret 1985 eller tidligere (men ikke senere enn høsten 1983), kan fortsette sitt studium etter den tidligere studieplan, men må ha avsluttet studiet innen utgangen av vårsemestret 1987.

Fakultetet kan gi dispensasjon fra denne fristen når særlige grunner foreligger.

For hvert semester angis det i presiseringsene til studieplanen frister for søknad om registrering av kjernegrupper, søknad om veiledningsutvalg, godkjenning av individuell studieplan og innlevering av dokumentasjonsmateriale. Dispensasjon fra disse frister kan gis når særlige grunner tilsier det.

Regler, frister og forpliktelser

Den individuelle studieplan

I eksamenssemestret skal et forslag til individuell studieplan leveres til lederen for studentens veiledningsutvalg for godkjenning ca. 2 uker før fristen for oppmelding til eksamen.

For høsten er fristen for levering av individuell studieplan *10. september* og for vårsemestret *15. februar*.

Ved oppmelding til eksamen skal et godkjent eksemplar av den individuelle studieplan legges ved. Den første siden av den individuelle studieplanen skal skrives på et standardisert skjema som finnes utlagt på studiet.

Når eksamenskommissjonen er godkjent, sørger undervisningsutvalget for at kommissjonen får tilsendt et eksemplar av den individuelle studieplan.

Normal studietid

Sosialpedagogikk kan studeres som grunnfag, mellomfag og hovedfag. Alle stipuleringer om normal studietid er regnet i forhold til studenter som har studiet som hovedbeskjeftigelse.

Normal studietid for grunnfag er 2 semestre, mens mellomfaget beregnes til 3 semestre (grunnfag: 2 semestre + mellomfagstillegget: 1 semester). Hovedfaget kan normalt studeres i løpet av 4 semestre etter avlagt mellomfagseksamen, slik at den totale studietid for hele faget vanligvis blir 6 semestre (2 + 1 + 4).

Forholdet mellom fullt mellomfag og mellomfagstillegget er for mange uoversiktlig — ikke minst med tanke på dokumentasjonen, og nedenfor følger en oppsummering av regler som omhandler dette forhold.

1. En alminnelig regel er at den student som ønsker å ta mellomfag, melder seg til grunnfagseksamen, for deretter å ta mellomfagstillegget med egen dokumentasjon etter ytterligere et semester.

Det er likevel fremdeles mulig å melde seg opp til fullt mellomfag. Man må da både dokumentere grunnfagspensum og mellomfagstillegget.

2. For den som har adgang til å melde seg til mellomfagstillegget etter å ha tatt grunnfag eller en ekvivalent til grunnfag fra andre institusjoner eller studier (f.eks. tradisjonelt pedagogikkstudium), er det grunn til å understreke at alle sider av eksamenskravene må dokumenteres på en balansert måte. Studenten skal med sitt mellomfagstillegg gå ut av stu-

diet med *sosialpedagogikk* mellomfag og må da ha innebygget i sin dokumentasjon en tilstrekkelig innsats med sikte på dette. Hovedregelen er at dokumentasjonen skal svare til et halvt års godkjent arbeidsinnsats.

3. Studenter som *ikke* har tatt sosialpedagogikk grunnfag, men har ekvivalent utdanning, må søke instituttet om adgang til å ta sosialpedagogikk mellomfag før studiet påbegynnes. Slik godkjenning avgjøres av undervisningsutvalget på bakgrunn av redegjørelse for tidligere utdanning.

For studenter som kommer til sosialpedagogikk fra andre studier enten for å begynne på mellomfags- eller hovedfagsnivå — gjelder det at de i starten av sitt studium på SPS må skaffe seg den brede tverrfaglige oversikt og forståelse av begreper som er sentrale i studiet på lavere nivåer. Dette er en nødvendig forutsetning for et videregående studium i sosialpedagogikk. Et slikt grunnlag kan det ta noe tid å skaffe seg, og det kan derfor for enkelte føre til behov for en utvidelse av normalstudietiden.

Veiledning og veiledningsvalg

Alle studenter i sosialpedagogikk har rett til å få oppnevnt et veiledningsutvalg som normalt består av to personer. I den grad det er mulig skal den ene være ansatt som lærer ved Det sosialpedagogiske studiet. Det er undervisningsutvalget som oppnevner veiledningsutvalget etter søknad fra den enkelte student. Det oppnevnes en leder for utvalget. Begge veilederne (eller iallfall minst én) skal være med i studentens eksamenskommissjon. Innen den frist som settes for hvert semester (høstsemestret 10. september og vårsemestret 15. februar) skal hver enkelt student *som begynner på et nytt studienivå*, søke om å få oppnevnt veiledningsutvalg. *Grunnfagsstudenter* velger innen fristen i 1. semester bare 1 veileder (normalt den som leder studentens veiledningsgruppe). Den andre velges i slutten av

første studiesemester (høstsemestret 20. november og vårsemestret 15. mai). Dette skjer i tilknytning til arbeidet på integreringsseminaret og ved at studenten fyller ut et skjema med opplysninger om hovedtemaer i vedkommendes studium. Studenten kan da selv foreslå medlemmer i veiledningsutvalget. Det er viktig at en forsøker å koordinere valget av veiledere innen integreringsseminarene for å få en viss konsentrasjon av veiledere på ulike nivåer og for å hindre overbelastning på enkelte veiledere. Det kan foreslås flere enn to veiledere, som i så fall føres opp i prioritert rekkefølge.

Veiledningsutvalget oppnevnes for en periode som svarer til normalstudietiden for vedkommende studienivå. Funksjonstiden kan forlenges dersom studenten blir forsinket i studieprogresjonen. Dette avtales mellom studenten og utvalget, og lederen gir melding til undervisningsutvalget om forlengelsen.

Dersom det skulle være ønskelig å få forandret et veiledningsutvalg i perioden, kan studenten søke om dette. Årsaker til dette kan f.eks. være at enkelte veiledere ikke lenger kan påta seg arbeidet med veiledningen, studenten skifter tema underveis og får behov for en annen veileder eller det kan oppstå prinsipiell uenighet mellom utvalget og studenten om hvorvidt grunnlaget for dokumentasjon er tilfredsstillende.

Både utvalget og studenten kan ta initiativ til veiledningsmøter. Det er viktig at det snarest mulig opprettes kontakt mellom veiledere og student, slik at veiledningen kan komme i gang tidlig i studiet. Sen start på veiledningen gir økende sjans for forsinkelser i studiearbeidet og vansker med å få tid til å ta hensyn til synspunkter på arbeidet som veilederne måtte ha.

De økonomiske ressurser for studiet er slik at hver student kan få veiledning i et begrenset omfang som varierer med studienivå (se presiseringene). Det er viktig at den enkelte student tar hensyn til dette og ikke overstiger sin «kvote» uten å konferere med undervisningsutvalget. Om enkelte veiledere i spesielle tilfeller er villig til å gi vei-

ledning ut over dette, har studenten ansvar for å gjøre vedkommende kjent med at dette ikke medfører økte økonomiske forpliktelser for studiet.

Dokumentasjon

Studentene melder seg til eksamen på vanlig måte (se pkt. om frister etc.). Så snart eksamenskomitéen er oppnevnt, tar arbeidet med planlegging av dokumentasjonsmøtene til. Dette utføres av dokumentasjonsutvalget. På planen angis tid for *første møte* med eksamenskomitéen. Dersom studenten tar kontakt med eksamenskomitéen tidligere (bortsett fra vanlig kontakt med veiledningsutvalgets medlemmer) regnes dette tidspunkt som første møte med komitéen.

Evalueringen ved eksamen i sosialpedagogikk innebærer også en prosessevaluering. Dette vil bl.a. si at den avsluttende evaluering ikke nødvendigvis trenger å innskrenke seg til ett møte med eksamenskomitéen. Det vil ikke være uvanlig at en under det første møte kommer frem til forhold i det fremlagte dokumentasjonsmaterialet som etter komitéens mening trenger utdyping, supplering eller presisering. Etter et videre arbeid med dette kan så student(er) og komité møtes igjen og fortsette dokumentasjonen, evt. til et tilfredsstillende resultat er oppnådd. All dokumentasjon må likevel være avsluttet før nytt semester tar til.

Ønsker en student å *trekke seg* fra eksamen etter oppmelding, skjer dette ved skriftlig melding til eksamensinspektøren ved fakultetet senest én måned før vedkommende semesters avslutning. Høstsemestret avsluttes 20. desember og vårsemestret 15. juni. Dersom studenten ikke har trukket seg fra eksamen på denne måten, regnes det som *stryk*. Dersom studenten ikke i rett tid innleverer dokumentasjonsmaterialet eller unnlater å møte til dokumentasjonsmøter, regnes også dette som *stryk*.

Formelt regnes det som at studenten har fremstilt seg til eksamen når han/hun første gang møter eksamenskomitéen.

SOSIALØKONOMI

GRUNNFAG - MELLOMFAG - EMBETSSTUDIUM

Et hovedfag i sosialøkonomi er under utarbeidelse. Opplysninger på instituttet.

Adresse: Sosialøkonomisk institutt
Eilert Sundts hus, 12 etg.
P.b. 1095 Blindern, 0317 Oslo 3
02/45 51 27

Innledning

Det sosialøkonomiske studium ved Universitetet i Oslo har til formål å gi kunnskap om den økonomiske virksomhet og om de økonomiske og sosiale forhold i samfunnet.

De mangfoldige økonomiske prosesser i samfunnet er bestemt av naturen omkring oss, av psykologiske faktorer og av de tekniske, sosiale og organisasjonsmessige forhold menneskene selv etter hvert har skapt. I det moderne samfunn er den enkeltes private økonomiske forhold fullstendig avhengig av samkvem og samarbeid med andre folk i samfunnet. Uten slikt samkvem og samarbeid ville hver enkelt av oss bare kunne skaffe seg en liten brøkdel av de materielle goder vi har i dag. Selv om den enkelte kan bestemme over hvor mye han vil arbeide, vil derfor arten av de samfunnsmessige organisasjonsformer som omgir ham, avgjøre hvilket økonomisk resultat hans innsats skal føre til.

Dette forhold stiller sosialøkonomisk forskning overfor to forskjellige, men nær sammenknyttede hovedoppgaver. For det første å utforske den økonomiske virksomhet i et samfunn og de resultater den gir under de historisk gitte organisasjonsformer. For det annet å studere hvordan mulige alternative ordninger av det økonomiske liv ville funksjonere, med sikte på å komme frem til forbedringer.

Det er et særpreg ved sosialøkonomien som fag at dens forskningsobjekter for en

stor del er forhold som menneskene selv har skapt og som de, prinsipielt sett, har høve til å forandre ved eget valg. Men de grunnleggende forskningsprinsipper i sosialøkonomien er nøyaktig de samme som for andre vitenskaper. I sosialøkonomi som i andre vitenskaper må vi lage oss logiske tankeskjemaer som gir et såpass forenklet bilde av virkeligheten at den blir mer forståelig for oss. Gjennom øvelse i å håndtere slike tankeskjemaer og ved å skaffe oss inngående kjennskap til de konkrete forhold vi søker å analysere, må vi lære oss opp i å bedømme hva slags forenklinger som er på sin plass i hvert enkelt tilfelle.

Hvis det bare gjelder å skaffe seg visse foreløpige generelle idéer om hvordan det økonomiske liv i et samfunn funksjonerer, kan en somme tider komme et stykke på vei ved et omhyggelig og klart formulert verbalt resonnement. Men når det gjelder mer vidtgående og krevende problemstillinger der en tar sikte på å komme frem til praktiske resultater, vil ofte et matematisk formulert tankeskjema være den eneste farbare vei. Forsøk på å mestre de sentrale områder av sosialøkonomien uten å ta matematikken til hjelp ville derfor ikke bare være unødigg tidsspille, men det ville være en altfor vanskelig oppgave for de aller fleste studenter.

En sosialøkonom må allerede fra første stund venne seg til å se nøkternt og vitenskapelig på de samfunnsøkonomiske spørsmål. Dette gjelder ikke bare for de studen-

ter som tar sikte på en fremtidig akademisk karriere, men kanskje i enda høyere grad det mye større antall som kommer i praktiske yrker. En sosialøkonom i praktisk arbeid vil ha et særlig behov for solid teoretisk utdannelse hvis han vil eie fagmannens evne til å holde tanken klar gjennom det mylder av detaljer han møter i sitt daglige virke.

Studiet i sosialøkonomi kan føres fram til følgende fire eksamener:

1. Grunnfagseksamen
2. Mellomfagseksamen
3. Første avdeling av sosialøkonomisk embetseksamen
4. Full sosialøkonomisk embetseksamen.

Grunnfaget er identisk med *første avsnitt av første avdeling* av embetseksamen. Alle studenter må altså først avlegge grunnfagseksamen. Det kan normalt gjøres på to semestre.

Grunnfagseksamen kan så utbygges i to retninger.

Enten ved eksamen i et *mellomfagstillegg*. Det krever ytterligere ett semesters studium, og gir, sammen med grunnfaget, full mellomfagseksamen.

Grunnfagseksamen kan også utbygges med *andre avsnitt av første avdeling*. En får da sosialøkonomisk embetseksamen av lavere grad, som gir rett til tittelen exam.-oecon. Andre avsnitt er et fire semesters studium, slik at full første avdeling til sammen tar seks semestre etter studieplanen.

Endelig kan eksamen fra første avdeling utbygges med eksamen fra *andre avdeling* til full sosialøkonomisk embetseksamen, som gir rett til tittelen cand.-oecon. Studiet i andre avdeling er også fire semestre.

Undervisningen bygger ikke på at en har spesielle kunnskaper i sosialøkonomi fra den videregående skolen. Studiet kan påbegynnes både høst og vår, men slik undervisningsplanen er lagt opp, passer det best for dem som tar sikte på sosialøkonomisk embetseksamen å begynne i et høstsemester.

I arbeidslivet finner vi de fleste sosialøkonomene i den offentlige sektoren, og da særlig i sentraladministrasjonen (departe-

menter, direktorater osv.). Tre av de største arbeidsplassene for sosialøkonomer er Finansdepartementet, Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank, men sosialøkonomene finnes i nær sagt alle grener av statsforvaltningen. I tillegg til administrative oppgaver utfører sosialøkonomene der i stor grad utredningsarbeid.

I de senere årene har kommuner og fylkeskommuner i stadig større utstrekning ansatt sosialøkonomer i sin administrasjon. Samtidig har sosialøkonomi fått en langt større plass enn før i den videregående skolen. Det har derfor blitt mange nye arbeidsmuligheter utenom Oslo-området.

En mindre del av sosialøkonomene har arbeid innenfor forskning og høyere undervisning.

Innenfor den private sektoren har flest sosialøkonomer funnet arbeid i bankene og i de store organisasjonene i nærings- og arbeidslivet. Men de finnes også spredt rundt på en rekke andre felter: I konsulentfirmaer, i industribedrifter, i aviser osv.

Mellomfag (ev. grunnfag) i sosialøkonomi blir tatt av mange samfunnsvitere og filologer med tanke på senere arbeid i den videregående skolen. Sosialøkonomi kan være et nyttig støttfag for videregående studier i historie, sosiologi og statsvitenskap. Blant realistene har aktuarene (forsikringsmatematikerne) alltid hatt sosialøkonomi som en del av sin fagkrets. Men også kombinasjoner med informatikk eller ingeniørfag kan ofte være aktuelle med tanke på senere muligheter i arbeidslivet.

Når det gjelder muligheten til å bruke deler av sosialøkonomisk embetseksamen som del av eksamener ved andre fakulteter, vises det forøvrig til studieplanene for de respektive fakultetene. Første avdeling av sosialøkonomisk embetseksamen er godkjent som et grunnfag og et mellomfag i en cand.mag.-grad. Studieveilederne vil kunne gi nærmere opplysninger.

Grunnfag

Første avsnitt av første avdeling av sosial-

økonomisk embetseksamen er identisk med sosialøkonomi grunnfag under samfunnsvitenskapelig embetseksamen.

For nærmere orientering om faget se sosialøkonomisk embetseksamen.

Det brukes forskjellige karakterskalaer ved de nevnte embetseksamener, men det er fastlagt en formel for omregning av karakterene.

Mellomfag

som del av samfunnsvitenskapelig embetseksamen.

Mellomfag består av grunnfaget og et mellomfagstillegg. Mellomfagstillegget skal normalt ta ett semester. Tillegget tar sikte på å gi fordypet kjennskap til emner som inngår i grunnfag, og å gi en innføring i emner som er spesielt relevante for kandidater som skal undervise i sosialøkonomi i den videregående skole og for studenter som leser andre fag under Samfunnsvitenskapelig embetseksamen.

Undervisning

Forelesninger og annen undervisning gjennomføres i løpet av ett semester. Nærmere opplysninger om hvilken undervisning som gis, finnes i Forelesningskatalogen.

Eksamen

For å melde seg til eksamen i mellomfagstillegget kreves *enten* at kandidaten har bestått grunnfagseksamen i et tidligere semester, *eller* at kandidaten melder seg til grunnfagseksamen samtidig med oppmeldingen til eksamen i mellomfagstillegget. I det siste tilfelle gis det ikke sensur for eksamen i mellomfagstillegget dersom kandidaten ikke består grunnfagseksamen.

Eksamen i mellomfagstillegget består av en skriftlig prøve på 6 timer, og en muntlig prøve. Studenter som ikke består den skriftlige prøve, kan ikke fremstille seg til muntlig prøve.

Ved eksamen vil kandidatene kunne bli

prøvet også i de deler av grunnfagspensum som mellomfagstillegget bygger på.

Ved beregning av den endelige karakter for mellomfagstillegget gis karakteren for den skriftlige prøve vektall 2 og karakteren for den muntlige prøve vektall 1.

Ved beregning av den endelige karakter for hele mellomfagseksamen gis karakteren for grunnfagseksamen vektall 2 og karakteren for mellomfagstillegget vektall 1.

Pensum

Pensum omfatter innholdet i den undervisning som blir gitt i eksamenssemesteret, samt nedennevnte lesepensum. Pensumendringer kunngjøres ved oppslag på Sosialøkonomisk institutt. Undervisningen vil bli gitt som forelesninger og/eller seminarer, og vil ta sikte på å utdype de tre emneområder som er angitt i fortegnelsen over lesepensum nedenfor.

Lesepensum

Aktivitetsregulering, stabilisering og vekst

R. Dornbusch og S. Fischer: *Macroeconomics*, 3. utg., New York 1984. Kapitlene 10, 11, 12, 13 og 14.

L. Johansen: *Offentlig økonomikk*, Oslo 1967. Kapitlene III-V og VIII unntatt: Rentebyrden ved en stadig voksende statsgjeld.

R.G. Lipsey og P.O. Steiner: *Economics*, 6. utg., New York 1981. Kapitlene 24 og 44.

P. Munthe: *Sirkulasjon, inntekt og økonomisk vekst*, Oslo 1981. Kapitlene XII-XIV.

P. Munthe: *Penger, kreditt og valuta*, Oslo 1980. Kapitlene X-XII og XVI.5.

Rentepolitikk, NOU:4, Oslo 1980. Kapittel IV. (Se merknad under Allokering og fordeling nedenfor.)

Supplerende lesning:

Det norske penge- og kredittsystem, Norges Banks skriftserie nr. 15, Oslo 1985.

H. Skånland: *Alternativer i stabiliseringspolitikken og Sentralbankens stilling. Penger og Kreditt 1979 og 1980.*

- P.J. Bjerve: Kva hende i Norge i 1970-åra — konjunkturpolitisk. *Sosialøkonomen* nr. 5, 1981.
- L. Johansen: Forholdet mellom næringene under økonomisk vekst, *Statsøkonomisk Tidsskrift*, 1958.
- V.D. Norman og T. Wergeland: *Konkurransesevne og næringsstruktur*, Bergen 1978.

Allokering og fordeling

- P. Bohm: *Social Efficiency*, London 1974. Kapittel 1 leses kursorisk, Appendiksene kan overspringes.
- A. Sandmo: Forurensningsprobleme og økonomisk politikk i *Økonomi og politikk*, Oslo 1971 og i *Økonomi og samfunn*, Oslo 1982.
- L. Johansen: *Offentlig økonomikk*, Oslo 1967. Kapitlene VI–VII unntatt: Velferdsteoretiske betraktninger og Erik Lindahl teori for bestemmelse av offentlige utgifter (s. 111–126), siste del av Avskrivninger (s. 235–239), Velferdsteoretisk synspunkt på valget mellom skattereformer og Om skattesystemets virkninger på inntektsfordelingen (s. 286–324).
- K.P. Hagen: Samfunnsøkonomiske lønnsomhetskalkyler i *Økonomi og samfunn*, Oslo 1982.
- B. Mattson: *Lönsamhet från samhällets synpunkt*, Stockholm 1979. Kapittel 16: Tillämpningsexempel.
- Merknad: Deler av *Rentepolitikk*, NOU:4, Oslo 1980, kapittel IV bør studeres i tilknytning til allokering og fordeling.
- P. Munthe: *Sirkulasjon, inntekt og økonomisk vekst*, Oslo 1981. Kapittel XV.

Supplerende lesning:

- L. Johansen: *Samfunnsøkonomisk lønnsomhet*, Oslo 1977.
- C.J. Hawkins og D.W. Pearce: *Capital Investment Appraisal*, London 1971. Kapitlene 1–5.
- B. Mattson: *Lönsamhet från samhällets synpunkt*, Stockholm 1979.
- T. Rødseth: Inntektsfordeling i Norge, NOU:44, Oslo 1977. Kapitlene 1, 2 og 8.

Økonomiske systemer

- R. Eidem og S. Viotti: *Economic Systems*, M. Robertson & Co., Oxford 1978.
- G. Hernes: 4. Markedsforvitring og statsbygging, 6. Markedet som domstol og 10. Mot en institusjonell økonomi i *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon*, Oslo 1979.
- R.G. Lipsey og P.O. Steiner: *Economics*, 6. utg., New York 1981. Kapittel 45.

Supplerende lesning:

- L. Johansen: Centralization/Decentralization/Coordination: General Aspects i *Lectures on Macroeconomic Planning*, Amsterdam 1978. Kapittel 5.
- L. Johansen: Planlegging og spill i *Økonomi og politikk*, Oslo 1971 og i *Økonomi og samfunn*, Oslo 1982.
- L. Johansen: Forhandlingssamfunnet, *Sosialøkonomen* nr. 8, 1978.
- Kapittel VI. Formue, disposisjonsrett og makt og Kapittel VIII. Eiendomsrett og disposisjonsrett i aksjeselskaper i *Innstilling fra Formuesfordelingskomiteén*, Bergen 1968.
- J. Kornai: Resource-constrained versus demand-constrained systems, *Econometrica* July 1979.

Embetseksamen

Reglement

Fastsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet 18. september 1978, med senere endringer til og med 1982.

§ 1

Sosialøkonomisk embetseksamen består av to avdelinger og gir rett til tittelen candidata/candidatus oecologiae (cand.-oec.). Første avdeling består av to avsnitt. Bestått første avdelings eksamen gir rett til tittelen examinata/examinatus oecologiae (exam.oec.).

§ 2

Kollegiet fastsetter etter forslag fra fakultetet hvilke fag det skal avlegges eksamen i,

antall prøver, prøveformen og obligatoriske kurs, seminarer og oppgaver.

Eksamenskravene fastsettes slik at første avsnitt i første avdeling normalt skal kunne gjennomføres på to semestre, andre avsnitt på fire semestre og andre avdeling på fire semestre.

§ 3

Før melding til eksamen i første avsnitt i første avdeling må examen philosophicum¹⁾ være bestått. Før melding til eksamen i andre avsnitt i første avdeling må en forbedende prøve i matematikk være bestått. Før melding til eksamen i andre avdeling må første avdeling og en forbedende prøve i matematikk være bestått.

§ 4

Karakterenes grad og tallverdi er følgende:

Laudabilis	til og med 2,15
Står til Laudabilis	til og med 2,35
Kan få Laudabilis	til og med 2,55
Kan vel få Laudabilis	til og med 2,75
Haud illaudabilis	til og med 2,95
Står til Haud illaudabilis . .	til og med 3,15
Kan få Haud illaudabilis . .	til og med 3,35
Non contemnendus	til og med 3,50

Studenter som får dårligere karakter enn 3,50, har ikke bestått. For dem settes ingen tallverdi.

For bestått eksamen kreves dessuten at gjennomsnittskarakteren for de skriftlige prøvene i første avsnitt, karakteren for henholdsvis første og andre avsnitt, gjennomsnittskarakteren for de skriftlige prøvene i andre avdeling og karakteren for andre avdeling ikke må være dårligere enn 3,15.

Regler for beregning av gjennomsnittskarakter og hovedkarakter fastsettes av kollegiet.

Kollegiet kan fastsette annen karakter-skala for forbedende prøver i matematikk.

1) Jfr. reglement for forbedende prøver ved Universitetet i Oslo og Universitetet i Bergen.

§ 5

På vitnemålet for fullført første avdelings eksamen oppføres karakteren for forbedende prøve i matematikk, karakteren for hver skriftlig prøve, gjennomsnittskarakteren for eventuelle muntlige prøver og karakteren for henholdsvis første og andre avsnitt.

På vitnemålet for fullført embetseksamen oppføres karakteren for forbedende prøve i matematikk, karakteren for hver skriftlig prøve, gjennomsnittskarakteren for eventuelle muntlige prøver, karakteren for henholdsvis første og andre avsnitt av første avdeling, avdelingskarakteren for henholdsvis første og andre avdeling og hovedkarakteren for embetseksamen, samt tittelen på spesialoppgaven.

Kandidater som har tatt eksamen i flere valgfrie fag enn det som teller med ved beregning av hovedkarakteren, kan få karakteren i slike fag påført vitnemålet som særskilt tillegg.

Dersom en kandidat er fritatt for eksamen eller prøve etter § 7, føres dette på vitnemålet.

Kollegiet kan fastsette hvor stor del av eksamen som må være avlagt ved fakultetet for at det kan utferdiges vitnemål for embetseksamen.

§ 6

Det er ikke adgang til å gå opp til forbedende prøver i matematikk mer enn tre ganger. Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet dispensere fra denne bestemmelse.

Ny avsnitts- og avdelingseksamen kan avlegges uten at forutgående eksamener tas om igjen. Hvis resultatet av den nye eksamen ønskes medregnet i hovedkarakteren, må eventuelle senere avlagte eksamener tas om igjen. En kandidat som flere ganger har avlagt eksamen i et av første avdelings avsnitt eller i andre avdeling, kan velge hvilket resultat som skal tas med på vitnemålet og ved utregning av hovedkarakter.

Regler om adgang til å avbryte eksamen

og til å kontinuere fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 7

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet fritta for eksamen eller prøve:

1. når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon.
2. på grunnlag av eksamen eller prøve i et velegnet fag utenfor fagkretsen, avlagt ved Universitetet eller en annen institusjon. Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet. Opplysninger om generelle fritak inntas i studieplanen.

§ 8

De forskrifter kollegiet gir med hjemmel i dette reglement inntas i studieplanen og kan ikke fravikes med mindre forskriften gir hjemmel til det.

Studieplan

Godkjent av Kollegiets arbeidsutvalg 22. mai 1981.

Studieordning m.v.

Studiet til sosialøkonomisk embetseksamen er delt i to avdelinger, første og andre avdeling (regl. § 1). Første avdeling er delt i to avsnitt, første og andre avsnitt. Første avsnitt godkjennes som grunnfag i samfunnsvitenskapelig embetseksamen. I hvert avsnitt og i andre avdeling gis undervisning i matematikk. Hvert av disse undervisnings-tilbudene avsluttes med en obligatorisk prøve. Prøvene i andre avsnitt av første avdeling og i andre avdeling kalles forberedende prøve i matematikk (regl. § 3). Fagene teoretisk økonomi og anvendt økonomi studeres også i begge avdelingene. Forøvrig er fagkretsen forskjellig i de to avdelingene.

I andre avdeling er det ingen inndeling i avsnitt.

I første avdeling er alle fagene obligatoriske. I andre avdeling består fagkretsen av tre obligatoriske fag og et valgfritt fag. Den enkelte student må velge ett av de valgfrie fagene, ut fra personlige interesser og an-

legg, eventuelt ut fra hva slags arbeid en måtte ta sikte på. En kan gjerne føle seg frem i flere av de valgfrie fagene for en kort tid, men en bør ikke la det gå mer enn ett semester i andre avdeling før en bestemmer seg.

Alt i alt er studiet bygd opp på følgende måte når det gjelder de fagene som teller med ved utregning av avsnittskarakterene, avdelingskarakterene og hovedkarakteren:

I. Første avdeling

A. Første avsnitt

1. Teoretisk økonomi
2. Anvendt økonomi

B. Andre avsnitt

1. Teoretisk økonomi
2. Anvendt økonomi
3. Statistiske grunnbegreper
4. Elementær økonometri

II. Andre avdeling

1. Teoretisk økonomi
2. Anvendt økonomi
3. Penge- og finanslære
4. Ett av fagene:
  - a) Internasjonal økonomi
  - b) Økonomiske systemer
  - c) Økonometriske metoder
  - d) Bedriftsøkonomi
  - e) Offentlig rett
  - f) Makroøkonomisk planlegging
  - g) Matematisk økonomi

Studentene avgjør selv hvor lang tid de vil bruke på de forskjellige delene av studiet. Eksamenskravene skal imidlertid fastsettes slik at første avdeling normalt skal kunne gjennomføres på seks semestre og andre avdeling på fire semestre (regl. § 2, andre avsnitt).

Første avdeling kan gjennomføres etter forskjellige tidsplaner. For studenter som tar sikte på embetsstudiet, passer det best å begynne i et høstsemester.

Studenter som ønsker snarest mulig å avlegge den første fageksamen, kan følge dette opplegget:

Første semester:

Obligatorisk kurs i matematikk for første avsnitt.

Andre semester:

Første avsnitts eksamen.

Tredje semester:

Forberedende prøve i matematikk i første avdeling.

Fjerde semester:

Eksamen i statistiske grunnbegreper.

Sjette semester:

Eksamen i andre avsnitt.

Sjuende semester:

Forberedende prøve i matematikk i andre avdeling.

Tiende semester:

Eksamen i andre avdeling.

Studenter som alt fra starten ønsker å gjøre større bruk av matematikk, kan avlegge forberedende prøve i faget i første semester. Eksamen i første avsnitt kan tas i et hvilket som helst senere semester, også i sjettedes semester, dvs. samtidig med andre avsnitts eksamen. Regler for rekkefølgen av de forskjellige eksamener er gitt i reglementets § 3, og i «Prøver og eksamener» nedenfor.

På forskjellige trinn i studiet må studentene delta i obligatoriske kurser og seminarer og utarbeide obligatoriske oppgaver.

1. Obligatorisk kurs i matematikk i tilknytning til første avsnitt av første avdeling. Kurset må være tatt før melding til eksamen i første avsnitt. Den som har gjennomgått tilsvarende kurs ved annet lærested eller har bestått forberedende prøve i matematikk, kan få fritak for kurset.
2. Obligatorisk kurs i økonometri. Kurset avsluttes med en øvelsesoppgave i form av en selvstendig undersøkelse av et emne som kandidaten velger i samråd med faglæreren, som også skal godkjenne den ferdige oppgaven. I kurset inngår en innføring i bruk av EDB. Kurset må være tilfredsstillende gjennomført før kandidaten kan melde seg opp til eksamen i de økonomiske fag i andre avsnitt av første avdeling.

3. Spesialoppgave. Emne for oppgaven kan velges innenfor hele kretsen av økonomiske fag. Opplegget og det ferdige arbeidet skal godkjennes av instituttets spesialoppgavekomité. Denne komitéen utpeker også en veileder for hver student. Arbeider av rent beskrivende art godtas ikke. Oppgaven må inneholde økonomisk-teoretiske synspunkter.

Spesialoppgaven må være fullført og godkjent før melding til eksamen i andre avdeling. Instituttbestyreren kan dispensere fra denne regelen etter forslag fra et av medlemmene i Sosialøkonomisk instituttets spesialoppgavekomité. Hensikten med denne oppgaven er bl.a. at studentene skal få en viss øvelse i å arbeide selvstendig med et problem. Størrelsen av arbeidet må avhenge av problemets art, men en kan kanskje si at 20–40 maskinskrevne sider er normalt. Faglæreren har 30 dager til disposisjon for bedømmelse av innlevert oppgave, dager i juleferien og sommerferien ikke medregnet. Denne regel gjelder enhver innlevering, altså også når en oppgave etter første gangs levering måtte trenge rettelser og omarbeidinger for å bli godkjent.

De enkelte fag

En student som begynner å studere sosialøkonomi, bør avlegge examen philosophicum meget tidlig i studiet.

De sosialøkonomiske idéer har delvis utviklet seg i sammenheng med filosofien. Moderne sosialøkonomi stiller betydelige krav til logisk resonnering og presisjon. Det er derfor grunn til å arbeide alvorlig med stoffet til examen philosophicum.

Det aller meste av det kunnskapsområde som faller inn under det sosialøkonomiske studiet, utgjør en helhet. Rent praktisk er det imidlertid nødvendig å foreta en viss inndeling i fag.

Obligatoriske fag

Matematikk

Matematikk er et sentralt hjelpemiddel i de fleste områdene i både økonomi og stati-

stikk. Det gis derfor et eget undervisningsopplegg i de delene av matematikken som kommer hyppigst til anvendelse senere i studiet. Stoffet er hovedsakelig hentet fra matematisk analyse og lineær algebra.

Teoretisk økonomi

Dette er det sentrale og grunnleggende fag i sosialøkonomien. I praktisk talt alle de øvrige fag som inngår i studiet er det av avgjørende betydning at en behersker den økonomiske teori. En studerer her teoretisk de sammenhenger som gjør seg gjeldende mellom de størrelser som karakteriserer den økonomiske situasjon og den økonomiske utvikling, så som sysselsetting, produksjon, forbruk, investering, eksport, import, prisenivå osv. Disse sammenhenger er av forskjellige slag. Noen er av rent nasjonalregnskapsmessig art. Andre sammenhenger karakteriserer forholdet mellom innsats og resultat i produksjonen og er av nærmest teknisk art. Endelig har en «atferdsrelasjoner» som karakteriserer personers og bedrifters handlemåte, og som derfor i større utstrekning enn de andre typene er basert på psykologiske faktorer. Ved de aller fleste problemer en sosialøkonom får å arbeide med, må en trekke inn i bildet flere forskjellige slike sammenhenger. Disse kombineres i en «modell» som så danner grunnlaget for de slutninger som kan trekkes. Når en på denne måten opererer med flere sammenhenger samtidig, er bruk av matematikk ofte nødvendig om en vil trekke slutninger på betryggende måte. Tilegnelsen av selve den analyseteknikk som her kommer til anvendelse, utgjør en viktig del av faget teoretisk økonomi.

Anvendt økonomi

(næringsøkonomi og sosiallære)

Faget gir en oversikt over tilstand og utvikling i norsk økonomi. Det legges vekt på å anvende økonomisk teori i analysen av konkrete næringsøkonomiske og sosiale problemer.

Statistiske grunnbegreper

Dette faget er et viktig hjelpemiddel for sosialøkonomer. Det gjelder for sosialøkonomi som for de fleste andre forskningsområder at mange problemer en blir stilt overfor, er slik at en ikke kan komme frem til helt sikre utsagn. Det vil da være ønskelig å kunne angi *graden* av usikkerhet ved utsagnene. Den teoretiske statistikken går ut på å finne metoder til å tolke et observasjonsmateriale i relasjon til et problem en vil belyse på en slik måte at de utsagn en kommer til, med en viss tallmessig bestemt sannsynlighet kan sies å være riktige. Faget er basert på sannsynlighetsregningen og tar mange forskjellige grener av matematikken til hjelp. Sannsynlighetsregningen er også en viktig del av grunnlaget for økonomiske teorier om tilpasning under usikkerhet.

Det gjelder i utpreget grad for dette faget at en må arbeide aktivt med stoffet i tilknytning til forelesninger og øvelser.

Studiet omfatter sannsynlighetsregning, estimerings- og hypoteseprøvingsteori, samt utvalgsundersøkelser.

Statistikksystemet MINITAB, som er tilgjengelig på Universitetets regneanlegg, vil bli benyttet.

Elementær økonometri

Økonometriens hovedoppgave er å prøve økonomiske teorier på konkrete data for å finne frem til slike teorier som kan anvendes på praktiske økonomiske problemer. En liknende generell problemstilling møter en på mange forskningsområder, men på det økonomiske område reiser det seg en rekke spesialproblemer som krever sitt eget verktøy og sine særegne metoder.

En gruppe av spesielle, men samtidig dyptgående problemer oppstår på grunn av at økonomiske data i regelen ikke er et resultat av kontrollerte eksperimenter. De er stort sett «passive» observasjoner og registreringer av ting som skjer i det økonomiske liv slik det faktisk utfolder seg for oss. Grunnlaget for å forstå de metoder og resonnementsmåter som trengs i denne for-

bindelse, er inngående kjennskap til generell økonomisk teori sammen med praktisk øvelse og erfaring i vurdering av konkret observasjonsmateriale.

En annen gruppe problemer knytter seg til det forhold at økonomiske lovmessigheter gjerne vil ha karakteren av gjennomsnittsløser med ganske store variasjoner fra det ene enkelttilfellet til det andre. I den matematiske statistikk har en det nødvendige begrepsapparat og verktøy for å studere slike lovmessigheter. Den matematiske statistikk blir derfor et sentralt hjelpemiddel i økonometrien. Faget bygger på kunnskapene fra statistiske grunnbegreper.

I faget inngår fra matematisk statistikk emnene regresjonsanalyse, tidsrekkeanalyse og prediksjon. Anvendelser av disse på økonomiske data har en sentral plass i faget. Faget tar også opp en del praktiske problemer ved innsamling og bearbeiding av statistiske data, herunder bruk av elektronisk databehandling og en oversikt over Norges offisielle statistikk.

Penge- og finanslære

Dette faget er av sentral betydning for forståelsen av den økonomiske politikk. Det behandler konkret statens og kommunenes finanser, pengevesenet, banksystemet og internasjonale valutaforhold. I behandlingen av forskjellige former for økonomisk politikk på disse felter kommer den økonomiske teori til utstrakt anvendelse.

Valgfrie fag

Internasjonal økonomi

Faget omfatter hovedtrekk av verdens økonomiske geografi, med naturgrunnlag, befolkningsstruktur, produksjon, handel (på bakgrunn av videregående studier i den internasjonale handelsteori) og sosial struktur. En viktig side ved faget er utviklingsproblemene i forskjellige deler av verden.

Mer inngående enn i faget penge- og finanslære behandles valutaforhold og valutapolitikk, og i tilknytning til dette også handelspolitikken. En får kjennskap til de

viktigste internasjonale avtaler og organisasjoner som angår handelspolitikk, valutaforhold og internasjonale kapitalbevegelser.

Økonomiske systemer

Faget bygger på teoretisk økonomi og omfatter en mikroøkonomisk og en makrorettet del. I mikro undersøkes særlig de økonomiske konsekvensene av forskjellig eieendoms- og beslutningsstruktur, så som bedriftens tilpasning i en sentralstyrt økonomi, bedriftens tilpasning ved ulike former for arbeiderstyre, samt direktørstyrte og kapitalstyrte bedrifters atferd. På liknende måte studeres implikasjonene av ulike måter å organisere jordbruksproduksjon på, med vekt på noen typiske organisasjonsformer i u-land. Videre drøftes byråkratiers tilpasning og interesseorganisasjoners atferd under forskjellige rammevilkår.

Målsettingen med den mikrobaserte delen er å gi en teoretisk forståelse av de institusjonelle faktorerens rolle. I den makrorettede delen av faget studeres så samspillet mellom de ulike institusjonene for å forstå hvordan de enkelte økonomiske systemene virker, hvilke økonomiske ubalanser som er typiske og hvordan de forskjellige systemene utvikler seg.

I tillegg til teorien forventes studentene å tilegne seg kunnskap om noen hovedtrekk ved eksisterende økonomiske systemer i dag.

Økonometriske metoder

Faget er en videreføring og utdyping av det obligatoriske faget elementær økonometri. Hovedproblemstillingen er å prøve å kvantifisere økonomiske teorier ved hjelp av statistiske metoder, jfr. omtalen av faget elementær økonometri foran.

Problemer som følger av at økonomiske data som regel må tolkes som et resultat av samspill mellom flere relasjoner for økonomisk atferd, står sentralt i pensum og undervisning. For å komme frem til praktisk anvendbare teorispesifikasjoner kreves det samordnet innsikt i økonomisk teori og

statistiske metoder sammen med praktisk øvelse og erfaring i vurdering av økonomiske data.

Bedriftsøkonomi

Dette faget behandler metoder for planlegging, ledelse og kontroll av driften innenfor den enkelte bedrift. Herunder faller bl.a. regnskapsvesen, kostnadsanalyse, kalkulasjon og resultatberegninger. Forskjellige markedsformer såsom fri konkurranse, monopol og mellomformer mellom disse, behandles med utgangspunkt i den økonomiske teori.

Visse beskatningsspørsmål av særlig betydning for den enkelte bedrift faller også inn under dette faget.

Av særlig betydning vil bli tilegnelsen av enkelte moderne operasjonsanalytiske metoder som kommer til anvendelse på problemer om produksjonsplanlegging, lagerplanlegging osv. innenfor bedriftene. Disse metodene benytter matematiske og matematisk-statistiske hjelpemidler.

Offentlig rett

I faget offentlig rett behandles statsforfatningsrett og forvaltningsrett. Dette er rent juridiske fag som gir en generell innføring i de offentlige myndigheters kompetanse og saksbehandling.

I statsforfatningsretten gis det en oversikt over utviklingen i norsk statsstyre etter 1814, og det parlamentariske system slik det fungerer rettslig og faktisk i dag, behandles inngående. Grunnlovens regler om Stortingets og Regjeringens sammensetning og arbeid gjennomgås, og det redegjøres for de rettssikkerhetsgarantier som er stilt opp til vern for borgerne.

I forvaltningsretten er forvaltningslovens og offentlighetslovens regler viet en bred plass, og domstolenes og sivilombudets rettslige kontroll av forvaltningens vedtak behandles. Faget gir således innføring både i det rettslige grunnlag for statsmaktens virksomhet og den mer praktiske fremgangsmåte i offentlig saksbehandling.

Makroøkonomisk planlegging

Faget behandler planleggingsproblemer fra samfunnsøkonomisk synspunkt. Hovedvekten ligger på planleggingen for økonomien som helhet, men en vil også søke å behandle planlegging for mindre sektorer eller enheter når hensynet til virkningene for samfunnsøkonomien kommer inn på en vesentlig måte.

Faget behandler både planlegging på kort sikt, som f.eks. i forbindelse med nasjonalbudsjetter, og på lengre sikt.

Pensum og undervisning tar først og fremst sikte på å forklare teknikk og metoder som brukes eller kan brukes ved planlegging, men som bakgrunn og illustrasjon vil også stoff om den faktiske planlegging i Norge og andre land trekkes inn.

Faget bygger i høyeste grad på den teoretiske økonomi, og deler av penge- og finansiell læren er også av stor betydning for faget makroøkonomisk planlegging. Videre er en viss innsikt i økonometriske metoder nødvendig.

Matematisk økonomi

Faget tar sikte på å gi innblikk i anvendelser av matematiske metoder i økonomi. Det behandler et utvalg økonomiske problemstillinger, hentet dels fra de mer abstrakte teorier for generell likevekt, økonomisk dynamikk, beslutningsteori, tilpasning på mikro-nivå og annet, dels fra anvendelser av økonomisk teori i mer konkrete situasjoner i forbindelse med økonomisk planlegging, økologiske problemer og operasjonsanalyse.

Faget tar sikte på å gi et visst innblikk i — og erfaring med — matematisk behandling av økonomiske emner, såvel ved teoribygging som ved utarbeidelse av løsninger i problemer med rot i praktiske situasjoner.

I faget benyttes matematikk-kunnskaper utover det som gis til de forberedende prøver i første og andre avdeling. Det gjelder matematiske hjelpemidler fra optimering under bibetingelser i statiske og dynamiske problemer, fra lineær algebra og vektor-

romteori, og fra elementær generell topologi.

Pensum og undervisning

I avsnittet «Pensumlistene m.v.» står oppført hva som er gjeldende ordinært pensum. Pensumendringer kunngjøres ved oppslag. Institutt- og fakultetssekretariatet og studentutvalget vil forøvrig kunne gi opplysninger om hva som er gjeldende ordinært pensum.

Pensum omfatter også innholdet i de forelesninger som blir holdt når ikke annet blir meddelt.

Studentene trenger ikke nødvendigvis lese akkurat de bøker m.v. som er oppført i pensumlistene dersom de kan skaffe seg tilsvarende kunnskaper på annen måte. Det er kjennskapet til selve stoffet, ikke til bestemte skrifter, det kommer an på.

Ved en pensumendring vil det i en overgangstid om nødvendig bli gitt alternative eksamensoppgaver.

I undervisningen vil faglærerne gi råd om hvilke deler av pensum som kreves tilegnet fullt ut og hvilke som bare kreves tilegnet i hovedtrekk. Dette vil forøvrig i de fleste tilfelle også fremgå av pensumlistene.

Studentene bør ikke begrense seg til bare å skaffe seg pensumkunnskaper. De bør f.eks. så langt tiden tillater det, studere de bøker og artikler som faglærerne viser til i sine forelesninger. De bør også prøve å orientere seg på egen hånd i den økonomiske litteratur og ta opp spesielle problemer til nærmere studium. I tillegg til pensum forutsettes også at studentene holder seg ajour med hovedtrekkene i den aktuelle økonomiske utvikling og den aktuelle økonomiske debatt, bl.a. ved å følge med i dagspressen.

Ved eksamen blir oppgavene gitt på grunnlag av pensum, men skriftlige oppgaver vil så vidt mulig bli gitt i en slik form at de ikke frister til slavisk å gjengi utenat-lærte avsnitt. Både kunnskaper og resonnementer som går utover pensum, blir belønnet ved eksamen.

Undervisningen foregår i flere former. En har for det første vanlige *forelesninger*.

Videre har en *seminarer*. Her forutsettes det at studentene deltar aktivt ved å gjøre greie for visse problemer, svare på spørsmål og stille spørsmål.

I matematikk og statistikk har en også *øvelser* med oppgavegjennomganger.

Det er av stor betydning at studentene allerede på et tidlig tidspunkt i studiet danner såkalte *kollokviegrupper*. Dette er studiegrupper med 5–10 studenter, som alle forutsettes å delta aktivt i gruppens arbeid. Arbeidsmåten i en slik gruppe er gjerne at en av deltakerne innleder om et emne, og at problemene deretter diskuteres. Kollokvieformen passer særlig godt i fag som teoretisk økonomi og teoretisk statistikk. Kollokvievirksomhet er en god måte å lære på, og gir også deltakerne øving i å legge frem stoffet muntlig.

Studentene bør også skrive øvelsesoppgaver som gis i løpet av semestret. En lærer stoffet langt bedre når en tvinger seg til å formulere det skriftlig, og trening i skriftlig fremstilling kommer godt med både ved eksamen og i det senere virke.

I første avdeling er undervisningen noe mer skolemessig enn i andre avdeling. Det er lagt opp turnuslister for alle fag som det undervises i, slik at studenter som begynner i høstsemestret, får gjennomgått det viktigste stoffet i en hensiktsmessig rekkefølge i løpet av de tre år første avdeling normalt tar.

I avsnittet «Pensumlistene m.v.» er det for de fleste fagene gitt en oversikt over den regelmessig gjentatte undervisning. Detaljer om undervisningen i de enkelte semestre med angivelse av emner, tid og sted finnes i Forelesningskatalogen.

Prøver og eksamener

Ved eksamen i første avsnitt gis det to skriftlige prøver, en i teoretisk økonomi, og en i anvendt økonomi og en muntlig prøve. Til hver av de skriftlige prøver gis det 6 timer.

Forberedende prøve i matematikk i første og i andre avdeling holdes vanligvis i begynnelsen og i slutten av hvert vårsemester.

Begge prøvene er skriftlige, og til hver av dem gis det 5 timer. Alle skrevne og trykte hjelpemidler er tillatt, samt lommekalkulatorer.

Ved eksamen i andre avsnitt av første avdeling gis det én skriftlig prøve à 6 timer i hvert av disse fagene: teoretisk økonomi, anvendt økonomi, økonometri og statistiske grunnbegreper. Prøvene i de tre førstnevnte fagene avlegges samme semester, mens prøven i statistiske grunnbegreper kan avlegges i et tidligere semester. Prøven i statistiske grunnbegreper må være avlagt senest samme semester som avsluttende eksamen i første avdeling. Det anbefales imidlertid at prøven i statistiske grunnbegreper blir avlagt før, helst ett år før avsluttende eksamen i første avdeling.

Ved eksamen i andre avdeling gis det to skriftlige prøver i teoretisk økonomi og en i hvert av de øvrige fagene, som nå er anvendt økonomi, penge- og finansiell lære og et valgfritt fag. Til hver skriftlig prøve gis det 6 timer.

En student har adgang til å avlegge prøve i flere enn ett av de valgfrie fagene, men må da ved melding til eksamen opplyse hvilke valgfrie fag det ønskes avlagt prøve i, og hvilket av disse fagene som skal telle med ved beregning av avdelingskarakteren.

Det holdes ingen muntlige prøver i andre avsnitt.

Ved eksamenen i andre avdeling holdes det en muntlig prøve i hvert av fagene i avdelingen. De muntlige prøvene skal ikke holdes før sensuren for de skriftlige prøvene har falt, og bare de som har bestått de skriftlige prøvene, kan gå opp til de muntlige prøvene. Hvor lang tid det vil gå mellom den skriftlige og den muntlige del av eksamenen i andre avdeling, vil avhenge av størrelsen på eksamenskullet og andre praktiske omstendigheter.

Ved en muntlig prøve i et fag skal en student vanligvis eksamineres i 20–30 minutter. En student kan være oppe i muntlig prøve i flere fag på en dag.

Det må leveres særskilt melding til hver av avsnittseksamenene i første avdeling og

til eksamenen i andre avdeling. Meldingsfrister blir gitt i forelesningskatalogen.

Regler om adgang til å ta eksamener om igjen m.v. finnes i reglementets § 6. Bestemmelser om hvilke hjelpemidler som er tillatt ved de skriftlige prøvene, finnes i avsnittet «Pensumlister m.v.».

For en som har fullført embetseksamenen, er det adgang til seinere å gå opp til eksamen i ett eller flere av de valgfrie fagene. Det holdes da både skriftlig og muntlig prøve.

Generelle fritak for prøver og eksamener

1. Avlagt grunnfags- eller mellomfagseksamen ved andre norske universiteter gir adgang til fritak for eksamen i første avsnitt av første avdeling av sosialøkonomisk embetseksamen ved Universitetet i Oslo hvis karakteren ved vedkommende eksamen er 3,2 eller bedre. Kandidater som har fått fritak på slikt grunnlag får ikke regnet ut hovedkarakter for embetseksamen verken av høyere eller lavere grad.
2. For studenter med minst 5 vekt-tall statistikk på nivå med det nye kurset SS-1 under statistikk grunnfag eller S-091 under Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, arrangeres det en 5 timers tilleggsprøve i statistiske grunnbegreper. Tilleggsprøven sammen med de 5 vekt-tallene gir fritak for eksamen i statistiske grunnbegreper.
3. Eksamen i grunnfag fra et norsk universitet, unntatt sammensatte grunnfag med innslag av økonomi, gir fritak for eksamen i selvvalgt fag i annen avdeling av embetsstudiet.

Følgende regler om fritak gjelder på grunnlag av eksamen fra økonomisk administrativ studieretning ved distriktshøgskolene:

4. Fritak for første avsnitt av første avdeling (grunnfag) blir gitt studenter som har fullført kurs på til sammen minst 20 vekt-tall i økonomiske fag og gjennom-

- snittskarakteren for de fagene som utgjør fritaksgrunnlaget er 3,0 eller bedre. Minst 4 av de 20 vektallene må være i makroøkonomisk teori og minst 6 i mikroøkonomisk teori.
5. Fritak for forberedende prøve i matematikk i første avdeling blir gitt studenter som har fullført kurs på til sammen minst 6 vektall i matematisk analyse og lineær algebra.
  6. Fritak for eksamen i statistiske grunnbegreper blir gitt studenter som har fullført kurs på til sammen minst 10 vektall i matematisk statistikk.
  7. Fritak som i punkt 5 kan, når særlige grunner taler for det, bli gitt på grunnlag av fullføring av kurs med 4 vektall i matematikk. Ved vurdering av søknadene skal det da legges vekt på innholdet av de kurs som er fullført, eventuelt innslag av matematikk i andre kurs studenten har fullført og de karakterene studenten har oppnådd.

Karaktersystemet

For dem som har bestått forberedende prøve i matematikk i første avdeling, gis karakterene 1, 2, 3 eller 4, med 1 som beste og 4 som dårligste karakter. Karakteren inngår i utregning av karakteren for første avdeling eller ved utregning av hovedkarakteren. Den påføres såvel vitnemålet for bestått første avdelings eksamen, som vitnemålet for bestått embetseksamen.

Ved forberedende prøve i matematikk i andre avdeling gis karakterene «godkjent» eller «ikke godkjent». Denne karakteren påføres ikke noe vitnemål.

Ved de skriftlige prøvene i de enkelte fag ved første og andre avdelings eksamener og ved de muntlige prøvene ved andre avdelings eksamen gis karakterer som angitt i reglementets § 4. Karakterene for de enkelte skriftlige og muntlige prøver gis med to desimaler med 0 eller 5 som siste siffer. Ingen av enkeltkarakterene for de muntlige prøvene offentliggjøres, men det regnes ut en gjennomsnittskarakter for de muntlige

prøvene i andre avdeling som påføres vitnemålet. Ved denne utregning tillegges karakteren for den muntlige prøve i teoretisk økonomi dobbelt vekt.

Hovedkarakteren for embetseksamen beregnes som et gjennomsnitt av avsnittskarakterene i første avdeling og avdelingskarakteren i andre avdeling, med vektene 15/100 for første avsnitt, 35/100 for annet avsnitt og 50/100 for andre avdeling.

Karakteren for første avsnitt av første avdeling er et gjennomsnitt av karakteren for hver av de to skriftlige og den muntlige prøve. Hver av de tre prøver teller likt (5/100).

Karakteren for andre avsnitt av første avdeling er et veid gjennomsnitt av karakterene ved de fire skriftlige prøver, der prøvene i teoretisk økonomi, anvendt økonomi og elementær økonometri hver teller 10/100, og prøven i statistiske grunnbegreper teller 5/100. Avdelingskarakteren for andre avdeling beregnes som et veid gjennomsnitt av gjennomsnittskarakteren for de skriftlige prøver og gjennomsnittskarakteren for de muntlige prøver, idet den første gis dobbelt vekt.

Avsnittskarakterene, avdelingskarakterene og hovedkarakteren anføres med grad og tallverdi som angitt i reglementets § 4.

Enhver karakter som er beregnet som et gjennomsnitt av andre karakterer, avrundes til nærmeste hundredel, og det er den avrundede verdi som eventuelt påføres vitnemålet. Når en gjennomsnittskarakter inngår i en videre utregning, regnes imidlertid med den eksakte verdi, ikke den avrundede.

For bestått eksamen kreves at ingen av enkeltkarakterene for de skriftlige prøver og heller ikke gjennomsnittskarakteren for de muntlige prøver i andre avdeling er dårligere enn 3,50. Når det gjelder de øvrige kravene for bestått eksamen, vises til detaljerte regler i reglementets § 4.

Det gis vitnemål for fullført første avdeling av sosialøkonomisk embetseksamen og for fullført sosialøkonomisk embetseksamen.

I reglementets § 5 er det gitt bestemmel-

Emne	Høstsemestret		Vårsemestret	
	Antall timer pr. uke		Antall timer pr. uke	
	Første 5 uker	Resten av semestret	Første 5 uker	Resten av semestret
Matematikk	5(0)	0	0(5)	0
Bakgrunn og metode	2(0)	2(0)	0(2)	0(2)
Makroøkonomisk teori	4	4	0	0
Mikroøkonomisk teori	0	0	4	4
Anvendt økonomi	0	4	0	4
Eksamensseminar	0(2)	0(2)	2(0)	2(0)

ser om hvilke karakterer som skal føres på vitnemålene.

Den som er fritatt for en eller flere prøver, får ingen avsnittskarakter, avdelingskarakter eller hovedkarakter for eksamener som inneholder prøver det er gitt fritak for.

En kandidat som etter å ha fullført embetseksamen, går opp til og består eksamen i et eller flere av de valgfrie fagene, kan få resultatene av slike tilleggseksamener påført vitnemålet med angivelse av tidspunkt for avleggelsen. Resultatet angis både for den skriftlige og den muntlige prøve. Dessuten angis gjennomsnittskarakteren som beregnes ved at resultatet av den skriftlige prøven tillegges dobbelt vekt i forhold til den muntlige prøven. Resultatene av slike tilleggsprøver medregnes ikke i hovedkarakteren.

Tilsvarende regler gjelder om en ved eksamen i andre avdeling har gått opp i flere valgfrie fag enn det som teller med ved beregningen av hovedkarakteren.

Diverse opplysninger

Den sosialøkonomiske forskning og undervisning ved Universitetet i Oslo er knyttet til Sosialøkonomisk institutt.

Instituttets bibliotek inneholder både pensumbøker og andre bøker foruten viktige norske og utenlandske tidsskrifter. Studentene anbefales å benytte biblioteket til å bli kjent med litteratur også utenom pensum. Faglærerne vil på forespørsel bistå

med rettleiding om litteratur på forskjellige felter.

Foruten Instituttbiblioteket finnes et stort spesialbibliotek i Statistisk Sentralbyrå, Dronningens gate 16. Dette inneholder en meget rikholdig og ajourført samling av statistisk og økonomisk litteratur. Videre henledes oppmerksomheten på Universitetsbiblioteket og Nobelinstituttets bibliotek, Drammensveien 19.

Ved siden av Memoranda og andre publikasjoner om spesielle forskningsresultater utgir Sosialøkonomisk institutt en del materiale til bruke i studiet.

Noe av det inngår i pensum og selges i Universitetsbokhandelen.

Studentutvalget bistår nye studenter med opplysninger angående studiet.

En av de første dagene i hvert semester avholder Utvalget et spesielt orienteringsmøte for nye studenter. Tid og sted for møtet kunngjøres ved oppslag.

Pensumlister m.v.

Dette avsnittet spesifiserer pensum i de ulike fag og gir en oversikt over undervisning som vil bli forsøkt gitt regelmessig. Det vil også bli gitt undervisning utover det som nevnes nedenfor både i form av seminarer og forelesninger. Når det finnes hensiktsmessig, kan undervisning som er oppført som forelesninger bli erstattet av seminarer og omvendt.

I tillegg til forelesningene og seminarer

bør studentene danne kollokviegrupper allerede på et tidlig tidspunkt i studiet.

Første avsnitt av første avdeling

Planen i tabellen ovenfor gir antall forelesnings- og seminartimer gjennom høst- og vårsemestret. Planen gjelder både for dem som starter om høsten og for dem som starter om våren. Der det er forskjell, gjelder tallene i parentes for dem som starter om våren.

Obligatorisk kurs i matematikk (MO)

Pensum vil bli gitt ved forelesninger i tilknytning til:

- K. Sydsæter: *Matematisk Analyse*, Bind I, 5. utg., Oslo 1986.
- Utvählte deler av Kap. 1, 2, 3, 5, 7, 8 og 10. Detaljert pensumliste vil foreligge ved høstsemestrets begynnelse.

Teoretisk økonomi

Bakgrunn og metode

- R.G. Lipsey, P.O. Steiner og D.D. Purvis: *Economics*, 7. utgave, New York 1984. Kapitlene 1-4.
- L. Johansen: *Opptakt til sosialøkonomien*, Oslo 1983.

Makroøkonomisk teori

- P. Munthe: *Sirkulasjon, inntekt og økonomisk vekst*, 3. utgave, Oslo 1984. Kapitlene I-XII.
- P. Munthe: *Penger, kreditt og valuta*, 2. utgave, revidert, Oslo 1984. Kapitlene I-VII.
- L. Johansen: *Offentlig økonomikk*, Oslo 1967. Kapitlene I, II og §§ 1, 2, 4, 5 og 7 i kapittel III.
- R.G. Lipsey, P.O. Steiner og D.D. Purvis: *Economics*, 7. utgave, New York 1984. Kapitlene 26, 36, 37, 38, 40 og 41.
- R. Dornbusch og S. Fischer: *Macroeconomics*, 3. utgave, New York 1984. Kapitlene 1-5.
- A. Sandmo: Den private sparing i samfunnsøkonomisk belysning, i *Sparing og sparebankvesen*, Oslo 1972 og i *Økonomi og samfunn*, Oslo 1982.

Mikroøkonomisk teori

P. Munthe: *Markedsøkonomi*, 4. utgave, 2. opplag, Oslo 1986. Følgende leses kursorisk: kapittel VII, avsnitt 5 og 6, kapittel VIII, avsnitt 3 og 4, kapittel X, kapittel XI avsnitt 3-8 og kapittel XII. Appendiksene i kapitlene II, VI, VII og VIII kan overspringes.

Som alternativ til kapitlene I-IV i Munthes bok kan leses: R.G. Lipsey, P.O. Steiner og D.D. Purvis: *Economics*, 7. utgave, New York 1984. Kapitlene 5, 9, 10, 11, 12 og 13 (t.o.m. side 202).

K. Moene, A. Seierstad og J. Vislie: *Analytisk kostnads- og produksjonsteori: En elementær innføring*. Sosialøkonomisk institutt 1982. Kapitlene 1-5. Dessuten kreves kjennskap til hovedinnholdet i kapittel 6.

F.C. Holte: *Sosialøkonomi*, Bind II, 6. utgave, Oslo 1982. Kapitlene 22-25.

A. Sandmo: *Mål og midler i industripolitikken*, Rapport nr. 3 fra Industriøkonomisk institutt, Oslo 1978. Kapitlene 1-4.

Som supplerende lesning i mikroøkonomisk teori anbefales:

J.P. Quirk: *Intermediate Microeconomics*, Chicago 1982. Kapitlene 1-9.

Anvendt økonomi

Langtidsprogrammet 1974-77, St.meld. nr. 71, 1972-73. Kapitlene 11-12. Siste års *Nasjonalbudsjett*.

Som supplerende lesning anbefales:

Siste års Økonomisk Utsyn og det siste *Langtidsprogram*. Det vises dessuten til statistiske kilder som *Statistisk Årbok* (siste utgave), *Historisk Statistikk* (siste utgave). Nasjonalregnskapet i Norge, system og beregningsmetoder, *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 45, Statistisk Sentralbyrå, Oslo 1980, *Sosialt Utsyn* (siste utgave).

P. Munthe: *Norsk jordbruk, politikk og utvikling*, Universitetsforlaget 1986.

Distriktøkonomi

F.C. Holte: *Sosialøkonomi*, Bind II, 6. utgave, Oslo 1982. Kapitlene 31-32.

Studie-semester nr.	Antall timer pr. uke		
	Forelesninger	Seminar	Emner
3 (høst)	6	2	Matematikk (forberedende prøve)
	1		Makroøkonomisk teori
	3	2	Statistiske grunnbegreper
4 (vår)	2		Makroøkonomisk teori
	2	2	Produksjonsteori og konsumentteori
	3	2	Statistiske grunnbegreper
5 (høst)	2		Markeds- og velferdsteori
	1*		Investeringskalkyler
	2		Anvendt økonomi
			Økonomi
			Elementær økonometri
		·	Obligatorisk seminar og regneøvelser i Elementær økonometri
6 (vår)	2		Anvendt økonomi
	2		Elementær økonometri
		6	Eksamensseminar

* Første halvdel av semestret.

Befolkningslære

P.C. Matthiessen: *Befolkningens vekst*, ny utgave, København 1977.

P. Munthe: *Sirkulasjon, inntekt og økonomisk vekst*, 2. utgave, Oslo 1981. Kapittel III.

Som supplerende lesning anbefales:

S. Dyrvik: Ekteskap og barnetall — ei gransking av fertilitetsutviklinga i Norge 1920–1970, *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 89, Oslo 1976.

S. Dyrvik: Utviklingstendensar i 1967 i Norges befolkning, *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 106, Oslo 1978.

L. Fridstrøm: Hvor mange blir vi? *Bergen Bank Kvartalsskrift*, nr. 1 1980 og i *Økonomi og samfunn*, Oslo 1982.

E. Hofsten: *Demografins grunder*, Lund 1975. Kapittel 5.

J. Vislie: Kan beslutningen om å få barn belyses ved hjelp av økonomisk teori? *Tids-*

skrift for samfunnsforskning, nr. 20 1979 og i *Økonomi og samfunn*, Oslo 1982.

Det vises dessuten til de viktigste kilder for norsk befolkningsstatistikk og til publikasjoner som behandler aktuelle befolknings-spørsmål. Viktige statistiske kilder i serien Norges Offisielle Statistikk (NOS) er *Folketellingspublikasjonene*, den årlige publikasjon om *Folkemengdens bevegelse* og avsnittene om befolkning i *Historisk statistikk 1978*.

Miljø og forurensninger

T. Thonstad: Forurensninger og arbeidsmiljøspørsmål, *Det norske Videnskapsakademi*, Oslo 1980 og i *Økonomi og samfunn*, Oslo 1982.

F.R. Førstund og S. Strøm: *Miljø- og ressursøkonomi*, Oslo 1980. Kapitlene 2–5.4, 8.1–8.3, 10, 12. Tallmaterialet i kapittel 12 forutsettes ikke tilegnet.

Olje og energi

J. Aarrestad: *Oljen og norsk økonomi*, NKS-forlaget, 1984.

F.R. Førsum: Noen kommentarer til norsk energipolitikk, *Plan og arbeid*, nr. 1 1980, side 5–7 og i *Økonomi og samfunn*, Oslo 1982.

S. Strøm: Energiøkonomiske problemstillinger, *Plan og arbeid*, nr. 1 1980, side 9–14 og i *Økonomi og samfunn*, Oslo 1982.

Det vises dessuten til følgende meldinger: *Norges framtidige energibruk og -produksjon*, St.meld. nr. 54 (1970–80). Kapitlene 1, 5 og 6.

Industripolitiske retningslinjer for de nærmeste år framover, St.meld. nr. 54 (1980–81).

Som supplerende lesning anbefales:

O. Bjerkholt, E. Offerdal og S. Strøm (red.): *Olje og gass i norsk økonomi*, Universitetsforlaget 1985. Avsnittene 2.5, 3.3, 4.5, 5, 6.4, 6.5 og 7 kan overspringes.

Arbeidsmarked

R.G. Lipsey og P.O. Steiner: *Economics*, 6. utgave, New York 1981. Kapittel 21.

Oversikt over det norske arbeidsmarkeds organisasjoner, institusjoner og reguleringer vil bli gitt ved forelesninger.

Sosialt utsyn (siste utgave). Kapitlet om arbeidsliv.

X Andre avsnitt av første avdeling

Undervisningsplan, se tabellen øverst på siden.

Denne undervisningsplanen forutsetter at studentene begynner på andre avsnitt av første avdeling i et høstsemester. Pensum i andre avsnitt av første avdeling bygger videre på første avsnitt. Pensum i første avsnitt gjelder derfor også for andre avsnitt.

Forberedende prøve i matematikk (M1)

Undervisningen gis hvert semester. Det foreleses 6 timer pr. uke i ca. 16 uker og i tillegg holdes det et seminar 2 timer pr. uke i 15 uker.

Pensum vil bli gitt ved forelesninger i tilknytning til:

K. Sydsæter og B. Øksendal: *Lineær Algebra*, Oslo 1982, eller senere utgaver.

Kapittel 1, §§ 1–2.

Kapittel 2, §§ 1–2.

Kapittel 3, §§ 1–5.

Kapittel 4, § 1.

Kapittel 5, §§ 1–5.

K. Sydsæter: *Matematisk Analyse*, Bind I, 5. utgave, Oslo 1986.

Utvalgte deler.

K. Sydsæter: *Matematisk Analyse*, Bind II, 2. utgave, Oslo 1978.

Kapittel 15, §§ 4–6.

Kapittel 17, §§ 1–2.

Ovenstående pensum inkluderer pensumet til obligatorisk kurs i matematikk.

*Teoretisk økonomi**Mikroøkonomisk teori*

H. Gravelle og R. Rees: *Microeconomics*, London 1981. Her leses kapitlene 1, 3, 4, 5C (unntatt avsnittet «Job choice»), 8 (unntatt 8D, 8E og 8F), 9 (unntatt 9C, 9D og 9E), 10 (unntatt 10E) og 11 (unntatt 11D og 11E). Dessuten gir kapittel 2 en oversikt over flere matematiske setninger som brukes i de øvrige kapitlene.

A. Rødseth: *Innføring i konsumentteori*, Oslo 1985. Kapitlene 1–7.

M. Hoel: *Notat om produksjonsteori*, Sosialøkonomisk institutt 1983. Utvalgte deler.

P. Meinich: *Elementær markedsteori*, Oslo 1971. Kapittel 3, kapittel 4, s. 20–44, s. 49 (fra 4d)–72, s. 77–85, kapittel 5, s. 94 (om samkoblet produksjon)–98 (til 5d), s. 119–124, kapittel 6, kapittel 7, s. 126–137 (til 7d), s. 141 (fra 7c)–146.

J. Rasmussen og K. Scherfig: *Driftsøkonomi*, København 1981. Hæfte 3: Investering og planlægning, s. 1–37 (til pkt. 4), s. 47–56 (til pkt. 4), s. 67–76 (til pkt. 4).

P. Meinich: *Sammenhengen mellom stigende etterspørselskurver og fallende tilbuds-*

kurver. Memorandum av 4. oktober 1961.

- P. Bohm: *Social Efficiency*, London 1974, Også i svensk utgave: *Samhällsekonomisk effektivitet*, Studieförbundet Näringsliv och Samhälle, 3. utg., Uddevalla 1977.
- W.W. Leontief: The use of indifference curves in the analysis of foreign trade, *International Trade*, J. Bhagwati (ed.), London 1959, også som Memorandum av 2. juni 1964.

Som alternativt pensum i produksjonsteori (i stedet for Gravelle og Rees kap. 6–9 samt Hoel) kan leses:

- R. Frisch: *Innledning til produksjonsteorien*, 9. utg., Oslo 1962. Følgende kan overspringes: Avsnittene 4b, 4c, 4d og 5g. Fra s. 88 øverst til s. 89: «Ved å dividere med x...»; Fra s. 116: «Ved pari-passu-loven er pr. definisjon = 1...» t.o.m. s. 133; Fra s. 193: «For å gi en idé...» til s. 196: «Hittil i dette avsnittet...»; Fra s. 205 øverst til s. 206: «Når det skjer en endring...»; Kapittel II leses kursorisk.

For samtlige studenter anbefales Frisch kap. 1–4 og 9 som supplerende lesning.

Ytterligere supplerende lesning:

- J. Serck-Hanssen: *Teorier for konsumentenes atferd*, Oslo 1975.
- L. Johansen: *Production Functions*, Amsterdam 1971. Kapitlene 1 og 2.
- L. Johansen: Det duale problem i lineær programmering i *Observator* nr. 1, 1964.
- K. Boye: *Regnskapsanalyse*, Oslo 1977.

Makroøkonomiske emner

- P. Munthe: *Sirkulasjon, inntekt og økonomisk vekst. Innføring i makroøkonomi*, Oslo 1980 eller senere utgaver.
- T. Thonstad: *Kryssløpsanalyse*, Oslo 1975. Kapitlene 1–9 og 12.
- Nasjonalregnskap, modeller og analyse, *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 26, Statistisk Sentralbyrå, Oslo 1975. Her leses artiklene av Homb, Sevaldson, Bjørnland og Furunes.
- R. Levacic og A. Rebmann: *Macro-econo-*

mics, Second Edition, Bristol 1982, kap. 1–7, 12, 13 og 15.

- L. Johansen: *Offentlig økonomikk*, Oslo 1965. Kapitlene I–V.
- L. Johansen: Teoretiske betingelser for prisstabilitet. Fra heftet *Pris og inntektsproblemer*, utgitt av Sosialøkonomisk studentutvalg 1964. Et særtrykk av artikkelen er utgitt av Sosialøkonomisk institutt.
- T. Iversen: *Om inflasjon i nyere økonomisk teori*, Stud.ab. nr. 2 — 1983, kapitlene 1–4.
- P. Munthe: *Penger, Kreditt, Valuta*, 2. utgave, Oslo 1980 eller senere utgaver. Kapitlene X–XIV.

Som supplerende lesning i makroøkonomisk teori anbefales:

- E. Andersen: Investeringsfunksjonen, artikkel i N. Thygesen og P. Nørregård Rasmussen (red.): *Udviklingslinjer i makroøkonomisk teori*, København 1969.
- T. Haavelmo: *The Race between Population and Economic Progress*. Memorandum av 10. mars 1961.
- E. Biørn: Kan den senere tids konsumutvikling forklares ved hjelp av økonomisk teori? *Sosialøkonomen* nr. 8, 1979.
- A. Rødseth: Nyere teori om stabiliseringspolitikk i åpne økonomiar, *Sosialøkonomen* nr. 6, 1979.
- L. Johansen: Problemstillinger og utviklingslinjer i økonomisk vekstteori i *Artikler om økonomisk vekst*, Oslo 1969.
- H.J. Kreyberg: *Oversikt over Keynes-modellene*, Oslo 1967.
- M. Hoel: *Nedsettelse av arbeidstid — et virkemiddel mot arbeidsledighet?* Stud.-ab. nr. 4 — 1983.

Anvendt økonomi

I faget anvendt økonomi bør studentene i tillegg til å studere den anbefalte litteratur følge med i diskusjonen om aktuelle økonomiske og sosiale problemstillinger i offentlige utredninger, aviser og tidsskrifter. En veiledende liste over relevante offentlige utredninger m.v. vil bli utarbeidet.

Økonomisk vekst og utvikling

T. Bergh, m.fl.: *Norge fra u-land til i-land*, Oslo 1983.

A. Maddison: *Phases of Capitalist Development*, Oxford 1982.

R.G. Lipsey & P.O. Steiner: *Cycles and Fluctuations in National Income*, Chap. 30 i *Economics*, 6. utgave, New York 1981.

Det minnes om at i teoretisk økonomi er følgende pensum:

R. Levacic and A. Rebman: *Economic Growth*, Chap. 15 i *Macroeconomics*, 2. utgave, Bristol 1982.

Vekst og næringsutvikling

L. Johansen: *Forholdet mellom næringene under økonomisk vekst: En litteratur-oversikt*. Memorandum av 18. april 1958. Også trykt i *Statsøkonomisk Tidsskrift 1958*.

J. Vislie: *Et notat om sysselsettingens fordeling på næringer*. Memorandum av 24. januar 1977.

P. Munthe: *Sirkulasjon, inntekt og økonomisk vekst*, Oslo 1983. Kap. XIV og XV.

W. Baumol: *Macroeconomics of Unbalanced Growth: The Anatomy of Urban Crisis*, *American Economic Review* 1967.

O. Bjerkholt, L. Lorentsen og S. Strøm: *Norge i 1980-årene. Oljepenger og omstillinger*, *Bergen Banks kvartalsskrift* nr. 4, 1980.

E. Grønn: *Oljeøkonomi 1, oljemodellen*. Abonnementsserien for studenter nr. 5, 1983. Avsnitt III.2 og bevisene i avsnitt III.5 kan overspringes. Som alternativ til denne fremstillingen kan leses avsnittene 4.1 og 4.2 i V.D. Norman: *En liten, åpen økonomi*, Oslo 1983.

Inntektsfordeling og forbruk

T. Rødseth: *Inntektsfordeling i Norge*. NOU 1977:44.

De private husholdningers forbruk 1973 i Statistiske Analyser nr. 24, Statistisk Sentralbyrå, Oslo 1976.

Privat forbruk, kapittel 7 i *Sosialt Utsyn 1980*, Oslo 1981.

Som supplerende lesning anbefales:

A.B. Atkinson: *The Economics of Inequality*, Oxford 1975. (Tallmaterialet kan overspringes.)

Sosialpolitikk, Spesialanalyse 2, særskilt vedlegg til *Langtidsprogrammet 1974-1977*. St.meld. nr. 71 (1972-73). Kapitlene 1-10.

Inntekt, kapittel 6 i *Sosialt Utsyn 1980*, Oslo 1981.

Markedsøkonomiske emner

L. Johansen: *Samfunnsøkonomisk lønnsomhet*. Bergen 1977.

O. Haugland, V. Ringstad m.fl.: *Om konsentrasjon og marknadsmakt*. NOU 1978:33, kapitlene 1-9 og vedlegg C.

J. Serck-Hanssen: *Strategiske typer i norsk næringsliv*. Oslo 1979.

H. Torp: *Gjenvinning av skrapjern i Norge*. Memorandum av 1. april 1981. Avsnitt 3.6.5 er ikke pensum.

O. Aresvik: *Landbrukets økonomiske organisasjoner i Bondens håndbok*, 1956.

Formuesfordelingskomitéens innstilling, kap. VIII Eiendomsrett og disposisjonsrett i aksjeselskaper. Bergen 1968.

O. Berrefjord og G. Hernes: *Markedsforvitring og statsbygging*, kapittel 4 i *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon*, red. av G. Hernes, Oslo 1978.

I. Ståhl: *Er bolig mangelen et prisspørsmål eller et sosialt problem? Sosialøkonomen* nr. 1, 1972.

Som supplerende lesning anbefales:

E.J. Mishan: *Økonomiske feilslutninger*, kapitlene 6, 8 og 12. Oslo 1972.

G. Hernes: *Markedet som domstol*, kapittel 6 i *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon*, red. av G. Hernes, Oslo 1978.

F.C. Holte: *Omsetning gjennom salgsorganisasjoner*, kapittel 10 i *Sosialøkonomi*, 6. utgave, Oslo 1981.

I. Aavatsmark: *Norsk skogbruk og skogindustri i en samfunnsøkonomisk ramme*, *Bergen Banks Kvartalsskrift* 1982.

Utenriksøkonomi

Som eksempler på debattinnlegg om utenriksøkonomiske emner vises til:

- L. Johansen: Krisen i verdensøkonomien — nyorientering av Norges økonomiske politikk? *Sosialøkonomen* nr. 2, 1976.
- T. Thonstad: Har Norge for åpen økonomi? *Statsøkonomisk Tidsskrift*, 1975.
- V. Norman: Tanker om norsk utenriksøkonomisk politikk. *Statsøkonomisk Tidsskrift*, 1976.
- I. Solberg: Debatten om norsk økonomis åpenhet overfor utlandet: En gjennomgang av argumenter. *Internasjonal Politikk* nr. 3, 1977.

Statistiske grunnbegreper

- G.K. Bhattacharyya & R.A. Johnson: *Statistical concepts and methods*, Wiley 1977, kapittel 1—8.
- E.B. Andersen, N.E. Jensen & N. Kousgaard: *Teoretisk statistikk for økonomer*, Akademisk forlag, København 1984, kapittel 1—13 og 17.
- Som støtte for arbeidet med MINITAB anbefales
- Ryan, T.A., Joiner, B.L. and Ryan, B.F.: *MINITAB Student Handbook*. Duxbury Press, Boston 1985.

Elementær økonometri

Faget elementær økonometri bygger direkte på undervisningen i statistiske grunnbegreper. Et godt kjennskap til de sentrale delene av pensum i dette faget er derfor viktig. I faget elementær økonometri er hovedproblemstillingen hvordan bruk av statistiske metoder kan bidra til å kaste lys over økonomiske spørsmål. Derfor kreves det også kjennskap til økonomisk teori og til de kildene for økonomiske data som det er vist til i andre deler av pensum.

Til innføring leses:

- W.A. Wallis og H.V. Roberts: *Hva er statistikk?*, Oslo 1967.
- R. Frisch og T. Haavelmo: *Utdrag av forelesninger i teoretisk statistikk*. Oslo 1971.

Kapitlene 1, 2, 3 (unntatt appendiks) og 5.

O. Hellevik: *Gallupdemokratiet*. Oslo 1972.

Det øvrige pensum er:

Utvalgsundersøkelser

Prinsipper og metoder for Statistisk Sentralbyrås utvalgsundersøkelser. *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 33, Statistisk Sentralbyrå, Oslo 1977. Vedlegg I: Elementer av teorien for sannsynlighetsutvalg er ikke pensum.

Studentene bør gjøre seg kjent med den sist publiserte *Forbruksundersøkelse* fra Statistisk Sentralbyrå. Dessuten vises til pensum om utvalgsundersøkelser i Statistiske grunnbegreper.

Metoder for analyse av samvariasjon

E.B. Andersen, N.E. Jensen & N. Kousgaard: *Teoretisk statistikk for økonomer*, Akademisk forlag, København 1984, kapitlene 14, 15, 16.

I tilknytning til denne delen av pensum vil det bli avholdt regneøvelser i løpet av 5. studiesemester.

M.B. Stewart & K.F. Wallis: *Introductory Econometrics*, second edition, Basil Blackwell, Oxford 1981. Kapitlene 2.1–2.3, 4.1, 4.2, 7.1 og 7.2.

Tidsrekker; prediksjon

M.B. Stewart & K.F. Wallis: *Introductory Econometrics*, second edition, Basil Blackwell, Oxford 1981. Kapitlene 3.1–3.7, 8.1–8.3.

L. Johansen: *Prognoser i samfunnsmessig sammenheng*, Memorandum av 6. september 1971.

Praktisk statistikk

Innføring i Praktisk statistikk, Statistisk Sentralbyrås håndbøker, nr. 44, Oslo 1980.

Som bakgrunn for undervisning i bruk av datamaskiner vises til:

Ryan, T.A., Joiner, B.L. and Ryan, B.F.: *MINITAB Student Handbook*. Duxbury press, Boston 1985.

Studie-semester nr.	Antall timer pr. uke	Emner
1 (høst)	8	Matematikk (forberedende prøve)
	2	Bakgrunn og metode fra første avsnitt
2 (vår)	4	Mikroøkonomisk teori fra første avsnitt
	2	Produksjonsteori og konsumentteori fra 4. studiemester
	2	Seminar i økonomi
3 (høst)	4	Makroøkonomisk teori fra første avsnitt
	1	Makroøkonomisk teori fra 3. studiemester
	4*	Anvendt økonomi fra første avsnitt
	5	Statistiske grunnbegreper fra 3. studiemester
4 (vår)	2	Makroøkonomisk teori fra 4. studiemester
	4*	Anvendt økonomi fra første avsnitt
	2	Seminar i økonomi
	5	Statistiske grunnbegreper fra 4. studiemester

* Bare siste del av semestret.

I 5. og 6. semester blir opplegget det samme som for de som tok forberedende prøve i matematikk i 3. semester. Eksamen i første avsnitt kan passende avlegges ved slutten av 4. semester. I 1. semester vil det etter denne planen bli noe tid til overs. Denne tiden kan f.eks. brukes til Examen philosophicum.

En liste med artikler

Det kreves kjennskap til hovedinnholdet i en del utvalgte artikler. Den til enhver tid gjeldende liste over slike arbeider fastsettes av faglærerne.

Studentene bør være fortrolig med følgende samleverk og hjelpemidler:

Statistisk Årbok (NOS)

Historisk statistikk 1978 (NOS)

Veiviser i norsk statistikk (NOS)

Publikasjoner fra Statistisk Sentralbyrå (stensilert hefte som utkommer årlig).

Det obligatoriske seminaret i 5. studiemester vil behandle regresjonsanalyse, databehandling (EDB) og praktisk statistisk arbeid. I tilknytning til seminaret skal det skrives en obligatorisk oppgave. Denne skal være innlevert innen eksamenssemestrets begynnelse.

Alternativ gjennomføringsplan for første avdeling

For enkelte studenter vil det være hensiktsmessig å begynne studiet med å ta forberedende prøve i matematikk først i studiet. Dette gjelder særlig studenter som har forholdsvis god bakgrunn i matematikk fra den videregående skolen og som vet at de vil ta hele første avdeling. For en slik student som starter i et høstsemester, er gjennomføringsplanen øverst på neste side en mulighet når det gjelder å følge undervisningen.

Andre avdeling

Pensum i andre avdeling bygger videre på første avdeling. Pensum i første avdeling gjelder derfor også for andre avdeling.

Forberedende prøve i matematikk (M2)

Undervisningen strekker seg over et høstsemester, med prøve i begynnelsen og i slutten av vårsemesteret.

Pensum vil bli gitt ved forelesninger i tilknytning til:

K. Sydsæter: *Matematisk analyse*, Bind I, 5. utgave, Oslo 1986.
Utvalgte deler.

K. Sydsæter: *Matematisk Analyse*, Bind II, 2. utgave, Oslo 1978.

Kapittel 11, §§ 1-3 og 5

Kapittel 13, § 8

Kapittel 14, § 1

Kapittel 15, §§ 3-10, §§ 12-13 og 15-16

Kapittel 16, §§ 1-2

Kapittel 17, §§ 1-2 og 4-5

Kapittel 18, §§ 1-2.

K. Sydsæter og B. Øksendal: *Lineær Algebra*, Oslo 1982.

Kapittel 6, §§ 1 og 4

Kapittel 7, § 1

Kapittel 8, §§ 1-2, § 5.

Teoretisk økonomi*1. Bakgrunn, metode og fagets historie*

Av pensum til første avdeling vises spesielt til:

L. Johansen: *Opptakt til sosialøkonomien*, Oslo 1983.

Videre leses:

L. Johansen: *Lectures on Macroeconomic Planning*, Part I, Amsterdam 1977, kap. 2.

T. Bergh og T.J. Hanisch: *Vitenskap og politikk*, Oslo 1984, kap. 3-5.

T.J. Hanisch: *Fra Platon til Keynes*. Memorandum av 5. mars 1979. Kap. 5-15.

Som supplerende lesning anbefales:

R. Frisch: *Notater til økonomisk teori*, 5. utgave, Oslo 1962, Ekskurs 6 Statikk og dynamikk i økonomikken.

T. Haavelmo: *Innledning til høyere kurs i økonomisk teori*, Oslo 1971.

L. Johansen: Spilteori som grunnlag for samfunnsanalyse, *Statsøkonomisk Tidsskrift*, 1974. Også trykt i *Kriser og beslut-*

ningssystemer i samfunnsøkonomien, Oslo 1983.

L. Johansen: Positivism og positivisme-kritikk i den sosialøkonomiske vitenskap, *Samtiden*, 1974. Også trykt i *Kriser og beslutningssystemer i samfunnsøkonomien*, Oslo 1983.

T. Bergh og T.J. Hanisch: *Vitenskap og politikk*, Oslo 1984, kap. 1 og 2.

T.J. Hanisch: *Fra Platon til Keynes*, Memorandum av 5. mars 1979. Kap. 1-4.

2. Mikroøkonomisk teori

H. Gravelle og R. Rees: *Microeconomics*, London 1981. Følgende deler kan overspringes: Kap. 2, avsnitt D og E i kap. 7, avsnitt D, E og F i kap. 8, avsnitt C, D og E i kap. 9, avsnitt C, D og appendiksene i kap. 16.

K.P. Hagen og A. Sandmo: *Kalkulasjonsrente og prosjektvurdering*, Oslo 1983. Følgende deler kan overspringes: Kap. 3 og side 85 (f.o.m. «Vi skal fortsatt...») til side 96 (til avsnitt 5) og appendikset s. 100-103.

B. Mattson: *Lönsamhet från samhällets synpunkt*, Stockholm 1979, kapittel 16.

V.D. Norman: *En liten, åpen økonomi*, Oslo 1986.

F.R. Førsund og L. Hjalmarson: *Industrial Structure: A production function approach*, 1984, kapitlene 1, 2 og 5.

J.E. Meade: *The just economy*, London 1978. Følgende deler kan overspringes: Kapitlene I, V, VI, VII, IX-XII og appendikset.

T. Haavelmo: *Fra teorien om rasjonering og prisregulering*, forelesningsreferat ved T. Johansen, memo 12/12-1958, kapitlene 6, 7 og 8.

M. Bacharach: *Economics and the theory of games*, London 1976, kapitlene 1-3, 4.1-4.5, 5.1-5.7.

T.C. Schelling: *Micromotives and macrobehavior*, New York 1978, artikkel 7.

Som supplerende lesning anbefales:

E. Malinvaud: *Lectures on microeconomic theory*, Amsterdam 1972.

- H.R. Varian: *Microeconomic analysis*, New York 1978.
- L. Johansen: *The bargaining society, and the inefficiency of bargaining*, memorandum av 24/5-1978; også trykt i *Kyklos* 1979.
- T. Haavelmo: *Generell markedsteori*, forelesningsreferat ved G. Bramness, Oslo 1970.
- T.C. Schelling: *Micromotives and macro-behavior*, New York 1978.
- A. Hylland: Noen eksempler på «insitamenter-korrekte» beslutningsprosedyrer, *Statsøkonomisk Tidsskrift*, Hefte 2, 1982.
- K.P. Hagen: Noen nyere utviklingslinjer i økonomisk informasjonsteori (economics of information), *Statsøkonomisk Tidsskrift*, Hefte 2, 1979.
- E. Offerdal og S. Strøm: *Arbeidsløshet, inflasjon og betalingsbalanse*. Memorandum av 2. mars 1983, kap. 2 og 5.
- L. Calmfors: Employment Policies, Wage Formation and Trade Union Behaviour in a Small Open Economy; *Scandinavian Journal of Economics*, No. 2, Vol. 84, 1982, pp. 345-373, og kommentar av M. Hoel, pp. 375-378.
- K.O. Moene: Klassisk eller Keynesiansk arbeidsløshet?, *Sosialøkonomen*, nr. 5 1980.
- E. Steigum: Makroøkonomiske konsekvenser av lønns- og prisrigiditet for en økonomi med skjermet og konkurranseutsatt sektor, *Statsøkonomisk Tidsskrift*, No. 2, 1979.

3. Makro-økonomisk teori

- R. Levacic og A. Rebmann: *Macro-economics*, Second Edition, Bristol 1982.
- T. Thonstad: *Kryssløpsanalyse*, Oslo 1975.
- T. Haavelmo: *Investeringssteori*, Memo 21. febr. 1955, kap. 9-11.

Som supplerende lesning anbefales:

- P.G. Korlias og R.S. Thorn (ed.): *Modern Macroeconomics*, New York 1979.
- L. Johansen: *Artikler om økonomisk vekst*, Oslo 1969; artiklene 1, 4 og 5.
- L. Johansen: Relevansen og nytten av nyere makroøkonomisk teori, *Sosialøkonomen*, nr. 7 1979. Også trykt i *Kriser og beslutningssystemer i samfunnsøkonomien*, Oslo 1983.
- A. Rødseth: *Konjunkturar — teori og metode*, Stud.ab. nr. 2 — 1984.
- E. Biørn: *Analyse av investeringsatferd*, Samfunnsøkonomiske studier nr. 38, Statistisk Sentralbyrå, Oslo 1979. Her anbefales de teoretiske delene.
- A. Lindbeck: Imported and structural inflation and aggregate demand: The Scandinavian model reconstructed i A. Lindbeck (ed.): *Inflation and employment in open economies*, North Holland, Amsterdam, 1979.

Anvendt økonomi

I tillegg til det skrevne pensum vil en søke å gjennomgå emner innen anvendt økonomi ved forelesninger i hvert semester. Videre vil en søke å holde eksamensseminarer hvert semester.

I større utstrekning enn i første avdeling vil det ved andre avdelings eksamen forutsettes at studentene har satt seg inn i dagsaktuelle problemstillinger. En del emner som ikke er nevnt nedenfor, vil bli behandlet i spesialforelesninger.

Bransjestruktur, konkurranseformer og reguleringspolitikk

- A.P. Jacquemin og H.W. de Jong: *European Industrial Organisation*. The Macmillan Press Ltd. 1977. Følgende deler kan overspringes: I kapittel 1: Statistical dimensions of the European economy og Institutional background. I kapittel 2: Siste appendiks. I kapittel 6: Corporate planning and market structure. Kapitlene 7 og 8.

Regionaløkonomi og transportøkonomi

- J. Serck-Hanssen: *Notater om regionaløkonomiske emner*. Memorandum 7. september 1977. Kapittel 4 og avsnittene 2.6, 5.9 og 5.10 kan overspringes.

- O.J. Mørkved: *Noen regionaløkonomiske problemer*. Abonnementserien for sosialøkonomistudenter 1973.
- T. Lindholt: Economic-base-teorien og regionale multiplikatormodeller. *Sosialøkonomen*, nr. 2, 1970.
- T. Lindholt: *Transportøkonomiske problemstillinger*. Prissetting for transporttjenester. Abonnementserien for sosialøkonomistudenter 1983.
- G. Bramness: Om prissetting av offentlige tjenester. *Sosialøkonomen*, nr. 2, 1983.

Som supplerende lesning anbefales:

- H.O. Nourse: *Regional Economics*. New York 1968 eller senere utgave. Denne boken gir en del stoff om lokaliseringsteori og om empiriske regionale modeller som ikke dekkes av det statariske pensum.
- R. Rees: *Public Enterprise Economics*, London 1976.

Et nyttig hjelpemiddel i studiet av transportøkonomi er *Samferdselsstatistikk* (NOS).

Naturressurser og miljø

- F. Førstund og S. Strøm: *Miljø- og ressursøkonomi*, Oslo 1980. Avsnittene 17.3–17.6 og 18.7–18.8 kan overspringes.

Som et alternativ til denne bok kan en lese:
A.C. Fisher: *Resource and Environmental Economics*, Cambridge 1981.

- eller
P. Dasgupta: *The Control of Resources*, Oxford 1981. (Dekker ikke uttømbare ressurser.)

Som supplerende lesning anbefales:

- I. Aslaksen og K. Roland: *Oljeøkonomi. Innføring i økonomisk teori for utvinning av ikke-fornybare naturressurser med spesiell vekt på oljeutvinning*. Utarbeidet på grunnlag av forelesninger av M. Hoel og S. Strøm. Memorandum 19. september 1983. Her anbefales særlig kapittel 1.

Arbeidsmarked

- A. Rees: *The Economics of Work and Pay*, New York 1973.

- T. Haavelmo: *Sysselsettingsteori*, forelesningsreferat ved K. Edvardsen, Oslo 1970. Kapitlene 3, 4 og 13–16. Kapitlene 11 og 19 anbefales som supplerende lesning.

- L. Johansen: Arbeidsløsheten: Lettere opp enn ned? *Sosialøkonomen* nr. 10, 1983.
- M. Hoel: Hva er det som sikrer sysselsettingen? *Sosialøkonomen* nr. 10, 1982.

Som supplerende lesning vises til artikler i *Readings in Labour economics* (ed. J.E. King), Oxford 1980.

Penge- og finansiell

Pengeteori, penge- og kredittvesen, pengepolitikk

- L. Harris: *Monetary Theory*, New York 1981. Kap. 2, avsn. 3.2–3.3, kap. 6, 8, 14, 17, 18, 19 og 20 kan overspringes.

- P. Meinich: *Utdrag av forelesninger om penger og kreditt*, Oslo 1976.

- K. Arrow: The Theory of Risk Aversion, Lecture 2 i *Aspects of The Theory of Risk-Bearing*, Yrjö Jahnsson Lectures, Helsinki 1965.

- P. Munthe: *Penger, Kreditt og Valuta*, Oslo 1980 eller senere utgaver. Kapitlene XV–XVII og Teknisk tillegg: Valuta-kursberegninger.

Det norske penge- og kredittsystem i Norges Banks skriftserie nr. 15, Oslo 1985.

Rentepolitikk, NOU 1980:4, kap. III, punkt 1.9 og punkt 2 og kap. IV. Vedleggene anbefales som supplerende lesning.

- L. Johansen: Bankenes rolle i en makroøkonomisk modell, i *Statsøkonomisk Tidsskrift*, desember 1956.

Det kreves et visst kjennskap til lovgivningen om penge- og kredittvesenet, særlig *Lov av 25. juni 1965 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene*.

Som supplerende lesning anbefales:

- J. Tobin: Liquidity Preference as Behavior towards Risk, i *The Review of Economic Studies*, februar 1958. Denne artikkelen er også trykt i følgende artikkelsamlinger:

R.S. Thorn (ed.): *Monetary Theory and Policy*, New York 1966; S.A. Archer og C.A. D'Ambrosio (ed.): *The Theory of Business Finance: A book of Readings*, New York 1967; M.C. Mueller (ed.): *Readings in Macroeconomics*, New York 1966; D.D. Hester og J. Tobin (ed.): *Risk Aversion and Portfolio Choice*, New York 1967 og J. Tobin: *Essays in Economics*, Volume 1: Macroeconomics, Amsterdam 1971.

Innstilling fra Den penge- og kredittpolitiske komité, avgitt 30. desember 1963. Kapittel IV, punkt 2 og Vedlegg 2. De deler av innstillingen som er pensum, kan også leses i *Utdrag fra innstilling fra Den penge- og kredittpolitiske komité*, Oslo 1974.

P. Meinich: Pengepolitiske reservekrav eller utlånsrelasjon? i *Sosialøkonomen*, nr. 5 og 6, 1971.

Offentlig økonomi

L. Johansen: *Offentlig økonomikk*, Oslo 1965. I kapittel 7 kan § 6 og § 7 overspringes.

J. Strand: Verdsetting av miljø-goder i teori og praksis, i *Sosialøkonomen* nr. 6, 1982.

A. Sandmo: Normativ beskatningsteori — problemstillinger og resultater, i *Statsøkonomisk Tidsskrift*, Hefte 1, 1982.

V. Christiansen og A. Sandmo: *Avveining mellom direkte og indirekte beskatning*, Vedlegg 1 i NOU 1984:22 Personbeskatning.

K.P. Hagen: Inflasjon, skatt og prisvridning mellom konsum og investeringer i produksjonskapital, i *Sosialøkonomen* nr. 9, 1981.

Det kreves et visst kjennskap til hovedtrekkene av det norske skattesystem. Nyttige oppslagsverk er T. Hersoug: Skattetrykk og progressivitet, i *Sosialøkonomen* nr. 10, 1983, og de siste utgaver av følgende to publikasjoner som utgis i serien *Rapporter fra Statistisk Sentralbyrå*: Skatter og overføringer til private. Aktuelle skattetall.

I forbindelse med aktuelle kommunaløkonomiske problemstillinger anbefales som supplerende lesning:

Kommunaløkonomisk styring. NOU 1982: 9.

Som supplerende lesning anbefales videre: A. Atkinson og J. Stiglitz: *Lectures on Public Economics*, London 1980.

Nyttige hjelpemidler i studiet av penge- og finanslære er kapitlene om pengemessige forhold og offentlige finanser i *Nasjonalbudsjettet* og *Norges Banks* årsberetning.

Norske planleggingsmodeller

Den til enhver tid gjeldende pensumliste fastsettes av de fagansvarlige. Pr. 10. januar 1984 gjelder følgende liste:

A. Rødseth: *Indikatorer for finanspolitikken*. Del 1 i Arbeidsnotater nr. 2, Økonomiavdelingen i Finansdepartementet, 1981.

T. Eriksen & J.F. Qvigstad: *The use of macroeconomic models in economic policy making. The Norwegian experience*. Finansdepartementet, Oslo 1984.

K.E. Johansen og H. Strand: *Macroeconomic Models for Medium and Long-Term planning*. Statistisk Sentralbyrå, Artikler nr. 128, 1981.

Som supplerende lesning anbefales:

O. Bjerkholt og S. Longva: MODIS IV, A Model for Economic Analysis and National Planning, *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 43. Statistisk Sentralbyrå 1980. Kap. 1.

T. Eriksen og J.F. Qvigstad: FINMOD — en finanspolitisk modell, *Sosialøkonomen* nr. 1, 1983.

A Credit Model for Norway i *Norges Banks* Skriftserie nr. 6, 1978.

Perspektivberegninger for norsk økonomi til år 2000, NOU 1983:37, avsnitt 5.2 MSG-modellen og Vedlegg I Nærmere om MSG-modellen.

Modellutvikling for makroøkonomisk planlegging. Tilråding fra Modellutvalget, Planleggingsavdelingen, Finansdepartementet.

mentet, 7. november 1983, avsnitt 3.1 og kap. 4 til og med avsnitt 4.7.

Å. Cappelen og S. Longva: *MODAG A a Medium Term Annual Macroeconomic Model of the Norwegian Economy*. Discussion Paper 1986, Statistisk Sentralbyrå.

Internasjonal økonomi

Pensum består av lesepensum og regulære forelesninger/seminarer.

Sentrale emner vil bli gjennomgått i en forelesningssyklus over 4 semestre, med 2 uketimer pr. semester. I tillegg til dette vil det fra tid til annen bli holdt forelesninger over spesielle emner.

Pensum er:

Utenrikshandelsteori

R.E. Caves and R.W. Jones: *World Trade and Payments. An Introduction*. 3. ed. Boston 1981. Parts I-III.

Følgende artikler fra J. Bhagwati (ed.): *International Trade. Selected Readings*, London 1981: Nr. 1 (Samuelson), nr. 2 (Mundell), nr. 5 (Findlay), nr. 7 (Krugman), nr. 9 (Corden), nr. 10 (Samuelson), nr. 11 (Johnson), nr. 12 (Bhagwati), nr. 18 (Lipsey), nr. 20 (Findlay and Grubert), nr. 21 (Bhagwati), nr. 24 (Bhagwati and Brecher), nr. 25 (Smith).

Valuta

R.E. Caves and R.W. Jones: Op.cit. Parts 4, IV-V.

B. Tew: *The Evolution of the International Monetary System 1945-77*. London 1977.

R. Dornbusch: *Open Economy Macroeconomics*, New York 1980. Overspringelsesliste vil bli gitt.

Kapitalbevegelser og utviklingsøkonomi

A.P. Thirlwall: *Growth and Development with Special Reference to Developing Economies*, London 1972.

Følgende artikler fra J.H. Dunning (Ed.): *International Investment*, London 1972. Nr. 1 (Thomas), nr. 2 (Dunning), nr. 3

(Nurkse), nr. 5 (MacDougall), nr. 9 (Cooper), nr. 10 (Penrose), nr. 11 (Caves), nr. 12 (Vernon), nr. 13 (Robertson), nr. 15 (Dunning), nr. 16 (Meier), nr. 17 (Streeten) og nr. 18 (Johnson).

A.I. MacBean and V.N. Balasubramanyan: *Meeting the Third World Challenge*, London 1976.

S. Kuznets: *Modern Economic Growth. Rate, Structure and Spread*, London 1966, særlig kapitlene 6-9.

Studentene må ha kjennskap til de store trekk i verdenshandelens struktur. Opplysningene finnes i GATTs årlige publikasjon *International Trade*.

Det forutsettes at studentene kjenner de viktigste internasjonale økonomiske organisasjoner, deres oppbygging, virksomhet og aktuelle problemer. Til disse regnes: The International Monetary Fund (IMF), The International Bank for Reconstruction and Development (IBRD), International Development Association (IDA), General Agreement on Tariffs and Trade (GATT). Videre forutsettes et visst kjennskap til organene for økonomisk samarbeid i Vest-Europa: OECD, EF, EFTA, COMECON. En oversikt over de viktigste organisasjoner for globalt og regionalt økonomisk samarbeid er gitt i:

A.I. MacBean and P.N. Snowden: *International Institutions in Trade and Finance*, George Allen & Unwin, London 1981.

I tilknytning til studiet av utviklingslandenes problem bør studentene skaffe seg opplysninger om den faktiske struktur og utvikling i disse land. Befolkningsproblemene i utviklingslandene er behandlet i flere av de nyere lærebøker i demografi.

Det kreves også at studentene kjenner hovedtrekkene i den bistand som ytes utviklingslandene og de problemene som er knyttet til denne bistandsvirksomhet. En oversikt finnes i St.meld. nr. 94 (1974-75), *Norges økonomiske samkvem med utviklingslandene*, første og annen del. For den senere utvikling vises det til årsrapporten

Development Co-operation fra Development Assistance Committee, OECD samt NORADs årsmelding, *Norges samarbeid med utviklingsland*.

Økonomiske systemer

I. Beskrivelse og klassifikasjon

Pensum er:

Holesovsky, V.: *Economic systems analysis and comparison*. New York, 1977.

Nove, A.: *Soviet economic system*, London, 1977.

Lange, O.: «On the economic theory of socialism». Finnes i O. Lange og F. Taylors bok med samme navn, London, 1948.

Det vises dessuten til:

Wiles, P.: *Economic institutions compared*. Oxford 1979.

Moum, K.: «Kina i 1980-årene». *Sosialøkonomen* nr. 3 og 4, 1983.

II. Økonomiske institusjoner

I. Industri

Pensum er:

Meade, J.: «The theory of labour-managed firms and of profit sharing». *Economic Journal*, March 1972.

Alchian, A. og Demzets, H.: «Production, information costs and economic organization», *The American Economic Review*, 62, No. 5, 1972.

Marglin, S.: «What do the bosses do?» Finnes i A. Gorz (ed.): *The division of labour*, Sussex 1978.

Williamson, O.: «Managerial discretion and business behaviour». Finnes i E. Furubotn og S. Pejovich (ed.): *The Economics of property rights*, Cambridge 1974.

Johansen, L.: «Lectures on macroeconomic planning» vol. 2, Amsterdam, 1978. Kap. 5 (spesielt 5.8).

2. Jordbrukssystemer i u-land

Bliss, C. og Stern, N.: *Palanpur, the econo-*

my of an Indian village. Oxford 1982. Her leses kap. 3.

Boserup, E.: *The conditions of agricultural growth*. London, 1965. (Finnes også i svensk oversettelse.)

Lewis, A.: «Economic development with unlimited supplies of labour», *Manchester School* (May) 1954.

Det vises dessuten til:

Sen, A.: «Labour allocation in a cooperative enterprise». *Review of Economic Studies*, Vol. 33, No. 96, October 1966 (pp 361–371).

3. Markeds- og finansinstitusjoner

Pensum er:

Hicks, J.: *En teori om økonomisk historie*. Oslo 1974.

Det vises dessuten til:

Demsetz, H.: «Toward a Theory of Property Rights», *American Economic Review*, vol. 57, no. 2, 1967.

Kornai, J.: «Resource-constrained versus demand-constrained systems», *Econometrica*, Vol. 47, No. 4, 1979.

4. Byråkratiske og politiske allokeringsmekanismer

Pensum er:

Niskanen, W.: *Bureaucracy and representative government*. Chicago, 1974, Part I, II & III.

Downs, A.: *Inside bureaucracy*. Boston, 1967. Kap. I, III, VI, X, XI og XII.

Rose-Ackerman, S.: «The economics of corruption». *Journal of public economics*, Feb. 1975.

Det vises dessuten til:

Andvig, J.: «Korrupsjon i u-land. En økonomisk tilnærming». *NUPI-notat* nr. 249, Juli 1982.

Hernes, G.: *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon*. Oslo 1978. Her leses artikkel 1.

5. Interessegrupper

Pensum er:

Olson, M.: *The Logic of collective action*.

Cambridge Massachusetts, 1977. Her leses kap. I, II, III og VI.

Johansen, L.: *Kriser og beslutningssystemer i samfunnsøkonomien*, Oslo 1983. Her leses kapittel 1.

III. Normativ teori

Pensum er:

Haavelmo, T.: «On the notion of involuntary economic decisions», *Econometrica*, 1950.

Tinbergen, J.: «The theory of the optimum regime». *Selected Papers*, Amsterdam 1959.

Det vises dessuten til:

Roemer, J.: «Exploitation, alternatives and socialism». *The Economic Journal*, vol. 92, March 1982.

Sen, A.: *On economic inequality*, Oxford 1972.

Økonometriske metoder

Faget bygger videre på pensum til første avdeling i teoretisk og anvendt statistikk og har nær tilknytning til pensumstoffet i teoretisk økonomi. Pensum består av: I. Sentrale emner som blir gjennomgått ved regelmessige forelesninger og II. Et lesepensum.

Forelesningsplanen er:

Hvert høstsemester: Et kurs på 2 timer i uken om prinsipper og metoder for økonometriske undersøkelser.

Hvert vårsemester: Et kurs på 2 timer om uken om aktuelle anvendelser på praktiske økonomiske problemer.

I tillegg til disse pensumforelesninger må det med varierende mellomrom bli gitt andre forelesninger om spesielle emner.

Det vises til pensum i statistiske grunnbegreper og i elementær økonometri, spesielt til kapitler som behandler flervariabel analyse (regresjon m.v.) og analyser av tidsrekker (prediksjon m.v.)

Det videre lesepensum omfatter:

J.S. Cramer, *Empirical Econometrics*, Amsterdam 1969.

K.F. Wallis: *Topics in Applied Econometrics*, London 1973.

A. Amundsen, *Om identifikasjon av økonometriske modeller*. Memorandum av 2. april 1973.

T. Haavelmo: *Utsnitt av økonometrisk metodelære*, forelesningsreferat ved B. Thalberg, Oslo 1964.

E. Malinvaud: *Statistical Methods of Econometrics*, Amsterdam 1970. Her leses kapitlene 2, 3, 4 16 og 17 i sin helhet og dessuten de enklere deler av de øvrige kapitler, jfr. henvisninger til disse gitt i bokens forord. Alternativt kan dette lesepensum i samråd med faglærer, dekkes av andre lærebøker, bl.a. av:

M.B. Stewart & K.F. Wallis: *Introductory Econometrics*, second edition, Basil Blackwell, Oxford 1981.

Johnston, J.: *Econometric methods*. Third edition, McGraw-Hill, 1984.

Dessuten leses:

Studies in Econometric Methods i Cowles Commission Monograph No. 14, New York 1953. Her leses s. 1-48 og s. 75-111.

L. Johansen: *A Multi-Sectoral Study of Economic Growth, Second Enlarged Edition*, Amsterdam 1974.

L. Johansen: *Production functions*, Amsterdam 1972. Kapittel 8.

Det kreves kjennskap til hovedinnholdet i en del utvalgte tidsskriftartikler og kortere avhandlinger. Den til enhver tid gjeldende liste over slike arbeider fastsettes av faglærerne. Inntil videre gjelder følgende liste:

1. A.P. Barten: The Systems of Consumer Demand Functions Approach: A Review i *Econometrica*, Jan. 1977, pp. 23-52.
2. A. Brown and A. Deaton: Models of Consumer Behaviour: A Survey, i *The Economic Journal*, 1972, pp. 1145-1235. Også i *Survey of Applied Economics*, Vol. 1, London 1973, pp. 177-268.
3. Z. Griliches: Distributed Lags: A Survey, i *Econometrica*, Jan. 1967, pp. 16-59.

4. D.W. Jorgenson: *Econometric Studies of Investment Behaviour: A Survey*, i *Journal of Economic Literature*, Desember 1971, pp. 1111-1147.
  5. J. Tinbergen: *A Positive and a Normative Theory of Income Distribution* i *The Review of Income and Wealth*, 1970, pp. 221-234.
- I listen nedenfor er vist til en del litteratur som studentene anbefales å benytte etter sine interesser som supplement til det ovenstående pensum:
- J. Aitchison and J. Brown: *The Lognormal Distribution*, Cambridge 1957.
- M.K. Evans: *Macroeconomic Activity*, New York 1969.
- Z. Griliches and V. Ringstad: *Economics of Scale and the Form of the Production Function*, Amsterdam 1971.
- T. Haavelmo: *The Probability Approach in Econometrics*, i *Econometrica* 1944, Supplement.
- D.W. Jorgenson and C.D. Siebert: *A Comparison of Alternative Theories of Investment Behavior*, i *The American Economic Review* 1968, pp. 681-712.
- L. Philips: *Applied Consumption Analysis*, Amsterdam 1974.
- R.A. Pollak and T.J. Wales: *Estimation of the Linear Expenditure System*, i *Econometrica* 1969, pp. 611-628.
- R.E. Quandt: *On the Size Distribution of Firms*, i *American Economic Review*, 1966, pp. 416-432.
- R. Stone and D.A. Rowe: *The Market Demand for Durable Goods*, i *Econometrica*, 1957, pp. 423-443.

Bedriftsøkonomi

Pensum i dette fag består av: I. Sentrale emner som blir gjennomgått ved regelmessige forelesninger og II. Et lesepensum.

Pensum og undervisning tar i vesentlig grad sikte på å vise hvordan økonomisk teori og visse operasjonsanalytiske metoder kan brukes som hjelpemidler ved planlegging og kontroll av bedriftens drift og investering. Det forutsettes et visst kjennskap

til lineær algebra og matriseregning. Videre vil et visst kjennskap til økonomiske metoder være til nytte.

Pensum er:

- A. Danielsson: *Företagsekonomi — en översikt*. Lund 1976.
- J. Rasmussen og K. Scherfig: *Driftsøkonomi*. København 1981, Hæfte 2 og 3.
- K.J. Cohen and R.M. Cyert: *Theory of the Firm: Resource Allocations in a Market Economy*, Englewood Cliffs, N.J. 1975. Kap. 1, 2, 4, 5 9 og 20 overspringes.
- J. Mossin: *Operasjonsanalytiske emner*, Oslo 1972.
- S. Danø: *Linear Programming in Industry. Theory and Applications. An Introduction*. Fourth revised and enlarged edition. Wien 1974. Følgende overspringes: Kap. V, kap. VI punkt C, kap. VII punkt C, alt unntatt punkt A i kap. VIII, kap. X.
- L. Johansen: *Det duale problem i lineær programmering*. *Observator nr. 1*, 1964.

Forøvrig vises til pensum i regnskapsanalyse i første avdeling, teoretisk økonomi. Studentene forutsettes dessuten å tilegne seg forståelse for vurderingenens betydning ved oppstilling av et regnskap. Emnet er behandlet i J. Rasmussen og K. Scherfig: *Driftsøkonomi*, Hæfte I, København 1981, Kap. II.

I følgende liste gis en del litteratur som studentene anbefales å benytte etter sine interesser som supplement til ovenstående pensum.

Investeringsanalyse

- B.V. Carsberg and H.C. Edey (eds.): *Modern Financial Management*, Penguin Modern Management Readings, 1969.
- E.F. Fama and M.H. Miller: *The Theory of Finance*, Hinsdale, Illinois, 1972.
- W.H. Jean: *Finance*, Dryden Press, 1973.

Mikroøkonomi

- H. Gravelle and R. Rees: *Microeconomics*, London 1981, særlig f.o.m. kap. 8 t.o.m. kap. 15.

- I. Horowitz: *Decision Making and the Theory of the Firm*, New York 1970.
- A. Koutsoyiannis: *Modern Microeconomics*, London 1975. Denne bok behandler stort sett de samme emner som Cohen og Cyert i pensum. Noen emner som kostnadsteorier, stordriftsfordeler og -ulemper samt oligopolitisk adferd, behandles mer inngående her enn i Cohen og Cyert.
- A. Koutsoyiannis: *Non-Price Decisions. The Firm in a Modern Context*, London 1982. Boken gir en inngående behandling av emnene markedsføring, investering under sikkerhet og under usikkerhet, verdiansettelse, sammenslåing samt finansiering.

Operasjonsanalyse

- W.J. Baumol: *Economic Theory and Operations Analysis*, Englewood Cliffs, N.J. 1961.
- G. Hadley: *Linear Programming*, Reading, Mass. 1962.
- G. Hadley: *Nonlinear and Dynamic Programming*, Reading, Mass. 1964.
- G.F. Hadley and T.M. Whitin: *The Analysis of Inventory Systems*, Englewood Cliffs, N.J. 1963.
- H. Raiffa: *Decision Analysis. Introductory Lectures on Choices under Uncertainty*, Reading, Mass. 1968.

Offentlig rett

Innføringsslitteratur

- T. Eckhoff: Juridisk metode i *Jussens Venner* 1968 (Bind II), s. 133-65. Også trykt i *Noen statsrettslige emner*, 1972 og 2. oppl. 1975.

Statsforfatningsrett

- J. Andenæs: *Statsforfatningen i Norge*, 4. rev. utg., Oslo 1976.
- T. Eckhoff: Utviklingslinjer i norsk statsstyre og forfatningsrett, i *Tidsskrift for Rettsvitenskap*, 1964 s. 171 flg. Også trykt i *Noen statsrettslige emner*, 1973 og 2. oppl. 1975.

- P. Stavang: Negativt flertall i norsk parlamentarisme, i *Lov og Rett* 1971 s. 145-66. Også trykt i *Noen statsrettslige emner*.
- I. Wilberg: Om parlamentarisme og ministeransvarlighet, i *Nordisk Administrativ Tidsskrift* 1962 s. 223-47. Også trykt i *Noen statsrettslige emner*.

Forvaltningsrett

- T. Eckhoff: Legalitetsprinsippet, TfR 1963, s. 225 flg. i *Noen statsrettslige emner*.
- T. Eckhoff: Delegasjon av avgjørelsesmyndighet i forvaltningen, NAT 1961 s. 472 flg. i *Noen statsrettslige emner*.
- T. Eckhoff: Effektivitet og rettssikkerhet i den offentlige forvaltning, NAT 1958 s. 15 flg. i *Noen statsrettslige emner*.
- T. Eckhoff: Domstolskontroll med forvaltningen i Norge JV serie nr. 1 (1964), i *Noen statsrettslige emner*.
- A. Frihagen: Ombudsmannskontrollen med kommunalforvaltningen i Norge, Festskrift til Stephan Hurwitz s. 535-46, i *Noen statsrettslige emner*.
- Offentlighetsloven*. En kort orientering utarbeidet i juni 1971 av Justisdepartementet.
- Stortingets ombudsmann for forvaltningen*. En orientering om ordningen. Utgitt av Stortingets ombudsmann for forvaltningen, 1968.

Makroøkonomisk planlegging

Faget makroøkonomisk planlegging bygger i stor utstrekning på den teoretiske økonomi. Også deler av penge- og finansiell læren er av stor betydning. Det gjelder da særlig de deler som har tilknytning til økonomisk politikk.

Analyseteknikk er viktig i forbindelse med makroøkonomisk planlegging. Blant de temaer fra matematikkundervisningen som kommer til anvendelse, er lineær programmering. Videre er den kunnskap studentene tidligere i studiet har fått om økonomiske metoder av betydning.

Pensum er:

- L. Johansen: *Lectures on Macroeconomic Planning. Part 1, General Aspects*, Am-

sterdam 1977. Avsnitt 1.3 er å betrakte som kursorisk pensum. Det samme gjelder de mange henvisninger til spesielle forfattere i en del av de øvrige avsnitt.

- L. Johansen: *Lectures on Macroeconomic Planning. Part 2, Centralization, Decentralization, Planning under Uncertainty*, Amsterdam 1978. Deler av boken er å betrakte som kursorisk pensum. Faglæreren vil gi nærmere rettleiding.

Som supplerende stoff leses følgende artikler av L. Johansen:

Prinsipielle betraktninger om prognoser og langtidsplanlegging, Memorandum av 12. mai 1970. Også gjengitt i: L. Johansen: *Kriser og beslutningssystemer i samfunnsøkonomien*, Universitetsforlaget 1983.

Prognoser i samfunnsmessig sammenheng, Memorandum av 6. september 1971. Også gjengitt i *Sosialøkonomen*, nr. 8, 1971.

Forhandlingssamfunnet, *Sosialøkonomen*, nr. 8, 1978. Også gjengitt i: L. Johansen: *Kriser og beslutningssystemer i samfunnsøkonomien*, Universitetsforlaget 1983.

Som supplerende stoff leses dessuten:

R. Frisch: *Preface to the Oslo Channel Model*, Memorandum av 20. oktober 1961.

Pensum er videre:

P.J. Bjerve: Utviklingstendenser i norsk planlegging gjennom 30 år i *Nasjonalregnskap, Modeller og Analyse*, Statistisk Sentralbyrå 1975 (SØS nr. 26).

Langtidsplanlegging og modeller, NOU 1976:8. Kapitlene 3, 4, 6, 7 og 8.

K.E. Johansen and H. Strand: *Macroeconomic Models for Medium and Longterm Planning*. Statistisk Sentralbyrå, Artikler nr. 128, 1981.

L. Johansen: *Econometric Models and economic Planning and Policy: Some Trends and Problems*. Memorandum av 12. januar 1982.

Forøvrig vil hovedmodeller som brukes i den økonomiske planlegging i Norge, bli

gjennomgått i forelesninger eller seminarer. Faglærer vil gi henvisninger til supplerende litteratur.

Kryssløpsanalyse spiller en stor rolle i planleggingsmodeller både i Norge og i andre land. Pensum i kryssløpsanalyse i teoretisk økonomi (T. Thonstad: *Kryssløpsanalyse*, Universitetsforlaget 1975) er derfor viktig også i faget Makroøkonomisk planlegging.

Lineær programmering er også viktig for økonomisk planlegging. Pensum i lineær programmering i forbindelse med de forbedende prøver i matematikk anses derfor som pensum også i makroøkonomisk planlegging. Dessuten leses Leif Johansen: *Regionaløkonomiske problemer belyst ved lineær programmeringsteori*, *Sosialøkonomen*, nr. 2, 1965.

Aktuelle problemer i norsk økonomisk politikk og planlegging studeres ved hjelp av løpende nasjonalbudsjetter og langtidsprogram.

Et nyttig hjelpemiddel i studiet av makroøkonomisk planlegging er boken *Planlegging og budsjettering i staten* (redigert av T. Moe og P. Schreiner), Tanum-Norli, Oslo 1976. Det anbefales at studentene gjør seg kjent med den, uten å ta sikte på å sette seg inn i de detaljer om administrative fremgangsmåter som beskrives.

Matematisk økonomi

Deler av faget bygger på emner fra teoretisk økonomi, spesielt teorier for tilpasning på mikro-nivået. Det gjøres utstrakt bruk av matematikkunnskapene fra de forberedende prøver i første og andre avdeling. I tillegg til dette nyttes det en del matematiske hjelpemidler hentet blant annet fra elementær topologi, teorien for differensiallikninger, teorien for implisitt gitte funksjoner, vektorrom-teori (blant annet separasjonssetninger).

Noen av disse matematiske hjelpemidlene er innholdet i det lesepensum i matematikk som nedenfor er beskrevet, for andre hjelpemidlers vedkommende vil henvisnin-

ger bli gitt i forelesningene. Noe av de ekstra matematikkunnskapene som kreves, vil bli forelest som ledd i de vanlige forelesningene, noe av kunnskapene vil studentene måtte tilegne seg på egen hånd, eller hente fra spesielle matematikkforelesninger som ellers holdes ved instituttet.

Det gis to forelesningstimer pr. uke i fire semestre. I tillegg kommer et eksamensseminar på to timer pr. uke.

Matematiske emner

Statistiske optimeringsproblemer:

A.K. Dixit: *Optimization in Economic Theory*, Oxford 1976, s. 24–94.

K. Sydsæter: *Matematisk Analyse. Bind II*, Oslo 1978, s. 207–227.

F.S. Hillier og G.L. Lieberman: *Introduction to Operations Research*, San Francisco 1974, s. 15–107 og (kursorisk) s. 722–737.

Dynamiske optimeringsproblemer:

K. Sydsæter: *Matematisk Analyse. Bind II*, Oslo 1978, s. 316–399.

Beslutningsteori og spillteori

H. Raiffa: *Decision Analysis*, Reading 1968, s. 1–100.

M. Bacharach: *Economics and the Theory of Games*, London 1976.

Tilpasning på mikronivå

G. Debreu: *Theory of Value*, New York 1959, s. 28–73.

B. Stigum: *Consumer Choice under Uncertainty*, 30 sider.
(Vil bli publisert som Memorandum ved Sosialøkonomisk institutt.)

B. Stigum: *Entrepreneurial Choice under Uncertainty*, 30 sider.
(Vil bli publisert som Memorandum ved Sosialøkonomisk institutt.)

Systemer for Ressursallokering

Generell likevektsteori:

G. Debreu: *Theory of Value*, New York 1959, s. 74–97.

G. Debreu and H. Scarf: «A Limit Theo-

rem on the Core of an Economy», *International Economic Review*, Vol. 4, s. 235–246, 1963.

J.R. Hicks: *Value and Capital*, 2nd ed., Oxford 1946, s. 62–77.

S. Karlin: *Mathematical Theory in Games, Programming and Economics*, Vol. 1, Reading 1959, s. 234–265, 273–280, 301–329.

L. Johansen: «A Calculus Approach to the Theory of the Core of an Exchange Economy», *American Economic Review*, December 1978.

Temporær likevektsteori:

J.-M. Grandmont: «On the short Run Equilibrium in a Monetary Economy», i *Allocation Under Uncertainty, Equilibrium, and Optimality*, Proceedings of an I.E.A. Workshop in Economy Theory, Bergen, Norway 1971, ed. by J. Dréze, London 1974.

J.R. Green: «Temporary General Equilibrium in a Sequential Trading Model with Spot and Future Transactions», *Econometrica*, Vol. 41, 1973, s. 1103–1123.

Supplerende lesning:

J.R. Hicks: *Value and Capital*, 2nd ed., Oxford 1946, s. 115–282.

«Ulikevektsteori»:

J.-M. Grandmont: «The Logic of the Fix-price Method», *The Scandinavian Journal of Economics*, Vol. 79, s. 169–185.

E. Malinvaud: *The Theory of Unemployment Reconsidered*, New York 1977, s. 1–128.

Matematiske planleggingsmodeller for ressursallokering behandles i:

L. Johansen: *Lectures on Macro-economic Planning*, Part 2, Amsterdam 1978, s. 75–100 og s. 115–160.

E. Malinvaud: «Decentralized Procedures for Planning», i *Activity Analysis in the Theory of Growth and Planning*, E. Malinvaud and M.O.L. Bacharach, eds., London 1967.

Økonomisk dynamikk

Matematisk-økonomisk vekstteori:

H. Wan: *Economic Growth*, New York 1971, s. 1-146 og s. 294-373.

Ressursproblemer av økologisk art:

C.W. Clark: *Mathematical Bioeconomics: The Optimal Management of Renewable Resources*, New York 1976, s. 1-125.

F.R. Førsund og S.Ø. Strøm: *Miljø og ressursøkonomi*, Oslo 1980, kap. 17 «Utnytting av ikke-fornybare ressurser».

M. Hoel: *Naturressurser og økonomisk vekst*, Memorandum, Sosialøkonomisk institutt, Oslo, 22. juli 1977.

Operasjonsanalytiske emner

F.S. Hillier and G.J. Lieberman: *Introduction to Operations Research*, San Francisco, 1974.

Transportproblemer	s. 108-147
Nettverksproblemer	s. 214-247
Markovkjeder	s. 341-370, s. 534-561
Kø-teori	s. 379-404, s. 435-442
Lagerholdproblemer	s. 472-483, s. 494-511

Hjelpemidler ved eksamen

Ved alle de skriftlige deler av Sosialøkonomisk embetseksamen og sosialøkonomi mellomfag er følgende hjelpemidler tillatt:

1. Rettskrivningsordlister.
2. Lommekalkulator/logaritmetabell/statistiske tabeller.
3. K. Sydsæter og B. Thalberg i samarbeid med O.J. Mørkved: *Matematikk Formelsamling*, Oslo 1976 eller senere utgaver.
4. *Statistisk årbok*, en av de siste utgaver.

Ved eksamen i statistiske grunnbegreper er alle skrevne og trykte hjelpemidler tillatt. Ved eksamen i elementær økonometri er pensumlitteratur i teoretisk statistikk tillatt etter nærmere spesifisering av eksamenskommisjonen.

Ved matematikkprøvene er alle skrevne og trykte hjelpemidler samt lommekalkulatorer tillatt.

Ved enhver eksamen kan eksamenskommisjonen bestemme om ytterligere hjelpemidler skal tillates. Studentene må derfor være forberedt på at det ved enkelte oppgaver kan bli utlevert til dem andre hjelpemidler til bruk under eksamensbesvarelsen. Slike hjelpemidler må kandidaten ikke forsyne med kommentarer, merker, notater eller henvisninger.

De hjelpemidler som kandidaten selv har med seg, må være uten tilføyelser, notater, merknader eller henvisninger. Hjelpemidlene vil bli kontrollert før eksamen tar til på en tid som vil bli kunngjort.

SOSIOLOGI

GRUNNFAG - MELLOMFAG - EMBETSSTUDIUM

Adresse: Instituttet for sosiologi
 Eilert Sundts hus, 7 etg.
 P.b. 1096 Blindern, 0317 Oslo 3
 Tlf. (02) 45 52 57

Innledning

Sosiologien er vitenskapen om menneskelig samliv, slik det arter seg på det globale plan, det nasjonale plan, eller i samfunnsenheter av varierende størrelse, helt ned til smågrupper og individer. Hovedvekten ligger gjerne på studiet av sosiale og mellommenneskelige forhold i vår egen tid i industrialiserte land. Sosiologer viser også stor interesse for utviklings- og utkantproblemer.

Sosiologien studerer de ulike samfunnsenheters indre oppbygging og virksomhet, og de konflikt- og samholdstendenser, interesse- og maktforhold som preger disse enhetene. Den vil også belyse samspill og konflikt mellom flere sosiale enheter. Sosiologien søker å forstå ulike typer samfunn og grupper egenart, og hvorledes samfunnsforhold er betinget av, og virker inn på økonomiske, teknologiske og kulturelle forhold. Samfunnsformene blir også vurdert i forhold til såvel den geografiske som den menneskelige natur.

Sosiologien ser samfunnets og individets problemer i lys av de mer grunnleggende samfunnsforhold problemene springer ut av. Mange sosiologer søker å bidra til befolkningens kritiske og konstruktive forståelse av samfunnet. Med forankring i denne forståelse håper de å bidra til løsninger av problemer som oppstår innen eller mellom grupper; det være seg i forholdet

mellom sosiale klasser, mellom de styrende og de styrte, mellom kulturelle grupper eller raser, på arbeidsmarkedet, i privat og offentlig omsorg, i skolen, i nabolaget og i forbindelse med samfunnets forvaltning av straff og belønning.

I sosiologiens metoder inngår statistikk og matematiske modeller, intervjuetikk, deltagende observasjon og bruk av historiske og samtidige dokumenter og registre. Sosiologen danner sine begreper såvel ut fra teoretiske betraktninger som på grunnlag av innsamlet materiale, mens virkeområdet strekker seg fra teoretisk grunnlagsforskning til forskning med et mer praktisk siktepunkt.

Mange ferdig utdannede sosiologer arbeider ved forskningsinstituttene og universitetene. I stigende grad blir faggruppen engasjert i forskning, utredning og administrativt arbeid for statlige og kommunale organer, i større organisasjoner, i informasjonsarbeid og i rådgivnings- og konsulentvirksomhet av varierende art. I takt med den økende vekt på samfunns- og samtidsorientering vil ventelig en del sosiologer gå inn i skoleverket.

Det er derfor vanskelig å framsette pålitelige prognoser om framtidige arbeidsvilkår og virkeområder for dem som i dag begynner å studere sosiologi. Både sosiologien som fag og sosiologens yrkesrolle er fortsatt i støpeskjeen.

Studieplan

Embetsseksamen i sosiologi — cand.sociol. — består av to avdelinger med samlet studietid beregnet til vel 6 år. Se side 130.

Magistergradseksamen avlegges innenfor rammen av gjeldende magistergradsordning. Det henvises til Reglement for magistergraden ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Oslo bak i Studiehandboken, samt til de spesielle magistergradsforskrifter som gjelder. Forskriftene for Oslo fås på Instituttet for sosiologi. Studenter som tar sikte på denne eksamen, bør tidligst mulig søke kontakt med Instituttet for sosiologi.

Sosiologi som hovedfag til cand.polit.-eksamen er *ikke* innført ved Universitetet i Oslo. Studenter interessert i denne eksamensform bør henvende seg til Universitetet i Bergen eller Universitetet i Trondheim.

Grunnfagsstudiet er beregnet til to semestre og er identisk med mellomfagsstudiets første del. Mellomfagsstudiets annen del (mellomfagstillegget) tar normalt ett semester. I begynnelsen av hvert semester arrangeres et orienteringsmøte.

Grunnfag

Pensum

(Vil gjelde til eksamen fra og med høsten 1985. Samtidig vil det gamle pensum gjelde til og med høsten 1986.)

A. Innføring i sosiologi

V. Aubert: *Sosiologi 1*. Sosialt samspill, Oslo 1979, kap. 4–10 (148 s.).

O. Hellevik: *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*, 4. utg. Oslo 1980, ss. 72–129, 150–55, 172–223, 241–44, 257–64, 298–312 og 363–82 (tils. 165 s.).

J. Lofland: *Analyzing Social Settings*, Belmont 1971, ss. 1–8 og 59–118 (tils. 64 s.) eller:
1984-utgaven: ss. 7–45 og 71–117 (tils. 86 s.).

W. Martinussen: *Sosiologisk analyse*, Oslo 1984, kap. 1–18 (tils. 387 s.).

D. Østerberg: *Sosiologiens nøkkelbegreper*, Oslo 1977 (130 s.).

B. Klassiske tekster

E. Durkheim: *Selvmodet*, Oslo 1978 (215 s.).

K. Marx: *Kapitalen*, bok 1, kap. 24. Inngår i grunnfagskompendium til salg i Universitetsbokhandelen (ca. 50 s.).

K. Marx: Forord til *Kritikk av sosialøkonomien*. Grunnfagskompendiet (5 s.).

E. Sundt: *Verker i utvalg 4. Om sædelighetstilstanden i Norge*, Oslo 1976. kap. 1, 3, 4, 7 og 10 (tils. 71 s.).

M. Weber: *Den protestantiske etikk og kapitalismens ånd*, Oslo 1973, ss. 25–78, 96–114 (tils. 71 s.).

M. Weber: *Makt og byråkrati*, Oslo 1971, s. IX–XXIII og kap. 2–5 (tils. 123 s.).

D. Østerberg (red.): *Handling og samfunn*, Oslo 1978, ss. 7–36, 71–114, 125–143, 152–172, 195–203, 206–211, 233–255, 284–289, 324–327 (tils. 156 s.).

C. Teoretisk og metodisk utdypning

K. Bjørn: *Barn ingen hindring*. (Fra: En studie av kvinneses sysselsetting i Norge i 1970-åra, INAS rapport 81:2, Oslo 1981.) Innledning, to etterfølgende avsnitt og avsluttende analyse, ca. 30 s. Grunnfagskompendiet. Tillegg.

E. Boserup: *Kvinde i U-land*. Forum, København 1974. (Eget kompendium utgitt av Instituttet for sosiologi. Til salg i Universitetsbokhandelen.)

S. Bråten: *Modeller av menneske og samfunn*, Oslo 1981, ss. 1–110, 130–138, 237–250, 259–295 (tils. 169 s.).

K.J. Huch: *Klassesamfunnet — den onde sirkel*, Oslo 1977, kap. 1 (s. 7–19) og kap. 4–5 (tils. 38 s.).

R. Liljeström: *Uppväxtvillkor*, Stockholm 1978, kap. 1 og kap. 4–7 (tils. 138 s.).

S. Lukes: *Power, A Radical View*, London 1974 (47 s.).

S. Lysgaard: *Arbeiderkollektivet*, Oslo 1967, kap. 3–4 (tils. 63 s.).

H. Newby: *Community*, London 1980 (32 s.).

- W. Reich: *Fascismens massepsykologi*. Rhodos, København 1974. s. 9, 10, 11, 12, 27 og 30. Grunnfagskompendiet. Tillegg.
- T. Schou Wetlesen: *Kjønnsroller og sykdom*. (Fra sosiologi i dag 4/80, 14 sider.) Grunnfagskompendiet. Tillegg.
- K. Wærnes: *Kvinneperspektiv på Sosialpolitikken*. Oslo 1982. Kapitlene «Om-sorg og kvinnearbeid i velferdsstaten» og «Kvinner og trygd» (50 s.).
- D. Samfunn, historie og sosial endring
- F. Eeg-Henriksen: Kvinner som arbeidskraftreserve, i A.M. Berg m.fl. (red.): *I kvinners bilde*, Oslo 1977 (10 s.).
- I. Wallerstein: *The Capitalist World-Economy*, Cambridge 1980, Del I (s. 1-36).
- D. Østerberg og F. Engelstad: *Samfunnsformasjonen. En innføring i sosiologi*, Oslo 1984 (415 s.).
- E. Formidling og undervisning
- a) *Vitenskap og formidling*
Hovedkomiteen for norsk forskning: *Forskningsbehov og formidlingsorganisasjon*. Innstilling fra et utvalg. Oslo 1981, s. 14-56 (42 s.). Grunnfagskompendiet.
- B. Baklien: *Forskningsformidling - et teknisk problem?* *Tidsskrift for samfunnsforskning* nr. 1, 1983 (12 s.). Grunnfagskompendiet.
- S. Bråten: *Mass- og mis kommunikation*. Stockholm 1971, s. 9-73 (64 s.) eller *Kommunikasjon og datakultur*. Kap. 1-3 (hvis foreligger).
- b) *Læring, didaktikk, kunnskap*
H. Bjerrum Nielsen: *Små piger, søde piger, stille piger... Om pigesocialisering*. *Sosiologi i dag* nr. 3-4, 1981 (22 s.). Grunnfagskompendiet.
- K. Deutsch: *A simple cybernetic model*. I Theodore Mills (red.): *Readings in the sociology of small groups*. N.J. 1970 (18 s.).
- I. Eide: *Den vanskelige og den vanlige klas-*
- sen. Tidsskrift for samfunnsforskning*, nr. 1, 1963 (9 s.). Grunnfagskompendiet.
- E. Goffman: *Vårt rollespill til daglig*. Oslo 1975. Utdrag, Innledn. + 1.kap. s. 11-69 (58 s.).
- K.J. Huch: *Klassesamfunnet — den onde sirkel*, utdrag s. 74-121: «Sosialisering i familien: Språkstil» og «Sosialisering i skolen». Oslo 1977 (47 s.).
- R.P. McDermott: *Social relations as contexts for learning in school*. *Harvard Educational Review*, vol. 47, no. 2, 1977 (15 s.).
- T. Parsons: *The School Class as a Social System*. *Harvard Educational Review*, vol. 29, no. 4, 1959 (19 s.).
- c) *Utdannings sosiologiske emner*
E. Durkheim: *Education and Sociology*. Utdrag, kap. II: «The nature and method of pedagogy», kap. III: «Pedagogy and sociology», s. 91-135 (44 s.).
- M. Haralambos: *Sociology. Themes and Perspectives*. University Tutorial Press, Slough 1981. Kap. 5, Education (56 s.).
- P. Herbst: *Strukturering av kunnskap og utforming av utdanningsorganisasjoner*. *Nordisk Forum* nr. 3, 1971 (17 s.). Grunnfagskompendiet.
- F. *Selvalgte skrifter*
(Årlig oppdatert liste over skrifter for selvalg.)
Under dette punktet skal en legge opp skrifter som utdyper det obligatoriske pensum, til sammen 600 sider hvorav 200 velges fra 4b: «Samfunn, historie og sosial endring: konkret samfunnsstoff». Skriftene er gruppert i følgende områder:
1. Allmenn sosiologi
  2. Klassiske tekster og kommentarer
  3. Teoretisk og metodisk utdypning
  - 4a. Samfunn, historie og sosial endring: allment
  - 4b. Samfunn, historie og sosial endring: konkret samfunnsstoff.
- Lista fås ved henvendelse til Ekspedisjonen, Instituttet for sosiologi.

Undervisning

Undervisningen for grunnfag og første del av mellomfag strekker seg over to semestre. Det er ikke formelle krav om deltakelse i undervisningen.

For grunnfag gis det hvert semester over- sikts- og utdypingsforelesninger, herunder også forelesning i sosiologiens klassikere og i sosial endring.

Ved siden av forelesningene gis det tilbud om gruppeundervisning med oppgaveskri- ving.

Eksamen

Grunnfagseksamen holdes i slutten av hvert semester. Ved oppmelding til eksamen skal kandidaten levere oversikt over de selv- valgte skriftene som legges opp (se Foreles- ningskatalogen). På oppmeldingsskjemaet må kandidaten opplyse om hvilken eksa- mensform han/hun velger. Hvis kandidaten ombestemmer seg med hensyn til eksamens- form, må dette meldes ifra til instituttets ekspedisjon innen 15. april i vårsemestret og 15. oktober i høstsemestret.

Det kan velges mellom følgende eksa- mensformer:

- a) To skriftlige prøver, hver av varighet 8 timer og en muntlig prøve.
- b) En individuell skriftlig hjemmeoppgave med en innleveringsfrist på 10 dager (offentlige fridager unntatt søndager kan komme i tillegg) over ett av minst to opp- gitte emner. Besvarelsens størrelse skal ligge innenfor rammen av 3000 ord (ca. 10 maskinskrevne sider) pluss/minus 10%. Det skal leveres tre eksemplarer av besvarelsen. I tillegg kommer en muntlig prøve med fastsatte retningslinjer (se nedenfor).

Det er en forutsetning for anvendelse av eksamensform b) at hver enkelt kandidat leverer en skriftlig tentamensbesvarelse før eksamen avlegges og under samme betingel- ser med hensyn til tidsfrist og størrelse som for denne. Utlevering av tentamensopp- gavene skjer i vårsemestret innen 15. febru- ar, i høstsemestret innen 20. september.

Tentamensbesvarelsen gjennomleses og kommenteres av én lærer. Tentamensbe- svarelsen får ingen innflytelse på eksamens- karakteren. Kandidatene kan søke veiled- ning hos faglærer under tentamen, men ikke under eksamen.

Retningslinjer for muntlig prøve under eksamensform b):

1. Kandidaten vil bli spurt om hjemmeopp- gaven og må kunne utdype og avklare temaer som er behandlet der. Kandi- daten må videre kunne dokumentere oversikt over og kjennskap til pensum- litteraturen.
2. Den muntlige prøven vil i større grad enn ved eksamensform a) ha en kontroll- funksjon. Dette innebærer at en må kunne endre karakteren i større grad enn ved eksamensform a). Det settes således ikke noen grense for endring av karak- teren etter muntlig.

Mellomfag

Mellomfagseksamen består av grunnfags- eksamen og eksamen i mellomfagstillegget. Mellomfagstillegget er beregnet til ett se- mester. I mellomfagstillegget skal kandi- daten fordype seg i ett av følgende fem temaområder:

- I Økonomi, arbeidsliv og politikk (Ar- beidsliv og organisasjonsforhold, poli- tisk-økonomiske forhold).
- II Sosialpolitikk, avvikkssosiologi og medi- sinsk sosiologi (Fordelingsproblema- tikk, avvik og reaksjoner på avvik).
- III Primærgrupper og nærmiljø (Familie og smågrupper, sosialpsykologi, lokal- samfunn og nærmiljø).
- IV Kulturelle forhold (Kulturytringer, reli- gion, språk, utdanning, media og etnis- ke kulturvariasjoner).
- V Generelle tilnæringer (Generelle teo- retiske og metodologiske retninger, til- næringer som går på tvers av eller er felles for de ulike områdene).

Pensum

Pensum som omfatter omlag 1200 sider, er inndelt i følgende tre deler:

- A. Fellespensum for alle studentene
- B. Obligatorisk pensum innen hvert av de fem temaområdene
- C. Selvvalgt pensum

A. Fellespensum for alle studentene

Ahrne, G.: *Vardagsverklighet och struktur*, Korpen, Göteborg 1981, kap. 2-5 (82 s.).

Grønmo, S.: Forholdet mellom kvalitative og kvantitative metoder i samfunnsforskningen, kap. 2 i Holter, H. & Kalleberg, R.: *Kvalitative metoder i samfunnsforskningen*, Oslo 1982 (28 s.).

Holter, H.: Om kvinneundertrykkelse, mannsundertrykkelse og hersketeknikker i Støren, T. og Wetlesen, T. Schou: *Kvinnekunnskap*, Oslo 1976 eller i Andenæs, K., Johansen, T. og Mathiesen, T. (red.): *Maktens ansikter*, Oslo 1981 (20 s.).

Lysgaard, S.: Utviklingsoppgaver i sosiologien — Faget som vitenskap og profesjon i *Sociologisk Forskning* nr. 2-3, 1982 og debatten etter denne artikkelen (tils. 30 s.). (Fås i Ekspedisjonen, Instituttet for sosiologi.)

Østerberg, D.: *Samfunnsteori og nytteteori*, U-forlaget, Oslo 1980, Essay 2, s. 61-86 (26 s.).

B. Fellespensum innen hvert av de fem temaområdene

Studentene innen hvert temaområde vil bli anbefalt et fellespensum på omlag 150 sider. En oversikt over dette vil bli lagt fram ved semestrets begynnelse.

C. Selvvalgt pensum

Studentene velger selv omlag 900 sider. Denne delen velges ut i samråd med faglærer. Det vil bli utarbeidet litteraturoversikter for de fem temaområdene. Oversiktene fås ved henvendelse til instituttet.

Hver enkelt kandidat skal innen en nærmere fastsatt frist legge fram ei pensumliste godkjent av Undervisningsutvalget eller faglærer godkjent av dette (se Forelesnings-

katalogen). Pensumlisten må ikke omfatte innslag av pensum fra andre eksamener.

Undervisning

Det gis hvert semester forelesninger i tilknytning til fellespensumet, del A. Videre holdes det seminarer innen temaområdene. Instituttet kan imidlertid ikke forplikte seg til i hvert semester å dekke alle temaområdene.

Semesteroppgave

Innen en nærmere fastlagt frist kunngjort i Forelesningskatalogen, skal kandidaten levere inn en maskinskrevet semesteroppgave i to eksemplarer med et omfang innen rammen av 5-7000 ord (tilsvarende 15-20 maskinskrivne A4-sider). Oppgaven skal ikke overstige 7000 ord. Semesteroppgavene inngår i eksamen (se under avsnitt eksamen). Semesteroppgavene inngår i instituttets undervisningsmaterieell og kan nyttes i seinere semesters undervisningstiltak — etter studentens samtykke. Semesteroppgaven skal inneholde et sammendrag på ca. 10 linjer, og må være godkjent før kandidaten får framstille seg til den skriftlige prøven.

Eksamen

For å melde seg til eksamen i mellomfagstillegget kreves at kandidaten har bestått grunnfagseksamen i sosiologi i tidligere semestre *eller* at kandidaten melder seg opp til grunnfagseksamen samtidig som han/hun melder seg opp til eksamen i mellomfagstillegget. I siste tilfelle gis det ikke sensur for eksamen i mellomfagstillegget dersom kandidaten ikke består grunnfagseksamen.

Skriftlig eksamen består av en 8 timers prøve. To oppgaveformer kan bli anvendt, eventuelt i kombinasjon: enten en eller flere felles oppgaver for hvert av de fem temaområdene, eller oppgaver kan bli gitt for navngitte studenter under hensyntagen til deres spesielle pensumvalg. Alle kandidater vil få deloppgaver fra fellespensum.

Ved skriftlig sensur skal semesteropp-

gaven og skriftlig prøve telle likt, og skriftlig karakter gis på grunnlag av disse to arbeidene.

Den muntlige del av eksamen er frivillig. Kandidater som ønsker å gå opp til muntlig, må gi instituttet beskjed om dette seinest 24 timer etter sensur.

Grunnfagskarakteren innreknes i den endelige karakter for mellomfag i forholdet 2:1.

Embetsksamen i sosiologi* (Cand.sociol.-studiet)

Reglement

Fastsatt av Kirke- og undervisningsdept.
2. oktober 1970 med endringer 1979

§ 1.

Innledning

Embetsksamen i sosiologi består av to avdelinger.

§ 2.

Første avdeling

Første avdeling består av mellomfagseksamen i sosiologi og eksamen i et grunnfag, mellomfag eller støttefag valgt blant fageksamener fastsatt av departementet etter innstilling fra Det akademiske kollegium. Oppgave over valgfagene inntas i studieplanen.

Eksamen avlegges etter det reglement vedkommende fageksamen hører under.

Mellomfagseksamen eller eksamen i mellomfagstillegget i sosiologi må være bestått med ikke dårligere karakter enn 2,7.

§ 3.

Andre avdeling

Andre avdelings eksamen består av to skriftlige oppgaver og to muntlige prøver i sosiologi og en vitenskapelig sosiologisk undersøkelse (hovedoppgave) i et selvvalgt emne.

Det er adgang til å innlevere som hovedoppgave flere enkeltarbeider dersom disse

* Det arbeides med endringer i studieplan og reglement for embetsstudiet i sosiologi. Nærmere opplysninger kan fås ved instituttet eller hos studieveileder.

til sammen etter sitt innhold utgjør et hele. Som hovedoppgave kan også godtas delarbeid i en gruppeundersøkelse dersom det representerer en innsats hvor art og omfang lar seg identifisere av sensurkomitéen i den utstrekning som er nødvendig for bedømmelsen. Komitéen bør når det er nødvendig, innhente erklæringer fra de øvrige forfattere og i tvilstilfelle avgi særskilt innstilling om hvorvidt arbeidet kan antas til bedømmelse etter bestemmelsene i denne paragraf.

Ingen student har adgang til å framstille seg til noen del av denne eksamen mer enn tre ganger. Regler om adgang til å avbryte eksamen og til å kontinuere fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

Før melding til andre avdelings eksamen må studenten ha avlagt første avdelings eksamener.

§ 4.

Praksis

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet fastsette at det skal kreves praksis. Nærmere opplysninger inntas i studieplanen.

§ 5.

Karaktergivning

Ved andre avdelings eksamen gis karakteren: Bestått/Ikke bestått.

Karakteren bestått svarer til tallkarakteren 3.0 eller bedre ved samfunnsvitenskapelig embetsksamen.

§ 6.

Eksamensvitnemål

På eksamensvitnemålet angis hovedoppgavens tittel, hvilket valgt grunnfag, mellomfag eller støttefag kandidaten har avlagt eksamen i og ved hvilken institusjon. Det gis en kort beskrivelse av spesialområdet, det felles stoff alle studenter har lagt opp og art av praksis.

§ 7

Fritak for eksamen eller prøve

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet fritak for eksamen eller prøve.

1. når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon.
2. på grunnlag av eksamen eller prøve i et

velegnet fag utenfor fagkretsen, avlagt ved universitetet eller en annen institusjon.

Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet. Opplysninger om generelle fritak inntas i studieplanen.

§ 8.

Dispensasjon

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet i særlige tilfelle dispensere fra bestemmelsen i § 3, tredje ledd, første punktum og § 4.

Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet.

§ 9.

Ikrafttreden

Dette reglement tar til å gjelde 2. oktober 1970.

Målsetting

Cand.sociol.-studiet har til formål å kvalifisere studenter til å arbeide med sosiologiske problemstillinger av teoretisk og praktisk art på et faglig forsvarlig nivå. Det skal gi studentene en allsidig innføring i ulike sosiologiske tilnæringsmåter, emner og teorier, kvalifisere til å utføre vitenskapelig utrednings- og forskningsarbeid og gi studentene mulighet for å få innsikt og trening i anvendelse av sosiologisk kunnskap i praktiske sosiale problemstillinger og arbeidsoppgaver.

Studiet tilbyr ulike spesialiseringsmuligheter og gir høve til å kvalifisere seg til ulike typer forsknings-, utrednings- og planleggingsarbeid, og til ulike former for anvendt sosiologisk arbeid.

De sosiologiske problemstillinger den ferdige kandidat vil stå overfor i sitt arbeid som sosiolog, vil være meget varierte, og de sosiale situasjoner han/hun vil befinne seg i vil til dels være problem- og konfliktfylte. I mange situasjoner vil det kreves en selvstendig vurderingsevne hos sosiologer og en evne til å kunne kombinere relevante synspunkter og kunnskaper til belysning av de ofte nye og spesifikke problemer og arbeidsoppgaver sosiologer får å gjøre med. Cand.-

sociol.-studiet tar sikte på å gi studentene kvalifikasjoner for slikt arbeid.

Cand.sociol.-studiet er lagt opp som et tre-årig hovedfagsstudium, hvor det inngår et ett-årig undervisningstilbud i fellesstoffet i studiet, et halvt års praksis, og 1½ års spesialisering og arbeid med hovedoppgave. Selv om 3 år kan regnes som en normal studietid, må en regne med at kandidater med bestemte spesialiserings- og praksis-interesser kan komme til å bruke studietid som fraviker fra den normale.

Cand.sociol.-studiet bygger på sosiologi mellomfag, som må være bestått med karakter 2,7 eller bedre i mellomfaget eller i mellomfagstillegget, og ett sidefag/valgfag til sosiologien. En skjematisk oversikt over cand.sociol.-studiet er satt opp nedenfor. Med sidefag/valgfag menes et grunnfag, mellomfag eller støttefag i annet vitenskapelig fag som gir kunnskap om og innsikt i samfunnsforhold. Sidefaget kan velges blant følgende fag:

Samfunnsvitenskapelige fag
 Geografi
 Historie
 Idéhistorie
 Lingvistikk
 Religionsvitenskap
 Sammenliknende språkvitenskap
 Folkeminnevitenskap
 Folkelivsgransking
 Arkeologi
 Kriminologi
 Rettsvitenskap
 Filosofi
 Sosialmedisin
 Statistikk/matematikk

Etter nærmere søknad kan også andre fag tas som sidefag når de kan sies å støtte opp under kandidatens spesialisering i hovedfaget.

Undervisning i fellesstoffet

A. Ulike sosiologiske tilnæringsmåter, emner og teorier:

Dels behandles metodologiske og teoretiske problemstillinger hos sosiologiens klassike-

re, og dels gis en innføring i nyere metodologiske og teoretiske problemstillinger på ulike felter i sosiologien.

B. Statistiske metoder:

Det gis et kurs i bruk av statistiske metoder i sosiologi. Det behandler undersøkelsesopplegg, datainnsamling og data-analyse.

Praksis

Praksis tar sikte på å gi kandidaten sosial erfaring og evne til å sette slike erfaringer inn i et sosiologisk perspektiv.

Praksis godkjennes av et instituttoppnevnt utvalg, og skal tas etter avlagt mellomfagseksamen i sosiologi.

Varigheten av praksis er 6 mndr.

Det kreves innlevert praksisrapport innen 7 mndr. etter at praksis er avlagt.

Nærmere bestemmelser om praksis og praksisrapport finnes i et eget reglement for praksis som fås ved henvendelse til Instituttet for sosiologi. Kandidaten plikter å gjøre seg kjent med dette reglementet.

Spesialisering

Studentene står fritt i valg av spesialområde. Undervisningstilbudet omfatter spesialkurs på ulike felter, og kursopplegget vil ta hensyn til studentenes og lærernes faglige interesser. Spesialområdene er:

1. Samfunnskunnskap (konkret kunnskapsstoff om det norske samfunnet.)
2. Samfunnsplanlegging, by- og regionforskning.
3. Sosiale forhold og sosialpolitikk (sosiale problemer, minoritets- og avviksproblematikk og sosialpolitiske temaer).
4. Økonomi, makt, lagdeling, konflikt.
5. Systemteori, kommunikasjon, sosialpsykologi.
6. Familie og sosialisering.
7. Kultursosiologiske emner og mediesosiologi.
8. Organisasjons- og arbeidssosiologi.
9. Utviklingssosiologi og sosial endring.
10. Datainnsamling og data-analyse.

11. Formalisering i sosiologi og matematiske modeller.
12. Grunnlagssosiologiske og metodologiske emner.
13. Utdannings sosiologi.
14. Kvinnesosiologi.

Kursene kan dels være generelle orienterende kurs om større deler av disse feltene, eller spesialiserte om mer avgrensede temaer. Kurser innen ulike delområder arrangeres så hyppig at det innen normal studietid for spesialiseringen gis dekkende undervisning for ulike spesialiseringsretninger. Foruten kurs på de ovennevnte felter gis også kurs eller seminarer om emner som ikke uten videre faller inn under disse felter.

Cand.sociol.

	Fellesstoff, spesialisering og arbeid med hovedoppgaven. Praksis i 6 mnd. Normert studietid totalt 6 semestre	
Examen phil. 1 semester	Sosiologi mellomfag 3 semestre	Sidefag/valgfag minimum 2 semestre

Hovedoppgave

Hovedoppgaven består i et vitenskapelig arbeid som skal gi kandidaten trening i å anvende sosiologisk teori og metode på et sosiologisk problemområde. Oppgaven kan knytte seg til en arbeidsoppgave av praktisk-sosiologisk art og redegjøre for den.

Studentene vil i sitt arbeid med hovedoppgaven få faglig veiledning ved Instituttet for sosiologi.

Pensum og eksamen

Pensum skal omfatte et fellesstoff i de emner som tas opp i undervisningen i fellesstoffet, og i tillegg et spesialpensum i et spesialområde av sosiologien. Emne- og litteraturlister for fellesstoffet og for de forskjellige spesialkursene fås på Instituttet for sosiologi.

Cand.sociol.-studiet har en forholdsvis omfattende avsluttende eksamen — nærmere omtalt nedenfor — og har forøvrig ingen spesielle obligatoriske kurs- eller del-eksamener.

Hovedoppgaven og pensumliste skal framlegges i begynnelsen av det semester studenten akter å avlegge cand.sociol.-eksamen. Fristen for innlevering av hovedoppgaven blir kunngjort i Forelesningskatalogen.

Eksamen holdes hvert semester og består av to skriftlige og to muntlige prøver. En av de muntlige prøvene består av en kritisk diskusjon av kandidatens hovedoppgave og det spesialfelt den knytter seg til. Den andre muntlige prøven og de to skriftlige dekker alle felter i kandidatens pensum. Om kandidatens besvarelser finnes faglig forsvarlige, gis karakteren «bestått» uten nærmere gradering. Strykgrensen tilsvarende 3,0 på karakterskalaen 1,0–4,0, slik at dårligere prestasjoner enn 3,0 blir bedømt til «ikke bestått».

Det arbeides med revisjon av studieplanen for embetseksamen i sosiologi. Nærmere opplysninger fås ved henvendelse til instituttet.

STATISTIKK

GRUNNFAG — SEMESTEREMNE

Adresse: Utvalget for statistikk grunnfag
Eilert Sundts hus, 12. etg.
P.b. 1095 Blindern, 0317 Oslo 3
Tlf. (02) 45 51 51

GRUNNFAG

Innledning

Statistikk er trolig det ikke-samfunnsvitenskapelige faget som en samfunnsforsker har mest bruk for. Når en i samfunnsvitenskapelige undersøkelser samler inn data for å belyse visse forhold, er en interessert i å trekke slutninger som gjelder utover de enhetene som er representert i data. Statistisk teori gir regler for hvordan vi skal trekke slike slutninger.

I et elementærkurs i statistikk og metode blir det dels undervist i hvilke hensyn en må ta ved innsamling av data og dels det en ofte kaller deskriptiv statistikk, dvs. hvordan en regnemessig kan behandle observasjonsmaterialer. Deskriptiv statistikk alene er ikke nok hvis en vil trekke slutninger utover de enhetene som er representert i de innsamlede dataene. For å kunne gjøre dette må en bruke metoder som er utviklet innen statistisk teori.

Vi kan stort sett dele inn de statistiske metodene som samfunnsforskerne trenger, i to grupper, nemlig teori for innsamling av data, utvalgsteori og modellbasert statistisk teori. Utvalgsteorien gir regler for hvordan vi, på grunnlag av et utvalg av enheter fra en større mengde, skal kunne si noe om de data vi ville finne hvis vi undersøkte hele mengden, — som f.eks. ved meningsmålinger. Modellbaserte statistiske metoder trenger vi når vi mer inngående vil belyse samfunnsvitenskapelige problemer ut fra et

innsamlet datamateriale. Ved hjelp av vår viten og vår teori om det problemet vi har, formulerer vi en statistisk modell og utleder hvilke slutninger vi kan trekke om problemet ut fra data.

Formålet med undervisningen i Statistikk grunnfag er å gi innsikt i statistisk teori for innsamling av data, organisering av innsamlede data og statistiske metoder for analyse av data. Det blir lagt vekt på å belyse anvendelser for samfunnsvitenskapene. Statistikk grunnfag tar sikte på å lære studentene grunntankene og en del spesielle metoder for statistisk teori slik at en skal kunne formulere og løse egne statistiske problemer. Det blir undervist både i teori for innsamling, organisering og statistisk analyse av data. Det blir lagt stor vekt på bruk av EDB-programmer for organisering og statistisk analyse av data.

Studiet i Statistikk grunnfag krever ikke spesielle forkunnskaper, men det kan være en fordel å ha litt kunnskaper fra et elementærkurs i statistikk og metode fra et av samfunnsfagene.

Det er mulig å ta deleksamener i Statistikk grunnfag, også uten å ta sikte på å ta full grunnfagseksamen. Dette vil være av nytte for studenter og andre som ønsker innsikt i spesielle statistiske metoder.

Statistikk grunnfag vil sette studentene i stand til å beskrive og løse enkle statistiske problemer som har interesse for samfunnsforskere. For et videregående studium av statistisk teori kreves det mer matematikk

og sannsynlighetsregning enn det som foreleses ved Statistikk grunnfag. Et slikt studium hører naturlig inn under Det matematiske-naturvitenskapelige fakultet. Hvis en tar sikte på statistikk som hovedfag, med et samfunnsvitenskapelig anvendelsesområde, bør en ta statistikkstudiet fra starten av ved Det matematiske-naturvitenskapelige fakultet.

Studiet og undervisningen

Studiet av Statistikk grunnfag omfatter fire kurs, SS1, SS2, SS3 og SS4. Undervisning-

gen går over to semestre og starter bare i høstsemesteret. Det undervises i SS1 og SS2 om høsten og SS3 og SS4 om våren. Studenter som trenger støtteundervisning i matematikk, kan følge kurs i matematikk, første avsnitt, første avdeling av sosialøkonomisk embetseksamen. Hvert høstsemester vil det bli holdt egne seminarer i matematikk for studentene ved Statistikk grunnfag.

SS1 gir innføring i statistisk metodelære og sannsynlighetsregning, og studentene skal lære å bruke programpakken MINITAB.

SS2 inneholder mer statistisk teori for

Kursoversikt

Navn	Kurs	Vekt-tall	Innhold	Undervisning
Allmenn statistikk	SS1	5	Deskriptiv statistikk, Sannsynlighetsregning for diskrete variable, Spesielle statistiske modeller, Hypotesetesting, Estimering, Enkel regresjonsanalyse, EDB: MINITAB.	4 t forelesning 2 t øvelser Semesteroppgave
Statistisk informasjonsinnhenting	SS2	5	Statistisk utvalgsteori, Organisering av statistiske informasjonssystemer, Bruk av eksisterende informasjonssystemer (NSD, Statistisk Sentralbyrå etc.), EDB: SPSS [×] .	4 t forelesning 2 t øvelser Semesteroppgave
Tabell-analyse	SS3	5	Sannsynlighetsregning for diskrete variable, Analyse av kontingenstabeller, Logitanalyse, EDB: SPSS [×] .	4 t forelesning 2 t øvelser Semesteroppgave
Analyse av kontinuerlige data	SS4	5	Sannsynlighetsregning for kontinuerlige variable, Regresjonsanalyse, Variasjonsanalyse, Multivariabel analyse, EDB: SPSS [×] .	4 t forelesning 2 t øvelser Semesteroppgave

innsamling av data, organisering av innsamlede data og bruk av eksisterende informasjonssystemer. Studentene skal lære å bruke programpakken SPSS[×].

I SS3 undervises det i statistisk analyse av tabeller og kategoriske data. Studentene lærer å bruke pakken SPSS[×].

Kurset SS4 omfatter regresjonsanalyse, variasjonsanalyse og andre metoder i multivariabel analyse. Studentene arbeider videre med programpakken SPSS[×].

I alle 4 kursene inngår en semesteropp-gave.

Det anbefales å ta kursene i den oppsatte rekkefølgen.

Hvert kurs er tillagt et vektltall som gir uttrykk for omfanget. Samlet vektltall for hele grunnfaget er 20.

Pensum

SS1. Allmenn statistikk

Bhattacharyya, G.K. & Johnson, R.A.: *Statistical concepts and methods*. Kap. 1, 2.1–2.7, 3.1–3.6, 4, 5, 6, 7, 8, 9.1–9.7, 10.

Ryan, T.A., Joiner, B.L. & Ryan, B.A.: *MINITAB: Student handbook*: Deler av kap. 1–9.

SS2. Statistisk informasjonsinnhenting

Bhattacharyya, G.K. & Johnson, R.A.: *Statistical concepts and methods*. Kap. 16.

Statistisk Sentralbyrå: *Prinsipper og metoder for Statistisk Sentralbyrås utvalgsundersøkelser*. SØS 33.

Thomsen, I. & Tesfu, D.: *On the use of models in sampling from finite populations*. Stensil. (Inntil noe mer passende er utarbeidet.)

Wagtskjold, J.F.: *Komparative analyser av regionale data fra de nordiske land*. Universitetsforlaget, 1984.

Nie et al.: *SPSS[×] — A user's guide*. Kap. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 11, 13, 14, 15.

SS3. Tabellanalyse

Andersen, E.B., Jensen, N.-E. & Krusgaard, N.: *Teoretisk statistikk for øko-*

nomer. Kap. 6.4, 10.2–10.3, 19.1–19.3.

Fienberg, S.E.: *The analysis of cross-classified categorical data*. Hele boka, unnatt kap. 7.

Bishop, Y.M.M., Fienberg, S.E. & Holland, P.W.: *Discrete multivariate analysis. Theory and practice*. Kap. 11.1–11.3.

Nie et al.: *SPSS[×] — A user's guide*. Kap. 29.

SS4. Analyse av kontinuerlige data

Andersen, E.B., Jensen, N.E. & Krusgaard, N.: *Teoretisk statistikk for økonomer*. Kap. 4, 7.1–7.3, 8.1–8.8, Kap. 9, 10.2–10.3, Kap. 13.

Wonnacott, T.H. & Wonnacott, R.J.: *Regression: A second course in statistics*. Wiley & Sons, Kap. 4, 5, 6, 7, 8, 9.

Nie et al.: *SPSS[×] — A user's guide*. Kap. 26, 27, 31, 32, 33.

Eksamen

Det blir holdt skriftlige prøver på 6 timer i kursene SS1, SS2, SS3 og SS4 ved utløpet av det semesteret det gis undervisning i kursene. Alle trykte og skrevne hjelpemidler er tillatt brukt til eksamen. Regnemaskin er også tillatt.

Karakterer

Karakteren for Statistikk grunnfag blir beregnet som gjennomsnittet av karakterene i de 4 kursene.

Prøver ved andre universitets-fakulteter eller høyskoler

Den som godtgjør å ha avlagt tilsvarende prøve ved andre fakultet eller høyskoler, kan søke Det samfunnsvitenskapelige fakultet om å få godkjent denne som del av Statistikk grunnfag svarende til ett eller flere bestemte emner.

SEMESTEREMNE

Semesteremnet i statistikk består av kurset SS1 i kombinasjon med ett av kursene SS2, SS3 eller SS4. Se beskrivelsen av undervisning, pensum og eksamen foran under Statistikk grunnfag. Semesteremnet kan tas over ett eller to semestre.

Karakterer

Karakteren for semesteremnet i statistikk blir beregnet som gjennomsnittet av karakterene i de to kursene.

STATSVITENSKAP

GRUNNFAG - MELLOMFAG - HOVEDFAG

Adresse: Institutt for statsvitenskap
Eilert Sundts hus, 10. etg.
P.b. 1097 Blindern, 0317 Oslo 3
Tlf. (02) 45 51 80

Innledning

Statsvitenskap er studiet av politisk virksomhet i og mellom samfunn.

Mye oppmerksomhet rettes mot styringsorganer på lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå og på forholdet mellom slike organer. Men faget omfatter også enkeltindividers politiske atferd, f.eks. forsøk på å påvirke styringsorganene. Videre legges det vekt på utformingen av, innholdet av og konsekvensene av de vedtak som styringsorganene fatter. Statsvitenskapen er opp tatt av sammenligningen av ulike styreform og deres teoretiske begrunnelse. Studiet av konflikt og samarbeid i verdenssamfunnet står også sentralt.

Det har vist seg hensiktsmessig å dele faget opp i følgende hovedområder:

1. *Politisk teori, metode og andre felles-emner* omfatter politisk idéhistorie, grunnlagsproblemer og analytiske tilnæringsmåter til studiet av politikk og politisk historie og fagdidaktikk.
2. *Internasjonal politikk* omfatter studiet av staters utenrikspolitikk og utformingen av denne samt studiet av samhandling mellom nasjoner.
3. *Politisk atferd* er betegnelsen på studiet av den virksomhet som tar sikte på å påvirke det politiske system, bl.a. valg, folkemening og representasjon.
4. *Offentlig politikk og administrasjon* er betegnelsen på studiet av politiske syste-

mer, politiske institusjoner, offentlige avgjørelsesprosesser og innholdet i offentlige beslutninger.

Inndelingen i disse områdene angir til en viss grad arbeidsdelingen innen faget, men må i første rekke ses som et praktisk hjelpemiddel for organiseringen av undervisningen. De er ikke klart atskilte fagområder.

Det er anledning til å avlegge eksamen i statsvitenskap grunnfag, mellomfag og hovedfag.

Det er også anledning til å avlegge magistergradseksamen i statsvitenskap. De som tar sikte på magistergraden, anbefales å begynne med grunnfag og mellomfag. (Se forøvrig reglement om magistergraden bak i boka. Forskrifter for magistergraden i statsvitenskap fås på instituttet.)

Grunnfag

Grunnfaget tar sikte på å gi en generell innføring i de fire statsvitenskapelige hovedområder: politisk teori, politisk atferd, offentlig politikk og administrasjon, og internasjonal politikk. Det vil bli lagt spesiell vekt på at studenten skal utvikle en selvstendig faglig forståelse og oppøve evnen til å bygge ut resonnementer på en systematisk måte. Grunnfaget gir også en innføring i metode og statistikk gjennom en egen forelesningsrekke med en separat eksamen.

Pensum

1. Politisk teori

Området politisk teori er delt opp i fire emner. I det første presenteres faget og fagområdet mer generelt. Dette emnet har altså en innførende like mye som et teoretisk siktemål. Også tilnæringsmåter tas opp under dette emnet; her diskuteres hva ulike begrepsapparater, fremgangsmåter og problemstillinger kan gi av kunnskap om stat og samfunn. Under gjennomgangen av dette emne vil også arbeider som er plassert under andre punkter bli tatt med i diskusjonen.

De øvrige tre emner er spesifikt politisk-teoretiske. Det første, og største, av disse omfatter de viktigste klassiske og moderne makropolitisk teorier med et filosofisk preg og et overveiende normativt siktemål. Under det etterfølgende emne, demokrati-teori, diskuteres ulike avgrensninger av begrepet «demokrati», hvilke verdier demokratiet kan eller skal tjene, og demokratiets faktiske funksjonsmåte og betingelser. Under emnet statsteori behandles statsbegrepet, spørsmål vedrørende rettsikkerhet og planlegging, og forholdet mellom økonomi, politikk og administrasjon.

1.1. Statsvitenskapens gjenstand, grunnlagsproblemer og tilnæringsmåter

Baldersheim, Harald: *Forvaltningsorganisasjon og samfunnsstruktur*. Oslo, Universitetsforlaget, 1975.

Kap. 1: «Innleiing»

Kap. 2: «Totalplan-teorier», s. 13–25

Kap. 3: «Funksjonalistiske modellar», s. 29–39 og 55–56.

Kap. 4: «Termostatmodellar», s. 57–63

Kap. 5: «Input-output-tenking».

Berg, Ole: «Politikk og politikkenes rolle i samfunnet». Hefte *GF-Teori-1*.

Skirbekk, Gunnar: *Filosofihistorie*. Bind 1 og 2, Bergen, Universitetsforlaget, 1980. Faglig relevante deler fra følgende kapitler:

Fra bind 1:

Kap. 7: «Framveksten av naturvitenskapen»

Fra bind 2:

Kap. 20: «Framveksten av samfunnsvitenskapen»

Kap. 21: «Glimt frå samtidsfilosofien».

De utvalgte originaltekster inngår ikke i pensum.

Kfr. også Lively, kap. 3 og Hernes, s. 11–21.

1.2 Politisk teori: klassisk og moderne

Skirbekk, Gunnar: *Filosofihistorie*. Bind 1 og 2, Bergen, Universitetsforlaget, 1980.

Faglig relevante deler fra følgende kapitler:

Fra bind 1:

Kap. 2: «Platon — idealstaten: utdanning, og all makt hos 'ekspertane'»

Kap. 3: «Aristoteles — politeia: politikk som rasjonelt samliv»

Kap. 8: «Machiavelli — 'realpolitikk': politikk som manipulasjon»

Kap. 9: «Hobbes — individ og sjølvberging»

Kap. 11: Locke, Hume — britisk empirisme»

Kap. 12: «Liberalisme og konservatisme»

Fra bind 2:

Kap. 13: «Utilitarianisme og sosoalliberalisme»

Kap. 14: «Kant — grunngeving av individuelle rettar»

Kap. 15: «Hegel — historie og dialektikk»

Kap. 16: «Marx — produktivkrefter og klassekamp»

Kap. 19: «Sosialisme og fascisme».

De utvalgte originaltekster inngår ikke i pensum.

1.3 Demokratiteori

Lively, Jack: *Democracy*. Oxford, Basil Blackwell, 1975.

Christoffersen, Jens A.: *Representant og velger*. Oslo, Universitetsforlaget, 1969. Hefte GF-Teori-3N.

1.4 Statsteori

Davis, James C.: *Towards a Theory of Revolution*. GF-Teori 2.

Hernes, Gudmund (red.): *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon*. Bergen, Universitetsforlaget, 1978.
 Kap. 1: Hernes, Gudmund: «Makt, blandingsøkonomi og blandingsadministrasjon».

2. Internasjonal politikk

Internasjonal politikk er inndelt i fem emneområder. I det første presenteres en del problemer i forbindelse med utformingen av et lands utenrikspolitikk, valg av målsetninger og virkemidler. I det andre emneområdet rettes oppmerksomheten mot mulige forklaringer på staters ulike atferd i det internasjonale system. Konflikt og samarbeid mellom stater er temaet for den neste og største del av pensum. En rekke samarbeidsformer på det økonomiske og politiske plan blir omtalt. I tillegg drøftes mer og mindre voldelige former for konflikt-atferd. I denne delen er det også tatt med mer detaljerte analyser av et par viktige internasjonale konflikter i moderne tid. Emneområde fire heter nordisk politikk og gir en innføring i den aktuelle situasjon i det nordiske samarbeid. Det siste emneområdet er en framstilling av viktige sider ved norsk utenrikspolitikk fra 1945 og fram til i dag.

Det forutsettes at studentene har kjennskap til hovedpunktene i moderne verdenshistorie, f.eks. gjennom:

Lundestad, Geir: Øst, Vest, Nord, Sør. Hovedlinjer i internasjonal politikk 1945–1985. Oslo, Universitetsforlaget, 1985.

2.1 Staters atferd

A. Utenrikspolitikk: særpreg og mål

Holsti, K.J.: *International Politics*. New Jersey, Englewood Cliffs, 3rd bd., 1977.
 Ch. 4: «Foreign Policy Orientation and National Roles».
 Ch. 5: «Foreign Policy Objectives».

B. Utenrikspolitikk: virkemidler

Holsti, K.J.: *International Politics*. New Jersey, Englewood Cliffs, 3rd bd., 1977.

Ch. 6: «Foreign Policy Actions: Power, Capability, and Influence»

Ch. 7: «The Instruments of Policy: Diplomatic Bargaining»

Ch. 8: «The Instruments of Policy: Propaganda»

Ch. 10: «Clandestine Actions and Military Intervention»

Ch. 11: «Weapons, War and Political Influence».

2.2 Årsaker til staters atferd

Holsti, K.J.: *International Politics*. New Jersey, Englewood Cliffs, 1974, 3rd bd., 1977.

Ch. 12: «Explanations of Foreign Policy Outputs».

2.3 Samhandling mellom stater

A. Samarbeid, interstatlige organisasjoner og regimer

Spero, Joan Edelman: *The Politics of International Economic Relations*. London, George Allen & Unwin, 2nd bd., 1981.

Ch. 2: «International Monetary Management»

Ch. 3: «International Trade and Domestic Politics»

Ch. 4: «The Multinational Corporation and the Absence of Management».

Luard, Evan: *The United Nations: How It Works and What It Does*. London, The MacMillan Press, 1979.

Chr. 1: «The Security Council: Keeping the Peace»

Ch. 2: «The General Assembly: Discussion of World Issues»

Ch. 3: «The Economic and Social Institutions: Securing a Fairer World»

Ch. 7: «The Fundamental Political Problems».

Sæter, Martin: *Det europeiske fellesskap*. Revidert utgave. Oslo, Universitetsforlaget, 1980.

B. Motsetninger, konflikter og konfliktløsning

Holsti, K.J.: *International Politics*. New Jersey, Englewood Cliffs, 3rd bd., 1977.

- Ch. 15: «The Interaction of States: Conflict and Conflict Resolution».
- Lundestad, Geir: Øst, Vest, Nord, Sør. Tromsø/Oslo: Universitetsforlaget, 1985. Kap. 2, 6.
- Spero, Joan Edelman: *The Politics of International Economic Relations*. London, George Allen & Unwin, 2nd bd., 1981.
- Ch. 5: «The North-South System and the Possibility of Change»
- Ch. 6: «The Use of Aid»
- Ch. 7: «Trade Strategy»
- Ch. 8: «Managing the Multinational Corporation».
- 2.4 Nordisk politikk**
- Brundtland, Arne Olav: «Nordiske aspekter ved norsk sikkerhetspolitikk». I J.J. Holst og D. Heradstveit (red.): Norsk utenrikspolitikk. Oslo, Tano, 1985.
- Wiklund, Claes & Sundelius, Bengt: «Nordic Cooperation in the Seventies: Trends and Patterns», *Hefte GF-IP-3*.
- 2.5 Norsk utenrikspolitikk**
- Andvig, Jens Chr.: «Norsk valutapolitikk — tilbake til sentrum i norsk økonomisk politikk». I J.J. Holst & D. Heradstveit (red.): Norsk utenrikspolitikk, Oslo; Tano, 1985.
- Noreng, Øystein: «Oil and Gas: A New Dimension in Norway's Foreign Policy». I J.J. Holst (ed.): Norwegian Foreign Policy in the 1980s. Oslo, Universitetsforlaget, 1985.
- Riste, Olav: Frå integritetstraktat til atompolitikk: Det stormaktsgaranterte Norge, 1905–1985. FHFS, 1983:2.
- Skogan, John Kristen: «Virkemidler, begrensninger og forutsetninger i norsk sikkerhetspolitikk», *Hefte GF-IP-7*.
- Stokke, Olav: «Samarbeidet med utviklingslandene: Idealer og interesser i brytning». I Holst og Heradstveit, op.cit.
- Sæter, Martin: *Det europeiske fellesskap*. Revidert utgave. Oslo, Universitetsforlaget, 1980.
- Kapitlet om norsk EF-politikk.
- Østreng, Willy: «Delimitation arrangements in Arctic Seas». Kommer i *Marine Policy*, 1985 el. 1986.
- 3. Politisk atferd: Valg, folkemening representasjon**
- Dette området er delt opp i fem emner. Først behandles selve den offentlige mening. Det neste og mest omfattende emnet gjelder de politiske utslag som meningsdannelsen har fått først og fremst gjennom samfunnsborgernes stemmegivning ved valg, og i noen grad ved folkeavstemninger om bestemte saker. Deretter blir lederskaps-spørsmål tatt opp, i det partiene behandles som det tredje emne og interesseorganisasjonene som det fjerde. Til slutt behandles forskjellige former for politisk påvirkning utenom de regelmessig brukte innflytelseskana-ler.
- Som bakgrunnsstoff under områdene 3 og 4 forutsettes kjennskap til:
- Hernes, Gudmund: *Makt og styring*. Bind 5 i serien «Det moderne Norge», Oslo, Gyldendal, 1983.
- Lundestad, Geir: «Hovedtendenser i norsk politikk 1945–65». Berg, T. og Pharo, H.Ø. (red.): *Vekst og velstand i norsk politisk historie 1945–65*. Oslo, Universitetsforlaget, 1977.
- 3.1 Meningsdannelse og kommunikasjon**
- Olsen, Johan P. (red.): *Meninger og makt*. Universitetsforlaget, Bergen 1980. Kap. 1: Olsen, Johan P. og Sætren, Harald: «Massemedier, eliter og menigmann».
- Høyer, Svennik: *Om makt og medier*. Kap. 2 i *Massemedier*, NOU:30 1982.
- 3.2 Valg og folkeavstemninger**
- Valen, Henry: *Valg og politikk — et samfunn i endring*. NKS-forlaget, Oslo 1981.
- Hernes, Gudmund og Martinussen, Willy: *Demokrati og politiske ressurser*. NOU 1980:7, kap. 3.
- Rokkan, Stein: «Geography, Religion and Social Class. Crosscutting Cleavages in Norwegian Politics.» I Lipset & Rokkan

- (eds.): *Party Systems and Voter Alignments*. The Free Press, New York 1967. Hefte GF-PA-1N.
- Rokkan, Stein: «Norway: Numerical Democracy and Corporate Pluralism». I Dahl, Robert A. (ed.): *Political Oppositions in Western Democracies*, Yale University Press 1966. Hefte GF-PA-2N.
- Nilson, Sten Sparre: «Folkeavstemninger i Norden.» Hefte GF-PA-5.
- 3.3 Partier og politisk lederskap**
- Eliassen, Kjell A.: «Politisk rekruttering og politisk endring». Hefte GF-PA-7.
- Putnam, Robert O.: *The Comparative Study of Elites*. Prentice Hall, 1976. s. 1-70.
- 3.4 Interesseorganisasjoner**
- Hernes, Gudmund og Martinussen, Willy: *Demokrati og politiske ressurser*, NOU 1980:7, kap. 4.
- Hernes, Helga: *Staten — Kvinner ingen adgang?* Universitetsforlaget, 1982.
- 3.5 Irregulær politikk**
- Olsen, Johan P. og Sætren, Harald: *Aksjoner og Demokrati*, Universitetsforlaget 1980, del I og II.
- Davies, James C.: *Towards a Theory of Revolution*. Hefte GF-Teori-2.
- 4. Offentlig politikk og administrasjon**
- Offentlig politikk og administrasjon omfatter åtte emner. Disse emnene kan deles inn i tre grupper. Første gruppe består av emnene 1 til 4 og omfatter de statlige institusjoner og de prosesser som er knyttet til dem. I annen gruppe tas den nasjonale offentlige politikk opp, dens virkemidler i emne 5 og dens innhold i emne 6. Siste gruppe gjelder lokal politikk og tas opp i emnene 7 og 8. Først behandles forholdet mellom stat, fylke og kommune og så de fylkeskommunale og primærkommunale politiske systemer.
- Som historisk bakgrunn forutsettes det kjennskap til
- Bergh, Trond og Pahro, Helge Ø. (red.): *Vekst og velstand: norsk politisk historie 1945-1965*. Oslo, Universitetsforlaget, 1977.
- Lundestad, Geir: «Hovedtendenser i norsk politikk 1945-65.» Denne artikkelen skal også leses i tilknytning til pensum i politisk atferd.
- 4.1 Stortinget: parlamentarisme**
- Berg, Ole: *Hvor demokratisk?* Oslo, Universitetsforlaget, 1978. Fra kap. 2 (s. 66-78): «Stortinget».
- Debes, Jan: *Statsadministrasjonen*. Oslo, NKS-forlaget, 1978. Kap. 23: «Noen må kontrollere».
- Torgersen, Ulf: *Stortinget og partikampen og Skifte av regjering*. 1978. Hefte GF-OPA-2N.
- 4.2 Regjeringen**
- Berg, Ole: *Hvor demokratisk?* Oslo, Universitetsforlaget, 1978. Fra kap. 2 (s. 79-86): «Regjeringen».
- Debes, Jan: *Statsadministrasjonen*. Oslo, NKS-forlaget, 1978. Kap. 7: «Statsministeren og hans kontor».
- Torgersen, Ulf: *Organiseringen av politisk strid*. 1978. Hefte GF-OPA-2N.
- 4.3 Statsforvaltningen**
- Baldersheim, Harald: *Forvaltningsorganisasjon og samfunnsstruktur*. Oslo, Universitetsforlaget, 1975. Kap. 3: «Funksjonalistiske modeller», s. 39-55.
- Berg, Ole: *Hvor demokratisk?* Oslo, Universitetsforlaget, 1978. Fra kap. 2 (s. 86-96): «Forvaltningen».
- Debes, Jan: *Statsadministrasjonen*. Oslo, NKS-forlaget, 1978.
- Kap. 1: «Statstjenesten — noen tall og begreper».
- Kap. 2: «Statsforvaltningens oppgaver».
- Kap. 3: «Arbeidsdeling og samordning».
- Kap. 4: «Sjefens hjelpere».
- Kap. 5: «Departementene — utviklingen fram til 1945».
- Kap. 6: «Direktorat eller departement».
- Kfr. også kap. 8-22 oppført under pkt. 4.6.

Læg Reid, Per og Olsen, Johan P.: *Byråkrati og beslutninger*. Bergen, Universitetsforlaget, 1978.

Fra kap. 1: «Representativitet og politisk styring», s. 11–32.

Kap. 2: «Representativitet og rekrutteringsveier».

Kap. 3: «Representativitet, byråkratisk biografi og forvaltningsstruktur».

Kap. 7: «Byråkrati, representativitet og innflytelse».

4.4 Domstolene

Berg, Ole: «Domstolene». Hefte *GF-OPA-1*.

4.5 Offentlig politikk: virkemidler

Baldersheim, Harald: *Forvaltningsorganisasjon og samfunnsstruktur*. Oslo, Universitetsforlaget, 1975. Kap. 4: «Termostatmodellar», s. 74–80.

Berg, Ole: *Hvor demokratisk?* Oslo, Universitetsforlaget, 1978. Fra kap. 3 (s. 103–119): «Uttaksprosessene: måtene det styres på.»

Østerud, Øyvind: *Det planlagte samfunn*. Oslo, Gyldendal, 1979.

Kap. I: «Planleggingsteori og planleggingssosiologi».

Kap. V: «Et norsk planleggingssystem vokser fram».

Kap. VI: «Planleggingsform og fremtidshorisonnt».

Kap. VII: «Korporatisme og planleggingssystem».

Kap. VIII: «Et planleggingssystem under stress».

Kap. IX: «Planlegging for vekst og velstand».

4.6 Offentlig politikk: innhold

Baldersheim, Harald: *Forvaltningsorganisasjon og samfunnsstruktur*. Oslo, Universitetsforlaget, 1975. Kap. 4: «Termostatmodellar», s. 80–92.

Berg, Ole: *Hvor demokratisk?* Oslo, Universitetsforlaget, 1978. Fra kap. 3 (s. 120–141): «Innholdet i offentlig politikk».

Debes, Jan: *Statsadministrasjonen*. Oslo, NKS-forlaget, 1978. Kap. 8–22 om de enkelte departementer.

Hernes, Gudmund (red.): *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon*. Bergen, Universitetsforlaget, 1978. Kap. 4: Berrefjord, Ole og Hernes, Gudmund: «Markedsforvitring og statsbygging».

Holter, Harriet m.fl.: *Familien i klassesammenheng*. Oslo, Pax, 1978. Kap. 1: Holter, Harriet og Ve, Hildur: «Familiepolitikk og politisk analyse av familien».

4.7 Lokal politikk: oppgavefordelingen mellom det nasjonale og de lokale politiske systemer

Kjellberg, Francesco og Hansen, Tore: *Det kommunale hamskifte*. Oslo, Gyldendal, 1979.

Kap. 1: «Verdiene ved det kommunale selvstyre».

Kap. 2: «Reformer i etterkrigstiden».

Kap. 4: «Kommunal økonomi».

4.8 Lokal politikk: de politiske systemer i fylker og kommuner

Kjellberg, Francesco og Hansen, Tore: *Det kommunale hamskifte*. Oslo, Gyldendal, 1979.

Kap. 3: «Deltakelsen i det kommunalpolitiske liv».

Kap. 5: «Arbeidet med de kommunale budsjetter».

Kfr. også kap. 4.

5. Metode/statistikk

Hellevik, Ottar: *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo, Universitetsforlaget, 1980. Hele boken, med unntak av sidene: 48–52 (Nærmere om deduksjon), 129–140 (Sammensatte skalaer), 235–240 (Regresjonsanalyse), 256–257 (Multivariat korrelasjons- og regresjonsanalyse), 257–271 (Sammenslåing av variabler til indekser), 271–286 (Gruppering av enheter), 341–344 (Estimering).

Det kan bli foretatt justeringer i pensum. Gjeldende pensumliste selges i Universitetsbokhandelen.

6. Fagdidaktikk

Fagdidaktisk kompendium, Inst. for statsvitenskap 1984.

Undervisning

Grunnfaget er beregnet å strekke seg over to semestre. Nye kurs settes i gang hvert semester.

Ingen kurs er obligatoriske, men studentene oppfordres til å følge og delta aktivt i dem.

Det gis hvert semester forelesninger i hoveddelens fire hovedområder:

1. Politisk teori.
2. Internasjonal politikk.
3. Offentlig politikk og administrasjon.
4. Politisk atferd.

Forelesningene blir lagt opp slik at det er naturlig å velge områdene 1 og 2 i første semester og områdene 3 og 4 i annet semester.

I tilknytning til de fire hovedforelesningene holdes det seminarer. Seminarundervisningen er basert på aktiv deltakelse i løsningen av faglige arbeidsoppgaver. De som ikke ønsker eller ikke har anledning til å påta seg slike oppgaver, skal *ikke* melde seg til seminarundervisning.

Studentene forutsettes å legge opp kollokvier på egen hånd.

Kurset i metode/statistikk strekker seg over to semestre. Det består av ukentlige forelesninger og seminarer. Nye kurs settes i gang hvert semester.

Av hensyn til bl.a. deltidsstudenter forsøker instituttet å legge en del av undervisningen til kveldstid.

Eksamen

Grunnfagseksamen består av:

- Eksamen i hoveddelen, 2 skriftlige prøver på 8 timer hver. Det holdes også en muntlig prøve i hoveddelen.
- Eksamen i metode/statistikk, 1 skriftlig prøve på 4 timer.

Grunnfagseksamen holdes hvert semester. Undervisningen er lagt opp slik at studentene skal ta eksamen (både i hoveddelen og i metode/statistikk) etter 1 års studium. Det kan bli gitt eksamensoppgaver i hoveddelen som forutsetter at man kjenner pensum i metode/statistikk, og det kan bli gitt oppgaver i metode/statistikk som forutsetter at pensum i hoveddelen er kjent.

Den endelige grunnfagskarakter beregnes slik at eksamen i hoveddelen (de to 8-timers prøver og muntlig) gis 16 vekttall og eksamen i metode/statistikk 4 vekttall.

Mellomfag

Mellomfaget består av grunnfaget og et mellomfagstillegg av ett semesters varighet.

Mellomfagstillegget skal gi utdypet kjennskap til og forståelse av hovedområdene politisk atferd og komparativ politikk, offentlig politikk og administrasjon, og internasjonal politikk.

Pensum

1. Komparativ politikk

1.1 Tilnæringsmåter i studiet av politisk utvikling

Almond, Gabriel & Powell, G. Bingham Jr.: *Comparative Politics: A Developmental Approach*. Boston/Toronto, Little, Brown and Company (Inc.), 1960. Ch. I: «Introduction».

CH. II: «An Overview».

Trykt opp som *Hefte MF-PA-3*.

Østerud, Øyvind: *Utviklingsteori og historisk endring*. Oslo, Gyldendal, 1978.

Kap. 1: «Ny-evolusjonisme 1: Evolusjon og funksjon».

Benera, L. & Sen, G.: «Accumulation, Reproduction, and Women's Role in Economic Development: Boserup Revisited», i *SIGNS*, Winter 1981, vol. 7, number 2, s. 279–298, ialt 21 sider.

Tipps, Dean C.: «Modernization Theory and the Comparative Study of Societies: A Critical Perspective», *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 15, no. 2 (1973) s. 199–226.

Blomström, Magnus & Hettne, Bjørn: *Development Theory in Transition*. London, Zed Books, 1984.

Kap. 2: «Background to the Dependency Approach».

Kap. 8: «Beyond Dependency. New Trends in Development Theory».

«Conclusions».

1.2 Nasjonsbygging og politisk utvikling

Bendix, Reinhard: *Natio-Building and Citizenship*. Berkeley/Los Angeles/London, University of California Press, 1977.

Ch. 1: «Studies of our Changing Social Order».

Ch. 3: «Transformations of Western European Societies since the Eighteenth Century».

Østerud, Øyvind: *Utviklingsteori og historisk endring*. Oslo, Gyldendal, 1978.

Kap. 6: «Statsdannelse».

Kap. 7: «Nasjonsbygging».

1.3 Revolusjonære endringsprosesser

Østerud, Øyvind: *Utviklingsteori og historisk endring*. Oslo, Gyldendal, 1978.

Kap. 8: «Revolusjonsteori».

1.4 Konfliktlinjer og politiske partier i Vest-Europa

Rokkan, Stein: *Nation-Building, Cleavage Formation and the Structure of Mass Politics*, Kap. 3 i «Citizens, Elections, Parties», Oslo, Universitetsforlaget, 1970.

(Vil kunne fås som stensil på norsk.)

Smith, Gordon: *Politics in Western Europe*, 3. ed., London, Heinemann, 1980.

Ch. 2: «Politics and Society».

Ch. 3: «Pluralist Politics: Parties and Interests».

Irving, R.E.M.: *Christian Democracy in Post-War Europe: Conservatism Writ-Large or Distinctive Political Phenomenon?* *West European Politics* 2, 1, 1979, s. 53-68 f.

Dalton, Russel J., Flanagan, Scott C. og Beck, Paul Allan (red.): *Electoral Change*

in *Advanced Industrial Democracies*. Princeton University Press. 1984.

Kap. 1: Dalton, Flanagan og Beck: *Electoral Change in Advanced Industrial Democracies*.

Kap. 2: Inglehart, Ronald: *The Changing Structure of Political Cleavages in Western Societies*.

Kap. 15: Dalton, Flanagan og Beck: *Political Forces and Partisan Change*.

1.5 Vest-europeiske partisystemer

Lÿphart, Arend: *Types of Democratic systems*, *Comparative Political Studies*, 1, 1969, s. 3-44.

Smith, Gordon, op.cit., Kap. 4: «Party Systems».

Wolinetz, Steven B.: *The transformation of Western European Party Systems Revisited*, *West European Politics*, 2, 1, 1979, s. 4-28.

2. Offentlig politikk og administrasjon

2.1 Beslutningsteori

A. Rasjonalitetsproblemer

Simon, Herbert A.: *Administrative Behavior*. New York, The Free Press, 1976.

Ch. IV: «Rationality in Administrative Behavior».

Ch. V: «The Psychology of Administrative Decisions».

B. Organisasjonsteori og dens historie

Etzioni, Amitai: *Moderne organisasjoner*. Oslo, Tanum-Norli, 1978.

«Fornuft og lykke: Organisasjonens dilemma».

«Organisasjonens målsetting: Herre eller tjener?»

«Den klassiske synsmåten».

«Fra Human Relations til strukturalistene».

«Organisatorisk kontroll og andre faktorer».

Foreligger også i svensk og engelsk utgave.

Torgersen, Ulf: «Seks forelesninger om organisasjonsstruktur og organisasjonsliv». Hefte *MF-OPA-5* 1. forelesning.

2.2 Byråkratier og deres omgivelser

A. Byråkratiske organisasjoner

Weber, Max: *Makt og byråkrati*. Oslo, Gyldendal, 1971. Kap. V: «Byråkrati», pkt. 1-11 (s. 107-143).

Etzioni, Amitai: *Moderne organisasjoner*. Oslo, Tanum-Norli, 1978.

«Byråkratier: Struktur og legitimering».
«Administrativ autoritet».

Foreligger også i svensk og engelsk utgave.

Stinchcombe, Arthur: «The Bureaucratic Model and Career Organization», Hefte *MF-OPA-1*.

Torgersen, Ulf: «Seks forelesninger om organisasjonsstruktur og organisasjonsliv». Hefte *MF-OPA-5*. 2. og 3. forelesning.

B. Omgivelsene

Simon, Herbert A.: *Administrative Behavior*. New York, The Free Press, 1976. Ch. X: «Loyalties and Organizational Identification».

Bendix, Reinhard: *Nation-Building and Citizenship*. Berkeley/Los Angeles/London, University of California Press, 1977.

Ch. 4: «Administrative Authority in the Nation-State».

Selznick, Philip: *Leadership in Administration*. New York/Evanston/London, Harper & Row Publishers, 1957.

Ch. 2: «Routine and Critical Decisions».
Ch. 4: «The Institutional Embodiment of Purpose».

Thompson, James D.: *Hur organisationer fungerer*. Stockholm, Prisma, 1977.

Kap. 3: «Organisationernas domän».

Kap. 6: «Organisationens rationalitet och struktur».

Foreligger også i engelsk utgave.

2.3 Offentlig politikk

Tarschys, Daniel: «The Growth of Public Expenditures: Nine Modes of Explanation», i Hefte *MF-OPA-3*.

Østerud, Øyvind: *Det planlagte samfunn*. Oslo, Gyldendal, 1979.

Kap. II: «Planøkonomi i den store tradisjonen».

Kap. III: «Fra merkantilisme til 'nymerkantilisme'?»

Kap. IV: «Offentlig styring og kenyansk revolusjon».

Olsen, Johan P. (red.): *Politisk organisering*. Bergen, Universitetsforlaget, 1978.

Kap. 2: Egeberg, Morten, Olsen, Johan P. og Sætren, Harald: «Organisasjons-samfunnet og den segmenterte stat».

Kjellberg, Francesco: «Do policies (really) determine politics?» Hefte *MF-OPA-4*.

Hernes, Gudmund: *Makt og avmakt*. Bergen, Universitetsforlaget, 1978.

Kap. 20: «Konsekvensanalyse».

Kap. 21: «Summerings-prosesser og totalvirkninger».

Kap. 22: «Systemtvang».

Kap. 23: «Organisasjonshindringer».

Gulbrandsen, Lars & Torgersen, Ulf: «Market Interest and Moral Indignation», Hefte *MF-OPA-2*.

Det kan skje mindre justeringer av pensum.

3. Internasjonal politikk

3.1 Forklaringer av staters atferd

Allison, Graham T.: «Conceptual Models and the Cuban Missile Crisis», Hefte *MF-IP-12*.

3.2 Internasjonalt samarbeid, internasjonal organisasjon

Weiss, Thomas George: «The Reality of International Administration», Hefte *MF-IP-1*.

Keohane, Robert O. & Nye, Joseph S., Jr.: «Power and Interdependence». Boston, Little Brown Company, 1977. Kap. 1 og 2.

Keohane, Robert O.: *After Hegemony. Cooperation and Discord in the World Political Economy*. Princeton; Princeton University Press, 1984. Kap. 4-7.

3.3 Sikkerhetspolitikk og rustningsproblemer

Agrell, Wilhelm: *Rustningens drivkrefter — en diskusjon av den militär-teknolo-*

giska utvecklingen. Politisk orientering. Lund: Studentlitteratur, 1981.

Kap. 2: «Den överkörda nedrustningen».

Kap. 3: «Teorin om drivkrafterna».

Kap. 4: «Rustningens drivkrafter — en sammanfattning».

Krass, Allan: «The evolution of military technology and deterrence strategy». *Hefte MF-IP-13*.

Midgaard, Knut: «Krisestabilitet og rustningsdynamikk: Noen spillteoretiske betraktninger». I Ø. Østerud (red.): *Den truede freden*. Oslo, Universitetsforlaget, 1984.

3.4 Imperialisme og økonomisk avhengighet

Galtung, Johan: «A Structural Theory of Imperialism», *Hefte MF-IP-5*.

Pkt. 1–7 er statarisk pensum, resten er kursorisk.

Bierstecker, Thomas J.: «The limits of state power in the contemporary world economy». I Peter G. Brown & Henry Shue (eds.): *Boundaries. National Autonomy and its limits*. Totowa, N.J.; Roman & Littlefield, 1981.

Fieldhouse, D.K.: *Economies and Empire 1830–1914*. Weidenfield, 1976, Part I.

Blomström, Magnus, & Heffne, Bjørn: *Development Theory in Transition*. London; Zed Books. Kap. 3–4.

3.5 Internasjonale ressursproblemer

Orr, David W.: «Modernization and Conflict», *Hefte MF-IP-14*.

Wallenstein, Peter: «Scarce Goods as Political Weapons: The Case of Food». *Hefte MF-IP-7*.

Spero, Joan Edelman: *The Politics of International Economic Relations*. London, George Allen & Unwin, 1977.

Ch. 9: «Oil and Cartel Power».

3.6 Moralspørsmål i internasjonal politikk

Marshall Cohen: «Moral Scepticism and international relations». I *Philosophy and Public Affairs*, 13 (1984): 3, ss 299–346.

Undervisning

For grunnfagsdelen, se denne.

Mellomfagstillegget er beregnet å strekke seg over ett semester. Det gis forelesninger i hvert av hovedområdene:

1. Politisk atferd og komparativ politikk.
2. Offentlig politikk og administrasjon.
3. Internasjonal politikk.

I tilknytning til hovedforelesningene holdes det seminarer. Studentene oppfordres til å delta aktivt i disse, også med oppgaveskriving.

Av vitsyn til bl.a. deltidsstudier forsøker instituttet å legge en del av undervisningen til kveldstid.

Det er også satt av tid til kollokvier. Kollokvier må studentene selv organisere.

Såfremt en har tilgjengelige lærerkrefter, vil det bli gitt veiledningsseminarer for mellomfagsoppgavene.

Eksamen

For å kunne melde seg til eksamen i mellomfagstillegget kreves at kandidaten har bestått grunnfagseksamen i statsvitenskap i tidligere semestre *eller* at kandidaten melder seg opp til grunnfagseksamen samtidig med oppmelding til eksamen i mellomfagstillegget. I siste tilfelle gis det ikke sensur for eksamen i mellomfagstillegget dersom kandidaten ikke består grunnfagseksamen.

Mellomfagstillegget

Eksamen består av en semesteroppgave, en skriftlig prøve på åtte timer, og en muntlig prøve.

Tema for semesteroppgaven velges fritt av studenten selv. Semesteroppgaven skal ikke overstige 10 sider. Innleveringsfristen for semesteroppgaven faller ca. 2 uker etter dagen for den skriftlige prøve. Den nøyaktige dato for innleveringsfristen blir gjort kjent ved oppslag. Kandidater som ikke har levert semesteroppgave innen fristens utløp, forutsettes å ha trukket seg fra eksamen.

Eksamen i mellomfagstillegget i stats-

vitenskap er å betrakte som en helhet. En student som går opp til ny prøve, kan imidlertid legge fram en semesteroppgave som har vært benyttet ved tidligere framstilling til mellomfagseksamen. I slike tilfeller blir oppgaven bedømt på nytt på fritt grunnlag. Det gis ikke anledning til å forbedre resultatet bare ved å levere ny semesteroppgave. Det må i tillegg avlegges ny skriftlig eksamen.

Ved beregning av karakteren *før* muntlig prøve i mellomfagstillegget teller semesteroppgaven $\frac{1}{3}$ og skriftlig eksamen $\frac{2}{3}$.

Både ved den skriftlige og den muntlige prøve blir kandidaten prøvet i den del av det obligatoriske pensum som går ut over grunnfagpensum. Ved den muntlige prøve kan det dessuten bli eksaminert i tilknytning til semesteroppgaven.

Dersom eksamen i grunnfagets kurs i metode/statistikk (4 timer) ikke tidligere er bestått, avlegges denne samtidig med eksamen i mellomfagstillegget. Karakteren for grunnfaget, inkludert eksamen i metode/statistikk, teller $\frac{2}{3}$, og karakteren for mellomfagstillegget $\frac{1}{3}$, ved beregning av den endelige karakter for mellomfagseksamen.

Hovedfag

Innledning

Den som skal begynne på hovedfagsstudiet, må ha bestått mellomfagseksamen i statsvitenskap (grunnfagseksamens hoveddel, metode/statistikk og mellomfagstillegget). Karakteren må være 2.7 eller bedre enten i hele mellomfaget eller i mellomfagstillegget. Det anbefales at eksamen i de to andre fag under den lavere grad er avlagt.

Statsvitenskap hovedfag består av *i alt 40 vektall*. Disse oppnås på følgende to måter:

Variant A:

- 4 ved et obligatorisk metodekurs (skriftlig eksamen, 6 timer).
- 2 ved et obligatorisk metodeseminar (seminaroppgave).
- 16 ved 4 selvvalgte kurs (4-vektallskurs) (skriftlig prøve, 6 timer).

4 ved 2 selvvalgte seminarer (2-vektallskursseminar) (seminaroppgave).

14 ved en vitenskapelig undersøkelse («hovedoppgave») (veiledende sideramme 70–130).

Muntlig prøve i tilknytning til hovedoppgaven.

De valgfrie kursene og seminarene kan hentes fra emnegruppene politisk teori, metode og andre fellesemner, offentlig politikk og administrasjon, politisk atferd og internasjonal politikk. I en cand.polit. kombinasjon er det ikke anledning til å ta mer enn to såkalte områdekurs (se kurslisten).

Hovedoppgaven skal bygge på en selvstendig undersøkelse av et nærmere avgrenset problem. Den skal vise at studenten har innsikt i vitenskapelige metoder og selv kan bruke dem.

Studenten bør allerede i hovedfagets første semester velge tema for sin undersøkelse. Temavalg og opplegg skal drøftes med én eller flere av lærerne i faget. Det er utarbeidet et stensilhefte (POLITICO Nr. 23) om arbeidet med hovedoppgaven, som kan fås ved henvendelse til Instituttet.

Studentene bør så tidlig som mulig i arbeidet med hovedoppgaven få oppnevnt et veiledningsutvalg. Retningslinjer for veiledningen kan fås ved henvendelse til Instituttet.

Studenter som har tatt sine 26 kursvektall før hovedoppgaven innleveres, kan innlevere hovedoppgaven når som helst i semestret. Studenten skal da kunne avslutte muntlig prøve innen $1\frac{1}{2}$ måned fra innleveringsdatoen, eksklusive feriene. I denne tidsfrist kan ikke medregnes tiden 15. mai–15. juni eller 15. november–15. desember. Det innebærer at hovedoppgaven må være levert senest den 1. april i vårsemestret og den 1. oktober i høstsemestret for at forfatteren skal kunne regne med avsluttende eksamen i samme semester.

Hovedoppgaven skal leveres til instituttet i 5 innbundne eksemplarer.

Sammen med hovedoppgaven leveres et sammendrag av hovedoppgaven. Sammen-

draget skal være kort — én side kan være en passende norm — og skrevet slik at en utenforstående får mulighet til å danne seg et inntrykk av innholdet i oppgaven. Mer konkret bør sammendraget gi opplysninger om:

- 1) Hovedproblemstilling(er).
- 2) Kilder for data.
- 3) Metoder som er brukt for innsamling og analyse av data.
- 4) Viktigste resultater.

Variant B (som er en prøveordning):

Hovedfagets 40 vekttall oppnås på følgende måte:

- 4 ved et obligatorisk metodekurs (6 timers skriftlig eksamen)
- 2 ved et obligatorisk metodeseminar (seminaroppgave)
- 20 ved 5 selvvalgte kurs (4-vektalls-kurs) (6 timers skriftlig eksamen)
- 4 ved 2 selvvalgte seminarer (2-vektalls-seminarer) (seminaroppgave)
- 10 ved en vitenskapelig undersøkelse («alternativ hovedoppgave») (veiledende sideramme 50–70)

Muntlig prøve i tilknytning til den alternative hovedoppgaven.

De valgfrie kursene og seminarene kan hentes fra emnegruppene politisk teori, metode og andre fellesemner, offentlig politikk og administrasjon, politisk atferd og internasjonal politikk. I en cand.polit.-kombinasjon er det ikke anledning til å ta mer enn to såkalte områdekurs (se kurslisten).

«Alternativ hovedoppgave» innebærer at studenten får et *oppgitt* emne, med tilknytning til fullførte undervisningstiltak, og en tidsramme på *6 måneder*. Nærmere opplysninger om vilkår for å kunne benytte denne varianten, søknad, veiledning og innlevering finnes i «Reglement for alternativ hovedoppgave med oppgitt emne og tidsbegrensning». Reglementet gjengis nedenfor.

Det er utarbeidet en overgangsordning for dem som ønsker å benytte «variant B», men som har avlagt kurs-eksamener under

tidligere ordninger. Denne «overgangsordningen» fås ved Ekspedisjonskontoret.

Reglement for alternativ hovedoppgave med oppgitt emne og tidsbegrensning

§ 1

Studenter som har fullført all kurs- og seminarundervisning, eventuelt med unntak av det obligatoriske metodeseminalet, kan søke instituttet om å få skrive hovedoppgave under en alternativ ordning med oppgitt tema og tidsfrist i stedet for den ordinære, selvvalgte hovedoppgaven. Søknad kan leveres med forbehold om at kurs- eller seminar deltakelse fra samme semester vil bli godkjent.

§ 2

Søknad om å bli tildelt emne for hovedoppgaven utfylles på eget skjema, og leveres instituttsekretæren senest 1. november for det påfølgende vårsemesteret, og senest 1. mai for det påfølgende høstsemesteret.

§ 3

Oppgaven skal ha tilknytning til ett eller flere av de undervisningstiltak som søkeren har fullført i hovedfagsstudiet. Søkeren angir selv hvilke(t) av disse undervisningstiltakene han/hun prinsipalt ønsker at tema for oppgaven skal hentes fra. Søknaden må inneholde også et subsidiært ønske.

§ 4

Innkommne søknader vurderes i første instans av vedkommende områdelærere, i samråd med de(n) som leder(ledet) de undervisningstiltak søkeren angir som oppgaveområder. Disse utformer, eventuelt i samarbeid med andre lærere, forslag til tema for oppgaven. Faglærerne må her påse at emnet er utformet slik at en fulltidsstudent skal kunne fullføre arbeidet med oppgaven innenfor den tidsramme som er angitt i § 7. Endelig vedtak om oppgave-tema fattes av et felles oppgavemøte, ledet av formannen i undervisningsutvalget.

§ 5

Tekst for oppgitt oppgave utleveres 15. januar (eller nærmeste arbeidsdag) for vårsemestret, og 20. august (eller nærmeste arbeidsdag) for høstsemestret. Når særlige grunner taler for det, kan en student søke om å få oppgaven utlevert på et annet tidspunkt (kfr. § 7).

§ 6

Instituttet oppnevner et veiledningsutvalg på to personer, som meddeles studenten sammen med oppgaveteksten. En av de lærerne som har vært med på å utforme oppgaveteksten, skal være med i veiledningsutvalget. Veiledning skal normalt finne sted innenfor de fire første månedene av oppgaveperioden, og være begrenset oppad til 3 veiledningsmøter med utvalget.

§ 7

Et kopieringsklart manuskript, renskrevet på maskin må leveres instituttsekretæren senest 6 måneder etter at oppgaveteksten er utlevert. Den enkelte student har selv ansvaret for at denne fristen overholdes. Oppgaven bør normalt være mellom 50 og 70 maskinskrevne sider, A-4, linjeavstand 1½. Sammen med oppgaven skal studenten levere et maskinskrevet sammendrag (1–2 sider), som angir hovedproblemstilling(er), kilder for data, metoder for innsamling og bearbeiding av data, og de viktigste resultater. Rett til utsettelse av innlevering gir sykdom av mer enn 7 dagers varighet attestert av lege, med det antall dager som overstiger 7. Forventet nedkomst i oppgaveperioden gir rett til å få forskjøvet tidspunktet for utlevering av oppgavetema, eller til utsettelse med innlevering av oppgave, i henhold til bestemmelsene i § 3 i «Regler om adgangen til å avbryte eksamen og til å kontinuere ved fakultetets eksamener».

§ 8

For sensur og muntlig eksamen gjelder de samme retningslinjer som for den ordinære hovedoppgaven.

§ 9

En student som har fått oppgitt tema for hovedoppgave, kan når som helst gå over til den ordinære hovedoppgavevarianten, eventuelt også benytte det oppgitte tema for den ordinære hovedoppgaven. Instituttet skal snarest underrettes om skifte av oppgavetype.

§ 10

Hvis en student ikke ønsker å gjøre bruk av det emnet som er tildelt, kan han/hun søke om å få oppgitt et nytt tema. Reglene i §§ 2–5 kommer til anvendelse også ved en slik senere søknad.

Undervisning

Politisk teori, metode og andre felles-emner

- STV 601 Grunnlagsproblemer
- STV 602 Normativ politisk teori
- STV 603 Spillteori, debatt-teori og forhandlingsteori
- STV 604 Beslutningssystemer
- STV 606 Politisk-økonomiske modeller
- STV 607 Problemer og metoder i studiet av historiske politiske systemer
- STV 608 Moderne demokrati: pluralisme
- STV 609 Demokrati og arbeid
- STV 610 Betingelser for demokrati: Framvekst, stabilitet, oppløsning
- STV 621 Metode (tidl. 651)
- STV 622 Multivariat analyse (tidl. 654)
- STV 651 Områdekurs i politisk teori
— 659
- STV 661 Områdekurs i politisk historie
— 669

Offentlig politikk

- STV 701 Organisasjonsteori- og personalanalyse
- STV 702 Politiske og administrative systemer
- STV 703 Norske parlamentariske beslutningsprosesser
- STV 704 Norsk offentlig administrasjon
- STV 705 Organisasjonsutforming/organisasjonsplanlegging

- STV 722 Forhandlingssystemer og konfliktløsning
 STV 723 Lokal administrasjon og politikk
 STV 724 Offentlig planlegging
 STV 725 By- og regionplanlegging
 STV 726 Tildelingsprinsipper og tildelingsrutiner
 STV 728 Teoretiske tilnærminger i studiet av offentlig politikk
 STV 730 Offentlig budsjettering
 STV 751 Utvalgte områder av offentlig politikk. Områdekurs (tidl. 721)

Politisk atferd

- STV 801 Komparativ politisk analyse
 STV 802 Nasjon, stat, nasjonalisme
 STV 803 Regimetyper og politisk utvikling
 STV 804 Revolusjon og revolusjonsteori
 STV 805 Politisk representasjon
 STV 806 Politiske partier
 STV 807 Interessegrupper
 STV 808 Politiske eliter
 STV 809 Aksjoner og sosiale bevegelser
 STV 810 Massemedier og kommunikasjon
 STV 811 Holdningsdannelse og offentlig opinion
 STV 812 Valg
 STV 813 Politisk deltagelse
 STV 821 Nordisk politikk
 STV 822 Vest-Europeisk politikk

- STV 823 Øst-Europeisk politikk
 STV 824 Sovjetisk politikk
 STV 825 Politikk i Midt-Østen
 STV 826 Politikk i USA

Internasjonal politikk

- STV 901 Utenrikspolitiske beslutningsprosesser
 STV 920 Sammenliknende utenrikspolitikk
 STV 903 Makro-orienterte studier av krig og fred
 STV 904 Integrasjon mellom stater
 STV 905 Internasjonal organisasjon
 STV 906 Konflikt og konfliktløsning
 STV 907 Sikkerhetspolitikk
 STV 908 Internasjonale forhandlinger
 STV 909 Utviklingslandene i internasjonal politikk
 STV 910 Teori i studiet av internasjonal politikk
 STV 912 Internasjonal økonomisk politikk
 STV 913 Transnasjonale selskaper
 STV 914 Internasjonal ressurspolitikk
 STV 951 og høyere nr.: Områdekurs

Noen av disse kursene blir gitt hyppigere enn andre (se Forelesningskatalogen). Fra tid til annen blir kurslisten justert.

Det gis også undervisning gjennom seminarer.

LOVER OG REGLEMENT

LOV

AV 19. JUNI 1970 OM EKSAMENER OG GRADER VED UNIVERSITETER OG HØYSKOLER

§ 1

Denne lov gjelder universitetene i Bergen, Oslo, Tromsø og Trondheim, Arkitekthøgskolen i Oslo, Norges handelshøgskole, Norges idrettshøgskole, Norges landbruks-høgskole, Norges veterinærhøgskole og Statens kunstakademi samt de statlige høyskoler Kongen bestemmer.

§ 2

Kongen bestemmer hvilke eksamener og forberedende prøver som kan avholdes, og hvilken tittel den enkelte eksamen berettiger til. Kongen gir tilsvarende bestemmelser om doktorgrader og andre grader.

Kongen kan gi et universitet eller en høyskole som ikke har hjemmel for det i særskilt lov, rett til å utnevne æresdoktor (doctor honoris causa) for betydningsfull vitenskapelig innsats eller fremragende arbeid til gagn for norsk vitenskap.

§ 3

Kongen gir forskrifter om

1. fag
2. obligatoriske kurser og praksis
3. eksamensordninger
4. forberedende prøver som skal kreves, og når de må være avlagt.
5. adgangsbegrensning til ny eksamen eller prøve
6. vilkår for å gå opp til eksamen eller prøve dersom slike vilkår ikke er fastsatt ved lov
7. vilkår for tildeling av doktorgrader og andre grader.

Styret, det høyeste organ for universitetet eller høyskolen, fremmer forslag om slike

forskrifter. Det kan også få fullmakt til selv å gi dem.

§ 4

Eksaminasjonen er offentlig, unntagen i de særlige tilfeller hvor styret for universitetet eller høyskolen bestemmer noe annet.

Sensorene oppnevnes av styret. Det avgjør hvem som har ansvaret for oppnevne-else ved uventet forfall. Såvidt mulig skal det ved alle eksamener eller prøver oppnevnes en sensor som ikke hører til ved vedkom-mende institusjon.

§ 5

Vitnesbyrd om eksamen eller prøve fra en institusjon nevnt i § 1 gjelder tilsvarende ved de andre nevnte institusjoner.

Kongen kan frita for eksamen eller prøve når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon.

Eksamen eller prøve i et velegnet fag utenfor fagkretsen kan etter Kongens be-stemmelse gi rett til fritakelse. Dette gjelder eksamen eller prøve ved den samme eller ved en annen institusjon.

§ 6

En eksamen som ikke er avholdt med hjem-mel i denne lov, kan godkjennes av Kongen som universitets- eller høyskoleeksamen når den er faglig jevngod med en slik eksa-men.

Utenlandske eksamener eller grader kan godkjennes av Kongen som faglig jevngode med eksamener eller grader fra norske uni-versiteter eller høyskoler. Tilleggsprøve kan kreves avlagt.

§ 7

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Fra samme tid er følgende lover opphevet (her er tatt med de som gjaldt Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo):

1. Lov 21. april 1933 om forberedende prøver ved Universitetet.
2. Lov 29. juni 1956 om embetseksamen i psykologi ved Universitetet i Oslo.
3. Lov 13. mai 1960 om sosialøkonomisk

embetseksamen ved Universitetet i Oslo.

4. Lov 17. mars 1961 om pedagogisk embetseksamen ved Universitetet i Oslo.
5. Lov 10. juni 1966 om samfunnsvitenskapelig embetseksamen.
6. Lov 23. september 1921 om magistergrad ved Universitetet.

§ 8

Forskrifter gitt med hjemmel i lover som er opphevet eller endret, jfr. § 7, skal gjelde inntil Kongen bestemmer noe annet.

REGLEMENT FOR BEGRENSNINGEN AV ADGANGEN TIL DE HISTORISK-FILOSOFISKE OG SAMFUNNSVITEN- SKAPELIGE STUDIER VED UNIVERSITETET I OSLO

Fastsatt ved kongelig resolusjon 22. juni 1973 med hjemmel i § 38 i lov av 9. desember 1955 nr. 3 om Universitetet i Oslo, jfr. stortingsvedtak 10. april 1973 og med endringer seinest av 20. mai 1981.

§ 1

Opptakets størrelse m.m.

Adgangen til de historisk-filosofiske og samfunnsvitenskapelige studier ved Universitetet i Oslo begrenses til det antall studenter, herav et antall utenlandske, som fastsettes av Kirke- og undervisningsdepartementet etter forslag fra Det akademiske kollegium.

Hovedopptaket holdes om sommeren. Ved slutten av høstsemesteret holdes et tilleggsoptak for spesielle kategorier søkere, jfr. § 6.

Adgangsbegrensningen berører ikke studenter som før iverksettingen av adgangsbegrensningen sommeren 1973 har bestått eksamen ved et norsk universitet, og studenter som før iverksettingen av adgangsbegrensningen har fått godkjent eksamen fra distriktshøgskole eller utenlandsk universitet som del av norsk universitetseksamen.

Examen philosophicum er unntatt fra adgangsbegrensningen, og kollegiet kan unnta visse fag eller faggrupper.

§ 2

Intern regulering

Kollegiet kan fordele studieplassene på fag eller faggrupper og kan regulere adgangen til undervisningen.

§ 3

Opptakskomiteé

En opptakskomiteé vurderer søknadene og treffer avgjørelse om opptak. Det historisk-filosofiske og Det samfunnsvitenskapelige fakultet oppnevner like mange medlemmer til komitéen, derav en studentrepresentant fra hvert fakultet. Kollegiet gir regler om antall medlemmer, funksjonstid, arbeidsmåte m.m.

§ 4

Opptakskriterier og -rettigheter

Opptaket skjer på grunnlag av eksamensresultatet fra den utdanning som gir rett til immatrikulering, eller etter individuell vurdering av immatrikuleringsgrunnlaget. Eventuelt tas det hensyn til forhold nevnt i § 5, nr. 4 og nr. 5.

Opptaket er betinget av at søkeren er eller i løpet av ett år blir immatrikulert ved norsk universitet eller høgskole, påbegynner studiet i løpet av samme tid og gir slik melding fakultetet krever for kontrollens skyld.

Opptaket gir rett til å begynne et fagstudium bare ved det fakultet søkeren er opptatt. Etter første fageksamen har studenten rett til å studere ved begge fakulteter.

§ 5

Opptaket om sommeren**1. Ved opptaket om sommeren deles søkerne inn i 6 grupper:**

- Søkere som bare har tallkarakterer ved examen artium eller ved eksamen fra økonomisk gymnas.
- Søkere som bare har bokstavkarakterer ved examen artium eller ved eksamen fra økonomisk gymnas.
- Søkere med eksamen fra videregående skole som gir rett til immatrikulering.
- Norske søkere som har utenlandsk studenteksamen.
- Norske søkere med annet immatrikuleringsgrunnlag enn gruppene a, b, c og d.
- Utenlandske søkere som har utenlandsk studenteksamen.

Opptakskomitéen fastsetter hvor mange det skal tas opp fra hver av gruppene a-e.

2. Opptaket av søkere fra gruppene a, b og c skjer på grunnlag av skolepoeng/artiumpoeng og eventuelle tilleggspoeng.

For gruppe a og c beregnes skolepoeng på følgende måte: Det regnes ut med én desimal en gjennomsnittskarakter for de skriftlige og de muntlige fag samlet. Standpunktkarakterene med-

regnes. Gjennomsnittskarakteren multipliseres med 20.

For gruppe b trekkes poeng for faget kristendomskunnskap fra hovedkarakterens poengsum.

Søkere som har blandede karakter ved examen artium eller ved eksamen fra økonomisk gymnas, får omregnet karakterene til den karakterskala som forekommer hyppigst på vitnemålet, og blir fordelt på gruppe a og b.

Dersom en søker har gått opp til eksamen flere ganger i enkeltfag, velges den karakter som gir best resultat for søkeren, men slik at ny eksamenskarakter ikke kan kombineres med tidligere oppnådd standpunktkarakter.

3. Opptaket i gruppene d, e og f skjer på grunnlag av individuell vurdering etter retningslinjer som fastsettes av Kollegiet.**4. Det gis tilleggspoeng etter følgende regler:**

A. a)	examen philosophicum	2 poeng
	semesteremne	2 poeng
	grunnfagseksamen	4 poeng
	mellomfagseksamen	6 poeng
	storfagseksamen	8 poeng
	hovedfagseksamen	12 poeng
- Grunnfags-, mellomfags- og storfagseksamen omfatter her også eksamener som er godkjent som grunnlag for fritak for disse eksamener.
- b) Avsluttet utdanning av minst 1 skoleårs varighet gir 2 poeng for hvert hele år.

Ingen søker kan oppnå mer enn 12 tilleggspoeng for eksamener/utdanning.

B. a)	Arbeidserfaring gir 2 poeng for hvert år i heltidsstilling. Deltidsarbeid kan omregnes til heltid etter regler fastsatt av Kollegiet.
b)	Omsorgsarbeid gir 2 poeng for hvert hele år.
c)	Avtjent verneplikt eller sivil-tjeneste gir 2 poeng.

Ingen søker kan oppnå mer enn 10 tilleggspoeng for arbeidserfaring, om-

sorgsarbeid og verneplikt. Det må framlegges dokumentasjon.

5. Opptakskomitéen kan ta hensyn til søkere som godtgjør særlig vanskelige forhold under utdanningen.

Opptakskomitéen kan oppta et mindre antall søkere i alle gruppene på grunnlag av spesielle faglige, sosiale eller personlige forhold og uten hensyn til poengsum.

Opptakskomitéen kan gi søkere som har samisk bakgrunn fortrinn ved opptak.

§ 6

Opptaket i høstsemestret

Til opptaket ved slutten av høstsemestret kan melde seg:

- Søkere som har vært oppe til utsatt prøve ved eksamen i videregående skole, allmennfaglig studieretning.
- Søkere fra søkergruppe e som har fått samtykke til immatrikulering på annet grunnlag etter utløpet av søknadsfristen for opptaket om sommeren.
- Søkere som ble avvist ved opptaket om sommeren, og som i påfølgende høstsemester oppnår tilleggs-poeng.

Søkere bedømmes etter de samme kriterier som ved opptaket om sommeren og blir opptatt dersom de tilfredsstiller de krav som gjaldt ved dette opptaket.

§ 7

Studium av enkeltfag

Kollegiet eller den det bestemmer, kan gi søkere som ikke er opptatt etter reglene foran, adgang til å studere ett fag. Nærmere retningslinjer fastsettes av Kollegiet.

§ 8

Særskilt adgang til eksamen

Kollegiet avgjør etter forslag fra fakultetene i hvilken utstrekning det skal være adgang til å framstille seg til eksamen uten å være opptatt til studium.

§ 9

Endring

Departementet kan endre reglementet.

Utfyllende regler

til Reglement for begrensningen av adgangen til de historisk-filosofiske og samfunnsvitenskapelige studier ved Universitetet i Oslo, jfr. Reglementets § 5, nr. 1, 2. ledd, § 5, nr. 3, § 7 og § 8.

Vedtatt av Kollegiet 20. februar 1981.

I

Fordeling av opptakskvoten på søkergruppen a-e

Av hver av søkergruppene a-e tas det opp prosentvis like mange som av den samlede søkermasse.

II

Opptak av studenter fra søkergruppen d
Norske søkere som har utenlandsk studenteksamen, opptas på grunnlag av det eksamensresultat de har oppnådd ved den utenlandske studenteksamen, og det tas hensyn til forhold nevnt i Reglementets § 5, nr. 5. Ved rangeringen kan det tas hensyn både til eventuelle forskjeller mellom de krav som stilles til de forskjellige lands immatrikuleringsgrunnlag og til slike forhold som er nevnt i Reglementets § 5, nr. 5.

Rådet for utenlandske studenter innstiller overfor Opptakskomitéen etter disse bestemmelser.

III

Opptak av studenter fra søkergruppe c
Norske søkere med annet immatrikuleringsgrunnlag enn gruppene a, b, c og d deles i to undergrupper:

- Søkere med utdanning fra den videregående skole som uten tilleggskrav gir studiekompetanse, dvs. immatrikulering ved universiteter og høyskoler.

Søkere fra gruppe e.1. opptas på følgende måte:

Der hvor utdanningen består av overveiende teoretiske fag, skjer opptaket på grunnlag av skolepoeng, og det tas hensyn til forhold nevnt i Reglementets § 5, nr. 4. Skolepoeng beregnes på samme måte som for gruppe a.

I de mer yrkesrettede utdanninger skjer opptaket på grunnlag av en individuell vurdering av karakterene og eventuell praksis som er innebygget i utdanningen. Det tas hensyn til forhold nevnt i Reglementets § 5, nr. 4.

e.2. Søkere med immatrikuleringsgrunnlag etter vei I, II og III.

Søkere fra søkergruppe d.2 opptas etter individuell vurdering av deres faglige, sosiale og personlige forhold. Det tas hensyn til forhold nevnt i Reglementets § 5, nr. 4.

IV

Opptak av studenter fra søkergruppe f
Utenlandske studenter som har utenlandsk studenteksamen eller er immatrikulert på annet grunnlag, deles inn i 4 undergrupper:

1. studenter fra industriland som søker HF
2. studenter fra utviklingsland som søker HF
3. studenter fra industriland som søker SV
4. studenter fra utviklingsland som søker SV

Opptakskomiteén avgjør i tvilstilfelle hvilken gruppe de enkelte skal regnes til.

Av hver av de 4 undergruppene tas det opp prosentvis like mange som av den samlede søkermassen.

Opptakskomiteén kan fravike denne regel hvis den fører til en urimelig fordeling mellom opptatte industrilands- og utviklingslands studenter.

Opptak skjer på grunnlag av samlet utdannelse, og det tas hensyn til slike forhold som er nevnt i Reglementets § 5, nr. 5.

Opptaket er videre betinget av at søkeren kan dokumentere tilstrekkelige norskkunnskaper.

Som en prøveordning settes inntil videre kravene til bestått trinn III med karakteren 3,0 eller bedre ved universitetets norskkurs for utenlandske studenter, eller tilsvarende norskkunnskaper.

Opptakskomiteén kan i særlige tilfeller fravike dette krav.

Hva som tilsvarende dette i ekstern utdanning må i stor grad baseres på skjønn; det

siktes primært til norskopplæring i utlandet.

Unntak kan gjøres for enkelte fag med instituttets samtykke. I slike tilfeller må studenten opptas etter § 7.

Rådet for utenlandske studenter innstiller derfor Opptakskomiteén om opptak av studenter etter disse bestemmelsene.

V

Opptak til studium av enkeltfag etter Reglementets § 7

1. Adgang til opptak etter § 7 har studenter av søkergruppe a-f som først har søkt opptak som fakultetsstudenter og ikke har kunnet opptas etter bestemmelsene i Reglementets § 5 og § 6.
2. Forutsetningen for opptak etter § 7 er a) at studenten har gode faglige forutsetninger for dette spesielle studium og b) at instituttet har kapasitet til å oppta studenter uten fortrensel for regulære fakultetsstudenter ved instituttet.

Bestått opptaksprøve i musikk ved Institutt for musikkvitenskap regnes som gode faglige forutsetninger for musikkstudiet.

3. Opptakskomiteén avgjør søknader om opptak etter samlet vurdering av de forhold som er nevnt under punkt 2. Til støtte for sin vurdering kan Opptakskomiteén innhente skriftlige uttalelser fra vedkommende institutt.
4. Unntatt fra bestemmelsene under punktene 1, 2 og 3 er følgende grupper:
  - a) studenter som i tillegg til examen philosophicum har avlagt emneeksamen som utgjør minst 20 vektball ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo. Denne gruppen har, uten å søke om opptak, adgang til å registrere seg ved Det samfunnsvitenskapelige eller Det historisk-filosofiske fakultet for å studere og avlegge en fageksamen (til og med storfag).
  - b) studenter som i tillegg til examen philosophicum har avlagt grunn/mellomfag i offentlig rett eller krimi-

nologi eller første avdeling av juridisk embetseksamen ved Universitetet i Oslo. Denne gruppe har, uten å søke om opptak, adgang til å registrere seg ved Det samfunnsvitenskapelige eller Det historisk-filosofiske fakultet for å studere og avlegge en fageksamen (til og med storfag).

- c) studenter som i tillegg til examen philosophicum har avlagt forberedende prøver i gresk, latin, hebraisk og i tillegg en hoveddisiplin innenfor det teologiske studium. Denne gruppen har, uten å søke om opptak, adgang til å registrere seg ved Det samfunnsvitenskapelige eller Det historisk-filosofiske fakultet for å studere og avlegge en fageksamen (til og med storfag).
- d) studenter som i tillegg til examen philosophicum har avlagt slike fageksamener at de bare mangler ett fag/semesteremne for å oppnå en cand.mag.-grad ved Universitetet i Oslo. Disse studenter har uten å søke om opptak, adgang til å registrere seg ved Det samfunnsvitenskapelige eller Det historisk-filosofiske fakultet for å studere og avlegge en fageksamen (til og med storfag).

5. Opptak til studium etter § 7 gir bare studieplass ved dette ene fag (opp til mellomfag). Studenter som ønsker å studere videre, må eventuelt søke opptak som fakultetsstudent på nytt.

VI

Særskilt adgang til eksamen etter Reglementets § 8

Opptakskomitéen avgjør søknader om adgang til å fremstille seg til eksamen uten å være opptatt til studium.

Følgende grupper kan gis særskilt adgang til eksamen:

- studenter som følger undervisning ved universitetssirkel på høyere nivå,
- søkere som skal avlegge forberedende prøve i matematikk for sosialøkonomer og som fyller kravene til opptak eller skal vurderes ved tilleggsopptaket,
- andre søkere ut fra en samlet vurdering av faglige og personlige forhold og ut fra de grunner som er angitt for at det ikke er søkt om opptak i tide.

Godkjenning innebærer adgang til å fremstille seg til en fageksamen som må avlegges i det semester søknaden gjelder. Adgang til å ta eksamen etter § 8 gir ikke de rettigheter til å følge undervisning som opptak til studium gir.

VII

Tilleggspoeng for arbeidserfaring etter Reglementets § 5 nr. 4 B a)

Deltid som pr. uke utgjør 15 timers arbeid eller mer, omregnes til heltid.

REGLEMENT FOR GRADENE CAND.MAG., CAND.POLIT. OG DR.POLIT. VED UNIVERSITETET I OSLO

Fastsatt av Kultur- og vitenskapsdepartementet 2. desember 1985 med hjemmel i §§ 3 og 5 i lov av 19. juni 1970 nr. 58 om eksamener og grader ved universiteter og høyskoler og kongelige resolusjoner 17. juli 1970 og 29. mars 1985.

§ 1

Tittel og grad

Universitetet i Oslo kan i samfunnsvitenskapelige fag tildele gradene candidata/can-

didatus magisterii (cand.mag.), candidata/candidatus rerum politicarum (cand.polit.) og doctor rerum politicarum (dr.polit.) som gir rett til tilsvarende titler.

§ 2

Eksamener

Ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet kan det avlegges tre fageksamener: grunnfagseksamen, mellomfagseksamen og hovedfagseksamen. Videre kan det avlegges eksamen i semesteremne.

Departementet fastsetter fageksamener. Kollegiet fastsetter semesteremneeksamener etter forslag fra fakultetet.

Kollegiet kan bestemme at fageksamener kan inndeles i emneprøver med vekttall som gir uttrykk for omfanget av emnet, og som benyttes ved utregning av karakteren for de enkelte fageksamener.

Normal studietid regnet i semestre skal være ett for semesteremne, to for grunnfag, tre for mellomfag og fire for hovedfag.

Fageksamener og semesteremneeksamener holdes en gang i semesteret med mindre kollegiet i studieplanen for vedkommende fag har fastsatt noe annet.

Nærmere bestemmelser om eksamenskrav og prøver fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 3

Oppmeldingskrav

Kollegiet kan fastsette krav om at studenten før oppmelding til enkelte eksamener skal ha gjennomført obligatoriske prøver, særskilte kurs og oppgaver eller andre eksamener. Opplysninger om dette tas inn i studieplanen.

Før melding til hovedfagseksamen må studenten ha avlagt mellomfagseksamen i vedkommende fag, eventuelt påbygging til mellomfag, med ikke dårligere karakter enn 2.7 eller med karakteren godkjent, jf. § 7. Fakultetet kan gi adgang til å ta hovedfagseksamen med avlagt grunnfagseksamen i faget. Bestemmelser om slik adgang tas inn i studieplanen.

Før oppmelding til doktorgradseksamen må studenten ha bestått hovedfagseksamen eller ha avlagt embetseksamen etter Reglement for pedagogisk embetseksamen, Reglement for sosialøkonomisk embetseksamen eller Reglement for embetseksamen i sosio-

logi, eller ha tilsvarende utdanning godkjent av kollegiet som likeverdig.

§ 4

Cand.mag.-graden

Cand.mag.-graden blir tildelt på grunnlag av eksamener som til sammen omfatter minst 8 semesters normal studietid, medregnet examen philosophicum.*) Fagene må ikke dekke hverandre innholdsmessig.

Det kreves fageksamen i minst to samfunnsvitenskapelige fag, der minst en må være mellomfagseksamen.

§ 5

Cand.polit.-graden

Cand.polit.-graden blir tildelt på grunnlag av cand.mag.-graden eller tilsvarende utdanning og hovedfagseksamen. Fakultetet kan dispensere fra kravet om lavere grad som en forutsetning for å få høyere grad når vektige grunner foreligger.

Hovedfagseksamen består av:

- a) Et vitenskapelig arbeid (hovedoppgave) over et godkjent emne.
- b) Prøver etter nærmere bestemmelser av kollegiet.

Emnet for hovedoppgaven må godkjennes slik fakultetet bestemmer.

Det er adgang til å innlevere som hovedoppgave flere enkeltarbeider dersom disse samlet i sitt innhold utgjør et hele. Som hovedoppgave kan også godtas delarbeid i en undersøkelse foretatt av en gruppe.

§ 6

Dr.polit.-graden

Dr.polit.-graden bygger på cand.polit.-graden eller tilsvarende utdanning og tildeles på grunnlag av:

- a) en godkjent vitenskapelig avhandling og et tilfredsstillende forsvar av avhandlingen i en offentlig disputas, og
- b) en godkjent faglig, metodisk og teoretisk skoloring

*) Jf. reglement for forberedende prøver ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Oslo.

- c) to prøveforelesninger, en over selvvalgt emne og en over oppgitt emne.

Doktorgradsstudiet skal tilsvare minst 2½ års studiearbeid.

Kollegiet fastsetter regler for utformingen av studieopplegget. Fakultetet godkjenner den enkelte doktorgradsstudents studieopplegg.

Avhandlingen kan være en videreføring av faglige/vitenskapelige arbeider som tidligere er benyttet til andre eksamener. Flere mindre arbeider kan godkjennes som deler av avhandlingen når de samlet i sitt innhold utgjør en helhet. Likeledes kan fellesarbeid godkjennes etter nærmere regler gitt av kollegiet.

Fristen for innlevering av et tidligere of-fentliggjort arbeid til bedømmelse for doktorgraden er ett år etter at arbeidet ble of-fentliggjort, dog slik at når det innleveres flere arbeider, kan man ta med arbeider som har foreligget utgitt i inntil fem år, dersom det ikke er gått mer enn ett år fra ut-givelsen av det siste arbeid som sendes inn. Når særlige grunner foreligger, kan fakul-tetet dispensere fra denne bestemmelse.

Kollegiet gir nærmere regler om avhand-ling og prøver til doktorgraden etter forslag fra fakultetet.

§ 7

Karakterer

Det brukes følgende alternative karakter-systemer:

- 1) Karakterene:

laudabilis prae ceteris	1,0-1,5
laudabilis	1,6-2,5
haud illaudabilis	2,6-3,2
non contemnendus	3,3-4,0
- 2) Karakteren:

Godkjent.

Den som ikke har oppnådd karakterer som nevnt under punktene 1 eller 2, har ikke be-stått.

Hvilket karaktersystem som skal benyttes ved den enkelte eksamen og prøve, bestem-mes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 8

Vitnemål

På vitnemålet for en tildelt grad føres opp de endelige karakterer for hvert fag og se-mesteremne.

På vitnemålet for cand.polit.-graden føres opp tittelen på den utførte vitenskape-lige undersøkelse og den oppnådde karakter for dette arbeidet.

På vitnemålet for dr.polit.-graden skal tittelen på avhandlingen og titler på prøve-forelesningene føres opp sammen med opp-lysninger om sammensetningen av det indi-viduelle doktorgradsstudiet.

En kandidat som har avlagt flere eksa-mener enn det som kreves, kan velge hvilke som skal stå på vitnemålet.

En kandidat som tar eksamen i samme eller i nye fag, kan kreve å få utstedt nytt vitnemål.

Det gis ikke karakter for en fageksamen når deler av den erstattes med eksamener avlagt etter et annet karaktersystem enn det som er nevnt i § 7.

Kollegiet fastsetter hvor stor del av gra-den som må være tatt ved Det samfunns-vitenskapelige fakultet for at det kan ut-stedes vitnemål ved dette fakultet.

§ 9

Ny prøve

En student som ikke har bestått en eksa-men, kan ikke fremstille seg til ny prøve før ved ordinær eksamen i det påfølgende se-mester.

Regler om adgang til å avbryte eksamen og til å kontinuere fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

En student kan framstille seg til ny prøve i hovedfaget uten at dette influerer på tid-ligere godkjenning av hovedoppgaven.

Hvis en doktorgradsavhandling ikke blir godkjent, kan et nytt arbeid, eventuelt en omarbeidet og/eller utvidet versjon av den opprinnelige avhandling leveres til ny be-dømmelse først etter 6 måneder.

Hvis prøveforelesningene og disputasen blir vurdert som ikke godkjent, kan ny prø-ve avlegges først i det påfølgende semester,

eller etter et lengre tidsrom dersom fakultetet finner det nødvendig. Det samme gjelder for obligatoriske prøver som inngår i doktorgradsstudiet.

§ 10

Fritak for eksamen eller prøve

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet fritak for eksamen eller prøve

- 1) når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon
- 2) på grunnlag av eksamen eller prøve i et velegnet fag utenfor fagkretsen, avlagt ved universitetet eller en annen institusjon.

Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet. Opplysninger om generelle fritak inntas i studieplanen.

§ 11

Forskrifter

De forskrifter kollegiet gir med hjemmel i dette reglementet inntas i studieplanen og kan ikke fravikes med mindre forskriftene gir hjemmel for det.

Utfyllende regler til reglement for gradene cand.mag., cand.polit. og dr.polit. ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo

Fastsatt av Det akademiske collegium med hjemmel i reglement av 2. desember 1985 om gradene candidata/candidatus magisterii, candidata/candidatus rerum politicarum og doctor rerum politicarum.

Generelle bestemmelser

§ 1

Formål

Cand.mag.-studiet skal gi grundige kunnskaper i samfunnsvitenskapelige fag. Det skal utgjøre et selvstendig og avsluttet studium som gir kandidaten det faglige grunnlag for undervisning og annen yrkesutøvelse og for videre studium i et hovedfag.

Cand.polit.-studiet omfatter en spesialisering i et hovedfag som innebærer et dypere faglig og metodisk studium. Studiet skal styrke kandidatens faglige grunnlag for anvendelse av faget, og skal gi opplæring til forskning.

Dr.polit.-studiet skal omfatte et selvstendig forskningsarbeid på et spesialfelt med en vitenskapelig avhandling (doktoravhandling) som resultat og gi videregående faglig metodisk og teoretisk skolering innenfor et eller flere fagområder som tilsvarer internasjonalt standard for organisert forskerutdanning. Studiet skal videre gjøre studenten i stand til å sette eget fagområde i forhold til andre fagområder og inn i en videre samfunnssammenheng og gi trening i å formidle faglige resultater gjennom undervisning og på andre måter. Det skal generelt sette studenten i stand til å virke som forsker eller til å arbeide med andre oppgaver hvor det stilles store krav til faglig innsikt og vitenskapelig skolering.

Cand.mag.- og cand.polit.-studiet

§ 2

Eksamen

A. Fageksamen og semesteremneeksamen
Det kan holdes eksamen i grunnfag, mellomfag, hovedfag og i semesteremne.

Grunnfag er minste fageksamen og kan ikke deles opp i to semesteremner.

Mellomfag er en kombinasjon av grunnfag og mellomfagstillegg i vedkommende fag eller en udelt fageksamen i vedkommende fag.

Hovedfag er en kombinasjon av mellomfag og hovedfagstillegget i vedkommende fag.

Normal studietid (fulltidsstudium) for grunnfag er to semestre, for mellomfagstillegg ett semester og for hovedfagstillegget fire semestre.

Semesteremner kan være:

- a) innføringskurs av faglig eller tverrfaglig art,

- b) påbyggingskurs av faglig eller tverrfaglig art,
- c) redskapskurs,
- d) etter- og videreutdanningskurs for egne kandidater og andre målgrupper.

Semesteremner kan normalt ikke inngå i noe fag. I spesielle tilfelle kan kollegiet etter forslag fra fakultetet dispensere fra dette. Normal studietid (fulltidsstudium) for semesteremner er ett semester.

Fag og semesteremner som krysser instituttgrensene, kan opprettes etter forslag fra de berørte institutter, når det foreligger vitenskapelige, metodiske eller yrkesmessige behov for slike studier. Ansvaret for organiseringen av slike studietilbud ligger normalt hos ett institutt som samordner studieopplegg og undervisning med de berørte institutter. I spesielle tilfelle kan ansvaret ligge hos et koordineringsutvalg nedsatt av fakultetet.

For hvert fag og emne fastsetter kollegiet etter forslag fra fakultetet en studieplan som inneholder nærmere bestemmelser om studieopplegg, pensum, eksamensordning og karaktersystem. Ved forandring i en studieplan slik at det oppstår vesentlige endringer i pensum, tidspunkt for eksamen, studiets omfang e.l., er det for et tidsrom av to år etter at nyordningen trer i kraft, anledning til å ta eksamen etter gammel ordning. I samme tidsrom bør det tilrettelegges studiemuligheter etter gammel ordning, hvis det med rimelighet kan antas at ordningen vil forsinke studenter som har begynt studiet etter gammel ordning.

B. Særskilt om eksamen i hovedfag

Delarbeid i en gruppeundersøkelse kan godkjennes som hovedoppgave dersom det representerer en innsats hvor art og omfang lar seg identifisere av sensurkomiteén i den utstrekning det er nødvendig for bedømmelsen. Komiteén bør når det er nødvendig, innhente erklæringer fra de øvrige forfattere og i tvilstilfelle avgi særskilt innstilling om hvorvidt arbeidet kan antas til bedømmelse etter bestemmelsene i denne paragraf.

§ 3

Omfanget av cand.mag.-graden og cand.polit.-graden

Cand.mag.-graden oppnås ved en av følgende kombinasjoner i tillegg til examen philosophicum:

- 1) Ett mellomfag og to grunnfag.
- 2) To mellomfag og ett semesteremne.
- 3) Ett mellomfag, ett grunnfag og to semesteremner.

Cand.polit.-graden bygger på den samfunnsvitenskapelige cand.mag.-graden eller andre cand.mag.-grader hvor det inngår en mellomfagseksamen som gir grunnlag for innpassing til et hovedfagsstudium ved fakultetet.

§ 4

Oppmeldingskrav

Før melding til eksamen i fag eller semesteremne kreves at studenten har bestått examen philosophicum.

Som hovedregel kreves avlagt eksamen i minst ett grunnfag før melding til eksamen i semesteremne. Etter forslag fra fakultetet kan imidlertid kollegiet fastsette

- a) at bestemte fag eller semesteremneeksamen må være avlagt før studenten kan gå opp til eksamen i visse emner,
- b) at visse semesteremneeksamen kan legges uten noen forutgående fag- eller semesteremneeksamen.

Før melding til siste eksamen under lavere grad, eller før melding til eksamen under hovedfagets siste del, må studenten ha bestått en prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk, eventuelt som en del av en fageksamen under lavere grad eller av hovedfaget.

Studenten må tilfredsstillende ha gjennomgått de kurs og avlagt de prøver som er fastsatt i studieplanen. Fakultetet kan i særlige tilfeller fritta for deltaking i kurs.

§ 5

Karakterer

A. Karakterfastsetting

I de fag studieplanen fastsetter muntlig prøve, gis det en foreløpig karakter etter

den skriftlige prøve som meddeles studenten. Karakteren omfatter ved hovedfagseksamen også hovedoppgaven. Studenter som ikke har bestått den skriftlige prøve, kan ikke fremstille seg til muntlig prøve.

Når det brukes tallkarakterer, fastsettes den foreløpige karakter med en desimal. Etter den muntlige prøve fastsettes den endelige felleskarakter for de skriftlige og muntlige prøver med en desimal.

Denne karakter blir også den endelige karakter for vedkommende fageksamen, dersom det ikke foretas en slik beregning som nevnt under pkt. B. Regler for hvor meget hovedoppgaven skal veie i forhold til de skriftlige besvarelser ved eksamen i hovedfagstillegget, inntas i studieplanen.

B. Beregning av tallkarakterer ved påbygging av grunnfag og mellomfag

Har studenten tidligere bestått en lavere eksamen i faget, skal karakteren for denne eksamen innregnes i karakteren for denne høyere eksamen.

Ved beregning av den endelige karakter for mellomfagseksamen gis karakteren for grunnfagseksamen vektattallet 2 og karakteren for mellomfagstillegget vektattallet 1.

Ved beregning av den endelige karakter for hovedfagseksamen gis karakteren ved mellomfagseksamen vektattall 3 og karakteren for hovedfagstillegget vektattallet 4.

Har studenten tidligere bestått grunnfagseksamen i faget, gis karakteren ved grunnfagseksamen vektattallet 1 og karakteren ved hovedfagstillegget vektattallet 2.

Den endelige karakter utregnes med en desimal, som forhøyes dersom den følgende desimal ville bli 5 eller høyere.

§ 6

Vitnemål

Karakterer gitt etter gradert karaktersystem påføres vitnemålet med grad og tallverdi.

Karakteren for grunnfagseksamen som inngår i mellomfagseksamen, blir ikke påført vitnemålet med mindre kandidaten ønsker grunnfagskarakteren påført istedenfor karakteren for mellomfagseksamen, og

fagkombinasjonen likevel tilfredsstillende kravet etter § 3.

For å få utstedt cand.mag.-vitnemål må studenten ha avlagt eksamen i minst to samfunnsvitenskapelige fag. Ett av disse fagene må minst være mellomfag og det andre minst grunnfag.

Minst ett grunnfag må være avlagt ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo.

For studenter som benytter seg av reglene om internordisk tentamensgyldighet, kreves at de har tatt minst ett fag til cand.mag.-graden ved fakultetet.

For å få utstedt cand.polit.-vitnemål må studenten ha avlagt hovedfagseksamen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo.

Kollegiet kan etter forslag fra fakultetet fastsette at kandidaten kan få påført vitnemålet fordypnings-/spesialiseringsemne innenfor hovedfagsstudiet. Bestemmelser om dette tas inn i studieplanene for vedkommende fag.

Dr.polit.-studiet

§ 7

Adgang til studiet

A. Opptaksgrunnlag

For å kunne bli tatt opp til dr.polit.-studiet må søkeren ha oppnådd cand.polit.-graden, cand.paed.-graden, cand.oecon.-graden eller cand.sociol.-graden eller ha annen utdanning som blir godkjent som likeverdig med dette. En søker kan få adgang til doktorgradsstudiet uten slik utdanning dersom vedkommende dokumenterer tilsvarende faglig nivå. Slike søkere skal vurderes individuelt på grunnlag av sin realkompetanse.

B. Søknader om opptak —

Opptaksprosedyre

Søknad om opptak skal sendes fakultetet via det institutt som søkeren ønsker å ha sin faglige tilknytning til. Sammen med søknaden skal følge en plan for studiet utarbeidet i samarbeid med en av instituttets lærere eller en annen godkjent person.

Planen skal angi emneområdet for det påtenkte doktorgradsarbeid, veilederpreferanser og hvilke kurs og seminarer studenten ønsker å følge i studiet, samt tidsrammen for de forskjellige deler av studiet.

Fakultetet avgjør opptak, godkjenner søkerens plan for studiet og oppnevner veileder/veiledere etter innstilling fra faginstittuttet og/eller forskningsveileder.

Det er adgang til å få godkjent et studieopplegg også i fagområder hvor det ikke foreligger en studieplan godkjent av kollegiet.

Om studenten ønsker annen institutttilknytning for hele eller deler av sitt dr.polit.-studium enn det søkerens tidligere hovedfagsstudium tilsier, skal søknaden forelegges både det fagmiljø søkeren har sitt hovedstudium fra, og det fagmiljø søkeren ønsker tilknytning til, til uttalelse før saken tas opp til behandling i fakultetets dr.gradsutvalg.

C. Andre begrensninger ved adgang til studiet

Adgang til studiet er betinget av at søkerens plan for studiet er faglig tilfredsstillende og at egnet veiledning og andre nødvendige faglige og materielle ressurser er tilgjengelige ved fakultetet eller ved andre forskningsinstitusjoner.

§ 8

Studiets innhold og varighet

Det sentrale i dr.polit.-studiet er et selvstendig forskningsarbeid på et spesialfelt med en vitenskapelig avhandling (doktoravhandling) som resultat. I tillegg til forskerkompetanse skal avhandlingen dokumentere at studenten mestrer vitenskapelig fremstillings- og dokumentasjonsteknikk.

Kravet til dr.polit.-graden blir fastsatt slik at når den vitenskapelige avhandlingen er en videreføring av en hovedoppgave til cand.polit.-graden og som er en selvstendig vitenskapelig granskning, skal dr.polit.-graden normalt ha et omfang som svarer til 2½ års arbeid. I andre tilfelle hvor f.eks. hovedoppgaven har et mindre omfang eller det ikke er tale om en videreføring av hoved-

oppgaven, vil studiet normalt ta lengre tid. I alle tilfelle skal dr.polit.-studiet legges opp slik at det fører frem til samme nivå.

I studiet vil det legges vekt både på tilegnelse av de metoder som er nødvendige for slik forskning, på tilegnelse av kjennskap til nyere forskningsresultater, og på oppøvelse i evnen til å drive selvstendig forskningsarbeid.

Dersom studenten fra sitt tidligere studium ikke har skoloring i vitenskapsteori, skal dr.polit.-studiet ha et innslag av slik skoloring som gjør det mulig å sette eget fagområde i forhold til andre fagområder og inn i en videre sammenheng.

I løpet av studiet bør studenten i samarbeid med sin veileder eller andre faglærere i en viss utstrekning delta i undervisningen av studenter. Undervisningen skal foregå innenfor instituttens undervisningsprogram og bør gi trening i forskjellige undervisningsformer.

§ 9

Undervisning og veiledning

Arbeidet med doktoravhandlingen skal foregå under individuell veiledning av en av fakultetets lærere, en annen person med nødvendig fagkyndighet eller en gruppe av veiledere. Veilederen bør ha doktorgrad, førstestilling eller tilsvarende kompetanse. Normalt bør også studenten ha høve til å få sitt arbeid med doktoravhandlingen drøftet på seminar. Dersom hovedveileder ikke er ansatt ved fakultetet, skal studenten også få oppnevnt en veileder ved fakultetet. Kandidaten forutsettes å holde jevnlig kontakt med den oppnevnte veileder.

Undervisningen for øvrig vil ta form av kurs eller seminar som dels er faste deler av studentens godkjente studieopplegg for dr.polit.-graden, dels faste tilbud som studenten kan benytte seg av etter behov.

Fakultetet ved dr.gradsutvalget arrangerer regelmessig seminar i vitenskapsteori og kurser i vitenskapelig fremstillings- og dokumentasjonsteknikk. Dr.gradsutvalget har videre ansvaret for at kurs og seminar i metode- og teorispørsmål blir gitt.

§ 10

Prøveform og karaktersetting

Studenten må ta aktivt del i de kurs og seminar som går inn som faste deler i den godkjente planen for hennes/hans dr.polit.-studium. De enkelte institutter kan avgjøre om de som leder vedkommende kurs eller seminar kan godkjenne deltakelsen som tilfredsstillende eller om kursene skal avsluttes med prøver. I spesielle tilfeller kan en student gjennom sitt faginstutt søke fakultetet om fritak for deltakelse på slike kurs eller seminar. Slikt fritak er avhengig av at studenten fra tidligere kan dokumentere slik innsikt og/eller ferdighet som vedkommende kurs eller seminar gir, eller er villig til å dokumentere dette gjennom en særskilt prøve.

I tilfelle der antall studenter ikke er stort nok eller ressursene forøvrig ikke er tilstrekkelige til å holde regulære kurs eller seminar over fastlagte deler av et doktorgradsstudium, kan studenten vises til et selvstudium under veiledning. Resultatene av et slikt selvstudium må dokumenteres gjennom en særskilt prøve.

Doktorgradsstudiet blir avsluttet med to offentlige prøveforelesninger, en over selvvalgt emne, en over oppgitt emne med to ukers frist, samt en disputas. Disputasen skal normalt avholdes innen et halvt år etter at avhandlingen er innlevert. Avhandlingen skal være offentlig tilgjengelig minst *tre* uker før disputasen. I særlige tilfelle kan fakultetet dispensere fra disse tidsrammene. Avhandlingen skal sendes til fakultetet i det antall eksemplarer som dr.grads-utvalget fastsetter.

Avhandlingen skal være skrevet på norsk, svensk, dansk eller engelsk, eller på et annet språk som godkjennes av fakultetet.

Til å bedømme forelesningene, den innleverte avhandlingen og forsvaret av den, oppnevner fakultetet etter forslag fra vedkommende institutt, en komité på minst 3 medlemmer, hvorav minst 1 ikke tilhører Universitetet i Oslo (jfr. Eksamenlovens § 4). Studentens hovedveileder bør være medlem av komitéen. Medlemmene må ha

doktorgrad, førstestilling eller tilsvarende kompetanse.

Prøveforelesningene skal holdes på norsk eller på et annet av fakultetet godkjent språk.

Disputasen skal være offentlig og er avhengig av at bedømmelseskomitéen har funnet den innleverte avhandlingen verdi til å forsvares for dr.polit.-graden. Disputasen foregår som en drøfting av avhandlingen mellom medlemmene av bedømmelseskomitéen og doktoranden. Dersom andre tilstedeværende ønsker å delta i drøftingen, må det under disputasen gis melding om dette til disputasens leder innen et tidspunkt som denne fastsetter.

Prøvene i dr.polit.-graden blir vurdert etter godkjent/ikke godkjent.

§ 11

Styringsorganer — Prosedyre

På fakultetsnivå oppnevnes et dr.gradsutvalg.

Dr.gradsutvalget skal:

- trekke opp de faglige retningslinjene for doktorgradsstudiet og foreslå nødvendige endringer i reglement og utfyllende regler,
- ha ansvaret for organiseringen av nødvendige fellestiltak i form av forelesninger, kurs, doktorandseminarer o.a.,
- koordinere fagplanarbeidet,
- utarbeide forslag til søknadsskjema,
- utarbeide forslag til retningslinjer ved ekstern veiledning,
- føre tilsyn med det faglige nivå.

Dr.gradsutvalget skal videre på grunnlag av instituttets forslag:

- uttale seg om forslag til studieplaner for de enkelte fagområder,
- avgjøre på fakultetets vegne søknader om opptak,
- fremme forslag om oppnevning av bedømmelseskomitéer,
- behandle for fakultetet søknader om dispensasjon fra bestemmelser i utfyllende regler og studieplaner.

Ved de enkelte institutter kan det oppnevnes et studiestyre på ca. 3 medlemmer. Eksisterende utvalg, f.eks. undervisningsutvalg, forskningsutvalg, kan utgjøre et slikt studiestyre.

Studiestyret behandler/fremmer forslag i alle saker ved instituttet som angår dr.gradsstudiet overfor instituttet/fakultetet, herunder forslag til utfyllende studieplan.

PRØVE I SAMFUNNSVITENSKAPELIG STATISTIKK

Før melding til siste fageksamen under den lavere grad, eller før melding til eksamener under hovedfagets siste del, må studenten ha bestått en prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk, eventuelt som en del av en fageksamen under den lavere grad eller av hovedfaget (se § 4 i Utfyllende regler til reglement for cand.mag./cand.polit.-eksamen.

Følgende prøver godkjennes som prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk under cand.mag./cand.polit.-eksamen:

1. Fra pedagogikk:
  - a. Prøve i forskningsmetoder, studieplan 1975.
  - b. Kurs i forskningsmetode og statistikk under sosialpedagogisk studiealternativ.
  - c. Kurs Pe2. målingsmetoder og statistikk, studieplan av 1968.
  - d. Særskilt prøve i statistikk avlagt under tidligere studieplaner.
  - e. Obligatorisk statistikk-kurs under

hovedfag/4. avdeling i pedagogikk. Studieplan 1984.

2. Fra sosiologi:

Grunnfag/mellomfag fra V-68 eller senere (ny ordning med statistikk som statarisk pensum).
3. Fra statsvitenskap:
  - a. Prøve i metode med statistikk, studieplan 1975.
  - b. Statistikk-prøve avlagt under grunnfag, studieplan 1969.
4. Fra sosialøkonomi:
  - a. Statistisk avsnitt I, avdeling av Sosialøkonomisk embetseksamen.
  - b. 2. avsnitt til I. avdeling, ny ordning.
5. Fra Statistikk grunnfag:

Eksamener i statistikk.
6. Massekommunikasjon:

Prøve i metode med statistikk.

Andre prøver i statistikk kan *etter søknad* godkjennes.

REGLEMENT FOR TILDELING AV GRADEN CANDIDATA/ CANDIDATUS MAGISTERII VED UNIVERSITETET I OSLO (DEN INTERFAKULTÆRE CAND.MAG.-GRADEN)

(Fastsett av Kyrkje- og undervisningsdepartementet 30. juni 1972 med heimel i eksamenslova § 3, nr. 7 og kongeleg resolusjon 17. juli 1970 og endring av 14. april 1981.)

§ 1

Graden kandidata/candidatus magisterii blir tildelt på grunnlag av eksamenar som *til saman omfatter ei normal studietid* på minst åtte semester, medrekna examen philosophicum, jf. kongeleg resolusjon 30. juni 1972 og 10. april 1981.

Studiet må innehalda eit fag som minst svarar til tre semester og eit fag som minst svarar til to semester.

Kollegiet fastset kor stor del av utdanninga som lyt vera frå Universitetet i Oslo.

§ 2

Det blir kravt examen philosophicum. Reglementet om førebuaende prøver gjeld så langt det høver.

§ 3

Vitnemålet skal påførast dei eksamenar som er grunnlaget for tildeling av graden.

§ 4

Kollegiet gjev utfyllande føresegner.

§ 5

Reglementet tek til å gjelda straks.

Oslo, 14. april 1981

Utfyllende regler i henhold til reglement om cand.mag.-graden ved Universitetet i Oslo, vedtatt av Det akademiske kollegium 29. mars 1974 og endret 20. september 1974, 20. juni 1975, 19. oktober 1979, 22. mai 1981 og 31. august 1984.

§ 1

Tittel og grad

Graden cand.mag. (candidata/candidatus magisterii) kan oppnås på grunnlag av eksamener avlagt i henhold til reglement for gradene cand.mag. og cand.philol. ved Universitetet i Oslo, reglement for samfunnsvitenskapelig embetseksamen, reglement for gradene candidatus magisterii, candidatus scientiarum og doctor scientiarum ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Oslo og reglement for tildeling av graden candidatus magisterii ved Universitetet i Oslo. Andre eksamener som er avlagt i henhold til Lov av 19. juni 1970 om eksamener og grader ved universiteter og høyskoler, kan inngå i graden etter nærmere bestemmelse fastsatt av Det akademiske kollegium.

§ 2

Forberedende prøver

Før vitnemål om oppnådd cand.mag.-grad ved Universitetet i Oslo tildeles, må studen-

ten ha avlagt examen philosophicum og de forberedende prøver som kreves for den del av studiet som gjennomføres ved Universitetet i Oslo.

§ 3

Fagenheter

Graden cand.mag. ved Universitetet i Oslo kan bestå av ulike kombinasjoner (se § 4) av følgende fagenheter: Storfag, mellomfag, grunnfag, semesteremne, halvsemesteremne eller vekttallenheter definert slik at 10 vekttall normalt svarer til ett semesters studium.

Avlagte eksamener i en avsluttet del av en universitets- eller høyskoleeksamen, dvs. avsnitt, trinn eller avdelinger eller en annen utdanning av tilsvarende omfang, kan inngå i cand.mag.-graden som en eller flere fagenheter, se dog §§4 og 5.*)

§ 4

Omfanget av cand.mag.-graden

Cand.mag.-graden ved Universitetet i Oslo tildeles på grunnlag av gjennomførte studier eller eksamener i en av følgende fire kombinasjoner av fagenheter:

1. ett mellomfag og to grunnfag
2. to mellomfag og emner med til sammen 10 vekttall eller ett semesteremne eller to halvsemesteremner eller jevn god utdanning etter avgjørelse av Det akademiske kollegium
3. ett mellomfag, ett grunnfag og emner med til sammen minst 20 vekttall eller to semesteremner, eller emner med til sammen 10 vekttall og ett semesteremne, eller jevn god utdanning etter avgjørelse av Det akademiske kollegium
4. ett storfag og ett mellomfag eller ett storfag og ett grunnfag og ett semes-

*) Oversikt over hvilken uttelling de eksamener gir som er tatt under andre norske universitetsreglementer enn de som er nevnt i § 1, 1. ledd, står på s. 12 foran.

Studieveileder gir opplysninger om de fagenheter som er særskilt opprettet av Det akademiske kollegium med sikte på å utgjøre en del av en cand.mag.-grad.

teremne eller ett stofag og ett grunnfag og to halvsemesteremner, eller jevngod utdanning etter avgjørelse av Det akademiske kollegium.

Storfag, mellomfag og grunnfag kan byttes ut med henholdsvis 40, 30 og 20 vekttall, eller andre godkjente fagkombinasjoner, dog slik at studiet må inneholde en fagenhet som minst svarer til tre semesters studium og en fagenhet som minst svarer til to semesters studium.

§ 5

Andre betingelser

For å oppnå cand.mag.-graden ved Universitetet i Oslo må studenten ha gjennomført et studium ved Universitetet i Oslo av et omfang som minst svarer til grunnfag eller to semesteremner eller emner med til sammen minst 20 vekttall. Videre må fagkombinasjonen inneholde minst ett mellomfag (eller 30 vekttall hvori inngår en emnegruppe) fra ett av de fire norske universiteter eller en fagenhet som fordypningsmessig

svarer til et slikt universitetsmellomfag. Det akademiske kollegium kan i særlige tilfelle dispensere fra dette.

Dersom en avsluttet universitets- eller høgskoleutdanning eller del av slik utdanning ønskes som del av cand.mag.-graden, må det ikke være faglig overlapping mellom denne utdanningen og den tilleggsutdanning som for øvrig inngår i graden. Utdanning som har gitt fritak for deler av den avsluttede universitets- eller høgskoleutdanningen, kan ikke samtidig godkjennes som del av cand.mag.-graden.

§ 6

Vitnemål

Vitnemål om oppnådd cand.mag.-grad ved Universitetet i Oslo tildeles etter søknad til universitetsdirektøren og utstedes av rektor.

På vitnemålet angis på hvilket grunnlag graden er oppnådd. Det skal også angis i hvilke semestre og ved hvilken institusjon kravene til de gjennomførte studier er oppfylt.

MAGISTERGRADEN

Reglement

magister artium-graden

ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Oslo

Fastsatt ved kongelig resolusjon 10. februar 1967 med endringer 4. februar 1971.

§ 1

Grad som magister artium kan oppnås på grunnlag av en vitenskapelig prøve i hovedfag under Det juridiske, Det historisk-filosofiske og Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Hvilke fag som kan være hovedfag ved magistergradsprøven, fastsettes av departementet etter forslag fra universitetet. Ingen kan forlange å ta magistergraden i fag som ikke henhører under noen av universitetet ansatt professors eller dosents fagkrets.

§ 2

Den som ønsker å ta magistergraden, sender melding om det til vedkommende fakultet med opplysning om sine studier.

§ 3

Vedkommende fakultet skal gi regler for hvilket kunnskapsmål som er nødvendig innenfor ethvert hovedfag.

For støttfagenes vedkommende må fakultetet enten i hvert enkelt tilfelle, etter innstilling fra faglæreren, godkjenne fage-

nes omfang og fagkombinasjonen, eller gi generelle regler for hvilke fag som kan godkjennes til hvert enkelt hovedfag samt for hvilket kunnskapsmål som kreves. Uten hensyn til slike generelle regler kan fakultetet dog etter søknad gi samtykke til å nytte andre støttefag enn de der angitte.

Studenten må på forhånd ha bestått de forberedende prøver ved Universitetet i den utstrekning som er foreskrevet for den til hans hovedfag nærmest svarende universitetsgrad.

§ 4

Innenfor sitt hovedfag skal studenten legge fram en vitenskapelig undersøkelse over et selvvalgt emne. Magistergradsprøven omfatter dessuten skriftlig og muntlig prøve i hovedfaget og i de to støttefag.

Fakultetsrådet kan etter forslag fra fagseksjon/instituttråd fastsette at det i det enkelte fag skal kreves avlagt grunnfags- og/eller mellomfagseksamen i hovedfaget.

§ 5

Prøven i støttefagene avlegges før eller sammen med prøven i hovedfaget, enten i begge støttefag samtidig eller i ett fag om gangen. I hvert fag omfatter prøven 2 skriftlige eksamensdager og en muntlig eksaminasjon. Avlegges prøvene i hovedfaget og støttefagene samtidig, skal antallet skriftlige eksamensdager i de 3 fagene begrenses til 4.

Når det oppnevnes en særskilt komité for et støttefag, bør faglæreren i hovedfaget oppnevnes som medlem av komitéen; hvis eksamen i ett eller begge støttefag tas samtidig med hovedfaget, oppnevnes en samlet komité.

I fag som kan tas som grunnfag eller mellomfag ved embetseksamen, avlegges vanlig grunnfags- eller mellomfagseksamen istedenfor støttefagsprøven. Vedkommende fakultet kan dog gi dispensasjon fra denne bestemmelse og tillate arrangert særlig støttefagsprøve også i slike fag, dersom studentens studiemål og vitenskapelige interesser gjør det ønskelig. I særlige tilfelle kan

fakultetet også godkjenne som støttefag andre eksamener enn de nevnte. Dersom studenten ønsker å anvende som støttefag et fag hvor fakultetet ikke finner eksamen eller pensum fullt tilstrekkelig for formålet, kan faget allikevel bli godkjent på betingelse av at studenten avlegger en tilleggsprøve i faget samtidig med hovedfagsprøven.

§ 6

Prøven i hovedfaget avlegges etter at den vitenskapelige undersøkelse er godkjent som laudabel. Den består i 2 skriftlige og en muntlig prøve. Den muntlige prøve består i en offentlig forelesning over et oppgitt emne med en ukes frist og i eksaminasjon i hovedfagets disipliner. Vedkommende fakultet kan under særlige omstendigheter frafalle kravet om offentlig fremføring av forelesninger.

Den som har blitt tildelt en av universitetenes høyere grader eller har bestått en dertil svarende eksamen, kan av vedkommende fakultet bli fritatt for prøvene i hovedfaget i den utstrekning dette kan sies å være dekket ved tidligere prøver.

Vitnemål om godkjente prøver ved ett av de norske universiteter har tilsvarende gyldighet ved et annet.

§ 7

Både for hovedfaget og for støttefagene, også når de blir tatt som grunnfag eller mellomfag under et av universitetets gradsreglementer, er det en forutsetning for godkjenning til magistergraden at studentens samlede prestasjon i hvert fag er laudabel. Laudkravet til støttefagene for fageksamen som bruker tallkarakterer, anses oppfylt om den gjennomsnittlige karakteren er 2,5 eller bedre, og ingen karakter er dårligere enn 2,7. Dersom det for et hovedfag er bestemt at studenten må avlegge grunnfags- eller mellomfagseksamen i vedkommende fag som ledd i hovedfagsstudiet, må denne grunn- eller mellomfagseksamen være avlagt med karakteren laud, og kravet om laud i støttefagene begrenses i så tilfelle til å gjelde bare ett av støttefagene.

Når særlige grunner foreligger, kan fakultetsrådet etter søknad dispensere fra de ulike bestemmelser om kravet til laudabel karakter.

Hvis eksamen i et støttefag ikke blir godkjent, må alle prøver i dette faget tas opp igjen. Det samme gjelder for hovedfaget, men således at noen ny vitenskapelig undersøkelse ikke kreves fremlagt.

Når alle prøver er godkjent, tildeler vedkommende fakultet magistergraden.

§ 8

De forskrifter som gis med hjemmel i dette reglement, inntas i studieplanen og kan ikke fravikes med mindre forskriften gir hjemmel til det.

REGLER OM ADGANGEN TIL Å AVBRYTE EKSAMEN OG TIL Å KONTINUERE VED FAKULTETETS EKSAMENER

Vedtatt av Det akademiske kollegium 5. november 1976.

§ 1

En student anses for å ha fremstilt seg til eksamen når han/hun er til stede i eksamenslokalet i det øyeblikk oppgaven gjøres kjent.

§ 2

En student som har fremstilt seg til eksamen, kan avbryte denne (trekke seg) innen han/hun endelig forlater sin plass siste dag av de skriftlige prøver. Skriftlig erklæring om dette gis til eksamensinspeksjonen.

En student som har levert besvarelse ved alle de skriftlige prøver i et fag, kan ikke unndra seg sensur for disse. Dersom de skriftlige prøver er bestått, kan studenten trekke seg før den muntlige prøve. Det er ikke adgang til å trekke seg under muntlig prøve.

§ 3

En student som på grunn av sykdom eller annet gyldig forfall er forhindret fra å avlegge deler av den skriftlige eksamen, kan gis adgang til eksamen de øvrige dager og til å avlegge de gjenstående deler av den skrift-

lige og muntlige eksamen ved kontinuasjon.

En student som venter barn innenfor et tidsrom på 6 uker før første eller 6 uker etter siste skriftlige eksamensdag, har rett til å fremstille seg til fremskutt eller utsatt prøve. Studenten kan kreve at prøven legges til minst 6 uker før forventet nedkomst eller 6 uker etter nedkomsten.

Fakultetet kan i særlige tilfeller gi også andre studenter adgang til utsatt prøve.

Kontinuasjoneksamen og utsatt prøve skal etter nærmere bestemmelse fra det institutt vedkommende eksamen hører inn under, holdes så snart som mulig etter at forfallsgrunnen er bortfalt, eller ved neste ordinære eksamen.

Dersom en student avbryter en kontinuasjonseksamen eller utsatt prøve, har han/hun ikke adgang til fornyet kontinuasjon/utsatt prøve.

§ 4

Sykdomsforfall og barnefødsel i forbindelse med eksamen må legitimeres ved legeerklæring. Annet forfall må kjennes gyldig av fakultetet.

FORSKRIFT OM BEGRUNNELSE OG KLAGE VED UNIVERSITETS- OG HØGSKOLEEKSAMENER

Fastsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet 19. januar 1973 med hjemmel i kongelig resolusjon 5. desember 1969 om delegasjon m.v. i forbindelse med Forvaltningslovens ikraftsettelse.

§ 1

Begrunnelse

Eksamenskandidat ved universitet eller høgskole har etter at sensur er falt, rett til å få en redegjørelse for sensurvedtaket av egne eksamensprestasjoner. Redegjørelsen gis av en av sensorene. Finner sensoren det hensiktsmessig, kan redegjørelse gis skriftlig.

Er det gitt skriftlige retningslinjer for bedømmelsen (sensorveiledning), skal de være tilgjengelige for kandidatene etter at sensuren er falt.

§ 2

Klage over innholdet av sensurvedtak

Klage over innholdet av sensurvedtak fremsettes skriftlig.

Finnes klage å være berettiget, endres vedtaket. I motsatt fall gis klageren en skriftlig begrunnelse for sensuren, og en frist på tre uker til å meddele om klagen opprettholdes.

Opprettholdes klagen, skal den behandles av en særskilt klagenemnd, som oppnevnes av styret, det høyeste organ, ved institusjonen.

Examen philosophicum kan bare påklages når eksamen ikke er bestått. Muntlig eksamen, propedeutiske prøver og praktiske prøver kan ikke påklages. Er kretsen av sakkyndige i et fag så liten at styret ved institusjonen ikke anser det mulig å sammensette en klagenemnd med tilstrekkelig kynighet, kan sensurvedtaket ikke påklages.

§ 3

Behandlingen i klagenemnda

Klagenemnda vurderer sensurvedtak og begrunnelsen for det. Finner nemnda et påtakelig misforhold mellom eksamensprestasjonen og eksamensresultatet, fastsetter den ny karakter. Endring kan skje til gunst eller ugunst for klageren. Nemndas avgjørelse er endelig. I fag der den endelige karakteren fastsettes etter at muntlig eksamen er avholdt, skal det før den nye karakteren fastsettes, avholdes ny muntlig prøve.

§ 4

Klage over saksbehandlingen

Klage over formelle feil ved eksamen eller eksamenssensur behandles av det høyeste organ ved institusjonen, eller av det klageorgan som dette gir fullmakt. Finner klageorganet feil som kan ha hatt betydning for utfallet, opphever det sensurvedtaket og bestemmer om det skal foretas ny sensur eller holdes ny prøve. Klageorganets avgjørelse er endelig.

§ 5

Fullmakt til å gi nærmere regler

Styret ved institusjonen kan gi nærmere regler om begrunnelse, om klagens form og innhold, om frist for klagen, om klagenemndas sammensetning, hvilket organ ved institusjonen klagen skal fremsettes for og om hva som skal regnes som påtakelig misforhold etter § 3.

Forøvrig gjelder reglene i Forvaltningslovens kap. VI.

Utfyllende regler**1. Om begrunnelse**

Alle som bedømmer eksamensprestasjoner (sensorene) gjøres kjent med at de bør ha så fyldige notater fra bedømmelsen at de på grunnlag av disse kan utarbeide en begrunnelse dersom dette blir krevet etter forskriftene § 1 og § 2.

Studenter som ønsker begrunnelse, må be om dette innen to uker etter at sensur er falt, eventuelt en uke etter muntlig eksamen dersom den endelige karakter fastsettes etter at denne er holdt. Anmodningen rettes til eksamensinspektøren ved vedkommende fakultet eller til instituttsekretæren ved vedkommende institutt som vil avtale en samtale mellom studenten og den av sensorene som disse har utpekt til å gi studenten den muntlige redegjørelse. Den som gir begrunnelse bør melde fra om adgangen til klage og frist for denne, jfr. punkt 3.

For examen philosophicum rettes henvendelsen til lederen av ekspedisjonskontoret på Blindern som videresender henvendelsen

delsen til Rådet for examen philosophicum sammen med kopi av besvarelsen. Skriftlig redegjørelse for karakteren utarbeides av en av sensorene og tilstiles studenten gjennom Ekspedisjonskontoret.

Et fakultet kan henstille til sensorene å utarbeide en skriftlig sensorveiledning som redegjør for hvilke hovedpunkter som ventes behandlet i eksamensbesvarelsen og hvilke momenter det er lagt vekt på ved bedømmelsen, jfr. forskriftenes § 1, annet ledd.

2. Om klagens form og innhold

Klage over innholdet av sensurvedtak fremsettes skriftlig. Den må være begrunnet og for eksempel angi på hvilke punkter studenten mener at sensorene har tatt feil, har misforstått hans anførsler, hvilke momenter de har lagt for stor eller for liten vekt på etc.

Også klage over saksbehandlingen må være begrunnet.

3. Om frist for klagen, det organ den skal sendes til

Den skriftlige klage over innholdet av sensurvedtak og/eller over saksbehandlingen må være innkommet til vedkommende fakultet innen to uker etter at studenten har fått den muntlige eller skriftlige begrunnelse.

For examen philosophicum sendes klagen til Rådet for examen philosophicum.

4. Om klagenemndas sammensetning

Klagenemnda skal ha minst tre medlemmer, fortrinnsvis personer som har deltatt i samme eksamen, men slik at ingen av de sensorer som var med på å bedømme klage-

ren, kan delta. Medlemmene oppnevnes etter forslag fra vedkommende fakultet eller Rådet for examen philosophicum. Samtidig oppnevnes to varamedlemmer som trer inn i tilfelle av inhabilitet, jfr. første ledd.

5. Om hva som skal regnes som påtagelig misforhold etter forskriftenes § 3

For at klagenemnda skal kunne fastsette en ny karakter, må den — der hvor det gis tallkarakter — finne at det er et misforhold mellom eksamensprestasjon og eksamensresultat på minst 3/10 ved de eksamener som har karakterskala fra 1,0 til 4,0; minst 10/100 for dem som har karakterskala fra 2,0 til 3,15; minst 2 for dem som har karakterskala fra 12 til 6, minst 20/100 for dem som har karakterskala fra 1,0 til 3,50.

For eksamener hvor det bare gis bestått/ikke bestått eller laud/haud, må klagenemnda finne at misforholdet er så påtagelig at eksamensprestasjonen må gis karakteren bestått, henholdsvis laud istedenfor ikke bestått og haud. Endring skal forøvrig alltid foretas når klagenemnda finner at klageren med urette har fått ikke bestått istedenfor bestått eller omvendt.

6. Om dispensasjon

Etter forslag fra vedkommende fakultet kan kollegiet for et enkelt fakultet eller en enkelt eksamen eller grad, godkjenne regler som fraviker bestemmelsene i dette reglement.

7. Om ikrafttreden

Disse regler samt forskriftene om begrunnelse og klage ved eksamener ved Universitetet i Oslo gjøres gjeldende for eksamener som avholdes etter 10. april 1973.

REGLER OM BRUK AV FELLESARBEIDER TIL EKSAMEN

Fastsatt av Det akademiske kollegium 11. mars 1977.

§ 1

Etter Det akademiske kollegiums bestemmelse kan det for det enkelte fag foruten

individuelle skriftlige arbeider tas i bruk fellesarbeider

a) som hovedoppgave

- b) som magistergradsavhandling
- c) som spesialoppgave.

§ 2

Fellesarbeid kan enten være

- a) fellesarbeid med individuell bedømmelse. Av fellesarbeidet skal tilstrekkelig store deler kunne identifiseres som de enkelte gruppedeltakeres personlige innsats.

Eller:

- b) fellesarbeid med felles og lik bedømmelse. Det samfunnsvitenskapelige fakultetsråd har fattet vedtak som impliserer at bare pkt. a i § 2 får anvendelse ved dette fakultet.

§ 3

Deltakere i et fellesarbeid, jfr. § 1, kan være tilknyttet forskjellige grunnenheter eller forskjellige fakulteter. Emnet for et fellesarbeid og arbeidsgruppens størrelse, jfr. § 5, må godkjennes av grunnenheten, eller grunnenhetene i fellesskap, dersom deltakerne er tilknyttet forskjellige grunnenheter, etter nærmere bestemmelser gitt av de enkelte grunnenhetene.

Før arbeidet tar til, må det sammen med arbeidsgruppen avgjøres om arbeidet skal gis individuell bedømmelse eller felles og lik bedømmelse. Det kreves godkjenning for å forandre bedømmelsesform etter at arbeidet med oppgaven er begynt.

Grunnenheten har ingen plikt på seg til å sørge for at det til enhver tid foreligger passende emner for fellesarbeider.

§ 4

For et fellesarbeid skal det være minst én fast veileder. Veilederen skal medvirke til at deltakerne får det best mulig faglige utbytte

av arbeidet, og ellers holde tilstrekkelig kontakt med deltakerne til å kunne kontrollere hver deltakers innsats i arbeidet.

Hvis veilederen under arbeidets gang mener at han ikke kan gå god for at hver deltaker yter et forholdsvis bidrag til arbeidet, eller et medlem av gruppen finner at arbeidsfordelingen er skjev, skal dette snarest tas opp med deltakerne og om nødvendig med grunnenheten. Spørsmål om utelukkelse av deltakere eller skifte av veileder avgjøres også av grunnenheten, under opprettholdelse av den alminnelige klageadgang.

§ 5

Grunnenheten gir nærmere regler for arbeidsgruppens størrelse og sammensetning. For fellesarbeider med felles og lik bedømmelse bør deltakerantallet normalt ikke overstige 3, jfr. § 2 pkt. b.

Endringer i en arbeidsgruppe under arbeidets gang kan skje med grunnenhetens samtykke.

§ 6

Når tittelen på en hovedoppgave, en magistergradsavhandling eller en spesialoppgave føres på kandidatens vitnemål, skal det angis om hovedoppgaven er et individuelt arbeid, et fellesarbeid med individuell bedømmelse eller et kollektivarbeid med felles og lik bedømmelse.

§ 7

Disse regler gjelder i den utstrekning ikke annet er bestemt i reglementene for de enkelte eksamener med tilhørende utfyllede regler.

Eventuelle supplerende regler fastsettes av grunnenheten.

